

Årsredovisning 2018

Stockholms
stad

Struktur

Målgrupper

I Stockholms stads årsredovisning hittar du en översikt över stadens ekonomi och verksamhet under 2018. Årsredovisningen produceras av Stockholms stads stadsledningskontor och är avsedd för politiker, stockholmare, brukare, medarbetare och övriga intressenter.

Förvaltningsberättelse

I förvaltningsberättelsen redovisas året som gått i enlighet med 4 kapitlet i den kommunala redovisningslagen. I den inledande delen sammanfattas året och ger en utblick i omvärlden. Uppfyllelsen av Stockholms stads inriktningsmål och verksamhetsområdesmål redovisas kortfattat. Här finns också kortfattad information om stadens finansiella mål, kommunkoncernens investeringsverksamhet och medarbetare.

Så styrs staden

Under detta avsnitt kan du läsa om kommunkoncernens styrning, Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm, stadens internationella arbete och stadens kvalitetsarbete.

Kommunfullmäktiges inriktningsmål

Kommunfullmäktige har i Stockholms stadsbudget fastställt inriktningsmål, mål för verksamhetsområdena, indikatorer och aktiviteter. I detta avsnitt beskrivs hur staden uppfyllt kommunfullmäktiges mål. Beskrivningen är uppdelad per verksamhetsområdesmål där aktiviteter som genomförts under året och utfall för indikatorer redovisas.

Ekonomisk och finansiell analys samt årsbokslut

Årsredovisningen avslutas med en ekonomisk och finansiell analys av resultatet för hela kommunkoncernen och staden. Även resultaträkning, balansräkning och kassaflödesanalys med tillhörande noter ingår.

Digital och tryckt version

I Stockholms stads digitala version finns möjlighet att följa länkar för de som vill fördjupa sig. Den tryckta versionen finns i begränsad upplaga av miljöskäl.

Stockholms stads årsredovisning 2018

Foto omslag Lennart Johansson **Foto insida omslag** Anna Åberg **Produktion** Stadsledningskontorets finansavdelning i samarbete med Blomquist Communication – blomquist.se **Repro och tryck** Ätta.45 2019-05 **Artikelnummer** 17078

Innehåll

4 Förord – Möjligheternas Stockholm

6 Förvaltningsberättelse

- 7 Viktiga händelser och beslut under året
- 8 Stockholm i världen
- 9 Omvärldsanalys
- 12 Organisation och styrning
- 13 Kommunstyrelsens uppsiktsplikt

26 Så styrs staden

- 27 Kommunkoncernens styrning
- 33 Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm
- 34 Stadens internationella arbete
- 36 Stadens kvalitetsarbete

38 Kommunfullmäktiges inriktningsmål

- 40 Ett Stockholm som håller samman
- 58 Ett klimatsmart Stockholm
- 70 Ett ekonomiskt hållbart Stockholm
- 80 Ett demokratiskt hållbart Stockholm

94 Ekonomisk och finansiell analys

- 95 Om kommunkoncernen
- 97 Om staden

104 Årsbokslut

- 105 Resultaträkning
- 106 Balansräkning
- 107 Kassaflödesanalys
- 108 Redovisningsprinciper
 - 111 Noter till resultaträkningen
 - 115 Noter till balansräkningen
 - 126 Noter till kassaflödesanalysen
- 128 Revisionsberättelse
- 129 Nämnder, bolag och stiftelser
- 132 Femårsöversikt

Möjligheternas

Stockholm är en fantastisk stad med goda utvecklingsmöjligheter och en tillväxtmotor i Sverige. Går det bra för Stockholm går det oftast bra för Sverige. Men Stockholm kan mer och ett växande Stockholm på väg mot 2020-talet måste mötas med höjda ambitioner och reformkraft inom ett flertal områden. Konkurrensen mellan städer om investeringar, talanger och turister ökar och Stockholm måste ligga i framkant för att hävda sig i en alltmer föränderlig omvärld.

Efter valet 2018 styrs Stockholms stad av en ny grönbå majoritet. Den nya färdriktning som denna majoritet har pekat ut är att utveckla Stockholm till en ännu mer ekonomiskt, socialt och ekologiskt hållbar storstad. I det viktiga arbetet har Stockholms stad många medarbetare inom olika verksamheter och områden som varje dag utför ovärderliga insatser för att ge stockholmarna den service och de insatser som de har rätt att förvänta sig.

I årsredovisningen som innehåller en översikt av stadens ekonomiska ställning och verksamhet 2018 bedöms nämnder och bolagsstyrelser helt uppfylla två av kommunfullmäktiges fyra inriktningsmål helt och två uppfylls delvis. Med det sagt finns det skäl att se över måluppföljningen och överväga revidering och vidareutveckling av indikatorer.

Den samlade bedömningen är att staden uppfyllt kraven för en god ekonomisk hushållning under 2018. Stockholm ska ha en god ekonomi och sunda finanser. Det är därför en förutsättning att stadens verksamheter bedrivs så effektivt som möjligt, är sparsamma med skattebetalarnas pengar och att givna budgetramar hålls. I en tid när Stockholm växer i en historisk omfattning måste staden förena höga ambitioner för välfärden med omfattande investeringar och en stabil och långsiktigt hållbar ekonomi. Eftersom det finns indikationer på att konjunkturen mattas av och vänder nedåt behöver också kommunkoncernen verka aktivt för att stärka kostnadskontrollen och idka beredskap för att de ekonomiska förutsättningarna förändras.

Under året ökade stockholmarnas upplevelse av trygghet jämfört med år 2017,

och är åter på samma nivå som år 2016. Ändock är otryggheten stor i många stadsdelar och allvarliga problem med brottslighet och våldsbejakande extremism består alltjämt. Trygghets- och säkerhetsfrågorna har givits en förhöjd prioritet och tillförts betydande resurser i stadens budget för 2019. Trygghetsfrågorna spänner över flera verksamhetsområden och fordrar olika åtgärder i olika delar av staden för att vända de senaste årens utveckling med en tilltagande otrygghet och brottslighet.

Arbetsmarknaden i Stockholm växer. Sysselsättningen ligger på en mycket hög nivå och antalet sysselsatta ökar tack vare en stark tillväxt och en växande befolkning. Samtidigt är stadens arbetsmarknad tudelad, där det går bra för många men inte för alla. Också i Stockholm är arbetslösheten märkbart högre bland utrikes födda än bland inrikes födda. En av våra viktigaste uppgifter är att skapa förutsättningar för att personer som står långt ifrån arbetsmarknaden genom att sänka tröskeln till jobb. Stockholms näringslivsklimat behöver förbättras betydligt så att det blir enklare att starta och driva företag i Stockholm och förutsättningarna ökar för fler jobb i företagen.

Skolan är ett av de viktigaste verktygen för att för att våra barn ska kunna bygga sig ett gott liv och för att öka den sociala rörligheten. En likvärdig skola är en förutsättning för att alla elever ska få möjlighet att lyckas. I skolan har elevernas betygsresultat utvecklats positivt i vissa avseenden, men försämrats i andra och tryggheten har minskat både i grund- och gymnasieskolan. Elevernas kunskapsinhämtning och lärande ska vara huvudfokus för skolorna och arbetet med trygga skolmiljöer behöver intensifieras.

Stockholm

Målet om andelen förskollärare uppfylls inte 2018. Därför är det viktigt att förskolans kvalitet i Stockholm stärks och att förskollärarnas arbetssituation förbättras så att förskolan kan hålla en hög pedagogisk kvalitet med trygghet och omsorg i en för barnen stimulerande miljö.

Den grönbå majoritetens politik innebär en tydligare inriktning på det som är den kommunala välfärdens kärnområden, där stadens insatser koncentreras till kärnverksamheterna. Det innebär kvalitetssatsningar inom äldreomsorg och den sociala omsorgen.

Arbetet med att göra Stockholm till en fossilbränslefri och klimatpositiv stad till år 2040 pågår för fullt. Stockholm

placerar sig högt bland index som mäter hållbarhet kopplat till miljö- och klimatfrågor och staden har genomfört flera åtgärder för att öka framkomligheten och uppnå klimatmålen. Stockholms stad har en fantastisk natur- och skärgårdsmiljö och staden har länge haft höga miljö- och klimatambitioner.

Stockholms stad har fått ett nytt grönbå majoritetsstyre med reformkraft och en ny politisk kurs. Majoritetens vision inför 2020-talet är ett Stockholm som är en modern och hållbar storstad där alla kan förverkliga sina drömmar, en stad där människor vill bo och som utvecklas med en blandning av bostäder, arbetsplatser, natur, skolor, förskolor, idrott och kultur.

Den nya färdriktning som denna majoritet har pekat ut är att utveckla Stockholm till en ännu mer ekonomiskt, socialt och ekologiskt hållbar storstad.

Anna König Jerlmyr
Finansborgarråd

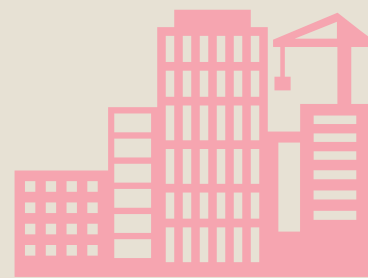
Magdalena Bosson
Stadsdirektör

A stylized, handwritten signature in black ink.

A stylized, handwritten signature in black ink.

Förvaltnings- berättelse

Viktiga händelser och beslut under året

Beslut

- Översiktsplan för Stockholms stad har antagits.
- Stockholms stads trygghets- och säkerhetsprogram 2018–2021 har antagits.
- Riktlinjer för fossilbränslefri organisation 2030 har godkänts.
- Handlingsplan för socialtjänstens arbete med barnfamiljer som lever under osäkra boendeförhållanden 2018–2019 har godkänts.
- Stadens program för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken i Stockholm 2018–2021 har antagits.
- Riktlinjer för barnsäkerhet i Stockholms stads kommunala förskolor har antagits.
- Program för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning har antagits.
- Sverigeförhandlingens storstadsavtal för Stockholm har antagits av riksdag.
- Reviderade handlingsplaner mot våldsbekämpande extremism har godkänts av 19 nämnder.
- Stockholms stads idrottspolitiska program 2018–2022 har antagits.
- Stockholms stads strategi för det rörliga friluftslivet 2018–2022 har antagits.
- Strategi för en äldrevänlig stad har antagits.
- Program för city har antagits.
- Strategi för offentliga rum har antagits.
- Genomförandebeslut har tagits för Primusparken, cirka 600 bostäder.
- Genomförandebeslut har tagits för Stadshagen, 1775 bostäder.
- Detaljplanen för ny bussterminal i Katarinaberget har vunnit laga kraft.
- Stadens godstrafikplan har godkänts.
- Stockholms stad och Stockholms universitet slöt i maj samverkansavtal om utbildning, forskning och samhällsutveckling inom områdena klimat och miljö samt social hållbarhet.
- Riktlinjer för stadens arbete med nationella minoriteter och Strategi för romsk inkludering 2018–2022 har antagits.
- Ansökan om att bli förvaltningsområde för samiska och meänkieli har beviljats av regeringskansliet.

Händelser

- Bostadsförmedlingen i Stockholm AB har förmedlat närmare 13 500 lägenheter, vilket är det högsta antalet i bolagets 70-åriga historia.
- Samtliga 1 607 nyanlända personer som anvisats till staden har fått bostad.
- Staden har under årets alla dagar levt upp till tak över huvudetgarantin, TÖG.
- Åkeshovs sim- och idrottshall nyinvigdes i januari.
- Hammarby IP återinvigdes och uppfyller efter renoveringen kraven för Damallsvenskan.
- Sex skolidrottshallar har tillgängliggjorts för föreningslivet.
- Kommunikationskonceptet "Stockholmsgymmet – öppet, gratis och överallt" har lanserats under året i syfte att få fler stockholmare att röra sig.
- 10 039 ungdomar har fått feriejobb i staden under året.
- Sociala hållbarhetskommisionen har presenterat rapport om socialt hållbar bostadsförsörjning.
- Tre nya relationsvårdscentrum har inrättats.
- Särskilda lönesatsningar för socialsekreterare och biståndshandläggare samt till trygghetspersonal i vissa stadsdelar har genomförts.
- Stadens kartläggning av hedersrelaterat våld och förtryck har färdigställts.
- Södermalm och Östermalm har tagit över var sitt vård- och omsorgsboende på grund av att Inspektionen för vård och omsorg (IVO) avslagit bolagens ansökan att bedriva verksamhet.
- Stadsmuseets projekt "På plats i Östberga" tilldelas priset "Årets samtidsdokumentation 2018" av nätverket DOSS – Dokumentation av samtida Sverige – för hur projektet lyckats fånga Östbergabornas engagemang och intresse för sin egen hemmiljö.
- Projekt SUNE (Stockholms stads upphandling av nytt ekonomisystem) tilldelades pris för bästa affärslösning för offentlig sektor i den prestigefyllda tävlingen European IT and Software Excellence Awards och priset Årets affärssystemprojekt inom både privat och offentlig sektor.
- Skridskons dag, Swim Open och Swim Open, Mini, Bli vän med vatten, Alla på snö samt drop in-aktiviteter är exempel på insatser som har inspirerat barn och unga till ökad fysisk rörlighet.
- Kulturfestivalen och ungdomsfestivalen "We are Sthlm" slog nya publikrekord med över en miljon besökare.
- Utställningarna på Liljevalchs konsthall genererade besöksrekord med totalt över 330 000 besökare.
- Östberga kulturhus, ett allaktivitetshus med bibliotek, öppnade den 1 september.
- Åtta nya aktivitetscenter startades upp under året. Stockholm stad har nu totalt 18 aktivitetscentrum runt om i staden.
- Stockholms stad fick för femte året i rad utmärkelsen Sveriges bästa miljöbils-kommun 2017.
- Stockholm Tech Week har genomförts under hösten.
- En ny direktflyglinje mellan Shanghai och Stockholm har startat.
- Under året har Stockholm varit värd för Europride, DreamHack och VM i synkroniserad konsttäckning.

Stockholm i världen

Stockholm placerar sig högt upp i internationella rankingar och internationell statistik. Staden har en av världens högsta BRP/capita liksom sysselsättningsgrad, en välutbildad befolkning samt låga utsläpp av koldioxid/person. Stockholm har särskilt goda resultat i index som mäter städers hållbarhet, innovationskapacitet och digital utveckling.

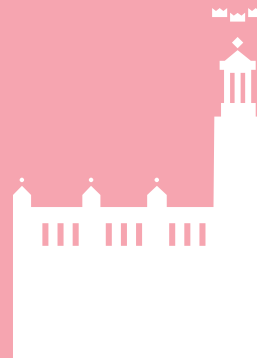
Bland index som mäter hållbarhet kopplat till miljö- och klimatfrågor placerar sig Stockholm högt. Stockholm hamnar på första plats både i *Arcadis Citizen Centric Cities 2018:s* delindex med fokus på hållbarhet och i *Global Power City Index* delindex för hållbarhetsfrågor.

Inom områdena innovation och digital utveckling placerar sig Stockholm bland de ledande städerna i världen. I *Global Power City Index* delindex Startup Environment placerar sig staden på tredje plats efter San

Francisco och Berlin. I INSEAD:s *Global Talent Competitiveness Index*, placerar sig Stockholm på andra plats efter Zürich. I WSP:s *Global Cities Index 2018*, som tittar på hur redo städer är att tackla framtida utmaningar de kommande två decennierna, placerar sig staden på tredje plats efter Seattle och Köpenhamn.

År 2017 rankades Stockholm som EU:s mest innovativa region av EU-kommissionen. Året efter uppdaterades inte den regionala rankingen. Däremot så rankades Sverige fortsatt som EU-ledande inom innovationsområdet 2018.

En trend är att allt fler städer konkurrerar om topplaceringarna och att det ofta är små skillnader bland de ledande städerna. Detta speglar den ökade internationella konkurrensen mellan städer om investeringar, talanger och turister.

2018 hade Stockholm en av världens ...

- ... högsta BRP/capita.
- ... högsta sysselsättningsgrad.
- ... mest välutbildade befolkning.
- ... lägsta utsläpp av koldioxid per person.

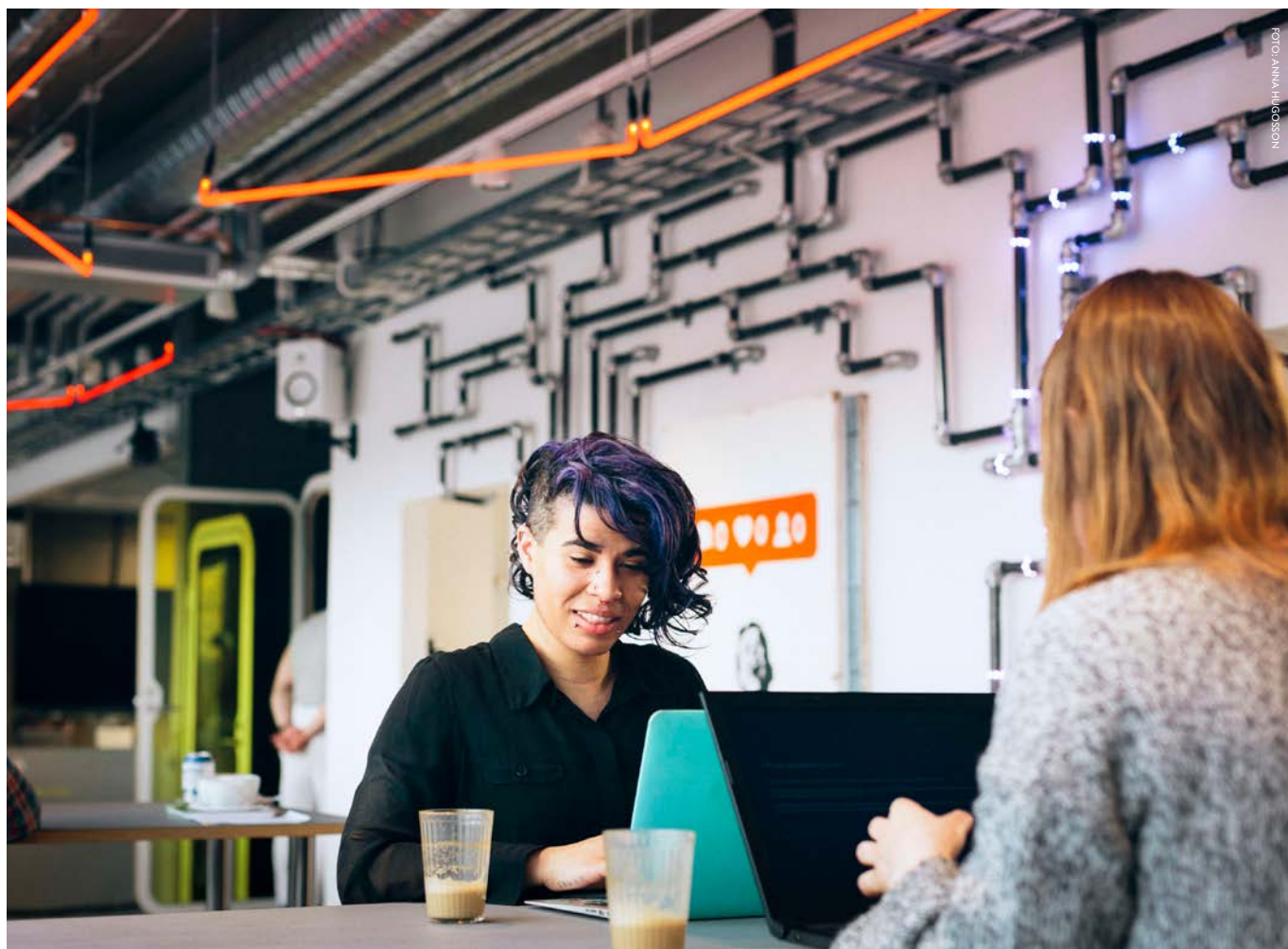

FOTO: ANNA HJÖRSON

Omvärldsanalys

Global tillväxt har passerat konjunkturtoppen

Efter flera år av återhämtning i den globala ekonomin har världskonjunkturen nu gått in i en fas med mer dämpad tillväxt. Det är särskilt tydligt i euroområdet där BNP-tillväxten bromsade in under 2018 och hamnade på 1,8 procent, jämfört med 2,5 procent under 2017. En särskild källa till osäkerhet är Storbritanniens kommande utträde ur EU. Tillväxten i USA är dock fortsatt stark och sammantaget beräknas tillväxten i global BNP ha uppgått till 3,6 procent år 2018. Under 2019 och 2020 väntas den globala tillväxten mattas av något och uppgå till 3,4 procent.

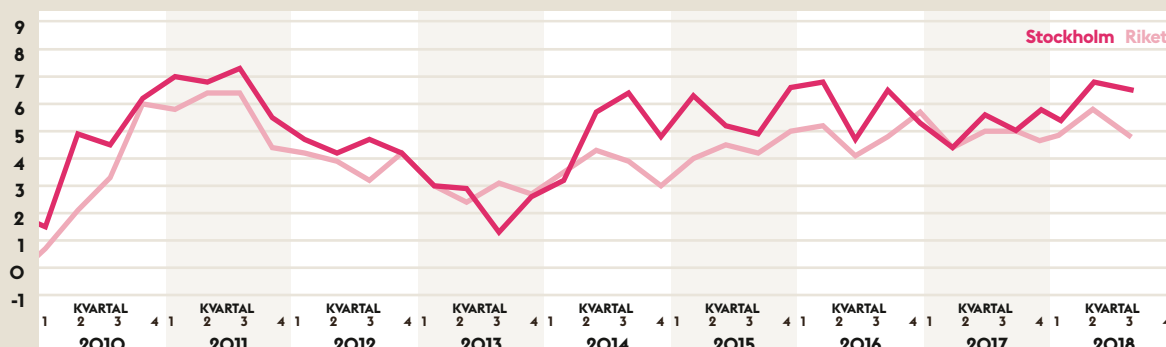
Högkonjunkturen i Sverige mattas av

Även den svenska ekonomin är på väg in i en avmattningsfas, men enligt Konjunkturinstitutet väntas högkonjunkturen trots det bestå de närmaste två åren. Den inhemska konjunkturen har drivits av en stor efterfrågan på nya bostäder och bostadsinvesteringarna har legat på historiskt höga nivåer. Sedan inledningen av 2018 har bostadsinvesteringarna minskat betydligt och nedgången väntas fortsätta under året. Under 2018 beräknas Sveriges BNP ha ökat med 2,3 procent, och BNP väntas växa med 1,5 procent i år och 1,6 procent år 2020. Samtidigt är arbetsmarknaden fortsatt stark, sysselsättningsgraden fortsatte att öka under 2018 och uppgick till 68,5 procent av befolkningen (15–74 år). Arbetslösheten uppgick till 5,4 procent av arbetskraften, en minskning med 0,7 procentenheter jämfört med år 2017. Arbetskraftsbrist och matchningsproblem på arbetsmarknaden bromsar nedgången i arbetslösheten.

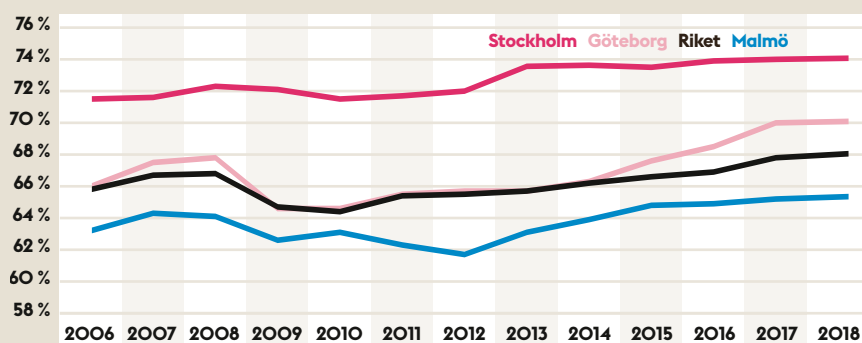
FOTO: ISTOCKPHOTO

Figur 1 Lönesummor, procentuell förändring jämfört med motsvarande kvartal föregående år

Källa: SCB, lönesumma = antal arbetade timmar x timlön

¹ Konjunkturläget mars 2019, Konjunkturinstitutet

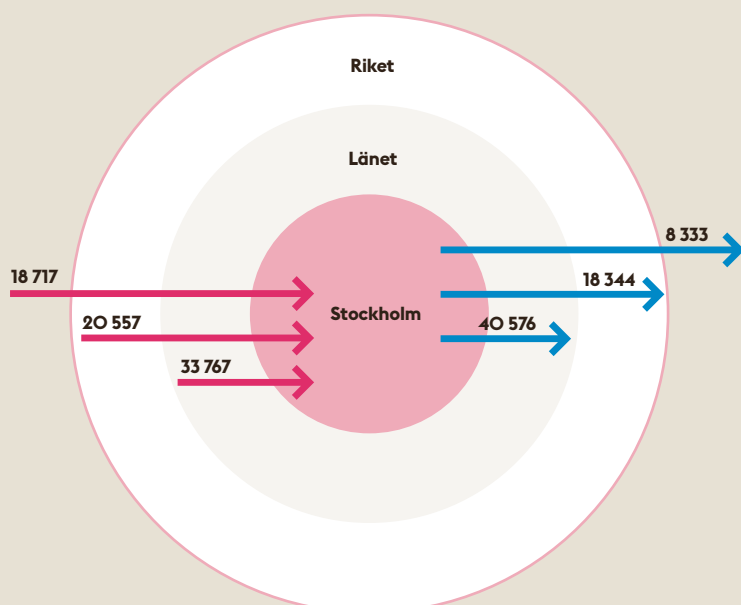
Figur 2 Sysselsatta som andel av befolkningen 15–74 år, storstäder

Källor: SCB/AKU

Figur 3 Sysselsättningsnyckeltal för staden

Nyckeltal	2017	2018	Förändring
Sysselsättningsgrad, 15–74 år*	74,0%	74,7%	+0,7 p.e.
Relativ arbetslöshet i procent av arbetskraften*	6,1%	5,4%	-0,7 p.e.
Inskrivna öppet arbetslösa (dec)**	19 692	18 844	-4,3%
Nyanmälda platser (dec)**	16 348	18 969	+16%
Nystartade företag***	14 302	12 809	-10%

Källor: *SCB, **Arbetsförmedlingen, ***Bolagsverket

Figur 4 Flyttningar till och från Stockholms stad 2018**Flyttningsnetto för Stockholm***

Totalt	5 788
Därav utlandet	10 384
Därav övriga län	2 213
Därav Stockholms län	-6 809

* Inflyttning minus utflyttade. Källa: SCB/Sweco

Tecken på att konjunkturen i Stockholm försvagas

Tillväxten i Stockholm är fortsatt stark. Lönesumman, som är en indikator på den regionala tillväxten, ökade med 6,6 procent under tredje kvartalet 2018, jämfört med motsvarande kvartal år 2017, se figur 1 på föregående sida. Samtidigt visar Handelskammarens konjunkturbarometer för fjärde kvartalet 2018 att framtidstron bland såväl hushåll som företag har försvagats markant på sistone. Detta tyder på att konjunkturen kan komma att mattas av under 2019.

Stockholmsbarometern som är baserad på både hushåll och företag föll till 92,5 fjärde kvartalet 2018, jämfört med 103,7 motsvarande kvartal 2017. Det är den lägsta nivån på nära sex år. Det innebär att företagen bedömer att konjunkturen är sämre än den historiska normalnivån och att hushållen i Stockholms län har en lägre tilltro till ekonomin än normalt (100).

Den starka arbetsmarknaden håller i sig

En stark tillväxt och växande befolkning i Stockholm ger förutsättningar till en fortsatt växande arbetsmarknad. Antalet sysselsatta i åldern 15–74 år ökade med 2,3 procent i Stockholms stad år 2018 jämfört med 2017. Det är en högre tillväxttakt än föregående år, och även en högre procentuell ökning än genomsnittet för hela riket, där sysselsättningen ökade med 1,8 procent. Sysselsättningsgraden, som mäter andelen sysselsatta i procent av befolkningen, är 74,7 procent vilket är den högsta nivån under hela tidsserien, vilket framkommer av figur 2.

Samtidigt som sysselsättningsgraden stiger har även den relativa arbetslösheten i staden sjunkit och antalet öppet arbetslösa har minskat jämfört med 2017.

Arbetsförmedlingens prognos för 2019 visar att arbetsmarknaden i Stockholm fortsätter att utvecklas starkt med en hög efterfrågan på arbetskraft. Samtidigt kvarstår obalansen mellan arbetsgivarnas efterfrågan och arbetskraftsutbudets kompetens. Fortsatt har många inskrivna arbetslösa en svag position på arbetsmarknaden. Arbetslösheten är avsevärt högre bland utrikesfödda personer, men den största skillnad i arbetslöshetsnivå finns dock mellan personer med kortare eller längre utbildning. Bland personer med grundskola som högsta avslutade utbildning är arbetslöshetsnivån 17,8 procent. Gymnasiekompetens är ofta ett grundkrav från länets arbetsgivare och utbildning är en allt viktigare del i arbetsmarknadspolitiken.

Fortsatt hög befolkningsökning

Sveriges folkmängd uppgick till 10 230 185 den 31 december 2018, en ökning med 109 943 personer sedan förra årsskiftet. Stockholms län ökade med 35 981 personer till 2 344 124. Det innebär att länet stod för 33 procent av Sveriges folkökning, vilket är ungefär samma nivå som år 2017 då motsvarande andel var 31 procent.

Stockholms stad hade vid årsskiftet en folkmängd på 962 154 och folkökningen uppgick till 12 393 personer. Det föddes 13 011 barn i Stockholms stad under 2018, vilket är 355 färre än under 2017. Antalet avlidna år 2018 var 6 438, vilket var i stort samma antal som år 2017 då 6 418 personer avled. Sammantaget var det under år 2018 ett minskat födelseöverskott jämfört med år 2017.

Figur 4 illustrerar flyttningar till och från Stockholms stad under år 2018. Det totala antalet flyttningar över kommungränsen var drygt 140 000. Den översta pilen i diagrammet illustrerar utrikesflyttar till och från Stockholms stad, vilket resulterar i ett positivt flyttnetto mot utlandet motsvarande 10 384 personer. Pilarna i mitten visar flyttströmmarna jämfört med övriga län i Sverige (+2 213), och de nedersta pilarna visar flyttningarna från och till övriga Stockholms län (-6 809).

962 154

personer bodde i Stockholms stad vid årsskiftet 2018/2019.

13 011

barn föddes i Stockholms stad under året.

Utflyttningen till andra kommuner i Stockholms län har ökat de senaste åren. En förklaring kan vara ett högt bostadsbyggande i hela länet under senare år och att Stockholms stads andel av det totala byggandet nu utgör cirka 40 procent, jämfört med hälften för bara några år sedan. Inflyttningen till staden består dock fortfarande till största delen av 20–30-åringar.

Stockholm en allt attraktivare besöksort

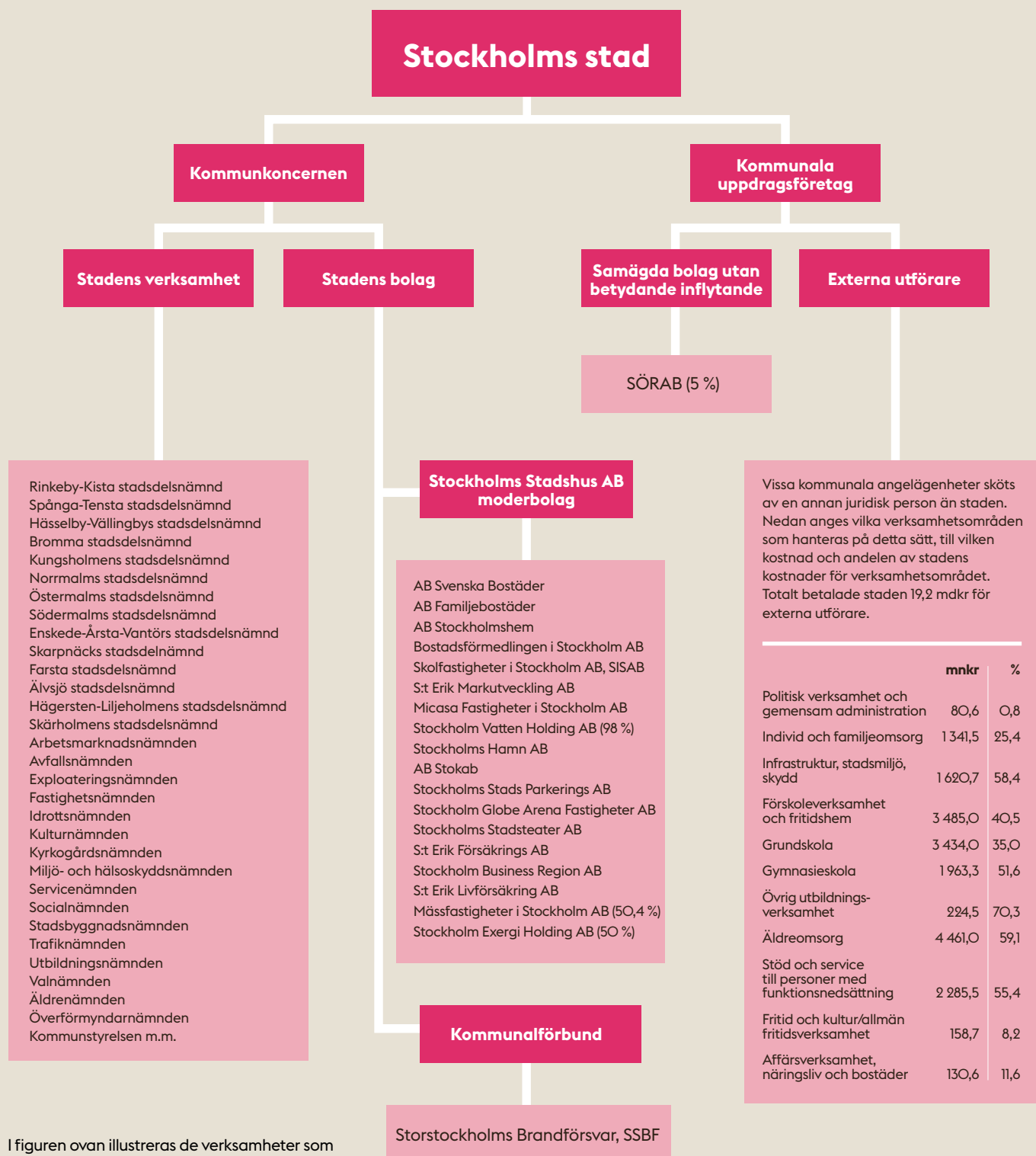
En tydlig värdemätare på Stockholms attraktivitet är besöksnäringens utveckling. År 2018 blev ett nytt rekordår för Stockholms besöksnäring med drygt 14,4 miljoner gästnätter i

länet, varav 9,7 miljoner i Stockholms stad. I dessa siffror ingår inte övernattnings som ligger utanför statistiken som till exempel Airbnb och liknande plattformar samt övernattnings från de som besöker och bor hos släkt och vänner. Stockholms tre största besöksgrupper, utöver den svenska som står för två av tre gästnätter, är från Storbritannien, USA och Tyskland.

FOTO: HENRIK TRING

Organisation och styrning

I figuren ovan illustreras de verksamheter som ingår i Stockholms stads samlade kommunala verksamhet per den 31 december 2018. I redogörelsen klassificeras de juridiska personerna i:

- koncernföretag med bestämmande respektive betydande inflytande
- uppdragsföretag av typen andra samägda företag respektive externa utförare

Kommunstyrelsens uppsiktsplikt

Uppsiktsplikt innebär enligt kommunallagens definition att kommunstyrelsen ska leda och samordna förvaltningen av kommunens angelägenheter. Detta gäller såväl för stadens nämnder som för stadens hel- och delägda aktiebolag. Som ett led i uppsiktsplikten har kommunstyrelsen granskat nämndernas verksamhetsplaner inklusive väsentlighet- och riskanalyser för 2018. I de fall nämnderna hade angivit för låga årsmål för indikatorer har de uppmanats att återkomma med mer ambitiösa värden i syfte att säkra uppfyllelsen av kommunfullmäktiges årsmål. Uppsiktsplikten har

även utövats genom kommunstyrelsens uppföljning i tertiärrapporterna och årsredovisningen för Stockholms stad. Kommunstyrelsen ska årligen fatta beslut om de hel- och delägda aktiebolagen har bedrivit sin verksamhet i enlighet med det fastställda kommunala ändamålet och inom ramen för de kommunala befogenheterna. Kommunstyrelsen anser att bolagen i koncernen Stockholms Stadshus AB under föregående kalenderår har bedrivit en verksamhet förenlig med det fastställda ändamålet och inom ramen för de kommunala befogenheterna.

God ekonomisk hushållning

Integrerat ledningssystem – ILS

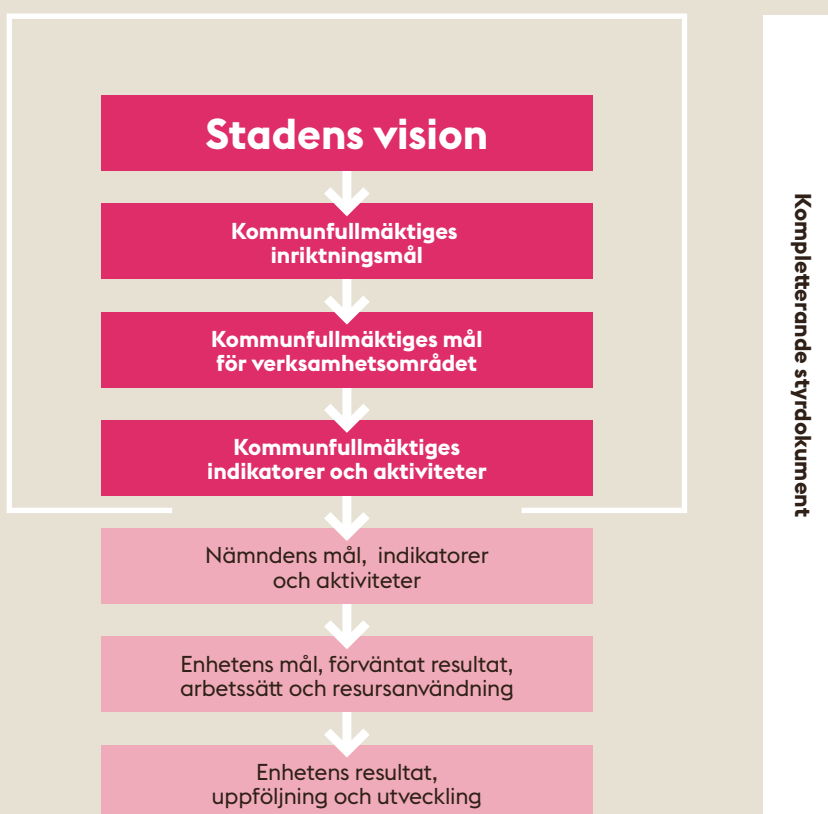
All planering och uppföljning sker i enlighet med stadens styrmodell, ILS, integrerat system för ledning och styrning av verksamhet och ekonomi. Som stöd i arbetet finns ett webbaserat verktyg (ILS-webb) som används på alla nivåer i staden.

I budgeten för varje år fastställer kommunfullmäktige inriktningsmål, mål för verksamhetsområdena, indikatorer och aktiviteter som tillsammans mäter måloppfyllelse. För varje indikator fastställer kommunfullmäktige ett årsmål. Nämnderna och styrelserna konkretiserar kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdena genom nämnd-/bolagsmål.

Arbete med internkontroll

Under året har staden utvecklat arbetet med intern kontroll i syfte höja kvaliteten på arbetet. I utvecklingsarbetet har fokus legat på att öka kunskapen om intern kontroll, förtydliga ansvar och roller samt att förbättra stadens dokumentation och uppföljning av den interna kontrollen. Stadsledningskontoret har uppdaterat stadens tillämpningsanvisningar, bland annat för att förtydliga vilka krav som ställs på nämnder och bolag. För att förenkla dokumentation och uppföljning av arbetet med intern kontroll i ILS-webb har en utveckling av systemet påbörjats. Även utbildningar och workshops har genomförts för stadens nämnder. Arbetet med att utveckla stadens interna kontroll pågår i alla stadens nämnder och bolag.

Stadens styrning enligt ILS

Kommunfullmäktiges inriktningsmål

Kommunfullmäktige har i budget 2018 beslutat om följande fyra inriktningsmål:

- Ett Stockholm som håller samman
- Ett klimatsmart Stockholm
- Ett ekonomiskt hållbart Stockholm
- Ett demokratiskt hållbart Stockholm

Inriktningsmålen utgör ramen för stadens styrning av verksamheterna. Kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdesmålet konkretiserar inriktningsmålen för de olika verksamheter som finns i staden.

För varje mål finns ett antal indikatorer och för varje indikator har ett årsmål satts. Årsmålet satts utifrån läge, förutsättningar och ambitionsnivå och utifrån vilken nivå som ska uppnås för respektive år.

Bedömning av måluppfyllelse för året grundas på utfall för kommunfullmäktiges indikatorer och aktiviteter, huruvida nämnder och bolagsstyrelser uppfyllt sina egna mål, indikatorer, i vilken utsträckning de genomfört de aktiviteter de föresatt sig i sina verksamhetsplaner. I bedömningen av måluppfyllelse tas även hänsyn till övrig väsentlig information angående verksamhetsområdet. Utifrån ovan har en bedömning av samtliga kommunfullmäktiges verksamhetsmål gjorts. Den samlade bedömningen är att staden uppfyllt kraven för en god ekonomisk hushållning under 2018. Sammanfattning av målbedömningarna redovisas bredvid.

Kommunkoncernens inriktningsmål/verksamhetsmål		Kommunkoncernens måluppfyllelse för året *
1.	Ett Stockholm som håller samman	Delvis
1.1	Alla barn i Stockholm har goda och jämlika uppväxtvillkor	Delvis
1.2	Tidiga sociala insatser skapar jämlika livschanser för alla	Delvis
1.3	Stockholm är en stad med levande och trygga stadsdelar	Delvis
1.4	1.4 Stockholm är en stad med högt bostadsbyggande där alla kan bo	Ej
1.5	Stockholm har ett rikt utbud av idrott och fritid som är tillgängligt för alla	Helt
1.6	Alla stockholmare har nära till kultur och eget skapande	Helt
1.7	Alla äldre har en trygg ålderdom och får en äldreomsorg av god kvalitet	Delvis
2.	Ett klimatsmart Stockholm	Delvis
2.1	Energianvändningen är hållbar	Delvis
2.2	Transporter i Stockholm är miljöanpassade	Delvis
2.3	Stockholm har en hållbar mark- och vattenanvändning	Helt
2.4	Stockholms kretslopp är resurseffektiva	Delvis
2.5	Stockholms miljö är giftfri	Helt
2.6	Inomhusmiljön i Stockholm är sund	Helt
3.	Ett ekonomiskt hållbart Stockholm	Helt
3.1	Stockholm är en världsledande kunskapsregion	Helt
3.2	Stockholm är en företagsvänlig stad	Helt
3.3	Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva	Helt
3.4	I Stockholm är det enkelt att utbilda sig genom hela livet	Delvis
3.5	Stockholms stads ekonomi är långsiktigt hållbar	Helt
4.	Ett demokratiskt hållbart Stockholm	Helt
4.1	Stockholm är en jämställd stad där makt och resurser fördelas lika	Helt
4.2	Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor	Helt
4.3	Stockholm är en stad som lever upp till mänskliga rättigheter och är fritt från diskriminering	Helt
4.4	Stockholm är en stad som respekterar och lever upp till barnets rättigheter i enlighet med FN:s barnkonvention	Helt
4.5	Stockholm är en stad där ingen behöver vara rädd för våld	Helt
4.6	Stockholm är en tillgänglig stad för alla	Helt
4.7	Stockholm är en demokratisk stad där invånare har inflytande	Helt
4.8	Offentlig upphandling utvecklar staden i hållbar riktning	Helt

Uppfyllelse av inriktningsmål

Ett Stockholm som håller samman

Den samlade bedömningen är att inriktningsmålet har uppfyllts delvis under året. Bedömningen baseras på att av totalt sju underliggande mål har två mål uppfyllts helt, fyra delvis och ett mål har inte uppfyllts.

Alla barn ska ha goda och jämlika uppväxtvillkor. Förskolan och skolan är grundläggande för att uppnå målet. Staden har under året fortsatt arbetet för att ytterligare höja och värna kvaliteten i stadens pedagogiska verksamheter. Barnomsorgsgarantin inom förskolan har uppfyllts under året och verksamheternas uppföljning visar överlag på en god målfyllelse utifrån läroplanens mål. Utbildningsnämnden har i nära samarbete med stadsdelsnämnderna fortsatt arbetet för att öka andelen förskollärare genom en rad olika kompetensförsörjningsinsatser.

I skolan har elevernas betygresultat utvecklats positivt i vissa avseenden. Framförallt har pojkars resultat i årskurs nio förbättrats.

Andelen behöriga till yrkesprogram har ökat bland pojkar med 4,5 procentenheter, samtidigt som andelen behöriga bland flickor har minskat med 0,8 procentenheter. Under året har även pojkars genomsnittliga meritvärde ökat, medan flickors resultat har sjunkit. Inom gymnasieskolan har andelen elever som slutfört sin utbildning med examen och de genomsnittliga betygspoängen fortsatt att öka, i likhet med 2017.

Spridningen i skillnader mellan grundskolornas resultat i årskurs nio har minskat för andra året i rad, vilket är ett möjligt trendbrott. Tidigare har resultatskillnaderna mellan stadens skolor ökat kontinuerlig över en tioårsperiod.

Under året har staden fortsatt att utveckla det förebyggande arbetet och tidiga insatser för barn och unga. Sociala insatsgrupper (SIG) och de skolsociala teamen är exempel på fungerande samverkansarbete med syfte att åstadkomma ett tidigt och koordinerat stöd.

En stor del av det förebyggande arbetet utförs i samverkan med landstinget där barn- och mödravårdscentral, barn- och ungdomspsykiatri och socialtjänsten ingår.

Arbetet mot våldsbejakande extremism har stärkts under året. Verksamheternas kunskap om våldsbejakande extremism och radikaliserings har stärkts genom utbildning och kartläggning, och stadens handlingsplan mot våldsbejakande extremism har reviderats.

Arbetet med trygghet och säkerhet har varit prioriterat under året, och staden har arbetat för att öka tryggheten och säkerheten. Under året har staden inrättat en trygghetskommission, stärkt samordningen med polisen och startat en verksamhet med ambulerande ordningsvakter. Särskilda satsningar har gjorts på investeringsåtgärder som ska bidra till ökad trygghet i stadsmiljön. Under året ökade stockholmarnas upplevda trygghet jämfört med år 2017, och är åter på samma nivå som år 2016.

87%

av brukarna inom äldreomsorgen är trygga med den vård och omsorg de får.

Det osäkra läget på bostadsmarknaden bedöms påverka byggandet även i Stockholms stad. Sammanlagt 5 031 bostäder påbörjades under året, vilket är en minskning med 34 procent jämfört med år 2017. Det osäkra marknadsläget gäller framför allt bostadsrätter. Takten i hyresrättsbyggandet har också minskat, men inte i samma grad. Sammanlagt 2 707 hyresrätter påbörjades under året, en minskning med 10 procent. Stadens bostadsbolag rapporterar sammantaget att 1 444

En stor del av det förebyggande arbetet utförs i samverkan med landstinget där barn- och mödravårdscentral, barn- och ungdomspsykiatri och socialtjänsten ingår.

hyresrätter påbörjades under året, vilket innebär en minskning med 18 procent.

Staden har under året arbetat med att finna lämpliga boendelösningar för nyanlända. Socialnämnden ser kontinuerligt över vilka befintliga lokaler som kan användas för tillfälliga boenden, och för ensamhushåll finns upphandlade vandrarhemspplatser. I takt med att SHIS modulhus har färdigställts har såväl familjer som ensamhushåll snabbare kunna flytta till lägenheter.

Staden har under året utvecklat idrotts- och folkhälsoarbetet genom att ta fram ett nytt idrottspolitiskt program och en strategi för det rörliga friluftslivet med syfte att fler stockholmare ska bli fysiskt aktiva. Satsningar har skett för att öka simkunnigheten och att ge unga en mer meningsfull fritid genom att erbjuda kostnadsfria lovaktiviteter och riktade insatser mot bland annat unga med funktionsnedsättningar. Flera nya idrottsanläggningar har färdigställts och staden har under året samverkat med Stockholmsidrotten för att öka antalet föreningsaktiva.

Inom äldreomsorgen visar stadens brukarundersökning att 87 procent av brukarna

är trygga med den vård och omsorg de får, vilket motsvarar föregående års nivå. Stadens nya strategi för en äldrevänlig stad utgör underlag till det fortsatta arbetet för att skapa en tillgänglig och inkluderande stad med en miljö som främjar ett aktivt liv, hela livet. Staden har under året fortsatt att implementera arbetssättet Tryggt mottagande i hemmet så att fler äldre ska uppleva en trygg och säker hemgång från slutenvård. Flera verksamheter har under året fått en stjärnmärkt demensomsorg och blivit Silviahems-certifierade. Vidare har åtta nya aktivitetscenter i anslutning till ett seniorboende startats under året. Aktivitetscentrens uppgift är att erbjuda aktiviteter och främja social gemenskap, motverka otrygghet samt bidra till fysisk aktivitet för de boende i seniorboendet och äldre i närområdet.

Ett klimatsmart Stockholm

Den samlade bedömningen är att inriktningsmålet har uppfyllts delvis under året. Bedömningen baseras på att tre av sex underliggande mål för verksamhetsområdet har uppfyllts helt och tre uppfyllts delvis.

Kommunfullmäktige har avsatt klimatinvesteringsmedel för åtgärder som ska bidra till stadens möjlighet att uppnå de långsiktiga målen att minska de klimatpåverkande koldioxidutsläppen och en hög beredskap för kommande klimatförändringar.

En stor del av de klimatinvesteringsmedel som fördelats under 2018 har använts till energieffektiviseringar i stadens verksamheter såsom byte till nya vitvaror, LED-belysning, elcyklar och solcellsdrivna skräpkorgar. Även ett flertal projekt för klimatanpassningsåtgärder har genomförts, bland annat vid Rådmansgatans tunnelbanestation.

Staden har genomfört en mängd åtgärder för att öka framkomligheten och uppnå klimatmålen, såsom att utforma gaturummet för att förbättra för gående och cyklist, medverka till att kollektivtrafiken byggs ut och blir mer attraktiv, optimera trafiksignaler och signalsystem för att minska vänte-

tiderna för prioriterade trafikslag, förbättra kontrollen av att trafikordningsplaner följs så att trafikstörningarna minimeras och genomföra översyn av hastighetsgränserna på stadens gator.

I enlighet med stadens handlingsplan för god vattenstatus har lokala åtgärdsprogram tagits fram med syfte att säkerställa att vattenförekomsterna når god vattenstatus. Inom ramen för detta arbete har förslag tagits fram som även gynnar biologisk mångfald i vattenområdena. Staden har även arbetat med förebyggande åtgärder och omsorgsfull drift för att minska påverkan på mark och vatten och bland annat har pilotprojekt med hållbara dagvattenlösningar genomförts.

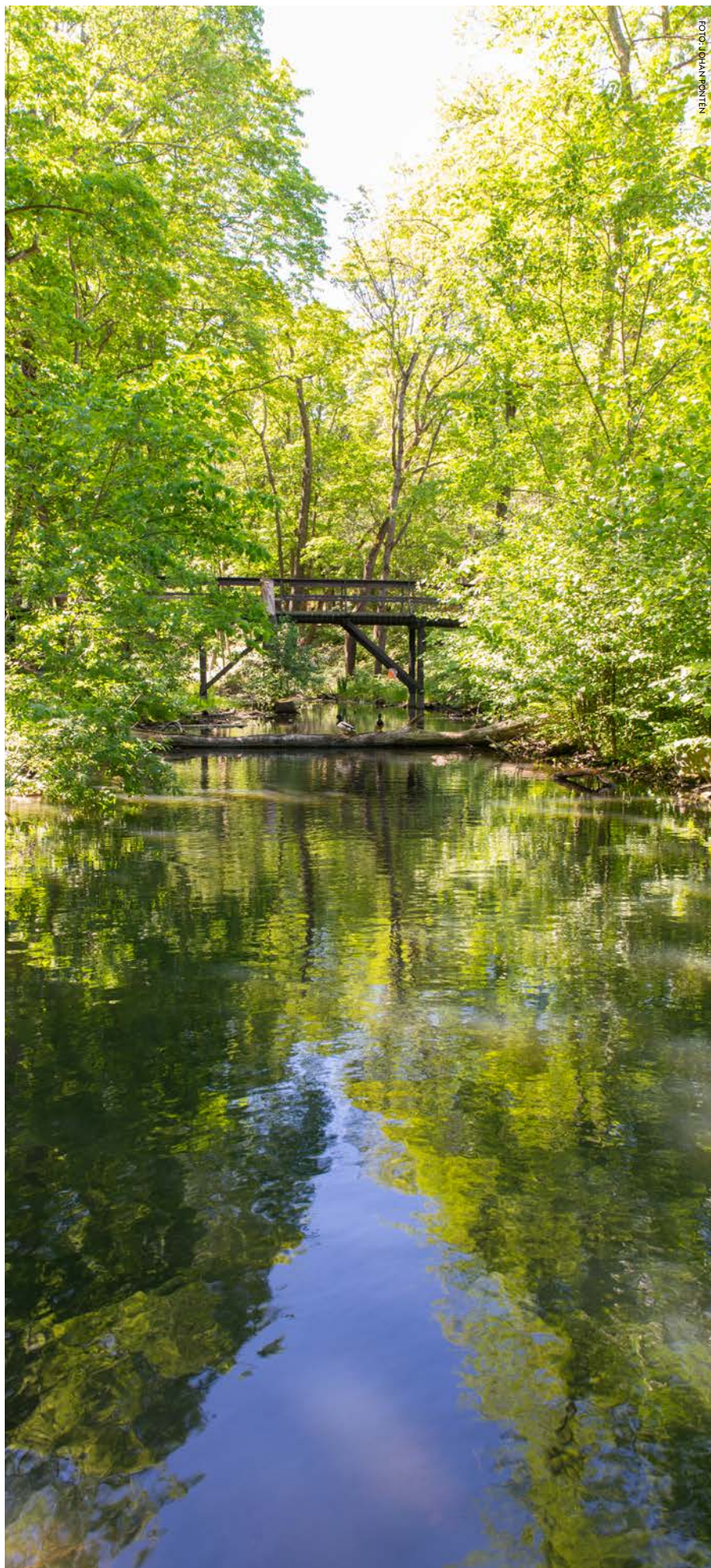
Staden arbetar för att minska miljö- och klimatpåverkan från mat och måltider. Under året har en rad åtgärder genomförts för att möjliggöra för detta, bland dessa kan förslag till en stadsövergripande matstrategi, *Strategi för god, hälsosam och klimatsmart mat*, särskilt nämnas. Utöver detta har en revidering av riktlinjer för skolmåltider i grundskola och gymnasium genomförts.

Genom ett systematiskt arbetssätt och genom tillsyn inom bland andra områdena buller, ventilation, fukt och radon skapas förutsättningar för en sund inomhusmiljö som inte medför olägenheter för människors hälsa.

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

Den samlade bedömningen är att inriktningsmålet har uppfyllts helt under året. Bedömningen baseras på att av fem underliggande mål är fyra helt uppfyllda och ett delvis uppfyllt.

Stadens samverkan med Stockholms universitet och Södertörns högskola kring den verksamhetsförlagda utbildningen för studenter på förskolläro- och lärarprogrammen har utvecklats. Samverkan syftar till en ökad kvalitet i den verksamhetsförlagda utbildningen för studenter samt till att öka rekryteringsmöjligheterna för staden.

Staden har fortsatt arbetet med att förbättra företagsklimatet. Att förbättra stadens myndighetsutövning har varit en viktig del. Flera insatser bedrivs för att fler ska starta företag och främja Stockholm som startup-nod. Åtta jobbspår har startat för att matcha unga och nyanlända mot företagens behov av kompetens och staden har även varit med och startat upp *Kompetensarena Stockholm* som syftar till att utveckla komvuxutbildningen i regionen för att bättre matcha behov och utbud. Samverkan utvecklas för att stärka arbetsplats- och näringslivsperspektivet i stadsutvecklingen. För att stärka det lokala näringslivet har Stockholm Business Regions AB under året stöttat stadsdelsnämnderna.

Andelen biståndstagare i förhållande till stadens befolkning har minskat under året till följd av ett positivt arbetsmarknadsläge samt stadens arbete med arbetsmarknadsinsatser. Staden erbjuder individuellt anpassade arbetsmarknadsinsatser genom Jobbtorg Stockholm. Antalet hushåll som fick ekonomiskt bistånd i staden har minskat med 4,2 procent jämfört med 2017 och uppgick till 13 966 under 2018. För att bidra till att minska ungdomsarbetslösheten samverkar staden med Arbetsförmedlingen för att snabbt erbjuda arbete, utbildning eller praktik för arbetslösa ungdomar. Staden har under året arbetat med uppsökande verksamhet, där framförallt unga som varken arbetar eller studerar och kvinnor långt ifrån arbetsmarknaden har kunnat nås och skrivits in på Jobbtorg.

Under 2018 fick drygt 10 000 ungdomar feriejobb i staden under sommar-, höst- och jullov. Ungdomarna har arbetat inom olika verksamheter, bland annat inom äldreomsorgen, förskola, på sommarkollo eller med underhåll och städning av utemiljön.

Staden erbjuder ett brett utbud av vuxenutbildningar, varav en mängd kan leda direkt till arbete. Under året har antalet elever inom vuxenutbildningen ökat. Samtliga elever som uppfyllt antagningskravet har erbjudits plats. Under året har antalet kombinationsutbildningar, där svenska för invandrare, sfi, kombineras med yrkesutbildning utökats, och antalet yrkesinriktningar har utvidgats.

Staden har en god budgetföljsamhet då samtliga av stadens nämnder redovisar ett överskott på totalt 375 mnkr efter resultatdispositioner. Samtliga finansiella årsmål har uppfyllts under året. Stadens fortsatta arbete med digitalisering och automatisering är en strategisk fråga som ska bidra till att stadens processer effektiviseras och att livet för invånare, företagare och besökare förenklas.

Ett demokratiskt hållbart Stockholm

Den samlade bedömningen är att inriktningsmålet har uppfyllts helt under året. Bedömningen baseras på att samtliga åtta underliggande mål har uppnåtts helt.

Staden har under året påbörjat arbetet med att implementera *Program för ett jämställt Stockholm 2018–2022*. Programmets fokusområden utgår från de sex nationella jämställdhetspolitiska målen med ett tillägg som handlar om stadens välfärd och service. Samtliga stadsdelsnämnder har arbetat med att stödja kvinnors organisering i samverkan med civilsamhället, bland annat genom att kvinnoorganisationer fått bidrag för insatser som syftar till att öka valdeltagandet och för hälsofrämjande insatser.

Under året har staden fortsatt arbetet med att vara en bra arbetsgivare med goda anställningsvillkor, bland annat genom en bred satsning på kompetensutveckling för att utveckla och säkerställa kompetensen inom välfärdssyrkena. Sjukfrånvaron bland stadens anställda har fortsatt att minska, mer för kvinnor än för män.

Arbete med att implementera programmet mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck har fortsatt. Under året har staden inrättat tre nya relationsvårdscentrum som erbjuder stöd och behandling till personer som utövar eller har varit utsatta för våld i nära relation samt hedersrelaterat våld och förtryck.

Brukar- och medborgarundersökningar har använts som underlag för att förebygga och motverka diskriminering. Stadens dialoger med grupper som kan vara särskilt utsatta för diskriminering har bidragit till att öka kunskaperna om hur verksamheternas bemötande ska utvecklas så att det präglas av respekt och likvärdighet. Stadens samråd med nationella minoriteter har bidragit till att ge minoriteterna inflytande över hur verksamheterna utvecklar arbetet med att tillgodose nationella minoriteters rättigheter.

Staden har under året implementerat *Program för barnets rättigheter och inflytande i Stockholms stad 2018–2022*.

Kommunfullmäktige antog under året *Program för tillgänglighet och delaktighet*

för personer med funktionsnedsättning som bidrar till en fortsatt förstärkning och systematisering av stadens arbete inom området. Genom brukarundersökningar inom verksamheterna inom funktionshinderområdet mäter staden bland annat nöjdhet och upplevelsen av trygghet. Generellt sett är både tryggheten

Generellt sett är både tryggheten och nöjdheten hög inom alla verksamhetsformer.

och nöjdheten hög inom alla verksamhetsformer. Årets brukarundersökningar visar dock att manliga brukare känner sig mer nöjda än kvinnliga, och att män generellt är mer nöjda med sitt korttidsboende och sin dagliga verksamhet än kvinnor.

Inom stadens inköps- och upphandlingsområde har ett inköpsråd inrättats. Inköpsrådet spelar en central roll för att möjliggöra en kommunkoncernövergripande inköpsstrategisk samordning och uppföljning för inköps- och upphandlingsfrågor i organisationen. Inköpsrådet hanterar bland annat frågor om prioritering och etablering av inköpskategorier.

FOTO: ANNA ÅBERG

Finansiella mål för staden

Staden har satt upp finansiella mål för att garantera en gynnsam ekonomisk utveckling över tid. Samtliga finansiella mål uppfylls 2018.

Stadens nettokostnader i förhållande till skatteintäkter, generella statsbidrag och utjämning

Måttet fastställer att stadens nettokostnader i ett långsiktigt perspektiv inte får vara större än skatteintäkter, generella statsbidrag och utjämning. Kortsiktigt kan även finansnettot användas för att finansiera verksamhetens nettokostnader. År 2018 utgör verksamhetens nettokostnader 100 procent av skatteintäkter, generella statsbidrag och utjämning. Inklusive finansnettot utgör nettokostnaderna 96 procent. Målet är därmed uppfyllt på kort och lång sikt. Under den senaste femårsperioden har nettokostnadernas andel av skatteintäkter, generella statsbidrag och utjämning legat på gränsen till acceptabel nivå. År 2017 skedde en liten nedgång, men 2018 används åter 100 procent, vilket inte är hållbart i längden.

Soliditet

Soliditet mäter hur stor del av stadens tillgångar som är finansierade av eget kapital. Måttet räknas inklusive pensionsskulden, som enligt gällande redovisningsregler till största del ligger utanför balansräkningen. Målet är att soliditeten långsiktigt inte ska understiga 34 procent. Kortsiktigt kan värdet sjunka till 30 procent. Soliditeten 2018 uppgår till 35 procent och målet är därmed uppfyllt. Det är en nedgång sedan 2017 beroende på en ökad skuldsättning.

Kapitalkostnadernas andel av nettodriftkostnaderna

En ökad investeringsvolym innebär ökade driftkostnader i form av avskrivningar och ränta. För att bevaka att dessa kostnader inte tar en allt större del av stadens totala nettodriftkostnader har ett mål satts upp att dessa kostnader högst får utgöra 7 procent av stadens nettokostnader. År 2018 uppgår kapitalkostnadernas andel av nettodriftkostnaderna till 6 procent. Målet är därmed

uppfyllt. Under den senaste femårsperioden har utfallet legat stabilt på 6 procent.

Budgetföljsamhet

En god budgetföljsamhet är en förutsättning för en fungerande ekonomistyrning och därmed god ekonomisk hushållning. Budgetföljsamhet mäter hur väl den ekonomiska styrningen fungerar mot givna förutsättningar i budgeten.

För nämnderna görs uppföljningen för driftbudgeten inklusive kapitalkostnader, resultatenheternas resultat och kommunstyrelsens tekniska justeringar, budgetjusteringar och resultatöverföringar. Målet för budgetföljsamheten är att den efter och före tekniska justeringar inte får överskrida 100 procent. Nämndernas utfall utgör 99 procent av budget och målet är därmed uppfyllt.

Prognossäkerheten

Prognossäkerheten beskriver förmågan att bedöma avvikelser och att vidta åtgärder för

Figur 1

Målpåfyllelse 2014–2018, %	2018	2017	2016	2015	2014
Nettokostnader/skatteintäkter, utjämning, generella statsbidrag	100	99	100	101	100
Soliditet inklusive pensionsskuld	35	36	36	34	36
Kapitalkostnadernas andel av nettodriftkostnaderna	6	6	6	6	6
Nämndernas utfall i procent av budget	99	98	98	99	99
Nämndernas utfall i procent av prognos i tertialrapport 2	1	0	1	1	0

att hålla given budget. Prognossäkerheten mäts som avvikelsen mellan årets prognoser och utfall, inklusive kapitalkostnader, resultat-enheternas resultat och kommunstyrelsens tekniska justeringar. Utfallet 2018 avviker med 1 procent från uppsatt prognos och målet är därmed uppfyllt, se figur 1.

Årets resultat för kommunkoncernen

Resultatet efter skatter och finansiellt resultat för kommunkoncernen uppgår till 3 132 mnkr (3 446 mnkr), efter att koncerninterna mellan-havanden inklusive utdelning har räknats bort. I kommunkoncernens resultat ingår resultatet för staden, koncernen Stockholms Stadshus AB samt resultatet för stadens övriga bolag

som inte ingår i koncernen Stockholms Stadshus AB. Årets resultat för koncernen Stockholms Stadshus AB uppgår till 1 598 mnkr (1 913 mnkr).

Bokslutsdispositioner i kommunkoncernen

Årets resultat efter finansiellt resultat för koncernen Stockholms Stadshus AB uppgår till 1 897 mnkr (2 331 mnkr). I bokslutet för koncernen Stockholms Stadshus AB täcks förluster i vissa dotterbolag med motsvarande koncernbidrag på totalt 472 mnkr (543 mnkr). Utdelningen till staden 2018 uppgick till 1 700 mnkr. Dispositioner för koncernen Stockholms Stadshus AB framgår av figur 2. Sammanfatt-

Årets resultat för
kommunkoncernen

3 132 mnkr

Årets resultat
för staden

3 176 mnkr

ningsvis kan noteras att koncernen utnyttjat tillgängligt resultat för att stärka dotterbolagens egna kapital samt frigöra medel för kommande utdelning om 1,5 mdkr till staden enligt kommunfullmäktiges budget för 2019.

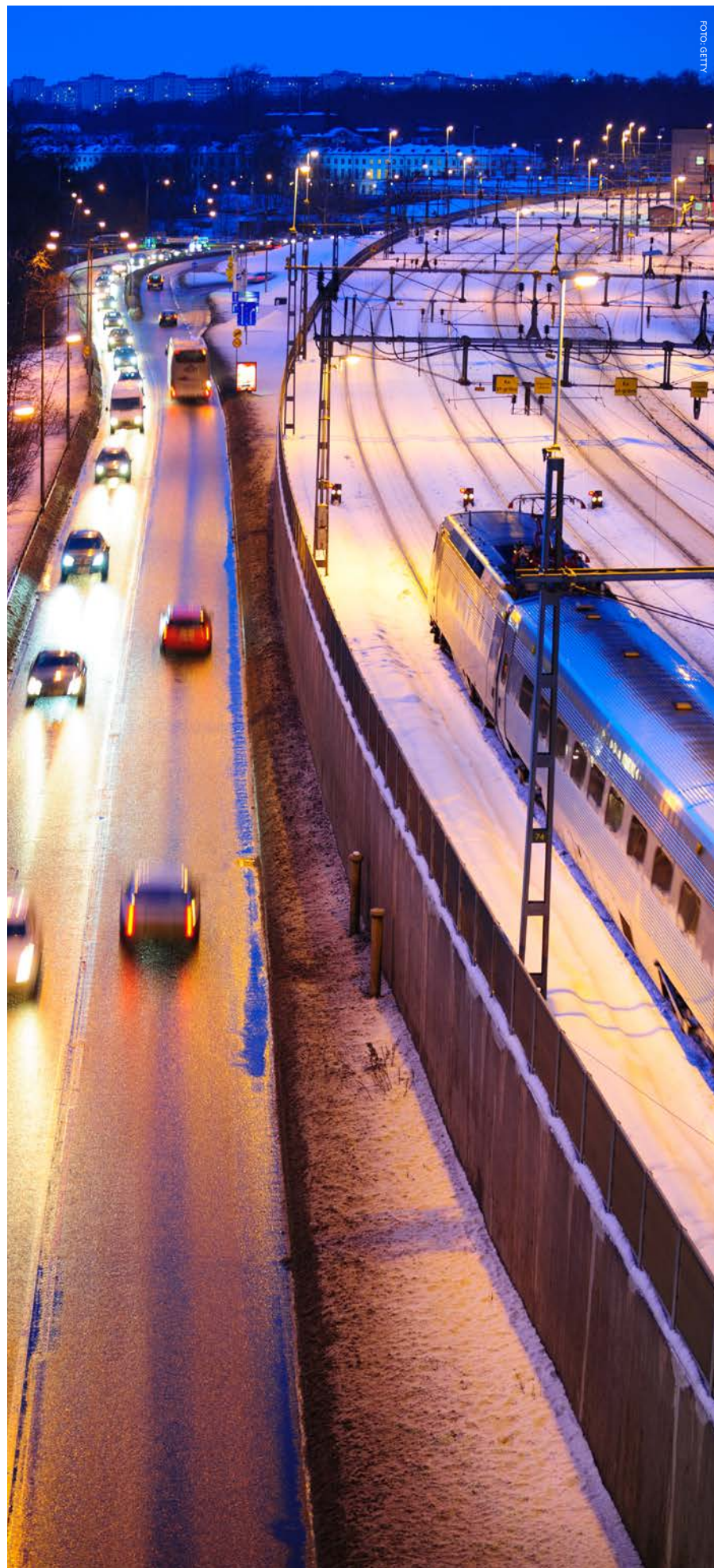
Årets resultat för staden

Årets resultat för staden uppgår till 3 176 mnkr (2 361 mnkr). Realisationsvinster och försäljning av exploateringsfastigheter utgör den största delen av resultatet, 2 552 mnkr. Stora försäljningar av mark har skett främst i Haga-staden, men även i Hjorthagen och Lilje-holmen. Den sista etappen av försäljningar i Botkyrka gjordes 2018. Avsättningar till medfinansiering av främst infrastrukturrella

Figur 2

Bokslutsdispositioner i kommunkoncernen, tkr	Lämnade koncernbidrag	Erhållna koncernbidrag	Lämnade aktieägar- tillskott	Erhållna aktieägar- tillskott	Utdelning från Stadshus AB koncernen	Utdelning Stockholms stad
Moderbolaget						
Stockholm Stadshus AB	56 915				-1 500 000	1 500 000
Dotterbolagen						
AB Svenska Bostäder ¹					9 413	
AB Familjebostäder ¹					814	
AB Stockholms hem ¹					932	
Bostadsförmedlingen i Stockholm AB						
Skolfastigheter i Stockholm AB (SISAB)						
Micasa Fastigheter i Stockholm AB					40 000	
S:t Erik Markutveckling	75 000					
Stockholm Globe Arena Fastigheter AB		108 915				
Stockholm Vatten och Avfall AB					1 815	
Stockholms Hamn AB						
AB Stokab	205 000					
Stockholm Stads Parkering AB	135 000					
Stockholms Stadsteater AB		363 000				
Stockholm Business Region AB						
S:t Erik Försäkring AB						
S:t Erik Livförsäkring AB						
Övriga bolag						
Koncernjusteringar						
Summa	471 915	471 915	0	0	-1 447 026	1 500 000

1) Utdelningen är hänförligt till §3 allbolagstiftningen

satsningar har gjorts med 506 mnkr. Verksamheterna lämnar ett överskott på 375 mnkr, varav 53 mnkr avser stadsdelsnämnderna och 322 mnkr facknämnderna. Skatteintäkterna inklusive generella statsbidrag och utjämning visar ett överskott på 259 mnkr.

Årets resultat exklusive engångsintäkter från försäljningar uppgår till 624 mnkr (-1 803 mnkr). Överskottet visar det verksamhetsmässiga resultatet, det vill säga den del av stadens löpande verksamhetskostnader som finansierats med löpande intäkter som skatt, avgifter och statsbidrag.

Engångsintäkterna från försäljningar har, i enlighet med stadens investeringsstrategi, använts till att finansiera stadens investeringar. Stadens investeringar uppgår 2018 till 7,3 mdkr. Den stora investeringsvolymen har inte i sin helhet kunnat finansieras med egna medel från året utan delar av stadens tillgångar har fått användas. Egenfinansierungsgraden uppgår till 85 procent (135 procent).

Årets resultat för staden, mnkr	2018	2017
Årets resultat	3 176	2 361
Avgår reavinster	-2 552	-4 163
Gjord avsättning	506	3117
Avgår utdelning från Stockholm Stadshus AB	-1 700	-800
Resultat exklusive reavinster, utdelning och engångskostnad	-570	515

Resultatet 2018 rensat från engångsposter och utdelning blir negativt

Avstämning mot balanskravet

En avstämning mot balanskravet ska göras enligt kommunallagens krav på en ekonomi i balans 11 kapitlet 5§. Syftet med balanskravet är att visa att en kommun inte lever över sina tillgångar. Realisationsvinster och vissa andra jämförelsestörande intäkter av engångskaraktär räknas bort. Enligt lagkravet kan inkomster från försäljning av exploateringsfastigheter räknas med i balanskravsutredningen vilket gjorts nedan. Stadens resultat justerat enligt kommunallagens krav visar att staden uppfyller kravet på en ekonomi i balans då balanskravsresultatet är positivt med 2 613 mnkr (828 mnkr).

Årets resultat, mnkr	2018
Årets resultat	3 176
Avgår jämförelsestörande intäkter	-563
Årets balanskravsresultat	2 613

Budgetavräkning

Totalt redovisar stadsdelsnämnder och facknämnder ett överskott om 375 mnkr inklusive reglering mot resultatfonder. För 2017 var motsvarande överskott 725 mnkr.

Personalkostnaderna för staden har ökat med 5,8 procent i förhållande till föregående år. Antal helårsarbetare har ökat med 1 415, vilket är en betydligt större ökning än föregående år. Arbetsgivaravgifter för stadens personal visar ett överskott mot budget på 0,2 mdkr.

Skatteintäkter, utjämning och generella statsbidrag avviker totalt 0,3 mdkr från budget. Skatteintäkterna blev inklusive slutavräkningar 0,1 mdkr lägre än budgeterat främst beroende på en lägre slutavräkning för 2017 års skatteintäkter. Kommunerna har kompenserats för pensionärernas lägre skatter, vilket gör att regleringen mot staten visar ett plus på 0,3 mdkr. Staden har erhållit en byggbonus för att stimulera byggandet, som ger ett plus på 0,1 mdkr.

Pensioner

Kostnader för pensioner i resultaträkningen uppgår till 2 723 mnkr inklusive finansiella poster (2 444 mnkr). Den största ökningen svarar kostnaderna för förändringen av pensionsskulden för, 44 procent, en negativ budgetavvikelse med 0,1 mnkr. Förändringen förklaras bland annat av att ökningstakten av inkomstbasbeloppet har varit lägre för år 2018 än tidigare år. Löneökningar i kombination med den lägre ökningstakten för inkomstbasbeloppet har resulterat i att fler anställda når upp till gränsen för den förmånsbestämda pensionen, 7,5 inkomstbasbelopp. Därmed blir hela deras tjänstgöringstid i staden grundande för förmånsbestämd ålderspension. Beräknade pensionsavgifter, som utgör en procentuell andel av lönesumman för den aktiva personalen, är i nivå med budgeterat belopp. Avgifterna ökar med 9,1 procent. Sammanlagt ger pensionskostnaderna ett litet underskott gentemot budget. Lokala pensionsbestämmelser utöver det kommunala pensionsavtalet, KAP-KL, ingår i pensionskulden. För anställda födda 1986 eller senare gäller det avgiftsbestämda pensionsavtalet, AKAP-KL. Övriga personalgrupper sorterar under avtalet, KAP-KL.

Ansvarsförbindelsen för pensionsskuld intjänad till och med 1997 uppgår till 16 736 mnkr inklusive löneskatt, en minskning med 169 mnkr jämfört med 2017, en mindre minskning än förväntat. En fortsatt minskning av ansvarsförbindelsen är väntad under åren framöver. Pensionsavsättningarna säkras i stadens tillgångar.

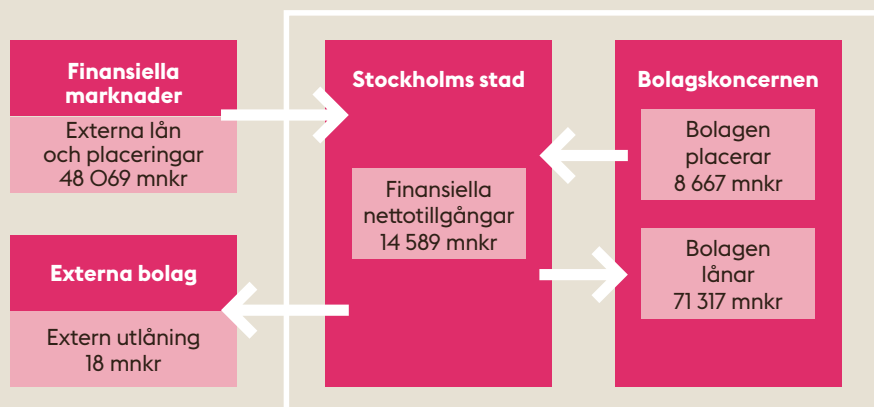
Översikt över resultat (mnkr)

Investeringar nettoutgifter per nämnd (mnkr)

Nämnd	Budget inkl. justeringar	Utfall	Avvikelse mot budget
Kommunstyrelsen m m	-9,1	-0,5	8,6
Servicenämnden	-2,5	-2,6	-0,1
Stadsdelsnämnderna	-398,4	-302,6	95,8
Arbetsmarknadsnämnden	-4,0	-6,1	-2,1
Exploateringsnämnden	-3 555,3	-3 365,4	189,9
Fastighetsnämnden	-2 255,1	-1 978,1	277,0
Idrottsnämnden	-63,3	-58,9	4,4
Kulturnämnden	-98,5	-68,1	30,4
Kyrkogårdsnämnden	-66,0	-58,6	7,4
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	-1,3	-0,9	0,4
Socialnämnden	-4,7	-1,0	3,7
Stadsbyggnadsnämnden	-3,0	-0,1	2,9
Trafiknämnden	-1 644,2	-1 153,7	490,5
Utbildningsnämnden	-140,6	-138,6	2,0
Äldrenämnden	-4,0	-3,8	0,2
Överförmyndarnämnden	-0,5	-0,3	0,2
TOTALT	-8 250,5	-7 139,4	1 111,1

Kommunkoncernens finansiella ställning

Kommunkoncernens interna mellanhavanden i mnkr

mnkr	Interna köp som har eliminrats	Intern försäljning som har eliminrats	Interna fordringar, exkl koncernkontot som har eliminrats	Interna skulder, exkl koncernkontot som har eliminrats
Kommunkoncernen	4 182,8	4 182,8	1 611,8	1 611,8

Investeringar under en femårsperiod

	2018	2017	2016	2015	2014
Bruttoinvesteringar per år mdkr	7,3	5,9	5,8	4,9	4,3
Egenfinansierings- grad (%)	85	135	123	74	108

Kommunkoncernens
investeringsverksamhet

Kommunkoncernens bruttoinvesteringar uppgår 2018 till 19 849 mnkr (15 912 mnkr). Bruttoinvesteringarna för koncernen Stockholms Stadshus AB uppgår 2018 till 12 582 mnkr (10 874 mnkr). Bolagskoncernens bruttoinvesteringar består främst av nyproduktion av bostäder, skolor och infrastruktur som hamnar och anläggningar för va-verksamhet.

Stadens investeringsutgifter 2018 uppgår till 7 349 mnkr (5 908 mnkr), vilket är en ökning med 24 procent i jämförelse med föregående år. Investeringsinkomsterna för året uppgår till 210 mnkr (45 mnkr). Netto uppgår investeringsutgifterna till 7 139 mnkr (5 863 mnkr), vilket är cirka 1 mdkr lägre än budgeterat. Jämfört med föregående år har dock genomförandegraden för stadens nettoinvesteringar ökat från 78 procent till 87 procent.

Den största avvikelsen svarar trafiknämnden för. Avvikelsen förklaras till stor del av att renoveringen av Sergels torgs tätskikt kunnat genomföras till en lägre investeringsutgift än budgeterat. Projektet slutfördes under sommaren 2018. Exploateringsnämndens investeringsutgifter avviker marginellt från budget. Nämndens avvikelse för nettoutgifter beror på att investeringsinkomsterna i de större projekten är högre än budgeterat. Fastighetsnämndens avvikelse förklaras av ett antal fastighets- och idrottsinvesteringar förskjutits i tiden.

Målsättningen i stadens investeringsstrategi är att egenfinansieringsgraden på lång sikt ska uppgå till 100 procent, medan den kan avvika enskilda år. Egenfinansieringsgraden 2018 var lägre än 100 procent. Beräknat på ett genomsnitt av de senaste fem åren ligger egenfinansieringsgraden på 105 procent.

FOTO: URSÉCOTTE VAN DEN NELS

Medarbetarna

Sjukfrånvaron minskar

Staden använder två metoder för att mäta sjukfrånvaro. Dels mäts sjukfrånvaron enligt det lagstadgade kravet, dels enligt en stadsintern definition i indikatorn *Sjukfrånvaro*. Mätmetoderna har olika kvaliteter. Sjukfrånvaron enligt de lagstadgade kraven ger en god ögonblicksbild av nivån på sjukfrånvaron och jämförbarhet med andra kommuner och landsting. Sjukfrånvaron enligt stadens egen mätmetod ger en bättre bild av utvecklingstrenden och är därför ett bättre underlag för uppföljning och analys.

När inte annat anges är uppgifterna för sjukfrånvaron i stadens redovisningar framtagna enligt stadens egen mätmetod. Den lagstadgade redovisningen av sjukfrånvaron utgår från en delvis annan beräkningsgrund än stadens interna mätmetod. Stadens metod

ställer sjukfrånvaron i relation till avtalad arbetstid. Den lagstadgade redovisningen ställer sjukfrånvaron i relation till ordinarie arbetstid, vilket innebär att frånvaro utan lön till exempel vid föräldraledighet eller tjänstledighet inte ingår. Att frånvaro utan lön exkluderas gör att ordinarie arbetstid blir lägre än den arbetstid som räknas med i stadens interna mätmetod. Följden blir att sjukfrånvaro enligt den lagstadgade redovisningen blir högre än stadens sjukfrånvaroindikator.

Den totala sjukfrånvaron mätt enligt lagens krav har under perioden 2017 till 2018 minskat med 0,1 procentenhet från 7,1 procent till 7,0 procent. Andelen av den totala sjukfrånvaron som varat 60 dagar eller längre var 45,9 procent. Motsvarande andel för 2017 var 48,5 procent. Det är en minskning med

2,6 procentenheter. Redovisning av stadens arbete inom arbetsmiljö och hälsa finns under avsnittet "Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor".

Stadens bolag har en lägre sjukfrånvaro än stadens nämnder. Då bolagen räknas in är den totala sjukfrånvaron 6,1 procent vilket är en minskning jämfört med 2017 då den sammanlagda sjukfrånvaron var 6,3 procent.

Medarbetarna i siffror

I december 2018 var totalt 44 892 personer anställda i Stockholms stad. Av dessa var 41 936 anställda i stadens nämnder och 2 956 var anställda i stadens bolag. Tre av fyra anställda var kvinnor. I tabellen här intill redovisas antal anställda fördelade per verksamhetsområde.

Ungefär 3 av 4 anställda i
Stockholms stad är kvinnor.

44 892

personer var anställda i
Stockholms stad i december 2018.
Det är en ökning med

1 318

personer sedan 2017.

Sjukfrånvaro enligt lagstadgat krav 2018-01-01–2018-12-31

	Totalt	Kvinnor	Män	Åldersgrupper		
				–29	30–49	50–
Sjukfrånvaro i procent av ordinarie arbetstid	7,0	7,8	4,7	6,1	6,7	7,6
Andel av total sjukfrånvaro som varat 60 dagar och mer	45,9					

Sjukfrånvaro, enligt stadens egen mätmetod, 2018-01-01–2018-12-31

Sjukfrånvaro i procent av avtalad arbetstid	Totalt	Kvinnor	Män
Korttidsfrånvaro, dag 1–14	2,2	2,3	1,9
Långtidsfrånvaro, dag 15–	4,0	4,6	2,2
Totalt	6,2	6,9	4,1

Antal anställda (månadsavlönade) fördelade på verksamhetsområden

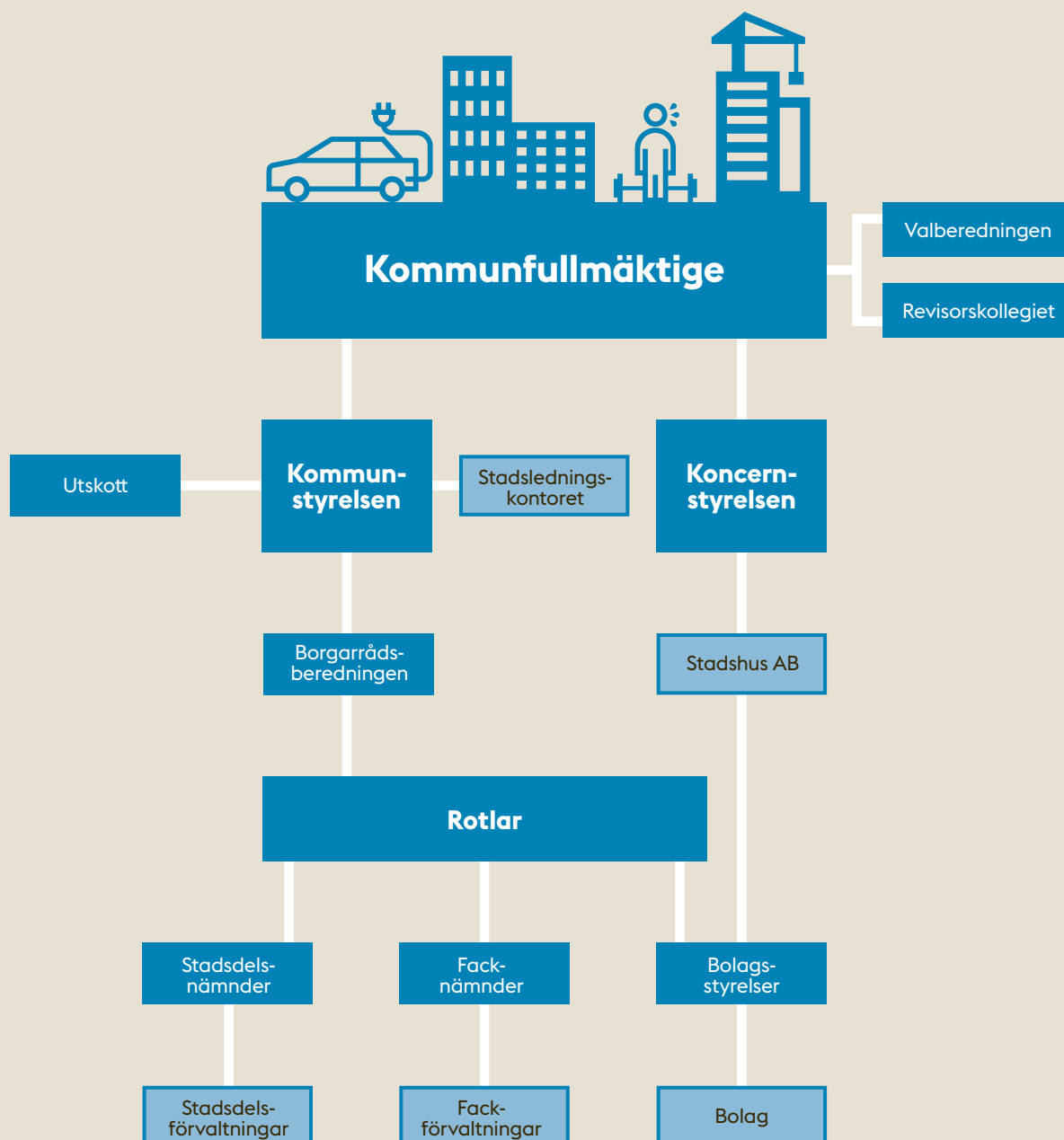
Verksamhetsområde	2018			2017	För- ändring mellan åren
	Kvinnor	Män	Totalt	Totalt	
Politisk verksamhet och gemensam administration	1 362	589	1 951	1 800	151
Individ- och familjeomsorg	3 220	900	4 120	4 003	117
Infrastruktur, stadsmiljö, skydd	702	512	1 214	1 188	26
Förskoleverksamhet och skolbarnomsorg	9 990	1 856	11 846	11 764	82
Utbildning	9 025	3 676	12 701	12 459	242
Äldreomsorg	4 512	1 035	5 547	5 064	483
Stöd och service till personer med funktionsnedsättning	1 646	578	2 224	2 161	63
Fritid och kultur/allmän fritidsverksamhet	1 061	829	1 890	1 844	46
Affärsverksamhet, näringsliv och bostäder	191	174	365	342	23
Övrig verksamhet, särskilda insatser	42	36	78	66	12
Koncernen Stockholms Stadshus AB	1 283	1 673	2 956	2 883	73
Totalt	33 034	11 858	44 892	43 574	1 318
Årsarbetare	31 986	11 483	43 469	42 133	1 336

Utöver den månadsavlönade personalen har timavlönad personal arbetat motsvarande 3 367 årsarbeten. Den timavlönade personalens arbete har ökat med 9,3 procent jämfört med 2017. Siffran avser endast förvaltningarna, ej bolagen.

Så styrs staden

Kommunkoncernens styrning

Nedan ges en beskrivning av kommunkoncernen utifrån ansvarsområden från och med 1 januari 2019.

Kommunfullmäktige

Kommunfullmäktige är Stockholms stads högsta beslutande instans. De 101 ledamöterna utses efter allmänna val som genomförs samtidigt som riksdags- och landstingsvalen. Efter valet i september 2018 består majoriteten av Moderaterna, Liberalerna, Miljöpartiet, Centerpartiet och Kristdemokraterna i kommunfullmäktige med 54 mandat mot 47 mandat för oppositionspartierna.

Kommunfullmäktige fastställer mål och riktlinjer för stadens verksamheter. De ärenden kommunfullmäktige beslutar om bereds av nämnder och styrelser. Kommunfullmäktige beslutar om skatteuttag, taxor och avgifter, fastställer budget och avkastningskrav samt mål och visioner för stadens nämnder och aktiebolag. När de politiska besluten sedan utförs, görs detta av kommunstyrelsen, stadens nämnder och bolag eller av andra på deras uppdrag.

Kommunfullmäktige sammanträder som regel var tredje måndag under ledning av presidiet. Sammanträdena är öppna för allmänheten. Kommunfullmäktige har egna revisorer, stadsrevisionen, som granskar hela den kommunala verksamheten.

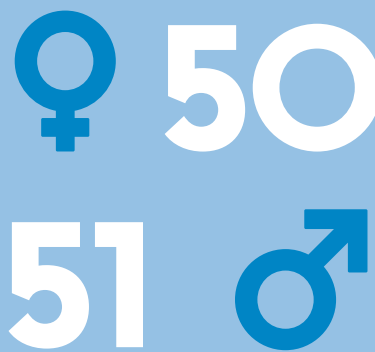
Kommunstyrelsen

Kommunstyrelsen yttrar sig i alla ärenden som kommunfullmäktige beslutar om. Styrelsen har även det övergripande ansvaret för att besluten genomförs och följs upp. Bland kommunstyrelsens övergripande uppgifter

ingår att leda och samordna förvaltningen av stadens angelägenheter och ha uppsikt över övriga nämnders och bolags verksamhet. Till styrelsens uppgifter hör också stadens ekonomiska förvaltning och långsiktiga utveckling. Kommunstyrelsen har 13 ledamöter som representerar både majoriteten och oppositionen i kommunfullmäktige.

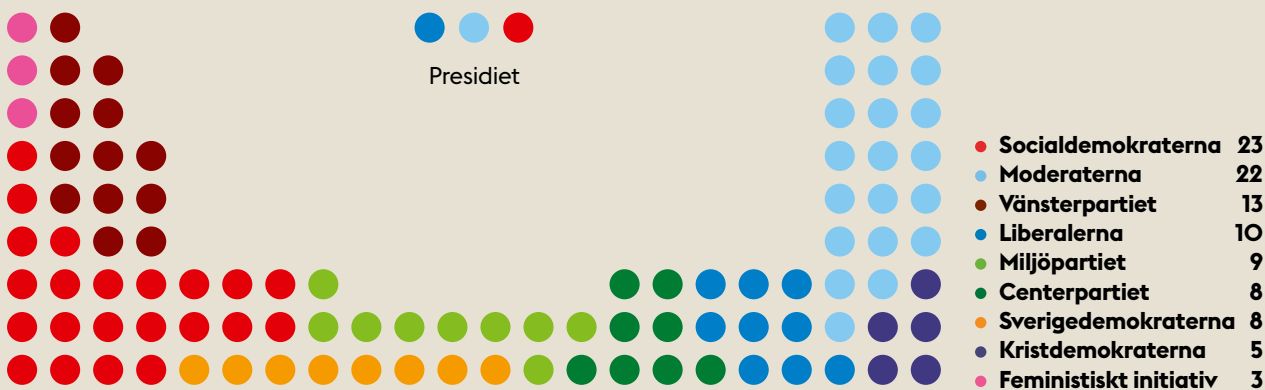
Kommunstyrelsen har efter valet 2018 ett ekonomiutskott, ett integrationsutskott samt ett trygghetsutskott.

Kommunstyrelsen har en förvaltning, stadsledningskontoret, som stöd i sitt uppdrag. Stadsledningskontoret har en central strategisk roll i styrningen av staden. Kontoret styr, följer upp och utvecklar stadens ekonomi och verksamhet, ansvarar för att de politiska besluten genomförs, utför sekretariatsuppgifter åt kommunfullmäktige och kommunstyrelsen samt svarar för registratur och arkiv. Stadsdirektören är chef för stadsledningskontoret och har stöd i ledningsfunktionen av två biträdande stadsdirektörer.

Av totalt 101 ledamöterna i kommunfullmäktige var 50 kvinnor och 51 män den 31 december 2018.

Mandatfördelning i kommunfullmäktige efter valet i september 2018

Kommunfullmäktige består av 101 ledamöter. Presidiet består av ordförande, 1:e och 2:e vice ordförande.

Rotlar och borgarråd

Efter valet 2018 hör tio styrande borgarråd till den politiska organisationen. De är förtroendevalda på heltid och väljs av kommunfullmäktige. Varje borgarråd ansvarar för en rotel. Roteln utgör stabsfunktion åt sitt borgarråd och bereder ärenden till kommunstyrelse och kommunfullmäktige. Det finns också fem oppositionsborgarråd. Borgarråden bildar tillsammans borgarrådsberedningen. Det gemensamma arbetet leds av finansborgarrådet som är ordförande i både borgarrådsberedningen och kommunstyrelsen.

Finansroteln

Kommunstyrelsen, kommunstyrelsens ekonomiutskott, exploateringsnämnden, servicenämnden, valnämnden, SDN övergripande och ekonomi, Stockholms Stadshus AB, Mässfästigheter i Stockholm AB, Stockholm Business Region AB, Stockholms brandförsvär samt övriga bolag som inte tillhör något annat borgarråd. Finansroteln leder och planerar det politiska arbetet.

► *Finansborgarråd: Anna König Jerlmyr (M)*

Stadsbyggnadsroteln

Stadsbyggnadsnämnden, Micasa Fastigheter i Stockholm AB, Skolfastigheter i Stockholm

AB (SISAB), SGA Fastighets AB, Stockholms Hamn AB och Stokab. Stadsbyggnadsroteln ansvarar för styrningen av de nämnder och styrelser som organiseras under borgarrådet.

► *Stadsbyggnadsborgarråd:*

Joakim Larsson (M)

Bostads- och fastighetsroteln

Fastighetsnämnden, kyrkogårdsnämnden, bostadsbolagen och Bostadsförmedlingen i Stockholm AB. Bostads- och fastighetsroteln ansvarar för styrning av de nämnder och styrelser som organiseras under borgarrådet.

► *Bostads- och fastighetsborgarråd:*

Dennis Wedin (M)

Skolroteln

Utbildningsnämnden och stadsdelsnämnder – förskola. Skolroteln ansvarar för styrningen av de nämnder och styrelser som organiseras under borgarrådet.

► *Skolborgarråd: Lotta Edholm (L)*

Socialroteln

Socialnämnden, överförmyndarnämnden, stadsdelsnämnder – ekonomiskt bistånd, individ- och familjeomsorg, stöd och service för personer med funktionsnedsättning. Socialroteln ansvarar för styrningen av de nämnder och styrelser som organiseras under borgarrådet.

► *Socialborgarråd: Jan Jönsson (L)*

Trafikroteln

Trafiknämnden, kommunstyrelsens råd för funktionshinderfrågor, Stockholms Stads Parkering AB. Trafikroteln ansvarar för styrningen av de nämnder och styrelser som organiseras under borgarrådet.

► *Trafikborgarråd: Daniel Helldén (MP)*

Majoritetens borgarråd: Daniel Wedin (M) – bostads- och fastighetsborgarråd, Lotta Edholm (L) – skolborgarråd, Jan Jönsson (L) – socialborgarråd, Daniel Helldén (MP) – trafikborgarråd, Anna König Jerlmyr (M) – finansborgarråd, Erik Slottnér (KD) – äldre- och trygghetsborgarråd, Karin Ernlund (C) – arbetsmarknads-, integrations- och idrottsborgarråd, Jonas Naddebo (C) – kultur- och stadsmiljöborgarråd, Katarina Luhr (MP) – miljö- och klimatborgarråd, Joakim Larsson (M) – stadsbyggnadsborgarråd.

Miljö- och klimatroteln

Miljö- och hälsoskyddsnämnden, Stockholm Vatten och Avfall AB, avfallsnämnden och kommunstyrelsens råd för Agenda 2030. Miljö- och klimatroteln ansvarar för styrningen av de nämnder och styrelser som organiseras under borgarrådet.

► *Miljö- och klimatborgarråd:*

Katarina Luhr (MP)

Arbetsmarknads-, integrations- och idrottsroteln

Arbetsmarknadsnämnden, idrottsnämnden, stadsdelsnämnder – arbetsmarknadsåtgärder, barn, kultur och fritid, Stiftelsen Hotellhem i Stockholm och kommunstyrelsens integrationsutskott. Arbetsmarknads-, integrations- och idrottsroteln ansvarar för styrningen av de nämnder och styrelser som organiseras under borgarrådet.

► *Arbetsmarknads-, integrations och idrottsborgarråd:* *Karin Ernlund (C)*

Kultur- och stadsmiljöroteln

Kulturnämnden, stadsdelsnämnder – stadsmiljö, Stockholms Stadsteater AB, skönhetsrådet. Kultur- och stadsmiljöroteln ansvarar för styrningen av de nämnder och styrelser som organiseras under borgarrådet.

► *Kultur- och stadsmiljöborgarråd:*

Jonas Naddebo (C)

Äldre- och trygghetsroteln

Äldrenämnden, stadsdelsnämnder – äldreomsorg, kommunstyrelsens trygghetsutskott, kommunstyrelsens pensionärsråd. Äldre- och trygghetsroteln ansvarar för styrningen av de nämnder och styrelser som organiseras under borgarrådet.

► *Äldre- och trygghetsborgarråd:*

Erik Slottnér (KD)

FOTO: LIESLOTTE VAN DER MEIJ

Kommunfullmäktige: Kommunfullmäktige: 2:e vice ordförande Ann-Katrin Åslund (L), ordförande Cecilia Brinck (M), 1:e vice ordförande Rana Carlstedt (S).

FOTO: LIESLOTTE VAN DER MEIJ

Oppositionsborgarråd: Jan Valeskog (S), Clara Lindblom (V), Karin Wanngård (S), Emilia Bjuggren (S), Olle Burell (S).

FOTO: LIESLOTTE VAN DER MEIJ

Stadsdirektörerna: Anna Håkansson – biträdande stadsdirektör, Magdalena Bosson – stadsdirektör och Gillis Hammar – biträdande stadsdirektör.

Den dagliga driften

Den dagliga driften utförs av stadens förvaltningar och bolag. Dessa leds av politiskt sammansatta nämnder och styrelser, som har samma proportionella mandatfördelning som kommunfullmäktige. Det är kommunfullmäktige som utser ledamöterna. Information om sammanträden samt protokoll och handlingar finns på dokmeetings.stockholm.se

En del av verksamheterna i Stockholms stad drivs som bolag. De flesta samordnas genom koncernstyrelsen i Stockholms Stadshus AB. Staden är även verksam i ett kommunalförbund tillsammans med nio kommuner i Stockholmsregionen genom stadens räddningstjänst, Storstockholms brandförsvär. Utöver detta finns det även ett antal verksamhetsstiftelser som samarbetar med staden och bedriver verksamhet till nytta för staden och dess invånare. Stadens facknämnder har ett kommunövergripande ansvar för respektive verksamhet. Varje nämnd har en förvaltning med tjänstemän som sköter det dagliga arbetet. Nämnden består av politiker som har det yttersta ansvaret för verksamheten.

Stockholms 14 stadsdelsnämnder ansvarar för en stor del av den kommunala servicen inom sitt geografiska område. Medan kommunfullmäktige tilldelar pengar och beslutar om de övergripande målen och riktlinjerna, är det varje stadsdelsnämnd som bestämmer hur pengarna ska fördelas för att tillgodose de lokala behoven inom stadsdelsnämndsområdet. Totalt tilldelas stadsdelsnämnderna ungefär hälften av stadens budget. Verksamheten finansieras huvudsakligen genom kommunalskatt och statsbidrag, men också till en mindre del av avgifter.

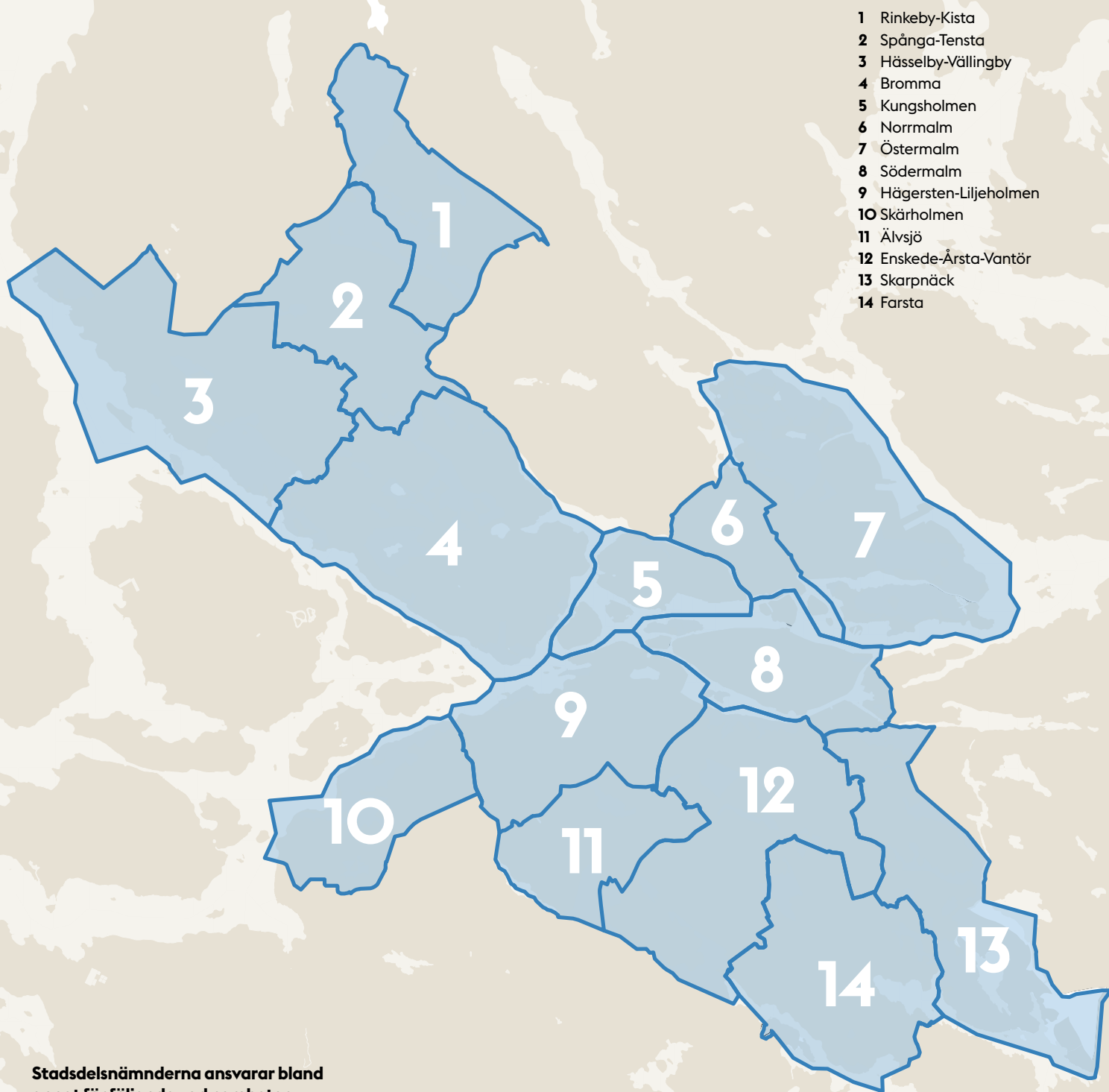
Resursfördelningsmodeller

I budgeten fördelas medel till stadsdelsnämnderna genom ett system som beslutats av kommunfullmäktige. Resursfördelningssystemet utgår från stadsdelsnämndernas verksamhetsansvar och befolkningens struktur. Stadsdelsnämnderna får resurser i relation till det beräknade behovet av kommunal service och inte till sina faktiska kostnader. Detta ger stadsdelsnämnderna frihet att själva organisera sin verksamhet, så länge målen och riktlinjer som fastställts av kommunfullmäktige följs.

Facknämnderna är:

- arbetsmarknadsnämnden
- avfallsnämnden
- exploateringsnämnden
- fastighetsnämnden
- idrottsnämnden
- kulturnämnden
- kyrkogårdsnämnden
- miljö- och hälsoskyddsnämnden
- servicenämnden
- socialnämnden
- stadsbyggnadsnämnden
- trafiknämnden
- utbildningsnämnden
- valnämnden
- äldre- och äldreomsorgsnämnden
- överförmyndarnämnden

Stockholms stads stadsdelsnämnder

Stadsdelsnämnderna ansvarar bland annat för följande verksamheter:

- förskoleverksamhet
- verksamhet för barn, kultur och fritid
- äldreomsorg
- stöd och service till personer med funktionsnedsättning
- individ- och familjeomsorg inklusive socialpsykiatri
- stadsmiljöverksamhet
- ekonomiskt bistånd och arbetsmarknadsåtgärder

Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm

Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm inrättades år 2015 med syftet att analysera skillnader i livsvillkor samt ge förslag på åtgärder för en jämlik och socialt hållbar utveckling i staden. Arbetet har varit uppdelat på fyra utvecklingsområden; Arbete och företagande, Boende och stadsmiljö, Demokrati och trygghet och Uppväxt och utbildning.

Under 2018 har kommissionen presenterat fyra avslutande fördjupningsrapporter och ett utkast till *Färdplan för ett socialt hållbart Stockholm*. Rapporterna avhandlar teman såsom stöd och skydd mot våld för barn och unga, en socialt hållbar bostadsförsörjning,

trygghet och kollektiv förmåga i bostadsområden och förutsättningarna för företagare i socioekonomiskt svaga områden. Externa och interna seminarier har arrangerats för att presentera rapporterna.

Utöver kommissionens första rapport *Skillnadernas Stockholm* har kommissionen sammantaget tagit fram 17 delrapporter med analyser och förslag på strategier och åtgärder för att minska skillnader i livsvillkor inom respektive utvecklingsområde. Som underlag till samtliga delrapporter har kommissionen givit fristående forskare uppdraget att ta fram vetenskapliga underlagsrapporter. Sammanlagt har 20 forskarrapporter tagits fram. Samtliga delrapporter och forskarrapporter finns tillgängliga på stockholm.se.

Under Islands statsbesök deltog presidentfrun Eliza Reid och H.M. Drottning Silvia i ett seminarium på Stockholms stadsbibliotek.

Stadens internationella arbete

Stockholm är en del av ett globalt sammanhang. För att realisera stadens intentioner om en modern storstad med möjligheter och valfrihet för alla, en hållbart växande och dynamisk storstad med hög tillväxt samt en ekonomiskt hållbar och innovativ storstad för framtiden behöver Stockholm bedriva ett aktivt internationellt arbete, lära av andra, agera proaktivt och synas, jämföras och samarbeta internationellt.

För att ytterligare öka nyttan med stadens internationella arbete ligger den stadsövergripande internationella strategin till grund för alla nämnders och bolagsstyrelsers internationella arbete.

Viktiga internationella sammanhang under året

Under 2018 har staden fortsatt valt att medverka i olika internationella sammanhang i

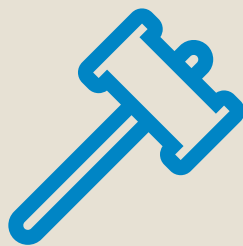
syfte att positionera Stockholm och för att få kunskap om hur andra städer arbetar framgångsrikt med utmaningar som staden står inför. På politisk nivå var staden bland annat representerad vid EU Mayors' Conference – Building urban defences against terrorism: Lessons learned from recent attacks, den 8 mars 2018 i Bryssel, Belgien, Seminar on Nordic Agenda 2030 and Urban Sustainable Development, den 31 maj 2018 i Berlin,

Tyskland, Lettlands 100-års firande den 8 juli 2018 i Riga, Lettland samt EUROCITIES Annual Conference den 28–30 november 2018 i Edinburgh, Storbritannien.

I Stockholm inleddes året med nyårsdagskonserten vid vilken den diplomatiska kåren inbjöds att delta för att knyta närmare kontakter med stadens företrädare. Staden uppmärksammade årsdagen av händelserna på Drottninggatan den 7 april 2017 genom olika evenemang där delar av den diplomatiska kåren inbjöds att medverka. Under året tog kommunfullmäktiges presidium emot 26 utländska statsråd, ambassadörer och talmän på artighetsvisit. 57 besöksprogram togs fram för gästande borgmästare, tjänstepersoner,

52 mnkr

erhöll i EU-finansiering under 2018 vilket är en ökning jämfört med 2017.

Under EUROCITIES årsmöte i Edinburgh den 30 november 2018 valdes Stockholms stad till ordförande för EUROCITIES.

liksom utländska regerings- och parlamentsföreträdare i syfte att positionera Stockholm, utveckla internationella kontakter och utbyta erfarenheter. Islands president och Italiens president avlade statsbesök till Sverige, där staden bidrog genom studiebesök och kontaktskapande luncher i Stadshuset. Även hertigparet av Cambridge togs emot på officiellt besök till Sverige, där staden medverkade vid flera programpunkter.

Under året genomfördes 41 representationsmottagningar, varav åtta anordnades tillsammans med Region Stockholm. Som ett led i stadens strategiska arbete för att få arrangera Konsttåknings-VM 2021 anordnades en middag för deltagarna i VM för synkroniserad konsttåkning. I samarbete Sweden-India Business Council anordnades ett näringslivs-evenemang med anledning av den indiska premiärministerns besök i Sverige.

Samarbete inom internationella organisationer och nätverk

Kommunstyrelsen var vid utgången av 2018 medlem i 13 internationella organisationer och nätverk. I ett av nätverken, EUROCITIES, är staden ordförande. Stadens nämnder och styrelser var vid utgången av 2018 sammanlagt medlemmar i 84 internationella organisationer och nätverk. Även om det är lika många som inrapporterades 2017 har det skett förändringar. För att uppnå en högre grad av verksamhetsnytta har många av stadens förvaltningar och bolag under året omprövat, lämnat och ingått nya internationella sammanhang.

Under EUROCITIES årsmöte i Edinburgh den 30 november 2018 valdes Stockholms stad till ordförande för EUROCITIES. Ordförandeskapet erbjuder staden en unik möjlighet att driva EUROCITIES utveckling i en riktning som gynnar stadens intressen på EU-nivå. Som ordförande är Stockholm nätverkets ansikte utåt gentemot EU-institutionerna under en tid då mycket står på spel för Europa och dess städer. Stadens engagemang i nätverket syftar till att stärka stadens

FOTO: SANDY YOUNG

påverkansarbete gentemot EU:s institutioner, utveckla stadens europeiska nätverk ytterligare och ge staden större synlighet på EU-nivå.

EU-arbete

Stockholms stads verksamhet påverkas i hög grad av olika EU-initiativ och därför har staden under 2018 fortsatt drivit ett aktivt påverkansarbete i frågor som beslutas på EU-nivå. Påverkansarbetet kring EU:s framtida budgetram och sammanhållningspolitik har varit särskilt prioriterat under året och arbetet har i stor utsträckning skett i samarbete med andra europeiska och svenska städer.

En modern, hållbar, innovativ och dynamisk storstad kräver att nya arbetssätt ständigt utvecklas. Att delta i EU-projekt bidrar både till att utveckla verksamheten och att kompetensutveckla stadens medarbetare genom att ompröva och utveckla arbetssätt och metoder och att införa nya innovativa lösningar. Under 2018 beviljades två nya projekt medfinansiering från EU:s olika fonder och program med staden som projektägare eller projektdeltagare. Totalt erhöll staden cirka 52 miljoner kronor i EU-finansiering under 2018 vilket är en ökning jämfört med 2017.

Stadens kvalitetsarbete

I alla skeden av livet har invånarna i Stockholms stad rätt att förvänta sig en god verksamhet för sina skattepengar. Kvalitetsarbetet i staden syftar till att utveckla och förbättra kvaliteten i alla verksamheter. Nöjda brukare/kunder står i fokus för allt utvecklingsarbete.

För att möta framtida utmaningar blir det än viktigare att också utveckla och främja arbetet med innovationer. För att nå framgång i kvalitets- och innovationsarbetet krävs i många fall samarbeten inom en nämnd, mellan nämnder och med externa aktörer. Stadens nämnder beskriver i varierad grad samarbeten med andra i syfte att utveckla kvalitet och innovationer. Nedan beskrivs en del av den utveckling som skett i nämnderna avseende kvalitetsutveckling och innovation. Frågorna belyses också i relation till kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdena. Se till exempel målet *Stockholm är en världsledande kunskapsregion och Stockholms stads ekonomi är långsiktigt hållbar*.

Kvalitetsutveckling

Flera nämnder beskriver hur de arbetar med det systematiska kvalitetsarbetet, vilket tar sin utgångspunkt i stadens integrerade system för ledning och styrning och Program för kvalitetsutveckling. För att ta fram och redovisa ännu tydligare analyser i verksamhetsuppföljningen har Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsnämnd inlett ett arbete tillsammans med Rådet för främjande av kommunala analyser, RKA. Genom arbetet har styrkedjan tydliggjorts, målformuleringar förbättrats och fokus på analys och resultat har ökat.

Flera nämnder stöttar och uppmuntrar enheterna att delta i kvalitetsutmärkelsen. Till exempel har Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsnämnd under 2018 antagit en plan för att öka antalet deltagare och examinatore, vilket bland annat inneburit att enheter fått stöd i samband med skrivandet av verksamhetsplaner samt har tävlande enheter intervjuats om upplevelsen av att delta.

Exploateringsnämnden har genomfört ett arbete med att ta fram ett kvalitetssystem, i vilket hela verksamhetens processer finns dokumenterade på ett samlat sätt.

Inom Farsta stadsdelsnämnd har en plan för systematiskt kvalitetsarbete tagits fram där alla enheter kan följa sina processer, riskanalyser, egenkontroller och planerade åtgärder för året. Stadsdelsnämnden har också inrättat ett förvaltningsinternt kvalitetsnätverk för att samordna uppföljning och analys, lära av

varandra och utbyta idéer mellan verksamhetsområdena.

Kulturnämnden har på två enheter inom Kulturskolan genomfört Våga Visa-observationer. Observationerna genomförs av pedagoger från andra kulturskolor i länet samt verksamhetsansvariga. Genom verksamhets- och lektionsbesök och intervjuer med elever, personal, skolläring och föräldrar får skolan en bild av verksamheten som de kan använda i den fortsatta utvecklingen. För att utveckla kvaliteten och bredda det lokala kulturutbudet i ytterstaden genomförde kulturnämndens Stockholms stadsbibliotek en satsning på programverksamheten under sommaren 2018. Utvärderingarna visade att det är positivt att prova nya idéer och gjorda lärdomar kan användas för att förbättra verksamheten nästkommande år.

”Utvärderingarna visade att det är positivt att prova nya idéer och gjorda lärdomar kan användas för att förbättra verksamheten nästkommande år.

Miljönämnden skriver att grunden i kvalitetsarbetet är kompetenta medarbetare och nämnden satsar på såväl extern som intern kompetensutveckling i olika former. Service-nämndens alla enheter genomför kund- eller medborgarundersökningar. Förbättringsarbetet sker metodiskt med stöd av olika metoder och verktyg. Medarbetarna lämnar löpande förslag till kontinuerliga förbättringar, vilka utvärderas, prioriteras och utvecklas i verksamhetens olika processgrupper.

Chefer inom Skarpnåcks stadsdelsnämnds hemtjänst har besökt andra hemtjänstutövare för att ta del av goda exempel avseende egenkontroll och kvalitetssäkring.

Kungsholmens, Rinkeby-Kista, Skarpnåcks och Älvsjö stadsdelsnämnder samt äldreomsorgen har under året reviderat och utvecklat ledningssystemet för systematiskt kvalitetsarbete SOSFS 2011:9, vilket gäller verksamheter som bedriver hälso- och sjukvård, socialtjänst eller verksamhet enligt

LSS. Likaså har några nämnder reviderat rutiner för hantering av synpunkter och klagomål samt har information och utbildning om Lex Sarah genomförts.

Innovation

Stockholms stads innovationsstrategi ger en inriktning för hur staden ska stärka sin innovationsförmåga och främja nytänkande hos chefer, medarbetare och stadens leverantörer. På Stureby vård- och omsorgsboende inom Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsnämnd finns verklighetslabbet som utgör ett kluster för forskning, innovation och testning av produkter i syfte att utveckla framtidens äldreomsorg och en levande och värdig helg och vardag för de äldre. Skarpnåcks stadsdelsnämnd har besökt verklighetslabbet vilket resulterat i en satsning på välfärdsteknik.

Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsnämnd har under året genomfört en satsning på att ensamstående kvinnor med barn i Rågsved ska bli självförsörjande. Resultatet av arbetet har lett till att andelen barn i aktuella hushåll minskat med 11 procent under året. Bland annat har arbetslivsinriktade insatser i kombination med medicinsk behandling kunnat erbjudas i samarbete med Region Stockholms primärvård. Dessutom har samverkan med stadsdelsmammorna inneburit stöd i språkträning och minskad isolering.

Fastighetsnämnden har under 2018 inrättat en innovationsgrupp vars syfte är att omvärldsbevaka samt ta tillvara och utvärdera inkomna innovationer och förslag från medarbetare såväl som externa parter. Idrottsnämnden deltar i ett arbete för att skapa regionala förutsättningar för idrotter som inte utövas i varje kommun. Arbetet är finansierat av Vinnova och leds av Region Stockholm. Nämnden har också haft kontakt med Stockholms olympiska akademi som vill etablera en testbädd, en teknisk test- och demonstrationsmiljö, på en idrottsanläggning för att stärka idrottarens möjligheter att hitta förbättringar. Kulturnämnden: Stadsarkivet har under året deltagit i den stadsövergripande utvecklingsinsatsen ”Att styra för ökad innovationsförmåga”, vilket bland annat resulterat i en handlingsplan för att öka innovationsförmågan. Miljönämnden deltar i flera olika projekt i syfte att testa och ta fram nya innovativa lösningar för att skapa hälso- och miljönytta, till exempel projekten GrowSmarter, Civitas Eccentric, CLARITY, Drizzle och iWater.

Vinnare av Kvalitetsutmärkelsen

Klassen Förskola: Lär&Kan förskolor, Bromma stadsdelsnämnd

Klassen Socialtjänst samt stöd och service till personer med funktionsnedsättning:

Misa Bondegatan, daglig verksamhet LSS, privat utförare

Klassen Äldreomsorg: Kostenheten, Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Klassen Andra verksamheter: IT-enheten, trafiknämnden

Hedersomnämmande: Följande verksamheter erhöj ett hedersomnämmande: Eriksdalskolan för sitt likabehandlingsarbete. Med motive-

ringen att de på ett föredömligt vis har arbetat metodiskt och framgångsrikt med inkludering och likabehandlingsfrågor.

Förnyelsepris

I år delades förnyelsepriset ut i samband med Kvalitetsutmärkelsen: Rinkebymodellen, förebyggande föräldraskapsstöd Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd

Digitaliseringspris

Digitaliseringspriset delades ut i samband med Kvalitetsutmärkelsen: Digitala skräpkorgar Norrmalms stadsdelsnämnd

S:t Julianpriset

S:t Julianpriset är Stockholms stads pris för att belöna arbete som görs för att inkludera människor med funktionsnedsättning i samhället.

Klassen Fysisk tillgänglighet: Gustaf Vasa kyrka, Gustaf Vasa församling

Klassen Tillgänglig information och kommunikation: Utställningen Mind, Tekniska museet

Klassen Delaktighet: MELO, Livekonstkollektiv

Skärholmens stadsdelsnämnd har inlett ett samarbete med Stockholm Digital Care för att utforma en testbädd för välfärdsteknik på Sättra vård- och omsorgsboende. I slutet av 2018 deltog delar av förvaltningens ledningsgrupp i AI World Conference & Expo i Boston.

På Södermalms stadsdelsnämnd har barn- och ungdomsenheten deltagit i "Webbkollen" som är ett digitalt uppföljningsverktyg för insatser inom den sociala barn- och ungdomsvården. Nämnden har också utvecklat en modell för hur tidigt våldsförebyggande arbete inom förskolan kan utformas. Utvärderingar visar på goda resultat och andra stadsdelsnämnder och kranskommuner är intresserade av arbetet.

Kvalitetsutmärkelsen

Stadens kvalitetsutmärkelse ska stimulera och uppmuntra verksamheter, som finansieras av staden, att utveckla sin kvalitet. Utmärkelsen ger samtidigt staden möjlighet att lyfta fram och sprida goda exempel. Frågorna i utmärkelsen ger ett underlag till att utveckla verksamheten. De har ett tydligt fokus på nyttan för stockholmarna, analys av resultat för ständig förbättring, samt spridandet och tillvaratagandet av goda exempel. I år deltog 42 enheter i utmärkelsen.

De som bedömer verksamheternas bidrag är stadens examinatorer. Att arbeta som

examinator ger en egen utveckling avseende verksamhetsanalys och bedömning. Det ger också en bred kunskap om och förståelse för stadens olika verksamheter. Examinatorerna utbildas årligen i utvärderingsmetodik av stadsledningskontoret. Under 2018 deltog 78 examinatorer i utvärderingsarbetet. Förutom sitt examinatorsuppdrag i utmärkelsen har de varit goda ambassadörer för utvecklingsarbete i sina egna verksamheter.

Kommunfullmäktiges inriktningsmål

Staden har under 2018 arbetat efter kommunfullmäktiges fyra inriktningsmål: Ett Stockholm som håller samman, Ett klimatsmart Stockholm, Ett ekonomiskt hållbart Stockholm och Ett demokratiskt hållbart Stockholm.

Ett Stockholm som håller samman

Stockholm är en stad som får alla att växa. Här har alla barn och vuxna framtidstro och möjligheter att förverkliga sina liv. Stockholm är en sammanhållen stad som sjuder av liv och rörelse i alla stadens delar. Den offentliga välfärden är en grund för livskvalitet och trygghet för stockholmarna under livets alla skeden.

Den samlade bedömningen är att inriktningsmålet har uppfyllts delvis under året. Bedömningen baseras på att av totalt sju underliggande mål har två mål uppfyllts helt, fyra delvis och ett har inte uppfyllts.

Alla barn i Stockholm har goda och jämlika uppväxtvillkor

Målet 140 000 nya bostäder till 2030, kompletteras med etappmålet 80 000 bostäder 2014–2025. Fokus är klimatsmarta hyresrätter med rimliga hyror. Långsiktigt hållbara stadsmiljöer bidrar till jämlika förutsättningar för stockholmarna. Stadsplaneringen ska ta hänsyn till viktiga grönområden och ekosystemtjänster och genomsyras av barn- och jämställdhetsperspektiv.

Barn i familjer med ekonomiskt bistånd minskar

Andelen barn som lever i familjer som har ekonomiskt bistånd har minskat för staden som helhet i jämförelse med föregående år, från 2,7 procent till 2,6 procent. I sju stadsdelsnämnder ligger resultatet på samma nivå som 2017. I tre stadsdelsnämnder har andelen barn i familjer med ekonomiskt bistånd ökat. Ökningen beror främst på att fler nyanlända med behov av ekonomiskt bistånd har flyttat till stadsdelarna. I fyra stadsdelsnämnder har andelen barn i familjer med ekonomiskt bistånd minskat. Spånga-Tensta är den stadsdelsnämnd där utfallet har förbättrats mest, från 6,0 procent till 5,2 procent.

Förskola

Stadsledningskontoret bedömer att målet för verksamhetsområdet uppfylls delvis. Bedömningen grundar sig på nämndernas bedömning av måluppfyllelsen samt indikatorernas utfall. Fyra av de fjorton stadsdelsnämnderna bedömer att målet uppfylls helt och tio bedömer att målet uppfylls delvis. Två av kommunfullmäktiges sex indikatorer uppfylls helt och fyra indikatorer uppfylls delvis.

Antalet inskrivna barn i förskolan

Platsgarantin inom förskolan har uppfyllts under året. Under 2018 har knappt 55 000 barn gått i förskola i Stockholm, varav ungefär 60 procent i kommunal förskola och 40 procent i fristående förskola. Se tabell nedan. Antalet barn i förskolan har minskat i nio av fjorton stadsdelsnämnder i jämförelse med föregående år. Minskningen har skett i den kommunala förskoleverksamheten medan antalet barn i fristående förskoleverksamhet har ökat något. Den största procentuella minskningen har skett i Skärholmens och Södermalms stadsdelsnämndsområde.

Inskrivningsgraden i förskoleverksamhet för 2–5-åringar är i nivå med föregående års resultat, 94,6 procent, och målet uppfylls delvis. Inskrivningsgraden skiljer sig åt mellan stadens stadsdelsområden. De fem stadsdelsområden med lägst inskrivningsgrad är Rinkeby-Kista, Spånga-Tensta, Skärholmen, Östermalm och Norrmalm. Stadsdelsnämnderna arbetar med att öka inskrivningsgraden, bland annat genom introduktionsförskolor och samarbeten mellan öppna förskolan och förskolan.

Mål för verksamhetsområdet

Alla barn i Stockholm har goda och jämlika uppväxtvillkor

Måluppfyllelse för året

Årsmålen för tre av tretton av kommunfullmäktiges indikatorer uppnås helt och tio uppnås delvis. Nämnder och bolagsstyrelser har i huvudsak genomfört de aktiviteter de föresatt sig i sina verksamhetsplaner. Med anledning av ovanstående bedöms verksamhetsområdesmålet uppfyllas delvis under 2018.

Andelen nöjda föräldrar till barn i stadens förskolor har sjunkit med procentenheter i jämförelse med förra året till 85 procent. Målet har höjts med 3 procentenheter i jämförelse med föregående år till 90 procent.

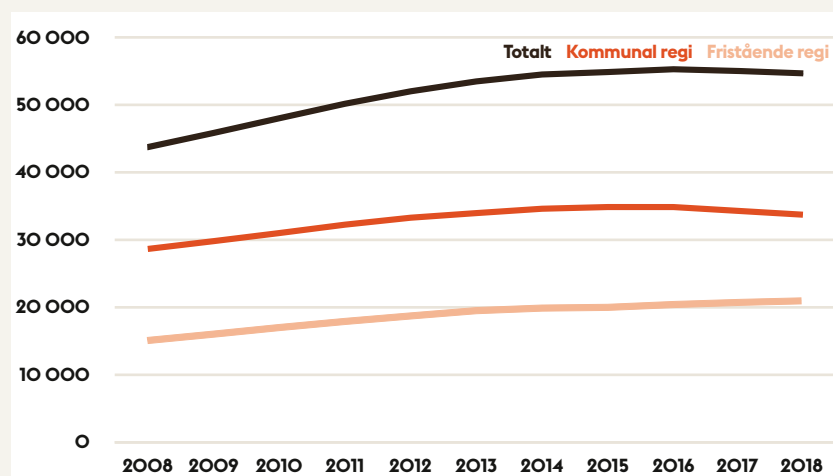
Kvalitet i förskolan

Stadsdelsnämnderna har under året arbetat systematiskt för att säkerställa en likvärdig förskola av hög pedagogisk kvalitet. Kvalitetsindikatorn är ett webbaserat självvärderingsverktyg som används av förskolorna för att värdera hur väl läroplanens mål nås. Utfallet om 3,5 ligger på samma nivå som föregående år och visar överlag på en god måluppfyllelse utifrån läroplanens mål.

På flera håll i staden har förskolebibliotek skapats vilket har inneburit fler tillfällen till egen läsning och till högläsning. Barnen och deras vårdnadshavare har genom biblioteken också kunnat ta del av ny barnlitteratur och även kunnat låna hem bokpåsar för att inspirera till mer läsning i hemmet.

Målet för antalet barn per grupp uppfylls för staden som helhet samt för majoriteten av stadsdelsnämnderna. Utfallet för antal barn per grupp är 15,2 och ligger i nivå med föregående år. Även målet om för antal förskolebarn per anställd uppfylls för staden som helhet, trots att majoriteten av stadsdelsnämnderna endast uppfyller målet delvis. Utfallet för antal förskolebarn per anställd om 4,9 är något bättre än föregående års utfall om 5,0.

Figur 1 Antalet barn inskrivna i förskolan mellan 2008–2018.

I arbetet med att beakta minoriteters rättigheter och minoritetslagstiftningen erbjuder staden förskoleverksamhet helt eller delvis på finska. I majoriteten av stadsdelsnämnderna finns ett visat intresse för förskoleverksamhet på finska.

Kompetensförsörjning och kompetensutveckling

Det utbildas färre förskollärare vid de närliggande lärosätena än stadens behov. Det bidrar till att målet för andel förskollärare av totalt antal anställda inte uppfylls. Andelen förskollärare år 2018, 38,7 procent, ligger i nivå med föregående år. Utfallet har under den senaste femårsperioden varierat och var som högst år 39,2 procent 2016.

Andel förskollärare av totalt antal anställda

2014	2015	2016	2017	2018
38,5%	38,0%	39,2%	38,8%	38,7%

Under året har flera insatser för att stärka kompetensförsörjningen inom förskolan genomförts i staden. Under året har 60 med-

arbetare utan pedagogisk grundutbildning avslutat sin grundutbildning till barnskötare vid Midsommarkransens gymnasium. Ytterligare 60 medarbetare har påbörjat den ettåriga grundutbildningen under 2018. För att säkerställa behovet av legitimerade förskollärare och för att erbjuda karriärvägar för tillsvidareanställda barnskötare erbjuder staden vikarieersättning för tillsvidareanställda barnskötare som vill studera till förskollärare. Under höstterminen 2018 var knappt 300 personer aktuella för vikarieersättning vilket är en ökning i jämförelse med föregående år med 35 personer.

Sedan 2017 pågår utvecklingsprojektet Pedagogikcollege i syfte få fler ungdomar att utbilda sig till barnskötare. Antalet sökande till barn- och fritidsprogrammet vid årets gymnasieantagning ökade kraftigt och antalet antagna dubblerades.

Vid den årliga SETT-mässan, en mässa för förskollärare och lärare i Skandinavien, blev stadens monter utsedd till den bästa montern på mässan 2018.

Fristående förskoleverksamhet

Den tillsyn som har genomförts under året visar att barnen i fristående pedagogisk verksamhet överlag lär och utvecklas i en trygg och pedagogisk kvalitet. Under året har staden genomfört drygt 100 tillsyner av fristående förskolor och familjedaghem (pedagogisk omsorg), vilket är en ökning sedan föregående år. Ökningen beror på fler antal utredare samt en effektivare tillsynsprocess. Andelen förelägganden, anmärkningar och avståenden är i nivå med föregående år. Även antalet anmälningar om upplevda missförhållanden i fristående verksamhet ligger på samma nivå som år 2017.

Grund- och grundsärskola, fritidshem, fritidsklubb samt gymnasie- och gymnasiesärskola

Stadsledningskontorets bedömning är att verksamhetsområdet uppfylls delvis. Bedömningen grundar sig på utbildningsnämndens bedömning av måluppfyllelse samt indikatorernas utfall. Samtliga av kommunfullmäktiges sex indikatorer uppfylls delvis.

Under året har staden prioriterat elevhälsoarbetet, mottagande och undervisning av nyanlända elever, kvaliteten i fritidshemmen, övergångar mellan olika skolformer samt digitalisering som verktyg för att utveckla lärandet. Prioriteringarna bedöms gynna alla elever och i synnerhet mer resurssvaga elever.

Målpuppfyllelsen har ökat i vissa avseenden i jämförelse med 2018 även om kommunfullmäktiges mål inte nås helt. I årskurs nio och i gymnasiet syns viss positiv utveckling av betygsresultaten. Även skillnaderna i betygsresultat mellan stadens skolor i årskurs nio visar på en positiv utveckling. Betygsresultaten i årskurs sex har dock försämrats och tryggheten har minskat både i grund- och gymnasieskolan. I grundskolan och i gymnasieskolan har de respektive elev- och föräldraundersökningarna utvecklats under året och nya metoder har använts vilket gör att jämförelser med föregående år bör göras med försiktighet.

Höstterminen 2018 gick cirka 76 000 elever i Stockholms stads kommunala grundskolor. Antalet elever ökade likt föregående år med cirka 2 000. I de kommunala grundsärskolorna gick cirka 740 elever, vilket är en ökning med 40 sedan föregående år. I de kommunala fritidshemmen och fritidsklubbar har antalet elever minskat sedan föregående år, med cirka 900, till 44 300 elever.

Höstterminen 2018 studerade totalt cirka 37 100 elever på gymnasiet i Stockholms kommun, vilket är en ökning om ungefär 200 elever i jämförelse med 2017. Av dessa elever var cirka 21 000 folkbokförda i Stockholms stad och 16 100 folkbokförda i en annan kommun. Cirka 16 500 elever studerade i kommunala skolor och cirka 20 600 i fristående skolor, vilket innebär att antalet elever har minskat med ungefär 200 i de kommunala gymnasieskolorna och ökat med ungefär 400 i de fristående gymnasieskolorna.

Vid skolstart hösten 2018 var ungefär 350 elever antagna till gymnasiesärskolan i Stockholms kommun. Av dem började knappt 60 procent i kommunala skolor och drygt 40 procent i fristående skolor.

Fortsatt goda betygsresultat i stadens skolor i jämförelse med riket

I årskurs sex har andelen som uppnått kunskapskraven i samtliga ämnen minskat från 81,5 procent till 78,7 procent (se figur 2). Minskningen är något större bland flickor än bland pojkar. Även andelen behöriga till yrkesprogram och det genomsnittliga meritvärdet har sjunkit, dock i lägre grad.

Vid en jämförelse av betygsmåttet andel som uppnått kunskapskraven i samtliga ämnen mellan riket, Göteborg, Malmö och Stockholm visar Stockholms stads skolor högre resultat. Det gäller både när nyinvandrade elever och elever med okänd bakgrund är inkluderade och när de är exkluderade ur resultaten.

I årskurs nio har andelen elever som uppnått målen i alla ämnen ökat något, från 78,4 procent till 79,2 procent (se figur 3). Även det genomsnittliga meritvärdet har ökat medan andelen elever som är behöriga till nationella program (exklusive nyinvandrade elever och elever med okänd bakgrund) ligger kvar på ungefär samma nivå som 2017. När nyinvandrade elever och elever med okänd bakgrund exkluderas ur mätningen har resul-

Cirka

76 000

elever studerade under
höstterminen i Stockholms stads
grundskolor i egen regi.

taten i de tre betygsmåtten minskat något i jämförelse med 2017.

Figur 3 visar att skillnaderna i årskurs nio i flickors och pojkars resultat var större

Figur 2

Betygsmått, årskurs 6 alla elever	2016	2017	2018
Andel behöriga till yrkesprogram (%)*	89,0	87,6	86,8
Andel som uppnått kunskapskraven (A–E) i samtliga ämnen (%)	82,1	81,5	78,7 (77,1)**
Genomsnittligt meritvärde (16 ämnen)	224	224	223

* Betygsmåttet andel behöriga till yrkesprogram räknas ut på samma sätt som i årskurs nio men eleverna är inte formellt behöriga till ett yrkesprogram.

**Rikssnittet, samtliga huvudmän, redovisas inom parentes under år 2018.

Källa: Skolverket och utbildningsnämnden, Stockholms stad

Figur 3 Betygsresultat i årskurs nio i stadens kommunala skolor år 2016–2018 jämförs mellan kön samt mellan totalt utfall och riksgenomsnittet.

Betygsmått, årkurs 9	2016	2017	2018
Andel som uppnått målen i alla ämnen, alla elever (%)	74,4	78,4	79,2 (75,6)
Andel som uppnått målen i alla ämnen, exklusive nyinvandrade elever och elever med okänd bakgrund (%)	80,2	85,8	84,2 (80,1)
Flickor	81,9	87	85,4
Pojkar	78,6	84,7	83,2
Genomsnittligt meritvärde (17 ämnen), alla elever	239	242	246 (229)
Flickor	257	261	257
Pojkar	223	226	236
Genomsnittligt meritvärde (17 ämnen) exklusive nyinvandrade och elever med okänd bakgrund	255	256	255 (236)
Andel behöriga till yrkesprogram, alla elever (%)	82,4	84,7	86,9 (84,4)
Flickor	88,8	89	88,2
Pojkar	77,1	81,1	85,6
Andel behöriga till yrkesprogram, exklusive nyinvandrade och elever med okänd bakgrund	92,5	92,3	92,1 (88,9)

* Rikssnittet, samtliga huvudmän, redovisas inom parentes under år 2018.

Källa: Skolverket och utbildningsnämnden, Stockholms stad

både 2016 och 2017 än i år. En förklaring till de större skillnaderna dessa år var det ovanligt stora antalet nyanlända elever där den övervägande majoriteten var pojkar. I år har skillnaderna mellan flickors och pojkars resultat minskat.

I två av de tre betygsmått som redovisas könssupplett har pojkars resultat förbättrats samtidigt som flickors har försämrats i samtliga (se figur 3 på sidan 43). Stadens arbete för att förbättra både flickors och pojkars skolresultat fortsätter.

Av figur 3 på sidan 43 framkommer även att Stockholms stads skolor har ett högre resultat i samtliga betygsmått när en jämförelse görs av de totala utfallen. Detta oavsett om nyinvandrade elever och elever med okänd bakgrund inkluderas i resultaten eller inte.

I gymnasieskolan har andelen gymnasieelever som slutfört utbildningen med examen inom tre år ökat till 65 procent. I måttet inkluderas elever som påbörjat ett yrkesprogram, ett högskoleförberedande program eller ett introduktionsprogram. Staden når dock fortfarande inte upp till rikssnittet som uppgår till 66 procent. Andelen med examen inom tre år har ökat de senaste fyra åren och stadens skolor har närmat sig rikssnittet. Skillnaden mellan elever i Stockholms stads skolor och riket uppgick i år till en procentenhet, vilket är en historiskt låg skillnad. Även den genomsnittliga betygspoängen har ökat i stadens gymnasieskolor. För elever med examensbevis ökade den genomsnittliga betygspoängen från 15,6 till 15,9 vilket är högre än rikssnittet om 14,8.

Skillnaderna mellan stadens grundskolor fortsätter att minska

Arbetet för att öka likvärdigheten mellan stadens skolor har fortsatt under året, bland annat genom att försöka skapa mer heterogena elevsammansättningar i skolorna. För andra året i rad minskar skillnaderna i resultat mellan stadens skolor i årskurs nio. Förra

Figur 4

Betygsresultat i årskurs 9 i Stockholms stads skolor utifrån skolans socioekonomiska index (kvartiler)

Socioekonomiskt index	Andel behöriga till yrkesprogram			Andel som uppnått kunskapskraven i samtliga ämnen			Genomsnittligt meritvärde (17 ämnen)		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018	2016	2017	2018
Kvartil 1 (lägst)	92,0	91,8	93,0	87,0	88,2	88,4	267	266	265
Kvartil 2	91,2	89,1	90,2	84,0	84,5	83,9	253	251	252
Kvartil 3	76,4	82,6	79,8	65,4	75,0	70,9	217	231	228
Kvartil 4 (högst)	60,8	66,1	73,8	48,8	52,5	57,2	184	193	209

Källa: Utbildningsnämnden, Stockholms stad

årets och årets minskade skillnader vara ett trenderbrott. Tidigare har skillnaderna i betygsresultat mellan skolorna ökat under drygt en tioårsperiod. Resultaten för skolor med elever med mindre gynnsamma socioekonomiska förutsättningar har tydligt förbättrats 2018. Även skillnaderna i resultat mellan skolor med höga och låga resultat har minskat. Att skillnaderna i betygsresultat mellan stadens skolor har minskat, både utifrån höga/låga resultat och utifrån socioekonomiska förutsättningar, beror i viss utsträckning på att fördelningen av nyanlända elever i stadens skolor har förändrats. Skolor med mer gynnsamma socioekonomiska förutsättningar, vilka vanligtvis också har högre resultat, har tagit emot en större andel nyanlända elever än tidigare.

Figur 3 på sidan 43 ger en bild av hur resultaten mellan olika skolor i årskurs nio varierar utifrån socioekonomiska förutsättningar. Skolorna har delats upp i fyra lika stora

kvartiler utifrån socioekonomiskt index, där ett högre index innebär att skolan har sämre socioekonomiska förutsättningar. Utfallen är beräknade som skolornas genomsnitt och tar inte hänsyn till hur många elever som går på varje skola.

I alla kvartiler syns vissa förbättringar i resultaten i jämförelse med 2017. Det är dock endast i kvartil fyra som förbättringar syns i alla tre betygsmåtten, det är även där förbättringarna är störst.

Trygghet och studiero

Andelen som uppger att de känner sig trygga i grundskolan och i gymnasiet har sjunkit i jämförelse med 2017. I årskurs åtta har tryggheten sjunkit väsentligt, från 84 procent till 78 procent. Tryggheten har sjunkit bland både flickor och pojkar. Även i årskurs två och fem i grundskolan har tryggheten sjunkit bland både pojkar och flickor. I gymnasieskolan har tryggheten sjunkit från 88 procent

till 86 procent. I gymnasieskolan har dock tryggheten endast sjunkit bland flickor medan den har ökat något bland pojkar. Resultaten i stadens brukarundersökning 2018 var märkbart lägre i alla eller flera frågor och årskurser i jämförelse med 2017. Det pågående arbetet för att öka tryggheten och främja studiero, bland annat genom att skapa ordningsregler tillsammans med eleverna på alla skolor, fortsätter.

I grundsärskolan och i gymnasiesärskolan har de respektive elev- och föräldraundersökningarna utvecklats under året och nya metoder har använts, vilket bör hållas i åtanke vid en jämförelse av resultaten. De nya enkäterna har bidragit till synliggörandet av utbildnings- och utvecklingsbehov. I grundsärskolan har andelen som är nöjda med trygghet och trivsel ökat från 82 procent till 85 procent i jämförelse med 2017. I gymnasiesärskolan har andelen som känner sig trygga i sin skola minskat från 81 procent till 71 procent.

Indikator	Årsmål	Totalt	Utfall Kvinnor	Män	Målupp- fyllelse	Kommentar
Andel barn som lever i familjer som har ekonomiskt bistånd	3,0 %	2,6 %	-	-	Helt	
FÖRSKOLA						
Andel förskollärare av totalt antal anställda	41 %	38,7 %	37 %	2 %	Delvis	Utfallet är i nivå med föregående år. Diversifierade insatser pågår för att öka andelen förskollärare.
Antal barn per grupp	16	15,2	-	-	Helt	
Antal förskolebarn per anställd (årsarbetare)	4,9	4,9	-	-	Helt	
Andel nöjda föräldrar	90 %	85 %			Delvis	Utfallet har försämrats med tre procentenheter jämfört med föregående år. Insatser pågår för att öka nöjdheten.
Inskrivningsgrad i förskoleverksamheten	96 %	94,6 %	-	-	Delvis	Inskrivningsgraden är i nivå med föregående år. Målet för indikatorn har höjts med 6 procentenheter i jämförelse med föregående år.
Kvalitetsindikator – Självvärdering utifrån läroplansuppdag	3,8	3,5	-	-	Delvis	Utfallet är detsamma som föregående år. Indikatorn bygger på pedagogernas självskattning.
SKOLA						
Andel elever i årskurs 6 som uppnått målen i alla ämnen	84 %	78,5 %	81 %	76 %	Delvis	Utfallet har försämrats jämfört med föregående år. Försämringen syns både bland flickor och pojkar.
Andel elever i årskurs 9 som uppnått målen i alla ämnen	80 %	79,2 %	80,9 %	77,3 %	Delvis	Utfallet har förbättrats jämfört med föregående år. Pojkarnas resultat har förbättrats med tre procentenheter. Flickornas resultat har försämrats med en procentenhet.
Andel elever som är behöriga till nationella program, exklusive nyinvandrade och elever med okänd bakgrund	93 %	92,1 %	92,3 %	91,8 %	Delvis	Utfallet är i nivå med föregående år.
Andel gymnasieelever som slutfört utbildningen inom tre år	74 %	65 %	-	-	Delvis	Utfallet har förbättrats med två procentenheter jämfört med föregående år. Staden har närmast sig riksnittet (66 procent). Konsuppdelat utfall finns inte.
Andel elever i årskurs 8 som känner sig trygga i skolan	87 %	78 %	76 %	81 %	Delvis	Utfallet har försämrats med sex procentenheter jämfört med föregående år. Utfallet har försämrats bland både flickor och pojkar. Diversifierade insatser pågår för att öka tryggheten.
Andel gymnasieelever som är trygga i skolan	95 %	86 %	86 %	89 %	Delvis	Utfallet har försämrats med sex procentenheter jämfört med föregående år. Pojkarnas resultat har förbättrats med en procentenhet. Flickornas resultat har försämrats med två procentenheter. Diversifierade insatser pågår för att öka tryggheten.

FOTO: ANNA ABERG

Tidiga sociala insatser skapar jämlika livschanser för alla

För att förebygga sociala problem ska stadens verksamheter fokusera på det förebyggande arbetet och tidiga insatser. Den sociala barn- och ungdomsvården och missbruksvården ska förstärkas och socialsekreterarnas arbetssituation förbättras. Insatser mot hemlöshet ska stärkas och stadens handlingsplan för utveckling av socialpsykiatri ska genomföras.

Ökad samverkan förskola, skola, landsting och socialtjänst

Stadens arbete med att utveckla det förebyggande arbetet och tidiga insatser för unga har fortsatt under året. Sociala insatsgrupper (SIG) och de Skolsociala teamen är exempel på samverkansarbete med syfte att åstadkomma ett tidigt och koordinerat stöd, och under året har till exempel implementeringsarbetet av skolsociala team med uppdraget att ge stöd till elever i årskurs 4–9 som riskerar att inte klara kunskapsmålen fortsatt.

En stor del av det förebyggande arbetet utförs dessutom i samverkan med landstinget där barn- och mödravårdscentral, barn- och ungdomspsykiatri och socialtjänsten ingår.

Ökad kontakt med idrottsföreningar för ungdomar genom Uppdrag psykisk hälsa

Stadens arbete inom ramen för den överenskommelse som slutits mellan staten och SKL gällande Uppdrag psykisk hälsa har fortsatt under året. Ett av de projekt som har finansierats via Uppdrag psykisk hälsa

Mål för verksamhetsområdet

Tidiga sociala insatser skapar jämlika livschanser för alla.

Måluppfyllelse för året

Årsmålen för fyra av åtta av kommunfullmäktiges indikatorer uppnås helt och fyra uppnås delvis. Nämnderna har genomfört de aktiviteter de föresatt sig i sina verksamhetsplaner. Med anledning av ovanstående bedöms verksamhetsområdesmålet uppfyllas delvis 2018.

90%

Andel ungdomar som uppger att de inte använder tobak.

är "Fritid i centrum" vilket är ett samarbete mellan stadsdelsnämnderna Rinkeby-Kista och Enskede-Årsta-Vantör, socialnämnden, idrottsnämnden och kulturnämnden. Med utgångspunkt i att möjliggöra att fler ungdomar får kontakt med idrottsföreningar och tar del av stadens kultur- och fritidsaktiviteter har staden sedan 2017 särskilda fritidslotsar anställda. Projektet kommer att slutredovisas under 2019.

Ökat stöd för barn med missbrukande föräldrar

Det treåriga projektet Nya vägar har fortsatt under året. Målet för projektet är att förskolan i högre utsträckning ska uppmärksamma barn som har föräldrar med missbruk och beroende, att fler barn ska få stöd, och att strukturerna för samverkan mellan förskola och socialtjänsten ska stärkas. Nya vägar har avslutat sitt första projektår med stadsdelsnämnderna Skärholmen och Skarpnäck. Stadsdelsnämnderna Enskede-Årsta-Vantör och Hässelby-Vällingby startade sina projektår under hösten. Totalt kommer fem stadsdelsnämnder att delta i

projektet, som genomförs i samarbete med Ersta Vändpunkten.

Staden har en ny samverkansöverenskomst med kriminalvården, om handläggning av vårdvård och kontraktsvård. Socialnämnden har deltagit i referensgruppsmöten med Statens institutionsstyrelse och medverkat i en styrgrupp tillsammans med polisen, landstinget och kriminalvården kopplat till

En stor del av det förebyggande arbetet utförs dessutom i samverkan med landstinget där barn- och mödravårdscentral, barn- och ungdomspsykiatri och socialtjänsten ingår.

lag om omhändertagande av berusade personer, i syfte att minska dödsfall i arrest och för att utveckla arbetet så att omhändertagna ska beredas vård.

Stärkt barn- och anhörigperspektiv inom socialpsykiatri

I revideringen av metodstödet DUR, dokumentation, utredning och resultat, har fyra stadsdelsförvaltningar testat och deltagit i utvecklingsarbetet. Ett syfte med revideringen har varit att stärka barn- och anhörigperspektivet, något som upplevts som positivt av chefer och handläggare på stadsdelsförvaltningarna. För att fånga upp både den enskildes och biståndshandläggarens upplevelser av verksamheten som helhet har därför metodstödet kompletterats med frågor kring detta. För att stärka barns delaktighet finns frågor om hur barnet varit delaktigt under utredningsmötet och uppföljningsmötet.

Indikator	Årsmål	Totalt	Utfall Kvinnor	Män	Måluppfyllelse	Kommentar
Andel barn och ungdomar som varit aktuella för insatser inom individ- och familjeomsorgen och som inte är aktuella 12 månader efter avslutad insats	84 %	83,5 %	84,9 %	82,6 %	Delvis	Utfallet för indikatorn har utvecklats positivt i jämförelse med 2017.
Andel enskilda som klarar mer på egen hand inom socialpsykiatri	25 %	36 %	37 %	34 %	Helt	
Andel insats/insatser avslutade enligt plan inom vuxna missbruk	37 %	49 %	49 %	49 %	Helt	
Andel personer med insatser inom socialpsykiatri som är nöjda med hur utredningen av deras behov av stöd genomfördes	80 %	77 %	75 %	78 %	Delvis	Utfallet för indikatorn har utvecklats positivt i jämförelse med 2017.
Andel ungdomar som i stockholmsenkäten uppger att de inte använder alkohol	60 %	64 %	60 %	67 %	Helt	
Andel ungdomar som i stockholmsenkäten uppger att de inte använder narkotika	91 %	89 %	91 %	88 %	Delvis	Utfallet är sämre jämfört med Stockholmsenkäten 2016.
Andel ungdomar som i stockholmsenkäten uppger att de inte använder tobak	90 %	87 %	87 %	89 %	Delvis	Samma totala utfall jämfört med Stockholmsenkäten 2016.
Andelen försökslägenheter som övergått till eget kontrakt relaterat till totala antalet försökslägenheter i nämnden	26 %	31 %	-	-	Helt	Samtliga nämnderna har inte fört konsupplad statistik. Sämre utfall än 2017.

Stockholm är en stad med levande och trygga stadsdelar

Stockholm ska vara en stad som håller ihop, med levande och trygga stadsdelar. Särskild fokus ska läggas på förebyggande åtgärder mot gatuvåld och grov organiserad brottslighet. Trygghetsarbetet utvecklas med syfte att samordna och utveckla verkningfulla insatser för en tryggare stad. Engagemanget i lokalsamhället ska tas tillvara.

Stockholmarnas upplevda trygghet har ökat

Indikatorn *Andelen som upplever trygghet i den stadsdel där man bor* har ökat med tre procentenheter jämför med år 2017. Utfallet 74 procent innebär samma nivå som år 2016. Årsmålet 76 procent nåddes dock inte fullt ut. En ökad trygghet har uppmätts i 11 av 14 stadsdelsområden, och framför allt i områden som år 2017 hade jämförelsevis låga utfall.

Varken kvinnor eller män ska hämmas i sin vardag av en upplevelse av otrygghet. Tidi-

gare år har andelen som upplever trygghet i sin stadsdel varit något högre bland män än bland kvinnor. År 2018 uppvisas inte längre denna skillnad på kommunnivå. För både kvinnor och män var utfallet 74 procent. I enskilda stadsdelsområden föreligger dock fortfarande en skillnad.

Ökad nöjdhet med städning och parkskötsel

Stockholmarnas nöjdhet med städning och parkskötsel har ökat jämfört med år 2017. Utfallet för indikatorn *stockholmarnas*

Mål för verksamhetsområdet

Stockholm är en stad med levande och trygga stadsdelar.

Måluppfyllelse för året

Årsmålen för samtliga tre av kommunfullmäktiges indikatorer uppnås delvis. Nämnderna har i huvudsak genomfört de aktiviteter de föresatt sig i sina verksamhetsplaner. Med anledning av ovanstående bedöms verksamhetsområdesmålet uppfyllas delvis under 2018.

nöjdhet med skötsel av park och grönområden har ökat med fyra procentenheter och uppgår till 65 procent. Utfallet för indikatorn *stockholmarnas nöjdhet med rent och städad* har ökat med tre procentenheter till 64 procent. Resultaten har ökat i majoriteten av stadsdelsområdena. Årsmålen nåddes dock inte fullt ut.

En trygghetskommission inrättad

En trygghetskommission inrättades i början av året, som har inhämtat information och kunskap om stadens pågående trygghetsarbete och angelägna utvecklingsbehov från nämnder och bolagsstyrelser.

Nämnderna har under året haft möjlighet att ansöka om särskilda medel för investeringar som bidrar till ökad trygghet. Sammanlagt har 16 nämnder beviljats investeringsmedel för exempelvis belysningsåtgärder, trafikhindrar och gatumöbler.

Samverkan för en tryggare och säkrare stad

Det gemensamma arbetet med polisen fortsätter att utvecklas med tät samverkan både stadsövergripande och lokalt. Staden har exempelvis inlett samverkan med polisen för att öka antalet övervakningskameror som kopplas till Polismyndigheten.

Stadsdelsnämndernas trygghets- och säkerhetsarbete sker till stor del genom samverkan med föreningar, polis, fastighetsägare och andra lokala aktörer, bland annat genom lokala brottsförebyggande råd, trygghetsvandringar, och samverkansavtal med den lokala polisorganisationen.

Staden har under året utvecklat en verksamhet med ambulerande ordningsvakter. Ordningvakterna har bidragit till att upprätta allmän ordning i de områden som förordnats av polisen.

Det systematiska arbetet mot våldsbejakande extremism har fortsatt under året. Reviderade lokala handlingsplaner har beslutats av 19 berörda nämnder. De insatser som genomförts under året har främst handlat om kompetenshöjande åtgärder för stadens anställda rörande extremism och radikalisering.

Staden har också genomfört en kartläggning av behov och utmaningar inom socialtjänstens verksamheter i staden. Kartläggningen visar bland annat att samtliga socialtjänstverksamheter kan komma i kontakt med individer, familjer eller anhöriga som på något sätt har koppling till våldsbejakande extremism eller radikalisering, och att medarbetare behöver handledningsstöd utifrån detta.

Under sommaren anordnades sommargångar, sommartorg och pop up-parker på cirka 20 platser runt om i staden.

Fortsatta satsningar på Levande Stockholm och Grönare Stockholm

Staden har fortsatt att utveckla stadsrummet enligt konceptet Levande Stockholm. Under sommaren anordnades sommargångar, sommartorg och pop up-parker på cirka 20 platser runt om i staden, med fokus på kultur och barns behov av lek och rörelse. Inom ramen för Levande Stockholm har också planeringsprinciper tagits fram för Stockholm som en mer attraktiv och levande vinterstad, som implementeras under vintern på ett antal platser.

Med satsningen Grönare Stockholm möjliggörs en fortsatt utveckling av stadens gröna offentliga miljö, med särskild prioritet på stadens ytterområden. Satsningen omfattar nu drygt 30 projekt.

Stockholm är en stad med högt bostadsbyggande där alla kan bo

Stadens mål är att takten i bostadsbyggandet ska öka med fokus på klimatsmarta bostäder med rimliga hyror. 140 000 bostäder ska byggas 2010–2030, varav 40 000 åren 2014–2020. Hyresrätterna ska bli fler i hela staden. Stadsplaneringen ska skapa långsiktigt hållbara stadsmiljöer som bidrar till jämlika förutsättningar och tar hänsyn till grönområden och behovet av ekosystemtjänster.

Nedgång i bostadsbyggandet

Bostadsmarknaden har under en tid präglats av osäkerhet, bland annat till följd av högre krav på byggherrar vid kreditgivning och skärpta bolåneregler. Under 2018 slog denna osäkerhet igenom i form av minskat bostadsbyggande, även i Stockholms stad. Sammanlagt 5 031 bostäder påbörjades under året, vilket är en minskning med 34 procent jämfört med 2017. Årsmålet 7 000 uppnåddes därmed inte.

Även antalet markanvisningar har påverkats. Totalt 6 404 markanvisade bostäder innebär en minskning med 26 procent, och att målet

9 000 inte nåddes. Utfallet 4 101 markanvisade hyresrätter innebär att årsmålet 4 500 uppnåddes delvis, och att andelen markanvisade hyresrätter uppgick till 64 procent.

Antalet bostäder i godkända/antagna detaljplaner uppgick till 6 974 stycken. Det innebär en minskning med 19 procent jämfört med 2017. Årsmålet 9 000 uppnåddes inte. Till följd av förändrade förutsättningar i sent skede försköts antagandet av ett par större planer över årsskiftet.

Det långsiktiga målet för bostadsbyggandet är 140 000 bostäder 2010–2030. Sedan år

Mål för verksamhetsområdet

Stockholm är en stad med högt bostadsbyggande där alla kan bo.

Måluppfyllelse för året

Årsmålen för en av nio av kommunfullmäktiges indikatorer uppnås helt, två uppnås delvis och sex uppnås ej. Nämnderna har genomfört de aktiviteter de föresatt sig i sina verksamhetsplaner. Med anledning av ovanstående bedöms verksamhetsområdesmålet ej uppfyllas under 2018.

2010 har cirka 50 900 bostäder påbörjats. För att det långsiktiga målet ska nås krävs en genomsnittlig byggtakt om drygt 7 900 bostäder per år under de återstående tolv åren.

Hyresrättsbyggandet mindre påverkat

Det osäkra marknadsläget gäller framför allt nyproducerade bostadsrätter. Även takten i hyresrättsbyggandet har minskat, men inte i samma grad. Sammanlagt 2 707 hyresrätter påbörjades under året. Det är en minskning med 10 procent jämfört med år 2017. Års-målet 3 500 nåddes inte. Målet är att minst hälften av bostadsbyggandet ska utgöras av hyresrätter. År 2018 uppgick andelen till 54 procent.

Stadens bostadsbolag AB Svenska Bostäder, AB Stockholmsshem och AB Familjebostäder stod för drygt 40 procent av det totala antalet påbörjade hyresrätter. Bolagen rapporterar sammantaget att 1 444 hyresrätter påbörjades under året. Det innebär en minskning med 18 procent jämfört med år 2017.

Fortsatt fokus på bostäder med rimliga hyror

Staden arbetar för att sänka boendekostnaderna och få fram bostäder som fler har råd att efterfråga. Ett mål för året var att markanvisa minst 300 bostäder i syfte att nå minskade boendekostnader. Utfallet blev 483 stycken. Projekten återfinns bland annat inom Fokus Skärholmen och i Räcksta.

AB Svenska Bostäder har under året tagit det första spadtaget för Stockholmshus i Rågsved och planerar i ytterligare Stockholmshus i bland annat Fruängen och Bandhagen. Bola-

I Sverigeförhandlingens influensområde finns cirka

60 000

bostäder i olika skeden av stadsbyggnadsprocessen.

get bygger också ett Stockholmshusprojekt i Tensta, som erhållit statligt investeringsstöd. Investeringsstöd har också beviljats för ett projekt i Rinkeby. Med stödet möjliggörs en rimligare hyresnivå för de boende.

Även AB Stockholmsshem och AB Familjebostäder bygger och planerar för ytterligare Stockholmshus, exempelvis i Hammarbyhöjden, Kärrtorp, Hässelby, Rågsved och Kälvesta.

Boendelösningar för alla som anvisats till staden

Staden har under året fortsatt arbetet med att finna lämpliga boendelösningar för nyanlända som anvisats av Migrationsverket till Stockholm. Staden ser kontinuerligt över vilka befintliga lokaler som kan användas för tillfälliga boenden, och för ensamhushåll finns upphandlade vandrarhemspplatser. I takt med att modulhus har färdigställts har såväl familjer som ensamhushåll snabbare kunnat flytta till lägenheter. Alla som anvisats till Stockholm har erbjudits boende på korttidskontrakt.

Projekt inom nya tunnelbanans influensområde

Till och med år 2018 har 5 700 bostäder påbörjats inom influensområdet för 2013 års Stockholmsförhandling. Ytterligare 38 000 bostäder finns i olika skeden av stadsbyggnadsprocessen. Utifrån målet om 45 900 färdigställda bostäder till 2030 finns ett behov av att fylla på med ytterligare projekt.

I Sverigeförhandlingens influensområde finns cirka 60 000 bostäder i olika skeden av stadsbyggnadsprocessen, varav byggande påbörjats för drygt 4 000 stycken. Målet är 49 000 färdigställda bostäder till år 2035.

Ny översiktsplan

I februari antog kommunfullmäktige stadens nya översiktsplan. Översiktsplanen har en central roll för stadens strategiska arbete för en långsiktigt hållbar stadsutveckling. Dess genomförandestrategier syftar till att Stockholm ska vara en klimatsmart, växande stad med sammanhållande stadsmiljöer.

Indikator	Årsmål	Utfall Totalt	Måluppfyllelse	Kommentar
Antal markanvisade bostäder	9 000	6 404	Ej	Minskad efterfrågan på grund av osäker bostadsmarknad
Antal markanvisade hyresrätter	4 500	4 101	Delvis	Minskad efterfrågan på grund av osäker bostadsmarknad
Antal markanvisade bostäder till stadens bostadsbolag	2 250	1 049	Ej	
Antal markanvisade bostäder i syfte att nå minskade boendekostnader	300	483	Helt	
Antal bostäder i godkända/antagna detaljplaner	9 000	6 974	Ej	Beslut om ett par större planer, omfattande cirka 2 000 bostäder, har förskjutits över årsskiftet, till följd av ändrade förutsättningar i sent skede.
Antal bostäder i godkända/antagna detaljplaner i enlighet med 2013 års Stockholmsförhandling	3 600	601	Ej	Planberedskapen inte tillräcklig på kort sikt
Antal påbörjade bostäder	7 000	5 031	Ej	Generell nedgång i bostadsbyggandet i Sverige
Antal påbörjade hyresrätter	3 500	2 707	Ej	Generell nedgång i bostadsbyggandet i Sverige
Antal förmedlade försöks- och tränings- samt Bostad förslagenheter via Bostadsförmedlingen (loF)	500	450	Delvis	Ytterligare omkring 100 lägenheter har tillhandahållits, vilka dock inte har efterfrågats av stadsdelsnämnderna

Stockholm har ett rikt utbud av idrott och fritid som är tillgängligt för alla

Idrott och motion ska vara tillgängligt för alla. Stadens satsningar ska riktas särskilt mot dem som rör sig minst, med satsningar i ytterstaden och ett ökat fokus på unga tjejer samt personer med funktionsnedsättning. Fritidsverksamheten ska vara öppen och attraktiv för alla oavsett kön och föreningslivet ska stödjas och ges förutsättningar att växa.

Nytt idrottspolitiskt program

I juni antog kommunfullmäktige enhälligt ett nytt idrottspolitiskt program och en strategi för det rörliga friluftslivet. Båda har som mål att stimulera fler stockholmare till att bli fysiskt aktiva. Det idrottspolitiska programmet anger att staden ska fortsätta bredda utbudet av idrotts- och motionsaktiviteter. Staden ska kunna erbjuda alla möjlighet till fysisk aktivitet, oavsett kön, ålder, funktionsnedsättning och utländsk och socioekonomisk bakgrund. Målsättningen med friluftsprogrammet är att öka andelen stock-

holmare som utövar ett rörligt friluftsliv samt att förbättra förutsättningar för friluftsliv.

Tillgänglig idrott, motion och fritid

Stadens utbud av aktiviteter för idrott och fritid ska vara brett och inspirerande. Det nya kommunikationskonceptet ”Stockholmsgymmet – öppet, gratis och överallt” har lanserats i syfte att få fler stockholmare att röra sig. Drop in-verksamheter och inspirationsdagar för högstadie-, gymnasie- och särskoleelever är några av stadens verksamheter som syftar till att få fler fysiskt aktiva. Fysisk aktivitet

Mål för verksamhetsområdet

Stockholm har ett rikt utbud av idrott och fritid som är tillgängligt för alla

Måluppfyllelse för året

Årsmålen för tre av fem av kommunfullmäktiges indikatorer uppnås helt och två uppnås delvis. Nämnderna och bolagsstyrelserna har i huvudsak genomfört de aktiviteter de föresatt sig i sina verksamhetsplaner. Med anledning av ovanstående bedöms verksamhetsområdesmålet uppfyllas helt under 2018.

på recept, fritidslotsar och utlåning av utrustning för spontan aktivitet är andra insatser som syftar till att inspirera inaktiva till rörelse och motion.

Staden arrangerar fritidsaktiviteter för flera målgrupper. Många parklekar erbjuder bemannad öppen verksamhet. Flera stadsdelsnämnder har arrangerat dialoger med unga för att utveckla verksamheten på fritidsgårdarna. Staden har fått statligt stöd för lovaktiviteter och har därför kunnat erbjuda ett ännu större utbud av sommarlovsaktiviteter som sportscamp, dagläger och festivaler. I många fall har aktiviteterna arrangerats tillsammans med föreningslivet. Det stadsövergripande nätverket *Fritid för alla* arbetar med att få barn och unga med funktionsnedsättning mer fysiskt aktiva.

Den varma sommaren lockade många till stadens utomhusbassänger och öppethålllandet förlängdes. Under året har staden tagit ett samlat grepp för att alla barn födda 2011–2012 som går i skola i staden ska bli vattenvana. Staden fick under året statligt stöd för att utöka den kostnadsfria simskolan och har erbjudit simskola till 3 000 elever i förskoleklass. Staden har också sänkt avgiften för simskola på bad i områden där simkunnigheten är lägre.

Föreningslivet stärker folkhälsan

Staden samverkar med Stockholmsidrotten för att öka antalet föreningsaktiva. Idrottskoordinatorerna och att inkludera idrottsrörelsen i arbetet med de lokala utvecklingsplanerna är två insatser. Under året har staden deltagit i projektet *Ung på väg* tillsammans med Rädda barnen och Stockholmsidrotten. Projektet går ut på att få flyktingungdomar att bli ledare. Satsningen *Bli vän med vatten*, som syftar till att öka simkunnigheten och minska drunkningstillbud, har genomförts och varit ett brett samarbete med staden, Stockholms brandförvar och flera simklubbar. Staden har också gett bidrag till ideella organisationer som riktar sig till äldre.

Fler anläggningar och ytor för fysisk aktivitet

Stockholm ska ha ett rikt utbud av ytor för idrott och rekreation. Staden fortsätter rekordinvestera i idrottsanläggningar. Under året har flera anläggningar färdigställs. Åkeshovs sim- och idrottshall nyinvides i januari. Hammarby IP återinvides och är efter renoveringen en modern allsvensk arena för damfotboll. Flera parker och parklekar har upprustats. Ett antal konstgräsplaner har nyanlagts och flera befintliga planer har fått nytt konstgräs. Staden arbetar också med att utnyttja befintliga lokaler effektivare och har därför tillgängliggjort sex skolidrottshallar för föreningslivet.

Idrotten som upplevelse och inspiration

Idrottsevenemang är en viktig inspirationskälla för barn och unga. VM i synkroniserad

3000

elever i förskoleklass har under året erbjudits kostnadsfri simskola.

konståkning genomfördes i Stockholm och ett av målen var att locka till rörelse. I samband med arrangemanget erbjöds skridskoskolor, integrationsprojekt och prova på-aktiviteter. *Skridskons dag*, *Swim Open* och *Swim Open Mini* och *Alla på snö* är exempel på insatser i staden som har inspirerat barn och unga till ökad fysisk rörlighet.

FOTO: LIESELOTTE VAN DER HEIJS

Et Stockholm som håller samman

Indikator	Årsmål	Totalt	Utfall Kvinnor	Män	Måluppfyllelse	Kommentar
Andelen ungdomar (10–17 år) som upplever att de har tillgång till meningsfulla idrotts- och fritidsaktiviteter	79%	73,4%	71,5%	76,1%	Delvis	Resultatet baseras på skolenkäten som generellt har ett lägre utfall än tidigare år.
Ungdomars nöjdhet med tillgång till idrottsmöjligheter	73%	68,7%	67%	71%	Delvis	Resultatet baseras på skolenkäten som generellt har ett lägre utfall än tidigare år.
Antal bokade timmar i skolidrottshallar utanför skoltid	90 000	90 597			Helt	
Nyttjandegraden stora idrottshallar (20x40)	88%	95,5%			Helt	
Stockholmarnas nöjdhet med Stockholms stads idrottsutbud	74%	80,5%	83%	80%	Helt	

Alla stockholmare har nära till kultur och eget skapande

Stockholmarnas tillgång till kultur och eget skapande ska öka, och bibliotekens roll stärkas. Det lokala kulturlivet ska främjas, särskilt i ytterstaden. Stadens museer ska vara tillgängliga för alla genom låga eller inga avgifter. Genom satsningar på kulturskolan och kultur i skolan ska alla barn och unga både själva kunna skapa och ta del av professionell kultur.

Ökad nöjdhet med stadens kulturliv

Den positiva trenden av upplevelsen av kultur i den egna stadsdelen fortsätter, enligt medborgarundersökningen. Andel nöjda har ökat med 3 procentenheter till 55 procent. Undersökningen visar också att upplevelsen av tillgång till mötesplatser ökar något. Antal besök i stadens samlingslokaler är oförändrat cirka 1,9 miljoner. Sammantaget är en stor andel stockholmare nöjda med stadens kulturliv (88 procent), en mindre ökning jämfört med 2017. Utställningarna på Liljevalchs konsthall genererade besöksrekord med totalt över 330 000 besökare.

Lokala satsningar

Två nya samlingslokaler har fått stöd och kommit igång med sin verksamhet. Det är Park Älvsjö och Sköndals allaktivitetshus. Utvecklingen av verksamheten i Rinkeby Folkets hus pågår med en breddad finansiering genom stöd från Kulturrådets program Kreativa platser. Lokala kulturhus är under utveckling i samverkan med stadsdelsnämnderna Farsta, Skarpnäck och Enske-de-Årsta-Vantör. Östberga kulturhus, ett allaktivitetshus med bibliotek, öppnades den 1 september.

Mål för verksamhetsområdet

Alla stockholmare har nära till kultur och eget skapande.

Måloppfyllelse för året

Årsmålen för en av tre av kommunfullmäktiges indikatorer uppnås helt och två uppnås delvis. Nämnderna och bolagsstyrelserna har i huvudsak genomfört de aktiviteter de föresatt sig i sina verksamhetsplaner. Med anledning av ovanstående bedöms verksamhetsområdesmålet uppfyllas helt under 2018.

88%

Sammanlagt är en stor andel stockholmare nöjda med stadens kulturliv (88 procent), en mindre ökning jämfört med 2017.

El Sistema Stockholm har skapat lokala musikscener genom sina musikträffar i Skärholmen, Kista, Farsta och Bredäng.

Ökad närvaro av kultur i det offentliga rummet

Närvaron av kultur i det offentliga rummet har ökat. Trafiknämnden har i samverkan med ett antal stadsdelsnämnder utsmyckat gångtunnlar i ytterstaden med konst.

Stockholm konst har under sommaren bidragit med tre konsthändelser i projektet Levande Stockholm i samarbete med trafiknämnden. Beth Laurins skulptur "Uppåt" har sträckt ut sina armar mot alla som passerat stadens sommartorg i korsningen Bergsgatan och Scheelegatan, Ljudbänken har sänt ut fyra verk av studenter vid Kungliga Musikhögskolan och ett mobilt galleri har dykt upp på flera olika platser.

Under året har arbete pågått med att renovera och utveckla Kulturhuset, Medborgarhuset och Stadsmuseet. Stadsarkivet planerar flytt till Liljeholmskajen där Stadsarkivet planerar att etablera en attraktiv och intressant mötesplats med fokus på Stockholms bebyggelseutveckling. Samverkan sker bland annat med Stadsmuseet, KTH Arkitekturskolan och ArkDes (arkitektur- och designcentrum).

Fler besök på stadens bibliotek

Under 2018 har knappt 11 miljoner besök gjorts inom Stockholms stadsbibliotek, vilket innebär en ökning på knappt 7 procent jämfört med 2017. De digitala besöken ökade med 10 procent under 2018 jämfört med den aktuella perioden 2017, en ökning om drygt 500 000 besök.

Et Stockholm som håller samman

Indikator	Årsmål	Totalt	Utfall Kvinnor	Män	Målupp- fyllelse	Kommentar
Stockholmarnas nöjdhet med kommunala kulturinstitutioner	81 %	85 %			Helt	
Andel ungdomar (10–17 år) som upplever att de har tillgång till meningsfulla kulturaktiviteter	74 %	69 %	66 %	72 %	Delvis	Minskning jämfört med 2017. Nedgången är störst hos årskurs 2 på gymnasiet.
Antal lån totalt i kommunala bibliotek per invånare	4,8	4,6	63 %	31 %	Delvis	Antalet utlån ökade med cirka 3 procent till totalt 4,4 miljoner, vilket motsvarar 4,6 per invånare.

Alla äldre har en trygg ålderdom och får en äldreomsorg av god kvalitet

Alla stockholmare ska känna trygghet inför ålderdomen. Äldreomsorgen ska vara jämställd, tillgänglig och likvärdig. Alla äldre har rätt till tryggt boende och en vardag med hög livskvalitet. Rätten till självbestämmande är grundläggande och de äldre ska kunna påverka både innehåll i omsorgen och utförare. Trygga villkor för personalen är en förutsättning för en verksamhet med hög kvalitet.

Stockholm stad – en äldrevänlig stad

Kommunfullmäktige beslutade under 2018 att godkänna *Strategi för en äldrevänlig stad – underlag till program* som utgör ett underlag till det fortsatta arbetet för en äldrevänlig stad. Strategins utgångspunkt är att skapa en tillgänglig och inkluderande stad med en miljö som främjar ett aktivt liv, hela livet.

Stockholms stad var med och grundade The European Covenant on Demographic Change som är ett nätverk som syftar till att främja äldrevänliga städer inom Europa. Arbetet knyter an till Världshälsoorganisationen (WHO) och som medlem har staden åtagit sig att följa den modell som WHO har utvecklat för att skapa en äldrevänlig stad.

Fler aktivitetscenter i staden

Aktivitetscentrets huvudsakliga uppgift är att ordna aktiviteter och främja social gemenskap, motverka otrygghet samt bidra till fysisk aktivitet för de boende i seniorboendet och äldre i närområdet.

För att fler äldre ska ha möjlighet att delta så har det under året startats upp åtta nya aktivitetscenter i anslutning till ett seniorboende vilket innebär att det nu finns totalt 18 aktivitetscentrum runt om i staden.

På stadens aktivitetscenter har det genomförts ledarledda gymnastikpass, kaféverksamhet, temamiddagar, qigong, bingo och sällskapsspel. Det har även anordnats våroch höstfest, HBQ-vecka i samband med EuroPride, dropin hos syn- och hörselinstruktörer och bussutflykter till utflyktsmål runt

Socialstyrelsens årliga brukarundersökning visar att 87 procent av stadens brukare är trygga med sin äldreomsorg.

om i Stockholm. Stadens aktivitetscenter har också erbjudit kulturaktiviteter så som musikuppträdanden, dans, teaterföreställningar, aktiviteter i samarbete med stadsbiblioteket och mycket mer.

Tryggt mottagande i hemmet

Socialstyrelsens årliga brukarundersökning visar att 87 procent av stadens brukare är trygga med sin äldreomsorg. Det är i paritet med föregående år.

Tryggt mottagande i hemmet är ett arbetssätt som fortsatt implementeras i staden under året. Syftet är att den äldre ska uppleva en trygg och säker hemgång från slutenvård. I praktiken innebär det att ett team av undersköterskor möter upp i hemmet när den äldre skrivits ut från sjukhuset för att stötta och hjälpa personen utifrån individuella behov. Den nya lagen om utskrivning från slutenvård innebär ett närmare samarbete mellan staden och primär- och slutenvården.

En jämställd äldreomsorg

År 2018 har det varit möjligt att ta fram utfall för kvinnor och män på fem av sex indikatorer. Det som går att utläsa ur ett jämställdhetsperspektiv är att det är marginella skillnader mellan kvinnor och mäns upplevelse av sin äldreomsorg. Andel boende på vård- och omsorgsboende som upplever att måltiden är en trevlig stund på dagen och upplever att möjligheten till att komma utomhus är bra är de indikatorer som avviker något då kvinnor upplever det mer positivt än männen.

En innovativ och kreativ äldreomsorg

Välfärdsteknik kan bidra till en meningsfull tillvaro för de äldre. I staden har det inletts ett nära samarbete med Stockholm Digital Care för att driva på utvecklingen med välfärdsteknik på stadsdelsnämndernas vård- och omsorgsboenden. Flera medar-

Mål för verksamhetsområdet

Alla äldre har en trygg ålderdom och får en äldreomsorg av god kvalitet.

Måloppfyllelse för året

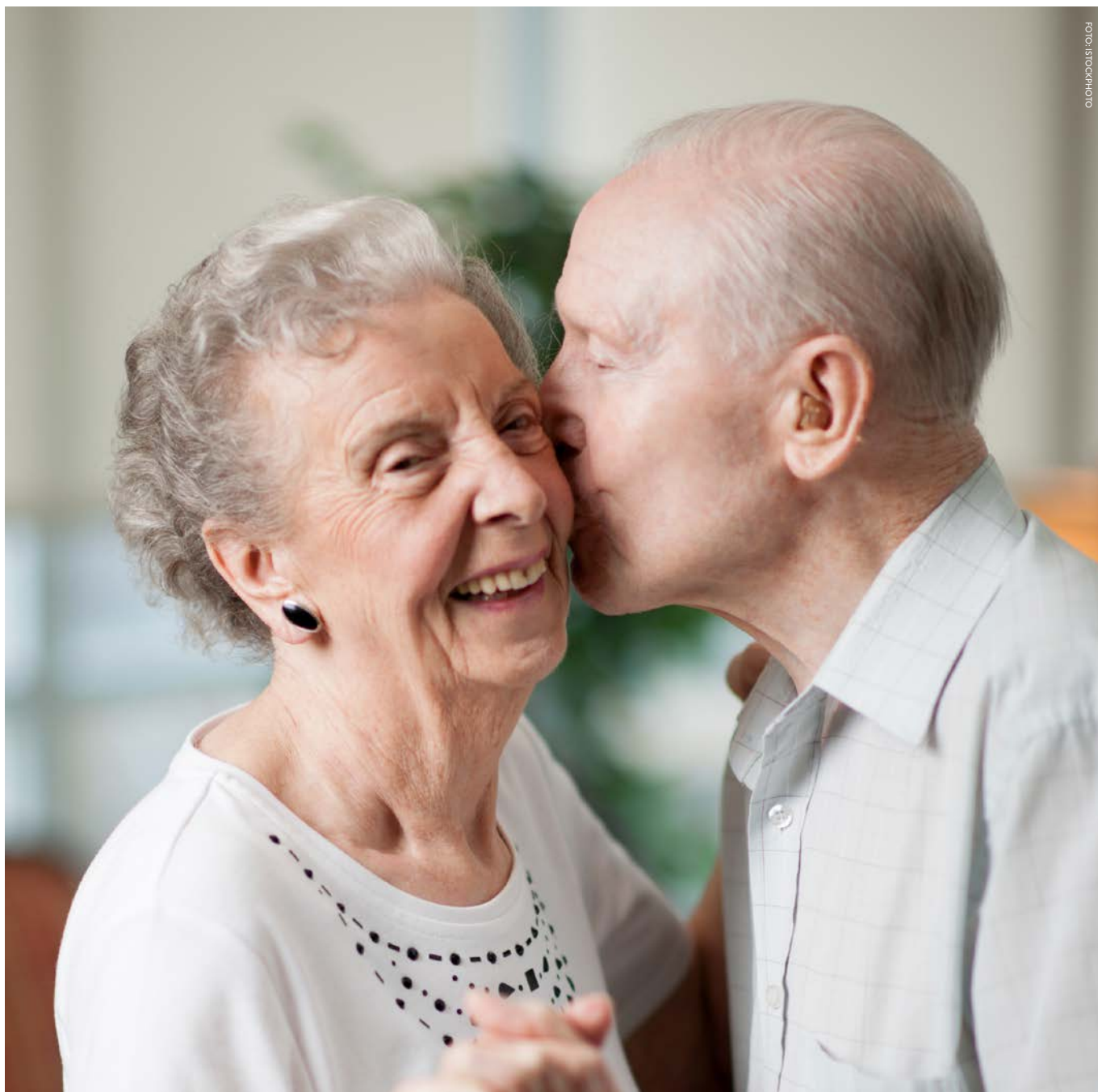
Årsmålen för en av sex av kommunfullmäktiges indikatorer uppnås helt, fem uppnås delvis. Nämnderna har genomfört de aktiviteter de föresatt sig i sina verksamhetsplaner. Med anledning av ovanstående bedöms verksamhetsområdesmålet uppfyllas delvis under 2018.

betare inom äldreomsorgen kommer även fortsätta delta i projektet Idésluss för att öka förutsättningarna för innovation och kreativa idéer. Genom att ge plats för kreativa idéer skapas nya hjälpmedel som i sin tur ger en ökad trygghet, valfrihet och möjlighet till aktivering för de äldre. I stadens verksamheter finns det exempelvis gungstolar speciellt anpassade för personer med demenssjukdom, robotkatter och teknik för att kunna cykla i digital miljö.

Staden går mot en Stjärnmärkt och Silviahemcertifierad äldreomsorg

Fler och fler medarbetare i staden har under 2018 gått utbildningen Stjärnmärkt för att vidareutveckla kompetens, arbetssätt och bemötande av personer med demenssjukdom. Detta har inneburit att fler verksamheter i staden fått en Stjärnmärkt demensomsorg. Utbildningsmodellen är framtagen av Svenskt demenscentrum.

Flera verksamheter i staden har även fått en Silviahemscertifiering under året. Detta har möjliggjorts genom att medarbetarna utbildat sig utifrån Silviahemmets vårdfilosofi. Utbildningens syfte är att stärka medarbetarens kompetens om bland annat åldrandet, demenssjukdomar, bemötande och kommunikation.

Indikator	Årsmål	Totalt	Utfall Kvinnor	Män	Måluppfyllelse	Kommentar
Andel nöjda omsorgstagare i äldreomsorgen	85 %	83 %	82 %	83 %	Delvis	Försämring med en procentenhet jämfört med 2017. Främst nöjdheten på vård- och omsorgsboenden som behöver förbättras.
Andel trygga omsorgstagare i äldreomsorgen	84 %	87 %	87 %	86 %	Helt	
Andel omsorgstagare som upplever att de kan påverka hur hjälpen utförs i äldreomsorgen	85 %	78 %	78 %	77 %	Delvis	Försämring med en procentenhet jämfört med 2017. Stadens arbete med ramtid är under fortsatt utveckling och en viktig del för att förbättra resultatet.
Andel boende på vård- och omsorgsboende som upplever att måltiden är en trevlig stund på dagen	72 %	66 %	67 %	64 %	Delvis	Förbättring med en procentenhet jämfört med 2017. Måltiden är ett prioriterat utvecklingsområde för stadsdelsnämnderna.
Antal personal en hemtjänsttagare med minst två besök om dagen möter under en 14-dagarsperiod	Max 10 personer	11,7			Delvis	Utfall 2017: 10,9. Staden arbetar med att öka personalkontinuiteten genom att bland annat förbättra schemalaggningsen
Andel boende på vård- och omsorgsboende som upplever att möjligheten att komma utomhus är bra	56 %	53 %	54 %	51 %	Delvis	Försämring med två procentenhet jämfört med 2017. Möjlighet till utevistelse är ett prioriterat utvecklingsområde för stadsdelsnämnderna.

Ett klimatsmart Stockholm

Stockholm ska intensifiera omställningen till att bli en hållbar stad med höga ambitioner inom klimat och miljö. Energi-, trafik- och stadsplanering ska främja en hållbar utveckling och skydda ekologiska samband och närnatur i staden. Gång-, cykel- och kollektivtrafik ska genomgående prioriteras. Alla stadens verksamheter ska utgå från målet om en så liten miljöpåverkan som möjligt.

Den samlade bedömningen är att inriktningsmålet har uppfyllts delvis under året. Bedömningen baseras på att tre av sex underliggande mål för verksamhetsområdet uppfyllts helt och tre uppfyllts delvis.

Energianvändningen är hållbar

Stockholms stad ska bli en fossilbränslefri stad senast år 2040. En hållbar energianvändning syftar till att minska klimatpåverkan, effektivisera användningen och att ställa om till mer förnybar energi. Stadens tillväxt skapar en efterfrågan på mer energi samtidigt som stadens ökande täthet ger förutsättningar för energieffektiva bostäder och hållbara transporter.

Hållbar energianvändning syftar till att effektivisera användningen och omställningen till förnybar energi och därigenom minska klimatpåverkan. Stadens arbete för en hållbar energianvändning är viktig för att staden ska uppnå målet om att år 2040 vara en fossilbränslefri stad.

I det befintliga byggnadsbeståndet har staden delvis uppnått målet om köpt energi, och målet om köpt energi per kvadratmeter i allmännyttan. Den varma sommaren har haft positiv inverkan på energiförbrukningen där värmebehovet för stadens utomhusbad minskat samt elproduktion från stadens solcellsanläggningar ökat. Rekordvärmen har dock även medfört ett större behov av kyla som resulterat i ökad elförbrukning och fjärrkyla.

Energieffektiviseringar i verksamheten

Staden har under året arbetat intensivt med energieffektiviseringar i alla verksamheter. Stadens bolag har arbetat med att bygga energieffektivt samt genomföra systematiska energieffektiviseringar i underhållsprojekt. Vid ny- och ombyggnation ställs krav på energieffektiva system och optimeringsmöjligheter ses över i samband med projekt. Staden har under året fortsatt att vid markanvisningar ställa krav att energianvändningen i nyproducerade byggnader är högst 55 kWh/m² och i stadens miljöprofilområden är målsättningen att sträva mot 45 kWh/m².

Som ett resultat av arbetet med energieffektiviseringar redovisar stadens bolag en positiv nedåtgående trend i energianvändningen för befintligt bestånd. Staden har även fortsatt arbetet med att energieffektivisera stadens gatubelysning vilket har utöver sänkta energi-

kostnaderna bidragit till positiva effekter för miljön och stadsbilden genom minskade utsläpp och mer funktionell belysning. Staden har även arbetat för kunskapsspridning, bland annat av den forskning och innovation som bedrivs inom Norra Djurgårdsstaden, till alla stadens verksamheter att ta del och dra nytta av.

I upphandlingsprocessen har staden ställt krav på att all elkraft som köps in till 100 procent är producerad från förnybar elproduktion vilket även verifieras en miljöcertifiering.

Satsningar på solenergi

Satsningen på solenergi fortsätter och fler solcellsanläggningar har installerats under året. All producerad energi från solcellsanläggningarna på sim- och idrottshallar har använts för att driva ventilation och vattenreningsprocessen samt för uppvärmning av bassängvatten vid utebadet. Därutöver har staden arbetat med planering för ytterligare installationer av solcellsanläggningar på flera idrottsanläggningar såsom Mälarhöjdens gymnastikhall, Västbergas nya idrottshall och Högdalens sim- och idrottshall. De senaste årens satsningar har inneburit att solenergens andel av produktionen har ökat betydligt.

Krav på förnybar energi

I upphandlingsprocessen har staden ställt krav på att all elkraft som köps in till 100 procent är producerad från förnybar elproduktion vilket även verifieras en miljöcertifiering. Stadens avtalade leverantör har licens från

Mål för verksamhetsområdet

Energianvändningen är hållbar.

Måluppfyllelse för året

Årsmålen för tre av fem av kommunfullmäktiges indikatorer uppnås helt och två uppnås delvis. Nämnder och bolagsstyrelser har genomfört de aktiviteter de föresatt sig i sina verksamhetsplaner. Med anledning av ovanstående bedöms verksamhetsområdesmålet uppfyllas delvis under 2018.

Svenska Naturskyddsföreningen avseende rätten att sälja Bra Miljöval.

Klimatinvesteringar i stadens verksamheter

Kommunfullmäktige har avsatt medel för perioden 2015–2019 för klimatförbättrande åtgärder. Åtgärderna har bidragit till att nå stadens långsiktiga klimatmål och minska de klimatpåverkande CO₂-utsläppen eller bidragit till en hög beredskap för kommande klimatförändringar. Genomförda åtgärder har haft ett tydligt samband med stadens gällande styrdokument inom klimat- och miljöområdet. En stor del av de klimatinvesteringsmedel som fördelats under 2018 har använts till energieffektiviseringar i stadens verksamheter till exempel genom byte till nya vitvaror, LED-belysning, elcyklar i hemtjänsten samt solcellsdrivna komprimerandeskräpkorgar. Större energibesparingsåtgärder som genomförts är bland annat trafiknämndens satsning på energieffektiviserande armaturbyte. Fokus har varit på åtgärder som ger effektiv klimatnytta snabbt.

Indikator	Årsmål	Utfall Totalt	Måluppfyllelse	Kommentar
Energianvändning i nyproducerade byggnader	55 kWh/m ²	55 kWh/m ²	Helt	
Köpt energi	1785 GWh	1 829 GWh	Delvis	Nedåtgående trend, dock inte i den takt som behövs för att nå målet.
Köpt energi för värme, komfortkyla och varmvatten i stadens allmännyttiga bostadsbolag	148 kWh/m ²	152 kWh/m ²	Delvis	Varm sommar med stort behov av kyla och kall vinter är en av anledningarna till att målet inte nås.
Växthusgasutsläpp per invånare	2,3 ton CO ₂ e/inv	2,3 ton CO ₂ e/inv	Helt	
Årlig energiproduktion baserad på solenergi	2750 MWh	2 892 MWh	Helt	

Transporter i Stockholm ska vara miljöanpassade

Stadens transporter ska ha mindre miljöpåverkan samtidigt som staden växer. Stockholm ska bli en ledande cykelstad. Luftkvaliteten ska förbättras genom minskad biltrafik, minskad dubbdäcksanvändning, översyn av hastigheterna och en satsning på mer grönska i stadsmiljön. Framkomligheten ska öka för stombussar och annan prioriterad trafik. Trafiksäkerheten ska höjas.

Framkomlighet i en växande stad

Framkomlighetsstrategin är vägledande i stadens arbete med att utveckla hållbara trafiklösningar och uppnå ökad framkomlighet. Strategins roll har befästs genom beslut om andra styrdokument som har fattats under året. Den nya översiktsplanen utmärks av en transportsnål stadsutveckling där gång-, cykel- och kollektivtrafik ska prioriteras. Strategin för offentliga rum innehåller planeringsprinciper för hur hållbara transportlösningar kan kombineras med attraktiva offentliga rum. Med godstrafikplanen har staden tagit ett samlat grepp om utmaningarna med det ökande behovet av godstransporter.

I syfte att främja utvecklingen mot ett hållbart transportsystem deltar staden i regionala och nationella förhandlingar och samverkansforum för att tillvarata stadens intressen i samband med planerad utbyggnad av bostäder och trafikinfrastruktur. I arbetet med stadsplanering tas hänsyn till närheten till kollektivtrafik och förutsättningarna för att detta ska fungera tillfredsställande. Vid all detaljplanering som berör gator strävas efter att göra dessa till attraktiva gång- och vistelsemiljöer.

Biltrafiken per person i Stockholm är lägst i landet, men för att kunna upprätthålla god

Mål för verksamhetsområdet

Transporter i Stockholm är miljöanpassade

Måloppfyllelse för året

Årsmålen för tre av elva av kommunfullmäktiges indikatorer uppnås helt, sex uppnås delvis och en uppnås ej. För en indikator saknas utfall. Nämnderna och bolagsstyrelserna har genomfört de aktiviteter de föresatt sig i sina verksamhetsplaner. Med anledning av ovanstående bedöms verksamhetsområdesmålet uppfyllas delvis under 2018.

framkomlighet i den växande staden behöver biltrafiken minska. Staden har genomfört en mängd åtgärder för att öka framkomligheten och uppnå klimatmål, såsom att utforma gaturummet för att förbättra för gående och cyklister, medverka till att kollektivtrafiken byggs ut och blir mer attraktiv, optimera trafiksignaler och signalsystem för att minska väntetiderna för prioriterade trafikslag, förbättra kontrollen av att trafikordningsplaner följs så att trafikstörningarna minimeras och genomföra översyn av hastighetsgränserna på stadens gator. Preliminära data visar att biltrafiken minskade i Stockholm under 2018, men måluppfyllelsen i sin helhet är dock beroende av insatser och åtgärder som beslutas av andra än staden.

Under perioden 2012–2018 har staden investerat cirka 1,3 mdkr i utbyggnad och förbättring av cykelinfrastrukturen. Bland de projekt som har färdigställts under 2018 finns Gamla Huddingevägen, Arenavägen, Valhallavägen, Värtavägen, Strömbro och Stallgatan. Även andra cykelbefrämjande åtgärder har genomförts, exempelvis har 3 000 nya cykelparkeringsplatser anlagts och en högre standard på vinterväghållningen har upprätthållits på cykelpendlingsstråken.

Arbetet med att anpassa hastigheterna till de lokala förutsättningarna och att få bättre hastighetsefterlevnad har fortsatt med bland annat ett genomförandebeslut för fysiska åtgärder kopplade till del två av hastighetsplanen.

Fossilbränslefri stad 2040

Stockholm ska vara en fossilbränslefri stad

senast 2040 och Stockholms stad som organisation, som bedöms stå för cirka tio procent av de totala utsläppen i Stockholm, ska gå före i omställningen och bli fossilbränslefri senast 2030. För att nå dessa mål har riktlinjer under året tagits fram som preciserar vilka åtgärder som stadens olika verksamheter bör beakta.

För att nå klimatmålen pågår ett fortlöpande förändringsarbete inom stadens nämnder och bolag. Fordonsinnehaven ses över, både avseende behovet som sådant och typ av fordon. Detta leder ofta till att antalet fordon kan sänkas eller att bensindrivna fordon ersätts med biogasdrivna eller elfordon. Vid entreprenadupphandlingar ställs miljökrav på entreprenörernas maskinpark. Arbetet med publik laddinfrastruktur för eldrivna fordon har fortsatt med att nyttjanderättsavtal har tecknats för ett tiotal nya laddgator som kan tas i drift under 2019. Stockholms stad blev för femte året i rad utsedd till Sveriges Bästa Miljöbilskommun. Under året har effekten av olika utformningar av införande av miljözon klass 2, som innebär krav på personbilar, utretts.

Av cirka 200 beslutade investeringsprojekt inom de medel som avsatts för klimatinvesteringar avser cirka 40 sådana som syftar till att uppnå målet om hållbara transporter. Bland dessa finns projekt, om cirka 55 mnkr, som avser förbättrad framkomlighet för stombussar, utveckling av sjötransport som ersättning för lastbil, utprovning av eco-asfalt samt anskaffning av elcyklar och skräpkorgar med solcellskomprimering. Härutöver har samtliga stadens parkeringsautomater bytts ut mot solcellsdrivna, biljettlösa automater.

1,3 mdkr

investerades i utbyggnad och förbättring av cykelinfrastrukturen under perioden 2012–2018.

3 000

nya cykelparkeringsplatser anlagts och en högre standard på vinterväghållningen har upprätthållits på cykelpendlingsstråken.

Indikator	Årsmål	Utfall Totalt	Måluppfyllelse	Kommentar
Andel lediga avgiftsbelagda parkeringsplatser i innerstaden, dagtid	13 %	12 %	Delvis	Jämfört med 2017: Marginell ökning från 11,9 procent till 12,0 procent.
Andel miljöbränsle i stadens etanol- och biogasfordon	85 %	82 %	Delvis	Årsmålet uppnås av 15 av 33 nämnder/bolag.
Antal dygn över normvärdet för kvävedioxid i luft	7 dygn	25 dygn	Ej	Vid följande mätstationer överskreds normvärdet: Essingeleden 25 dygn, Hornsgatan 23 dygn och Sveavägen 8 dygn.
Antal dygn över normvärdet för PM10 i luft	35 dygn	34 dygn	Helt	
Cykelantal	84 150	82 440	Delvis	Stor ökning jämfört med 2017.
Genomsnittlig hastighet för stombusstrafiken i innerstaden	18 km/h	17 km/h	Delvis	Jämfört med 2017: Ökning från 16,4 km/h till 17,2 km/h.
Genomsnittlig hastighet för stombusstrafiken i ytterstaden	30 km/h	27 km/h	Delvis	Beslut har fattats om nya åtgärder för att öka måluppfyllelsen.
Gångflöde på ett urval gator.	Öka 1 %	Inget utfall	Ingen mätning	Utfall 2017 saknas att jämföra med.
Passager över innerstadssnitt, lastbilar	18 100	9 630	Helt	
Sålda fossila drivmedel	8,4 TWh	8,5 TWh	Delvis	Ökningen med 0,1 TWh beror på en ökning av den totala volymen sålda drivmedel. Andelen förnybara drivmedel ökade från 23 procent till 27 procent.
Upplevd trafiksäkerhet för gående och cyklister	60 %	65 %	Helt	

Stockholm har en hållbar mark- och vattenanvändning

När staden växer ska hänsyn tas till Stockholms blå och gröna värden. Anspråken på markanvändning i kombination med pågående klimatförändringar ställer krav på hur staden planeras och strategiskt arbetar med grönytor, vattenförekomster och stadsmiljöer för rekreation och biologisk mångfald.

Indikatorn *Andel vattenförekomster som följer miljö kvalitetsnormerna för ekologisk status* baseras på information från Länsstyrelsens klassificeringar av stadens sjöar, vattendrag och kustvattens ekologiska status. Målet med att nå god vattenstatus i stadens alla vattenförekomster är ännu inte uppfyllt men på god väg. Staden bedriver ett aktivt arbete med framtagande av lokala åtgärdsprogram för att nå god vattenstatus enligt EU:s vattendirektiv. Indikatorn *Antal markanvisade bostäder i trähus* har ej uppfyllts. Antalet aktörer som uppför bostäder i trähus är begränsat vilket har bidragit till det begränsade antalet markanvisningar.

Klimatanpassning

Ett förändrat klimat med stigande medeltemperatur, ökad och mer intensiv nederbörd, förhöjda vattennivåer i sjöar och hav och förändrade flöden i vattendrag kan ge upphov till negativa effekter på samhällets funktioner. Staden arbetar därför med att anpassa den fysiska miljön för att minska risken för skadliga översvämningar. En viktig del

i arbetet med att göra staden bättre rustad för skyfall är att staden utvecklar möjligheterna till mångfunktionella lösningar som tillgodoser behoven av en god närmiljö, samtidigt som de fungerar för att ta hand om ökade regnmängder. Stadens skyfallsmodell har använts som underlag i det arbetet, både inom befintlig bebyggelse och i planeringen. Under året har staden arbetat med att analysera principerna för stadens skyfallshantering för att avgöra acceptabla risknivåer, intern ansvarsfördelning samt gränsdragning mot ordinarie dagvattenhantering.

Under de exceptionellt varma somarmånaderna genomfördes insatser i stadens verksamheter, i synnerhet för de grupper som är extra sårbara under värmeböljor. Staden deltog även i arbetet med att informera om eldningsförbudet i länet och med att inventera resurser som kunde bistå räddningstjänsten i händelse av brand.

Dagvattenhantering

Staden har under året fortsatt sitt arbete med

Mål för verksamhetsområdet

Stockholm har en hållbar mark- och vattenanvändning.

Måluppfyllelse för året

Årsmålen för fyra av åtta av kommunfullmäktiges indikatorer uppnås helt, två uppnås delvis och två uppnås ej. Nämnder och bolagsstyrelser har i huvudsak genomfört de aktiviteter de föresatt sig i sina verksamhetsplaner. Med anledning av ovanstående bedöms verksamhetsområdesmålet uppfyllas helt under 2018.

pilotprojekt för ytlig dagvattenhantering och mer extrema regnmängder kring området vid dels Rådmansgatans tunnelbanestation och dels vid Sättra idrottsplats i Skärholmen. Projektet vid Rådmansgatan har med beviljade medel ur den särskilda satsningen på klimatinvesteringar för 2018 gjort en fördjupad sårbarhetsanalys kring området samt tagit fram förslag till åtgärder för att omhänderta och fördröja dagvatten. Vid Sättra idrottsplats

i Skärholmen har nya träd planterats, växt-bäddar renoverats och fördröjningsmagasin för infiltration av dagvatten satts ut. Klimat-investeringsmedel har även använts för att fram ett gestaltungsprogram för dagvatten- och skyfallshantering i Rålambshovsparken. Syftet är att göra parken bättre rustad för kraftiga regn och för översvämning.

Vattenförbättrande åtgärder

Lokala åtgärdsprogram för Bällstaån, Räcksta träsk, Långsjön, Magelungen, Färsån och Drevviken, med syfte att säkerställa att vattenförekomsterna når god vattenstatus, har färdigställts under året. Därutöver har lokala åtgärdsprogram för ytterligare åtta vattenförekomster påbörjats. Övervakningen av den kemiska statusen samt övervakning av ekologisk status har utförts enligt stadens miljöövervakningsplan och resultaten använts i arbetet med lokala åtgärdsprogrammen samt rapporterats till länsstyrelsen inför kommande statusklassificeringar av staden vattendrag. Inom ramen för arbetet med lokala åtgärdsprogram för stadens vattenförekomster har förslag tagits fram som även gynnar biologisk mångfald i vattenområdena, framför allt när det gäller fiskfaunan. Staden har bland annat anlagt reproduktionslokaler för groddjur och fiskar genom att använda uttjänta julgranar till så kallade risvasar.

Ett Grönare Stockholm

För att möta det ökade användandet av stadens parker och grönområden arbetar staden för att de rekreativa värdena på den allmänna marken utvecklas och stärks. När staden

växer kommer små grönstrukturer få en allt viktigare roll för att knyta samman de större grönområdena och stödja ekosystemtjänster. Under perioden 2017–2020 investeras 300 mnkr för ett grönare Stockholm och 25 olika projekt pågår i etapp ett och två, framför allt i ytterstaden. Under året inleddes den tredje etappen av satsningen som innebär insatser inom områden som biologisk mångfald, våtmarker och grodtunnlar. Den enskilt största investeringen utgörs av en ny större park på Vårbergstoppen i Skärholmen. Utöver detta har en rad andra gröna projekt genomförts under året, bland annat upprustning av Solursparken i Vällingby, Bodholmsgången i Skärholmen, Magelungens strandpromenad i Farsta och Bandängens parklek i Enskede.

I samband med exploateringsprojekt utvecklar staden vid behov närliggande parker och grönområdens kvaliteter genom grönkompensation. Kravet på grönytefaktor (GYF) för kvartersmark är ett av flera miljökrav som staden ställer i samband med markanvisningar på stadens mark. Under året har beslut om grönkompensation fattats i 17 exploateringsprojekt och 15 grönkompensationer har genomförts. Genom att använda grönytefaktor stärks stadens grönstruktur och biologiska mångfald, för att skapa positiva ekosystemtjänster och klimatanpassa exploateringsprojekten. Under året har staden även utrett förutsättningar för att anlägga så kallade biotop-tak, en typ av gröna tak som efterliknar naturliga biotoper med en större mångfald arter. Genom att anlägga denna typ av tak kan de ekologiska värdena

Staden har under året fortsatt arbetet med att bevara och utveckla naturreservat och naturmarker för att höja deras naturvärden och ekologiska funktioner.

öka genom att bland annat gynna insekter och pollinering.

Naturreservat producerar ekosystemtjänster

Staden har under året fortsatt arbetet med att bevara och utveckla naturreservat och naturmarker för att höja deras naturvärden och ekologiska funktioner. Stadens naturreservat producerar ekosystemtjänster som upprätthåller funktioner i naturen och ger tjänster som är direkt eller indirekt viktiga för människan och staden. Nya reservat i Årstaskogen och Årsta holmar har inrättats under året. Ytterligare ett beslut togs om inrättande av naturreservat i Rågsveds friområde, som även invigdes i maj 2018. Arbetet har under 2018 fortgått för att kunna fatta beslut om att inrätta naturreservat i Kyrkhamn och Hagsätraskogen. Staden har även under 2018 arbetat med att förbättra tillgängligheten i Nackareservatet genom inköp av tillgänglighetsanpassade bänkar, grillar och sopkärl samt tillgänglighetsanpassning av skyltningen.

Indikator	Årsmål	Utfall Totalt	Måluppfyllelse	Kommentar
Andel av ny bebyggelse som förläggs inom 500 meter till spårbinden eller stömnätstrafik	66 %	99 %	Helt	
Andel badplatser med bra badvattenkvalitet	89 %	78 %	Delvis	Under sommaren har badvattenkvaliteten på strandbaden varit något sämre än normalt, vilket framför allt bedöms bero på det varma vädret och den höga belastningen på baden.
Andel exploateringsprojekt som gör relevant grönytekompensation vid ianspråktagande av mark i områden med ekologiska och rekreativa värden	80 %	88 %	Helt	
Andel på av staden markanvisad fastighet med krav enligt dagvattenstrategin	100 %	100 %	Helt	
Andel stockholmare som har tillgång till park- och naturområden inom 200 meter	85 %	83 %	Delvis	Indikatorns värde hämtas från en sociotop-kartläggning som inte görs årligen, nästa mätning görs 2020.
Andel vattenförekomster som följer miljökvalitetens normerna för ekologisk status	35 %	26 %	Ej	Indikatorn baseras på information från Länsstyrelsens klassificeringar av våra sjöar, vattendrag och kustvattens ekologiska status. Andelen vattenförekomster som uppnår god status är 6 av 23 (26 procent).
Andel årliga markanvisningar på stadens mark där grönytefaktor för kvartersmark är ett krav.	100 %	100 %	Helt	
Antal markanvisade bostäder i trähus	300	155	Ej	Antalet aktörer som uppför bostäder i trähus är begränsat vilket har bidragit till det begränsade antalet markanvisningar.

FOTO: ANNA ÅBERG

Stockholms kretslopp är resurseffektiva

Det mest miljövänliga sättet att öka hushållningen med material är att förhindra uppkomsten av avfall. Det avfall som uppkommer ska tas om hand på ett resurseffektivt sätt. Återvinningscentralerna ska bli mer tillgängliga, möjligheterna till återbruk ska utökas och textilinsamling ska underlättas. Matsvinnet ska minska i stadens verksamheter och insamling av matavfall ska öka.

En rad insatser är genomförda i staden för att utveckla avfallshanteringen och klättra uppåt i avfallstrappan. Trenden för återvinning, återbruk, insamling av farligt avfall och matavfall ökar stadigt.

Matsvinn och insamling av matavfall

Årsmålet för indikatorn *Mängden matavfall som går till biologisk behandling* om 40 procent har ej uppnåtts under 2018, men en ökning har skett till 25 procent från 19676 ton till 23 680. Orsakerna till att målet om insamling av matavfall inte uppnåtts är problem med att få in tillräckligt stora mängder matavfall. Målet för matavfallsinsamlingen är en utmaning men staden har höga ambitioner inom detta område och arbetet har intensifierats under året vilket har gett en uppåtgående trend. För att uppnå stadens

långsiktiga mål för ökad matavfallsinsamling till biologisk behandling uppförs en sorteringsanläggning i Högdalen. Upphandlingen av sorteringsanläggningen blev klar under 2018 och upphandling av byggtreprenad pågår under 2019. Anläggningen beräknas vara i drift med helårseffekt 2022.

Ett antal förskoleenheter har under året arbetat med återvinning och med att minska matsvinnet bland annat genom att delta i *Håll Sverige Rent* där barnen får veta mer om kretslopp och återvinning samt vara delaktiga i arbetet. Detta har skapat ett stort engagemang som barnen tar med sig hem. Förskolekockar har genomgått en grundläggande matsvinnutbildning där samtliga deltagare tagit fram en handlingsplan. Vidare har enheterna arbetat med att planera

Mål för verksamhetsområdet

Stockholms kretslopp är resurseffektiva.

Måluppfyllelse för året

Årsmålen för två av tre av kommunfullmäktiges indikatorer uppnås helt och en uppnås ej. Nämnder och bolagsstyrelser har i huvudsak genomfört de aktiviteter de föresatt sig i sina verksamhetsplaner. Med anledning av ovanstående bedöms verksamhetsområdesmålet uppfyllas delvis under 2018.

23 600 ton

matavfall samlades in för biologisk behandling under 2018. Vilket är en ökning med 20 % jämfört med 2017.

inköp, tillagning och servering av mat mängden matavfall samt har uppmuntrat barnen att ta mindre portioner åt gången vilket har resulterat i att matsvinnet vid dessa enheter blivit mindre.

Idrottsanläggningar med avfallsplaner

Under 2018 har staden färdigställt ytterligare avfallsplaner för idrottsanläggningar vilka beskriver hantering av avfallet vid inköp av varor, sortering och förvaring av avfallet vid anläggningarna samt borttransporten av avfallet. Planerna innehåller även information och datastatistik som underlättar uppföljningen av avfallshanteringen i varje anläggning. Totalt har nu 30 idrottsanläggningar en egen avfallsplan vilket innebär att 40 procent stadens anläggningar har en plan för arbetet med avfall. Under 2018 har staden även etablerat matavfallsåtervinning vid stadens tre största simhallar, Eriksdalsbadet, Åkeshovs- samt Farsta sim- och idrottshall. Matavfallet från anläggningarna samlas in och blir till biogas.

Avfallshantering i det offentliga rummet

Staden har under året arbetat fram och implementerat ett program för avfallshandling i offentliga rum med syftet att minska nedskräpningen och göra det enklare att återvinna avfall. Under flera år har försök med olika typer av källsorteringssystem genomförts i stadens parker för att se vilket system som får bäst resultat och även 2018 placerades ett 30-tal källsorteringsmoduler ut på platser nära vattnet, såsom badplatser och parker. Dessutom har ett 20-tal moduler särskilt avsedda för plast ställts ut intill ordinarie skräpkorgar för att öka möjligheterna att sortera plast i det offentliga rummet. Arbetet med källsortering på allmän plats inkluderas nu i nya gatudriftskontrakt.

Återbruk för cirkulär ekonomi

Staden har genom projektet Stocket återbruk bidragit till att öka den cirkulära ekonomin. En webblösning har tagits fram där stadens verksamheter kan annonsera ut eller efterlysa möbler och inventarier vilket har lett till att tusentals överblivna möbler och inventarier har under projektiden förmedlats internt i staden. Sedan projektstarten har över 2 600 annonser publicerats och minst 65 procent av annonserna har resulterat i att möbler och inventarier som inte längre används inom en verksamhet återanvänds så långt som det är möjligt i en annan av stadens verksamheter.

Ett annat projekt som bidrar till stadens cirkulära ekonomi är Popup Återbruket vilket har haft en stor ökning av event under 2018. Totalt genomfördes ett 40-tal olika aktiviteter där kommuninvånarna genomförde drygt 44 000 byten vilket motsvarar cirka 13 ton återbruk. Den uppskattade tjänsten med julgransinsamling förstärktes under året med nya insamlingsplatser från vilka julgranarna går till biokolsproduktion.

FOTO: STOCKHOLM VATTEN OCH AVFALL/ANNE BJÖRKL

Indikator	Årsmål	Utfall Totalt	Måluppfyllelse	Kommentar
Andel farligt avfall i hushållsavfall	0,15 %	0,10 %	Helt	
Andel matavfall till biologisk behandling av förväntad uppkommen mängd	40 %	25 %	Ej	Mängden matavfall som gått till biologisk behandling har ökat från 19 676 ton till 23 680 ton.
Mängden hushållsavfall per person	470 kg/pers	470 kg/pers	Helt	

FOTO: JOE PERL

Stockholms miljö är giftfri

Stockholms invånare ska i största möjliga mån skyddas från skadliga ämnen och ett speciellt fokus ligger på att skydda barnen. I "Stockholms stads kemikalieplan 2014–2019" beskrivs visionen om ett "Giftfritt Stockholm 2030" och vilka åtgärder som ska genomföras för att nå visionen.

Borstvättar utreds som ett sätt att motverka miljögifter från fritidsbåtar i Mälaren

Idrottsnämnden har under året tillsammans med miljö- och hälsoskyddsnämnden utrett borstsvätt som ett alternativ för att komma åt miljögifter från fritidsbåtar och motverka dess spridning i Mälaren. Utredningen har syftat till att utvärdera de ekonomiska och miljömässiga perspektiven i kopplat till ett etablerande av en borstsvätt i Mälaren. I samband med detta har idrottsnämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden påbörjat ett arbete med ett etablerande av en borstsvättstation.

Stockholms stad skapar förutsättningar för att minska matens miljö- och klimatpåverkan

Under året har ett förslag till en stadsövergripande matstrategi, *Strategi för god, hälsosam och klimatsmart mat*, tagits fram tillsammans med berörda nämnder. Förslaget som syftar till att främja en bättre folkhälsa samt minska miljö- och klimatpåverkan har under hösten varit ute på remiss och ett beslut kan fattas under 2019.

Utbildningsnämnden genomför en revidering av nuvarande riktlinjer för skolmåltider i grundskola och gymnasium som syftar till

Mål för verksamhetsområdet
Stockholms miljö är giftfri.

Måluppfyllelse för året

Årsmålen för tre av sex av kommunfullmäktiges indikatorer uppnås helt, två uppnås delvis och en uppnås ej. Nämnderna har genomfört de aktiviteter de föresatt sig i sina verksamhetsplaner. Med anledning av ovanstående bedöms verksamhetsområdesmålet uppfyllas helt under 2018.

att öka andelen ekologisk mat i skolan samt minska dess klimatpåverkan och där ett beslut kan fattas under 2019.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd har under året påbörjat ett arbete med att använda tilläggsmoduler i kostdatasystem som möjliggör för mätningar av matsvinn och koldioxidkvivalenter i förskolan. Utifrån inledande mätningar har ett arbete med att ta fram en ny matsedel påbörjats för att minska klimatpåverkan från maten som serveras. Under hösten har en informationsinsats genomförts där all personal i förskolan fått information om hur matsvinnet mäts och att alla enheter ska börja använda modulen.

Kommunikationsinsatser för ett giftfritt Stockholm

Stadens kemikaliecentrum har under året genomfört riktade kommunikationsinsatser mot näringsliv och konsumenter i syfte att uppmuntra dessa till att bidra till arbetet för ett Giftfritt Stockholm. Insatserna som genomfördes var riktade mot bygg- och fastighets-, handels- samt frisörbranschen.

Staden ställer tydliga miljökrav och utvecklar uppföljning av ställda krav

Trafiknämnden har i samband med infrastrukturprojekt och andra entreprenader verkat för att gifter och kemikalier inte ska användas. Detta genom att tydliga miljökrav ställts och att kontrollerna av dessa har utvecklats och genomförts regelbundet. Klottersaneringsentreprenader under året kontrollerats kontinuerligt gällande kemikalieanvändning vid sanering samt användandet av skyddsutrustning som hindrar rengöringsmedel och rester av sprayfärg från att hamna i dagvattensystem.

FOTO: FREDRIK SANDBERG/CARLSON

Indikator	Årsmål	Utfall föregående år	Utfall totalt	Måluppfyllelse	Kommentar
Andel av stadens förskolor som har genomfört alla åtgärder på nivå 2 enligt kemikaliecentrums vägledning för kemikaliesmart förskola	70 %	76 %	91,3 %	Helt	
Andel bygg- och anläggningsentreprenader i stadens regi som uppfyller stadens krav avseende användning av Byggvarubedomningen (BVB) eller därmed jämförbara system	80 %	59 %	71,2 %	Ej	Det låga utfallet förklaras i huvudsak av att ett antal nämnder har infört systemet för BVB under året. Systemet fanns på grund av detta ej med i de avtal som tecknades för 2018. Kommer från och med 2019 att vara med som krav vid upphandling av entreprenader.
Andel inköpta ekologiska måltider och livsmedel i staden i kronor av totala värdet av inköpta måltider och livsmedel	45 %	40 %	43,5 %	Delvis	Årsmålet har ej uppnåtts i huvudsak på grund av att en rad nämnder har fleråriga avtal med krav på 40 procent ekologiska livsmedel.
Andel prioriterade och relevanta avtal enligt kemikalieplanen utan avvikelse från ställda kemikaliekrav	100 %	100 %	100 %	Helt	
Antal av 15 utvalda ämnen som uppvisar sjunkande eller oförändrade halter i slam	14 st	14 st	15 st	Helt	
Antalet kemiska produkter som innehåller utfasningsämnen och som används i stadens verksamheter	124 st	-	128 st	Delvis	Under 2018 var 2 641 unika produkter i användning, vilket är en ökning med 10 procent jämfört med 2017 (2 393 st.). Att vissa produkter har fått ändrad klassificering har tillsammans med att produkter bytts ut påverkat indikatorns utfall.

FOTO: ANNA JÄRBO

Inomhusmiljön i Stockholm är sund

Stockholms stad ska erbjuda sunda lokaler och bostadsmiljöer för stockholmarna. Människor tillbringar en stor del av sina liv inomhus och har därför en stor betydelse för hälsa och komfort. Med byggandet av nya bostäder och förtätningen av staden följer nya utmaningar. Det är viktigt att redan i planeringen för bebyggelse arbeta förebyggande med risker för störningar i inomhusmiljön. Ett särskilt fokus ska läggas på åtgärder för att skapa god ljudmiljö i förskolor och skolor.

Åtgärder genomförs för att minska bullerstörningar inomhus

I det växande Stockholm, där det pågår flera parallella bygg- och infrastrukturprojekt, är störningar i form av buller och vibrationer ofrånkomliga. Arbetet för att minimera dessa störningar har därför blivit än viktigare. Miljö- och hälsoskyddsnämnden har tillsammans med stadsbyggnadsnämnden tagit fram en vägledning för omgivningsbuller vid bostadsbyggande där stadens tolkningar och

förhållningssätt för hantering av omgivningsbuller vid bostadsbyggande beskrivs. Under hösten har stadsbyggnadsnämnden informerat om vägledningen för berörda nämnder.

Tillsyn skapar förutsättningar för att inomhusmiljön inte ska medföra olägenheter för människors hälsa

Miljö- och hälsoskyddsnämndens verkar för en sund inomhus, bland annat genom nämndens tillsynsarbete inom områdena buller,

Mål för verksamhetsområdet

Inomhusmiljön i Stockholm är sund.

Måloppfyllelse för året

Årsmålen för en av tre av kommunfullmäktiges indikatorer uppnås helt, en uppnås delvis och en uppnås ej. Nämnderna har genomfört de aktiviteter de föresatt sig i sina verksamhetsplaner. Med anledning av ovanstående bedöms verksamhetsområdesmålet uppfyllas helt 2018.

ventilation, fukt och radon. Tillsynen syftar både till att vara förebyggande såväl som korrigerande. Här kan nämndens riktade tillsyn mot skolor och förskolor som syftar till att säkerställa att inomhusmiljön inte medför olägenheter för människors hälsa. Detta görs bland annat genom kontroll av bullernivåer, ventilation och hygienrutiner. Under året har ”Projekt buller” fortsatt. Projektet innebär att buller från fasta installationer på skolor och förskolor kontrollerats så att dessa ej överstiger Folkhälsomyndighetens riktvärden för buller inomhus.

Materialval i samband med ny- och ombyggnationer bidrar till att hälso-relaterade risker kan minimeras

I samband med ny- och ombyggnationer av stadsdelsnämndernas verksamhetslokaler beaktas att material används som bidrar till att

Miljö- och hälsoskyddsnämndens verkar för en sund inomhusmiljö, bland annat genom nämndens tillsynsarbete inom områdena buller, ventilation, fukt och radon.

100%

av stadens egna nyproducerade byggnader projekteras enligt krav för fuktsäkert byggande.

hälsorelaterade risker kan minimeras. Detta görs bland annat genom att ljuddämpande material används i golv- och takmaterial samt att akustikdämpande inredning används.

FOTO: LENNART JOHANSSON

Indikator	Årsmål	Utfall föregående år	Utfall totalt	Måluppfyllelse	Kommentar
Andel av stadens byggnader som är miljöklassade	3,2%	1,49%	1,73%	Ej	Målet avser hela befintliga byggnadsbeståndet och åtgärder genomförs i takt med planer för upprustning och ombyggnationer.
Andel av stadens egna nyproducerade byggnader fuktsäkerhetsprojekteras enligt ByggaF eller motsvarande	95%	70%	100%	Helt	
Andel av stadens egna fastigheter med byggnader som används för något av ändamålen bostad, arbetsplats eller undervisningslokal som understiger en radonhalt på 200 bq/m ³ luft	95%	87%	89,7%	Delvis	Radonmätningar ska genomföras vart 10 år. Ett flertal äldre fastigheter skulle under 2018 mätas på nytt, vilket inte har genomförts. Dessa kommer att mätas under våren 2019.

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

Stockholm ska vara centrum för nytänkandet. Det gynnsamma innovationsklimatet får företag och människor att blomstra. Näringslivets mångfald och det livslånga lärandet ger alla stockholmare frihet att följa och förverkliga sina drömmar. Stockholm är en stad som attraherar internationella entreprenörer, studenter och besökare. Stadens ekonomi är långsiktigt hållbar och budgeten är i god ekonomisk balans.

Den samlade bedömningen är att inriktningsmålet har uppfyllts helt under året. Bedömningen baseras på att av fem underliggande mål är fyra helt uppfyllda och ett är delvis uppfyllt.

Stockholm är en världsledande kunskapsregion

Att stärka samverkan mellan akademi och samhälle, är en av de viktigaste strategiska frågorna för framtiden. Samverkan ska bland annat innefatta gemensamma forskningsprojekt, satsningar på fler studentbostäder och utveckling av samverkansforum. Stockholm ska vara ett centrum för internationell verksamhet inom forskning och utveckling vilket förutsätter offensiva satsningar på både utbildning och infrastruktur.

Stadens nämnder och bolag samverkar med andra städer, lärosäten, forskningsinstitut, näringsliv och övriga civilsamhället i syfte att utveckla verksamheten och stärka kopplingen mellan verksamhet, praktik, utbildning och forskning.

Den verksamhetsförlagda utbildningen utvecklas

Stadens samverkan med Stockholms universitet och Södertörns högskola kring den verksamhetsförlagda utbildningen för studenter på förskolläro- och läroprogrammen, har utvecklats under året. Utbildningsnämnden har i samverkan med Stockholms universitet tagit fram riktlinjer för att främja en enhetlig form för den verksamhetsförlagda utbildningen. Samverkan med Södertörns högskola har utökats inom ramen för centrum för professionsutveckling (CPU) och omfattar nu både grundskolläroprogrammen och gymnasieläroutbildningen. Dessutom har de fyra stadsdelsnämnderna Farsta, Skarpnäck, Skärholmen och Östermalm startat två gemensamma CPU i samarbete med Södertörns högskola för förskollärostudenterna. Samverkan inom CPU syftar till att skapa ett närmare samarbete mellan lärare från högskolan och handledare från stadens förskolor och skolor samt att ge studenter på förskolläro- och läroprogrammen en hög kvalitet i den verksamhetsförlagda utbildningen. Samarbetet ökar även möjligheten för staden att rekrytera förskollärare och lärare.

Under året har stadens nämnder tillhandahållit drygt 5 100 praktikplatser för högskolestuderande och verksamhetsförlagd utbildning.

Ökad kunskap genom samverkan

Arbetsmarknadsnämnden deltar i Nordiska rådet inom ramen för Nordens välfärdscenter som arbetar för att stärka de nordiska ländernas samarbete inom välfärdsområdet. Syftet med deltagandet är att byta erfarenheter och öka kunskapen om mottagande av nyanlända och integration.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden samarbetar med andra städer i flera EU-projekt för att minska klimatpåverkan och nå en högre

Miljö- och hälsoskyddsnämnden samarbetar med andra städer i flera EU-projekt för att minska klimatpåverkan och nå en högre energieffektivitet.

energieffektivitet. De leder bland annat projektet GrowSmarter där andra europeiska städer och företag deltar. Även Stockholmsregion AB deltar i projektet. I projektet testas och utvecklas smarta lösningar för energi, infrastruktur och transporter. Målet är en hållbar urban tillväxt med ökad energieffektivisering, minskad klimatpåverkan och fler arbetstillfällen. Valla Torg i Årsta och

Mål för verksamhetsområdet

Stockholm är en världsledande kunskapsregion.

Måluppfyllelse för året

Årsmålet för kommunfullmäktiges indikator uppnås delvis. Nämnder och bolagsstyrelser har genomfört de aktiviteter de föresatt sig i sina verksamhetsplaner. Stadsledningskontorets bedömning om måluppfyllelse grundar sig huvudsakligen på nämndernas målbedömningar. Den tillhörande indikatorn följs endast av kommunstyrelsen som har begränsad rådighet över utfallet. Indikatorn har därför inte avgörande betydelse för bedömningen av målets uppfyllelse. Med anledning av ovanstående bedöms verksamhetsområdesmålet uppfyllas helt 2018.

Slakthusområdet i Globen är två stadsdelar som deltar i projektet.

Stockholm Business Region AB har under året fokuserat på talangrekrytering och de byråkratiska hinder som finns för dem som söker sig till Stockholmsregionen från andra delar av världen. Arbete pågår bland annat inom ramen för samarbetet Move to Stockholm med det övergripande syftet att Stockholm ska vara Europas ledande hållbara tillväxtregion.

Indikator	Årsmål	Totalt	Utfall Kvinnor	Män	Måluppfyllelse	Kommentar
Andel invånare, 20 år, med fullföljd gymnasieutbildning	86%	74%	78%	71%	Delvis	Utfallet har försämrats sedan 2016. Indikatorn hade inget utfall 2017.

Stockholm är en företagsvänlig stad

Stockholm är en attraktiv stad för småföretagare. Det lokala näringslivet stärks genom utvecklad företagservice och rådgivning. Entreprenörskap och eget företagande bland kvinnor och utrikesfödda stöds särskilt. Startup-verksamheterna utökas och fler startar företag. Staden samverkar med offentliga och privata aktörer för att öka företagandet i Stockholm.

God service och bra företagsklimat för nya och befintliga företag

Staden har under året genomfört en förstudie som genom omvärldsbevakning samt kartläggning av utmaningar och hur stadens näringslivsarbete sett ut både historiskt och idag, utrett hur staden kan stärka näringslivsperspektivet och skapa en tydligare organisation av stadens näringslivsarbete. Staden, både facknämnder och stadsdelsnämnder, har återkommande dialog med näringsliv och företagare. För att förbättra förutsättningarna arbetar staden med att få kännedom om tillväxtbranscher. Staden genomför även trygghetsskapande insatser. Skarpnäck och Södermalms stadsdelsnämnder samverkar med företag och polis avseende brottsförebyggande arbete.

Stadens myndighetsutövning är en central del av arbetet för ett bättre företagsklimat.

Företagens nöjdhet med myndighetsutövningen (NKI) ligger på samma nivå som 2017. Delresultatet för bemötande har ökat men inte tillräckligt för att helt nå stadens mål. Stadsbyggnadsnämnden och trafiknämnden har fortsatt behov av att förbättra sin målpuppfyllelse och arbetar med att utveckla myndighetsutövningen. Stadsbyggnadsnämnden har genomfört interna dragningar samt utsett en chef som har ett utökat ansvar att föra dialog med externa aktörer och har 2018 uppnått viss förbättring av NKI från 57 till NKI 60.

Flera insatser bedrivs för att få fler nya företag. Årets resultat visar dock att färre företag startas och att färre företag får hjälp av staden jämfört med föregående år. Nedgången tros bland annat bero på att möjligheterna till anställning är goda och en växande trend med egenanställningar. Minskningen av nyföre-

Mål för verksamhetsområdet

Stockholm är en företagsvänlig stad.

Målpuppfyllelse för året

Årsmålen för två av sex av kommunfullmäktiges indikatorer uppnås helt, tre uppnås delvis och en uppnås ej. Nämnderna och bolagsstyrelserna har i huvudsak genomfört de aktiviteter de föresatt sig i sina verksamhetsplaner och har tagit fram egna indikatorer som visar hur nämnderna och bolagsstyrelserna bidragit till målpuppfyllelsen. Med anledning av ovanstående bedöms verksamhetsområdesmålet uppfyllas helt under 2018.

tagande behöver analyseras och insatser vidtas för att fler företag ska startas. Service- och bolagsstyrelserna bedriver stadens företagslots för att förenkla för företag och stockholmare som vill starta företag. Antalet lotsade ärenden har

FOTO: STOCKPHOTO

minskat under året. Företagslotsningen ses över under 2019 med syfte att göra det ännu enklare och tydligare för företag.

Arbetet med att stärka Stockholm som startup-nod har fortsatt. Insatser har genomförts på social media, i digitala nätverk och genom samarbeten med olika startup-hubbar. En sammanhållen eventvecka, Stockholm Tech Week, arrangerades i september.

Samverkan för bättre matchning och kompetensförsörjning

Staden har tecknat flera nya partnerskap med företag inom bristyrkesbranscher samt bidragit till näringslivets och stadens egen kompetensförsörjning genom den centrala arbetsgivar-samverkan. Inom *Jobbspår Stockholm Företag*, ett samarbete med Arbetsförmedlingen och lokala företag, har åtta jobbspår startat där arbetssökande rustas för att matcha företagens behov av kompetens. Staden har även deltagit i det ESF-finansierade projektet *Kompetensarena Stockholm* som syftar till att utveckla komvuxutbildningen i Stockholmsregionen för att bättre matcha behov och utbud på arbetsmarknaden.

Stärkt näringslivsperspektiv i stadsutvecklingen

Goda förutsättningar för nya, växande och befintliga företag är avgörande för att skapa arbetstillfällen. Staden har under året arbetat med att analysera arbetsplatspotentialen i stadsutvecklingsprojekt. Ett pilotprojekt i Årsta partihallar har påbörjats för att utveckla arbetet med stadens samordning i verksamhetsområden.

För att stärka det lokala näringslivet har Stockholm Business Region AB tagit fram lokala tillväxtanalyser och stöttat stadsdels-

nämnderna i arbetet. Farsta stadsdelsnämnd har tillsammans med Stockholm Business Region AB tagit fram en lokal handlingsplan för företags- och arbetsplatsutveckling.

Stockholm ska vara en ledande evenemangstad

Staden främjar evenemang för att Stockholm ska vara en attraktiv och levande stad. Fram till december 2018 genomfördes 797 evenemang varav 105 var tillståndsgivna filminspelningar. Staden har bidragit med stöd till flera större evenemang. World Cup Parallellslalom, Stockholm Design Week, VM i synkroniserad konstakning, musik-

veckan med Symposium, Summerburst, Polar Music Prize, Denniz Pop Awards, Smaka på Stockholm och EuroPride är exempel på större evenemang som arrangerats under året. Staden arrangerade själv bland annat nationaldagsfirande i Rålambshovsparken, Parkernas dag, kulturfestivalen och nyårsfirande.

Besöksdestinationen Stockholm har fortsatt utvecklas. Tillsammans med besöksnäringen pågår arbete för ökad samverkan inom destinationen, global marknadsföring och utveckling av turistservice.

FOTO: HERMAN CASOAN

Indikator	Årsmål	Utfall totalt	Måloppfyllelse	Kommentar
Antal företag som staden har lotsat	1 800	1 526	Delvis	Antalet företag som har lotsats har minskat sedan serveringstillstånd och livsmedelskontroll fått egna vägar in till kontaktcenter. Antalet ärenden som helhet bedöms inte minskat.
Antal nystartade företag	23 750	23 361	Delvis	Konjunkturen i Stockholm under perioden har varit stark. Trots detta har antalet nystartade företag i länet minskat jämfört med föregående år. Antal nystartade företag i Stockholms stad minskade också med knappt 2 000 företag till 12 809.
Företagens nöjdhet med bemötandet	77	76	Delvis	Nöjdheten med bemötande har sedan 2017 stigit från 74 till 76. Utfallet på 76 ses som ett högt resultat.
Lönesumma (dagbefolkning) i privat sektor, Stockholms stad	4,0%	5,9%	Helt	
Nystartade företag som får hjälp av staden	2 000	1 340	Ej	Den generella takten gällande nyregistrerade företag har minskat och möjligheterna till anställning är goda. Den växande trenden med egenanställning kan vara en bidragande orsak.
Näringslivets nöjdhet vid kontakter med staden som myndighet	70	71	Helt	NKI har ökat för fyra myndighetsområden och minskat för två.

Jobbtorg Stockholm

Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva

Arbete är grunden för människors utveckling, delaktighet och egen försörjning. Många arbeten skapas på Stockholms växande arbetsmarknad och arbetslösheten sjunker kraftigt. Det finns dock fortfarande utmaningar i form av hög arbetslöshet i vissa grupper och arbetskraftsbrist i många yrken. Särskilda insatser ska vidtas för att nyanlända ska komma i arbete snabbt.

Fortsatt nedgång inom ekonomiskt bistånd

Trenden med en positiv utveckling inom ekonomiskt bistånd håller i sig. Arbetsmarknadsläget i regionen är positivt, vilket tillsammans med stadens arbete med arbetsmarknadsinsatser bidrar till minskat behov av ekonomiskt bistånd. Andelen biståndstagare i förhållande till stadens befolkning har minskat något i jämförelse med 2017, och uppgick i december 2018 till 1,5 procent (månadsgenomsnitt). Även andelen vuxna som har ett långvarigt beroende av ekonomiskt

bistånd har minskat något sedan förra året, och är nu 1,0 procent. Minskningen märks både för kvinnor och för män.

Antalet hushåll som fick ekonomiskt bistånd i staden har minskat med 4,2 procent jämfört med 2017, och uppgick till 13 966 under 2018. Biståndstiden för hushållen var i genomsnitt 7,1 månader under året, vilket är en liten genomsnittlig ökning jämfört med 2017.

Behovet av ekonomiskt bistånd är generellt sett lika stort för kvinnor som för män.

Mål för verksamhetsområdet

Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva.

Måluppfyllelse för året

Årsmålen för sju av nio av kommunfullmäktiges indikatorer uppnås helt, och två uppnås delvis. Nämnderna och bolagsstyrelserna har genomfört de aktiviteter de föresatt sig i sina verksamhetsplaner. Med anledning av ovanstående bedöms verksamhetsområdesmålet uppfyllas helt under 2018.

Inom stadsdelsnämndsområdena Rinkeby-Kista, Spånga-Tensta och Skärholmen är behovet av bistånd dock högre för kvinnor. Under året har särskilda arbetsmarknadsinsatser utvecklats som särskilt riktar sig mot kvinnor, för att öka möjligheterna till egen försörjning. Personer som står långt ifrån arbetsmarknaden har bland annat kunnat erbjudas praktik i samarbete med Arbetsförmedlingen, anställning genom Stockholmsjobb eller extratjänst. Staden har även arbetat uppsökande för att informera och motivera kvinnor utanför arbetsmarknaden att delta i insatser via stadens jobbtorg.

Tidiga insatser för unga

Ungdomsarbetslösheten är generellt låg, men är som högst bland unga kvinnor och män som saknar fullförd gymnasieutbildning. För att bidra till att minska ungdomsarbetslösheten samverkar staden med Arbetsförmedlingen för att snabbt erbjuda arbete, utbildning, praktik eller individuellt anpassade insatser för arbetslösa ungdomar. Staden har under året arbetat aktivt med uppsökande verksamhet för att nå unga som varken arbetar eller studerar. Arbetsmetoderna och kommunikationen har utvecklats under året, och coacher och vägledare från jobbtorgen har besökt platser som bibliotek, öppna förskolor, medborgarkontor och Ungdomens hus. Ungdomarna har kunnat erbjudas insatser som till exempel utbildningskontrakt eller ungdomsanställning.

Fler feriejobb för ungdomar

Stockholms stad erbjuder feriejobb för ungdomar i åldern 16–19 år. Syftet med satsningen är att erbjuda ungdomar en meningsfull sysselsättning och väcka deras intresse för att så småningom arbeta i de kommunala verksamheterna. Under 2018 fick drygt

80%

av Jobbtorg Stockholms aspiranter var självförsörjande sex månader efter avslutad insats.

1138

personer har haft en Stockholmsjobsanställning.

10 039

ungdomar i åldern 16–19 år har feriejobbat.

10 000 ungdomar feriejobb i staden under sommar-, höst- och jullov. Ungdomarna har arbetat inom olika verksamheter, bland annat inom stadens förskolor, äldreomsorgen, på sommarkollo eller med underhåll och städning av utemiljön.

Under sommaren fortsatte också satsningen på feriejobb med språkstöd för ensamkommande flyktingungdomar. Sammanlagt fick ett 50-tal nyanlända ungdomar möjligheten att sommarjobba med extra språkstöd på tigrinja, somaliska, arabiska eller dari.

Effektiva arbetsmarknadsinsatser

Stadens verksamhet Jobbtorg Stockholm erbjuder stöd och coachning till arbetslösa med ekonomiskt bistånd eller som har social problematik. Målet är att aspiranterna ska få det stöd som behövs för att få ett jobb, till exempel rådgivning, arbetsträning, praktik, kortare yrkeskurser eller matchning mot jobb. Under 2018 har 6 700 aspiranter varit

inskrivna vid jobbtorgen, vilket är något fler än 2017. Ökningen beror till stor del på stadens uppsökande arbete, där framförallt fler unga och fler kvinnor långt ifrån arbetsmarknaden kunnat nås och skrivas in på jobbtorgen.

Fler Stockholmsjobb

För personer som står långt från arbetsmarknaden kan en anställning ge viktig erfarenhet, meriter och motivation som underlättar långsiktig etablering på arbetsmarknaden. Under 2018 har drygt 1 000 personer erbjudits tidsbegränsad anställning i stadens verksamheter genom satsningen på Stockholmsjobb. Det är en ökning med drygt 20 procent jämfört med 2017. Inom ramen för Stockholmsjobben erbjuder staden stöd både före, under och efter anställningsperioden, och anställningarna är möjliga att kombinera med utbildning efter individens behov.

Indikator	Årsmål	Totalt	Utfall Kvinnor	Män	Måltuppfyllelse	Kommentar
Andel aspiranter som är självförsörjande sex månader efter avslut på Jobbtorg Stockholm	80 %	72 %	72 %	73 %	Delvis	Utfallet påverkas av att aspiranter kan avslutas till fortsatta insatser (dvs ej självförsörjande)
Antal praktiktillfällen som genomförs inom stadens verksamheter av de aspiranter som Jobbtorg Stockholm matchar	500 st	768 st	-	-	Helt	
Antal ungdomar som fått feriejobb i stadens regi	9 000 st	10 039 st	4 973 st	5 066 st	Helt	
Antal tillhandahållna platser för feriejobb	9 000 st	10 238 st	-	-	Helt	
Antal aspiranter som fått Stockholmsjobb	1 000 st	1 039 st	566 st	473 st	Helt	
Antal tillhandahållna platser för Stockholmsjobb	1 000 st	1 138 st	-	-	Helt	
Andel personer som har ekonomiskt bistånd i förhållande till befolkningen	1,6 %	1,5 %	1,5 %	1,5 %	Helt	
Andel vuxna med långvarigt ekonomiskt bistånd jämfört med samtliga vuxna invånare	1,1 %	1,0 %	1,0 %	0,9 %	Helt	
Andelen ungdomar som erbjuds jobb, utbildning, praktik eller förberedande insatser inom 90 dagar	100 %	98 %	98 %	98 %	Delvis	Förberedelsetiden för hållbara insatser är ofta längre än 90 dagar, speciellt vid uppsökande insatser där det kan krävas längre tid för att motivera.

I Stockholm är det enkelt att utbilda sig genom hela livet

Utbildning är den enskilt viktigaste faktorn för att kunna träda in och stanna kvar på arbetsmarknaden. Satsningar på vuxenutbildningen är avgörande för minskad arbetslöshet och förbättrad matchning, och utbudet inom komvux ska utökas. Kvaliteten i svenska för invandrare (sfi) ska höjas och undervisningen i större utsträckning individanpassas.

Lätt att välja studier

Utbildningen är en nyckel för att kunna komma in och stanna kvar på arbetsmarknaden, och staden har arbetat aktivt för att uppmuntra till studier, speciellt för personer med kort utbildningsbakgrund, personer med svag ställning på arbetsmarknaden och personer som vill behörighetskomplettera till högskolan. På jobbtorgen erbjuds aspiranterna vägledning, coachning och annat stöd för att uppmuntras att välja studier för att stärka sin ställning på arbetsmarknaden. För att underlätta studierna för dessa grupper har staden fortsatt arbetet med att erbjuda flexibla utbildningsvägar och stöd till exempel genom

studie- och yrkesvägledning, språkstöd och sammanhållna grupper.

Fler elever inom vuxenutbildningen

Staden erbjuder ett brett utbud av utbildningar och kurser för vuxna, både i egen regi och genom externa utbildningsanordnare. Många utbildningar kan leda direkt till arbete, och studenterna kan välja mellan dagtids-, kvällstids- eller distansstudier. Under året har antalet elever inom vuxenutbildningen ökat, både på grundläggande och gymnasial nivå samt inom yrkeshögskolan. Samtliga sökande som har uppfyllt antagningskraven har erbjudits plats. Totalt

Mål för verksamhetsområdet

I Stockholm är det enkelt att utbilda sig genom hela livet.

Måloppfyllelse för året

Årsmålen för en av fyra av kommunfullmäktiges indikatorer uppnås helt, och tre uppnås delvis. Nämnderna har genomfört de aktiviteter de föresatt sig i sina verksamhetsplaner. Med anledning av ovanstående bedöms verksamhetsområdesmålet uppfyllas delvis under 2018.

studerade drygt 50 000 elever inom vuxenutbildningen under 2018. Av dessa var 59 procent kvinnor.

Betygsresultaten inom den gymnasiala vuxenutbildningens yrkesutbildningar är höga. Under 2018 var andelen med godkänt betyg efter fullföljd kurs 89 procent. Inom de högskoleförberedande kurserna uppnådde 71 procent godkänt betyg, och inom den grundläggande vuxenutbildningen var motsvarande siffra 83 procent. Inom alla utbildningsformer är betygsresultatet för kvinnor generellt något högre än för män. Brukarundersökningarna visar att eleverna inom komvux och sfi är nöjda med både sina utbildningar och skolor.

Fler studerande på grund av utbildningsplikt

Under 2018 infördes utbildningsplikt för nyanlända som deltar i Arbetsförmedlingens etableringsprogram. Utbildningsplikten innebär att nyanlända med kort utbildningsbakgrund som bedöms vara i behov av studier för att kunna etablera sig på arbetsmarknaden kan anvisas till studier inom vuxenutbildningen. Nyanlända som studerar inom ramen för utbildningsplikten är ofta i extra behov av särskilt stöd, och staden har under året särskilt anpassat utbildningar och erbjudit anpassade stödformer.

Färre elever inom sfi

Antalet studerande inom sfi har minskat något under året. Minskningen beror bland annat på minskat antal nyanlända i etableringen. Samtidigt har antalet studenter som läser svenska som andraspråk (sva) ökat, vilket är en följd av att tidigare sfi-elever fortsatt till vidare studier. Resultaten inom sfi är goda och har förbättrats jämfört med tidigare år. Av dem som genomfört nationella provet i sfi fick 99 procent godkänt resultat.

För föräldralediga har staden erbjudit sfi vid öppna förskolor och introduktionsförskolor. Under året har antalet föräldralediga sfi-studenter ökat. Majoriteten av studenterna har

fortsatt att läsa reguljär sfi efter föräldraledigheten.

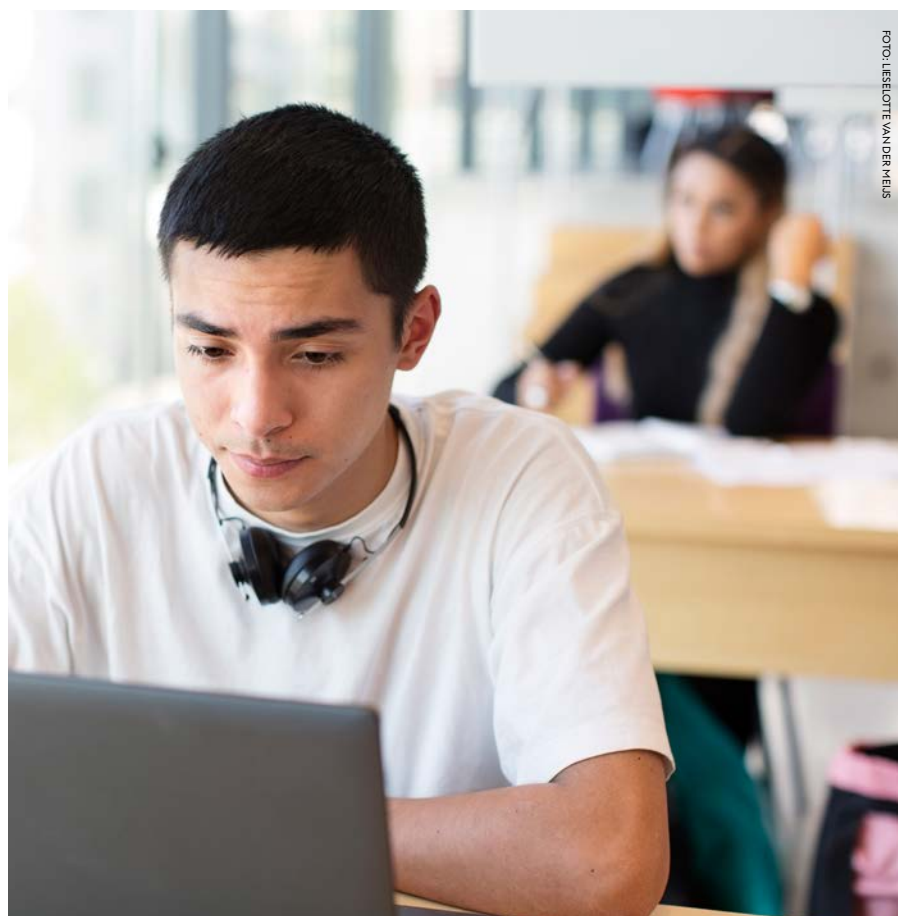
Yrkesutbildningar i kombination med sfi

Under året har antalet kombinationsutbildningar där sfi kombineras med yrkesutbildning utökats, och antalet yrkesinriktningar har utvidgats. Under året har yrkesutbildningar i kombination med sfi erbjudits för sex olika yrkesområden: vård- och omsorg, barn- och fritid, kock, bygg, fordon och transport samt VVS och fastighet. För att underlätta inträdet på arbetsmarknaden kan utrikesfödda som har en yrkesutbildning från hemlandet läsa svenska för yrkesutbildade (sfx). Undervisningen genomförs i samverkan med

andra kommuner i länet. I Stockholm finns möjligheten att läsa yrkesanpassad svenska för pedagoger, ekonomer, jurister och andra samhällsvetare samt för ingenjörer och arkitekter.

Pilotprojekt för ökad studiero

Sfi-kurserna har vanligtvis kontinuerligt intag. Under året har staden påbörjat ett pilotprojekt för att erbjuda sammanhållna studiegrupper inom sfi. I de sammanhållna grupperna får eleverna studera tillsammans i samma klass utan inflöde av nya elever. Förhoppningen är att studiesättet ska ge ökad arbetsro och på så sätt skapa förutsättningar för bättre studieresultat.

Indikator	Årsmål	Totalt	Utfall Kvinnor	Män	Måluppfyllelse	Kommentar
Andel kursdeltagare inom sfi med godkänt betyg efter fullföljd kurs	94 %	99 %	99 %	99 %	Helt	
Andel kursdeltagare inom grundläggande vuxenutbildning med godkänt betyg efter fullföljd kurs	85 %	83 %	85 %	80 %	Delvis	Årsmålet nås inte, men resultaten har förbättrats jämfört med tidigare år.
Andel kursdeltagare inom gymnasial vuxenutbildning, högskoleförberedande kurser, med godkänt betyg efter fullföljd kurs	73 %	71 %	73 %	70 %	Delvis	Årsmålet nås inte. Resultaten ligger på samma nivå som 2017.
Andel kursdeltagare inom gymnasial vuxenutbildning, yrkesutbildning, med godkänt betyg efter fullföljd kurs	90 %	89 %	89 %	88 %	Delvis	Resultaten har försämrats något jämfört med 2017. Betygsutfallen varierar mellan olika kurser och studieinriktningar.

Stockholms stads ekonomi är långsiktigt hållbar

Staden ska vara jämlik och hållbar samt ha en ekonomi i balans. Verksamheten ska vara kostnadseffektiv och administrativa kostnader hållas låga. Staden har ett stort och eftersatt behov av investeringar i skol- och idrottslokaler, infrastruktur och bostäder. Investeringarna ska genomföras utifrån långsiktiga behov och med en ökad kostnadsmedvetenhet för att garantera en god hushållning av resurser.

Effektiv förvaltning med fokus på kärnuppgifterna

Tack vare nämndernas målmedvetna arbete med att uppnå en ekonomi i balans under året skapas goda förutsättningar för en ekonomi i balans även på längre sikt. Dock är det en förutsättning att, för att möta de krav som morgondagens skattebetalare ställer, stadens verksamheter är sparsamma med skattebetalarnas pengar. Det ska vara självklart att givna budgetramar hålls. Budgethållning är en förutsättning för att de medel som kommun-

fullmäktige anslagit verkligen används för avsett ändamål och inte för att täcka underskott inom verksamheterna. Stadens förvaltning ska vara effektiv med fokus på kärnuppgifterna och att kostnadseffektivt och med hög kvalitet leverera vad stockholmarna har rätt att förvänta sig.

Fortsatt hög budgetföljsamhet i staden

Samtliga av stadens nämnder redovisar ett överskott på totalt 375 mnkr, varav 53 mnkr avser stadsdelsnämnderna. Den största

Mål för verksamhetsområdet

Stockholms stads ekonomi är långsiktigt hållbar.

Måluppfyllelse för året

Bokslutet för 2018 visar ett positivt resultat om 3 176 mnkr. Årsmålen för samtliga av kommunfullmäktiges tio indikatorer uppnås helt. Nämnderna har i huvudsak genomfört de aktiviteter de föresatt sig i sina verksamhetsplaner. Med anledning av ovanstående bedöms verksamhetsområdesmålet uppfyllas helt under 2018.

Digitalisering är en viktig strategisk fråga för framtiden och Stockholm ska vara världens smartaste stad år 2040. Under året har en rad digitala verktyg lanserats och implementerats.

avvikelsen redovisar trafiknämnden där överskottet främst beror på ökade intäkter för upplåtelser och parkeringsverksamhet. Även exploateringsnämnden och socialnämnden redovisar större överskott. Av stadsdelsnämndernas totala överskott står Östermalms stadsdelsnämnd för drygt hälften av överskottet. Nämndernas resultat för året ger en hög budgetföljsamhet på 99,2 procent efter resultatöverföringar. För att fortsatt säkra en ekonomi i balans pågår ett prioriterings- och effektiviseringsarbete och nya lösningar inom bland annat automatisering och digitalisering testas för att minska kostnaderna. Flertalet nämnder beskriver också hur de arbetar kontinuerligt för att uppnå en hög prognossäkerhet. Bland annat genomförs internutbildningar, utveckling av modeller för beräkning av prognos samt månatliga budgetuppföljningar.

Stadens investeringsprojekt ska styras med fokus på driftskostnader och investeringsutgifter för att få en hållbar balans mellan lönsamma och icke lönsamma projekt.

Utvecklad styrning av stadens investeringsprojekt

Stadens investeringsprojekt ska styras med fokus på driftskostnader och investeringsutgifter för att få en hållbar balans mellan lönsamma och icke lönsamma projekt. Under

året har stadens investeringsstrategi samt modell för samordning och prioritering av investeringsprojekt utvecklats. Dessutom har beslut tagits om en reviderad fastighets- och lokalpolicy för staden som ger ramar för hur stadens innehav av fastigheter och lokaler bör utvecklas så att planerade investeringar kan genomföras med bibehållen finansiell styrka och med låg finansiell risk.

Digitalisering bidrar till effektivare processer

Digitalisering är en viktig strategisk fråga för framtiden och Stockholm ska vara världens smartaste stad år 2040. Under året har Skolplattformens pedagogiska verktyg och startsida lanserats. I syfte att automatisera återkommande processer och moment i bland annat ekonomisystemet har en tjänst avseende Robotic Process Automation (RPA) beställts, vilket i vissa sammanhang beskrivs som digitala medarbetare. Arbetet med att införa ett effektivt ansökningssystem för vuxenutbildning, samt ersättning av systemstöd för arbetsmarknadsåtgärder och statsbidragshantering pågår. Exploateringsnämnden har samverkat med stadsbyggnadsnämnden i projektet Södertäljevägen/Norra Liljeholmen för att utveckla en digital samhällsbyggnadsprocess, där det är möjligt att arbeta med digitala modeller av den byggda miljön för att utföra simuleringar och analysera hur tillgång till park- och naturmiljö tillgodoses. Trafiknämnden har inom ramen för projektet Civitas Eccentric tillsammans med KTH sett över hur en gata behöver vara utformad för att möjliggöra för autonoma bussar. Arbetet

med smart belysning och smart trafikstyrning har också bedrivits och kommer att fortsätta.

Samverkan med omvärlden stärker Stockholms position

Staden ska utgå från den internationella strategin i val och prioritering av internationellt engagemang och från EU-politiken i allt påverkansarbete gentemot EU. Bland annat genom politisk medverkan i EU:s högnivåpanel om framtidens klimatforskning för att lyfta stadens specifika erfarenheter. Dessutom deltog staden på ECCARs (European Coalition of Cities against Racism) årliga huvudkonferens där temat var kultur, idrott och mångfald. Staden samverkar också kring sociala frågor inom ramen för Europeiska socialfonden och Eurocities Social Affairs Forum.

Samverkan för ett bättre lokalutnyttjande

För att i större utsträckning samplanera idrottshallar och för att tillgodose både skolans och föreningslivets verksamhet samarbetar stadens berörda nämnder och fastighetsbolag. Andra goda exempel på samverkan för att optimera utnyttjandet av lokaler är det nya biblioteket i Östberga som samverkat med andra aktörer samt Stockholms stadsbibliotek som har intensifierat samarbetet gällande samlokalisering ihop med Kulturskolan. Inom skolan möjliggörs att mindre enheter som ligger geografiskt nära varandra eller inom kluster kan samarbeta kring funktioner för att på ett effektivt sätt skapa en mer komplett skolmiljö.

Indikator	Årsmål	Utfall Totalt	Måluppfyllelse	Kommentar
Kommunkoncernens soliditet inkl. pensionsåtaganden på kort sikt	30 %	51 %	Helt	
Kommunkoncernens soliditet inkl. pensionsåtaganden på lång sikt	34 %	51 %	Helt	
Nämndens budgetföljsamhet efter resultatöverföringar	100 %	99,2 %	Helt	
Nämndens budgetföljsamhet före resultatöverföringar	100 %	98,8 %	Helt	
Nämndens prognossäkerhet T2	+/- 1 %	1 %	Helt	
Stadens ekonomiska resultat (lägst)	0,1 mnkr	3 176 mnkr	Helt	
Stadens kapitalkostnader per nettodriftskostnader (max)	7 %	6 %	Helt	
Stadens nettodriftskostnader per skatteintäkter (max)	100 %	100 %	Helt	
Stadens soliditet inkl pensionsåtaganden på kort sikt	30 %	35 %	Helt	
Stadens soliditet inkl pensionsåtaganden på lång sikt	34 %	35 %	Helt	

Ett demokratiskt hållbart Stockholm

Stockholmarna är delaktiga i stadens utveckling och känner samhörighet med sin stad. Deras engagemang tas tillvara och ger riktning åt framtiden. Stockholm är ett föredöme i skyddet av de mänskliga rättigheterna och lika rättigheter och möjligheter kommer alla till del.

Den samlade bedömningen är att inriktningsmålet har uppfyllts helt under året. Bedömningen baseras på att samtliga åtta underliggande mål har uppnåtts helt.

Stockholm är en jämställd stad där makt och resurser fördelas lika

Stockholm ska vara en jämställd stad där makt, möjligheter och resurser fördelas jämnt oavsett kön. Alla förvaltningar ska ha könsuppdelad statistik och analysera resursfördelningen utifrån kön. Kvinnors organisering ska stödjas och kvinnors möjlighet att delta på arbetsmarknaden stärkas. Målet är ett jämställt Stockholm där makt och resurser fördelas lika.

Första året med programmet

I mitten av februari lanserade staden *Program för ett jämställt Stockholm 2018–2022* vid en stor konferens med drygt 150 deltagare. Samtidigt lanserades även två andra stadsövergripande program; för barnrättsfrågor och för hbtq-personers rättigheter. Deltagare på konferensen var chefer och personer som arbetar med att stödja chefer och verksamheter. Dessa fick ta del av både innehållet i programmen och ett lärande exempel från en stadsdels arbete med ungdomsgårdar och nätverket Linje 17-Gäris.

Programmets fokusområden utgår från de sex nationella jämställdhetspolitiska målen med ett tillägg som handlar om stadens välfärd och service.

Under året har sedan jämställdhetsprogrammet använts av stadens verksamheter som en vägledning och ett underlag för prioriteringar, etablering av rutiner och arbetssätt. Exempelvis sker ett systematiskt arbete inom planverksamheten. Arbetet syftar till att göra stadsmiljön trygg så att alla oavsett kön, könsidentitet eller könsuttryck kan röra sig säkert i staden samt till att inkludera fler personer från underrepresenterade kön och grupper i rådgivande dialoger.

I enlighet med fokusområde två i programmet, ekonomisk jämställdhet, har staden gjort särskilda satsningar för kvinnor som står långt från arbetsmarknaden. Ett resultat av arbetet är att en ökad andel kvinnor har haft ett Stockholmsjobb.

Mål för verksamhetsområdet

Stockholm är en jämställd stad där makt och resurser fördelas lika.

Måluppfyllelse för året

Årsmålet för indikatorn Andel tjänsteutlåtanden som innehåller en jämställdhetsanalys uppnås delvis. Nämnderna och bolagsstyrelserna har genomfört de aktiviteter de föresatt sig i sina verksamhetsplaner. Med anledning av ovanstående bedöms verksamhetsområdesmålet uppfyllas helt under 2018.

FOTO: EMILIA BERGMARK JINÉNEZ

Ett fortsatt lärande

Rutiner och arbetssätt för att säkerställa könsuppdelad statistik och jämställdhetsanalyser har utvecklats i många av stadens verksamheter. Att arbetet går framåt bekräftas genom att drygt 30 procent fler initiativärenden innehåller jämställdhetsanalyser jämfört med i fjol.

Fortsatt finns en stor efterfrågan av kompetensutveckling, framför allt kopplat till hur den egna verksamheten kan utvecklas för att bidra till en ökad jämställdhet i staden. Exempelvis har stadsarkivet belyst kvinnors svaga representation och återsökbarhet i personarkiven vid en av deras öppna föreläsningar.

Våldsförebyggande arbete i stadens skolor

Att arbeta för att mäns våld mot kvinnor ska upphöra är ett av jämställdhetsprogrammets sju fokusområden. I enlighet med stadens särskilda program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck har staden under året haft ett fokus på våldsförebyggande arbete. Exempelvis har staden fortsatt stödja skolor som vill arbeta med de våldsförebyggande programmen Mentorerna i våldsprevention, MVP, (årskurs 7–9 och gymnasieskolan) samt Agera Tillsammans, AT, (årskurs 4). Ytterligare skolor har påbörjat ett arbete med programmen och de finns nu i fem stadsdelar.

Samverkan för att utveckla arbetet

Fyra stadsdelar har deltagit i SKL-projektet Modellkommuner som syftar till att utveckla arbetet med jämställdhetsintegrering genom att systematiskt jämföra arbetssätt med varandra. Ett viktigt resultat av projektet hittills har varit att stadsdelarna har fått syn på liknande utmaningar i socialtjänstens arbete med barn och unga.

Det stadsövergripande jämställdhetsnätverket har haft fem träffar under året. Teman för träffarna har varit erfarenhetsutbyte och lärande exempel kopplat till planering och uppföljning. Utöver detta bjöds en extern föreläsare in till träffen i maj för att staden skulle få en gemensam kunskapsbas i jämställdhetsbudgetering.

Staden stödjer kvinnors organisering

Samtliga stadsdelar har under året arbetat med att stödja kvinnors organisering i sam-

Samtliga stadsdelar har under året arbetat med att stödja kvinnors organisering i samverkan med civilsamhället. Målet har varit att öka kvinnors makt och inflytande.

FOTO: BÄNTECH

verkan med civilsamhället. Målet har varit att öka kvinnors makt och inflytande, något som svarar väl upp till jämställdhetsprogrammets första fokusområde. Arbetet har tagit olika uttryck. I många stadsdelar har kvinnoorganisationer fått bidrag, exempelvis för att öka valdeltagandet eller för hälsofrämjande insatser. I flera stadsdelar har även dialoger och mässor arrangerats för att synliggöra behov och utmaningar.

Staden har även tagit fram en rapport, *Kvinnors makt och inflytande*. Utifrån tre rättighetsområden; rätten till delaktighet och inflytande, rätten till egen försörjning samt rätten till ett

liv utan våld, visar rapporten på skillnader som påverkar förutsättningarna för kvinnor i staden. Exempelvis finns påtagliga geografiska skillnader i staden avseende förvärvsarbete, ekonomisk standard och hälsa. I stadsdelsområden med en hög andel personer med utländsk bakgrund arbetar kvinnor i mindre utsträckning, har lägre ekonomisk standard och är sjuka i högre grad än i stadsdelar som domineras av inrikes födda. Rapporten bidrar till stadens jämställdhetsarbete genom en fördjupad problembeskrivning till programmet fokusområden samt genom att peka på att andra faktorer än kön påverkar kvinnors möjligheter att få sina rättigheter tillgodosedda.

Indikator	Årsmål	Utfall totalt	Måluppfyllelse	Kommentar
Andel tjänsteutlåtanden som innehåller en jämställdhetsanalys	100%	82%	Delvis uppfyllt	Utfallet är fortfarande lågt men har ökat med 32 procent sedan VB 2017. Flera nämnder behöver utveckla rutiner och arbetssätt för att uppnå målet.

Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor

Ett demokratiskt hållbart Stockholm

För att Stockholm ska vara en demokratiskt hållbar stad och erbjuda alla stockholmare bra service och kvalitet fordras att Stockholms stad kan attrahera och behålla en mångfald av välutbildade och kompetenta medarbetare och chefer. Stockholms stad som arbetsgivare ska erbjuda grundförutsättningar som trygga arbetsvillkor, kompetensutveckling och ett öppet och respektfullt klimat på arbetsplatsen.

Satsningar på kompetensutveckling

Kompetensförsörjningen är alltjämt en prioriterad fråga i staden. Genom de åtgärder som vidtagits enligt handlingsplanen för förbättrad arbetssituation för socialsekreterare och biståndshandläggare har personalrörligheten minskat betydligt och ledarskapet stärkts. För att säkerställa verksamhetskritisk kompetens inom välfärdsyrkena har en rad utbildningsinsatser genomförts med stöd av stadens kompetensutvecklingssatsning. För 2018 beviljades omkring 17 miljoner kronor för utbildning och vikarietäckning och omkring 6 500 utbildningsplatser har erbjudits.

Närvarande ledarskap och aktivt medarbetarskap

Ledarskapet är viktigt för att säkerställa att staden har kompetenta och engagerade medarbetare som bidrar till att utveckla verksamheten. I mars genomfördes stadens ledardag på temat hållbart ledarskap. Ett närvarande och tydligt ledarskap som främjar ett aktivt medarbetarskap är grunden för en verksamhet som utvecklas. Som ett led i arbetet att stärka ett närvarande ledarskap har en utredning av chefers arbetssituation inom äldreomsorgen genomförts. Nämnder och bolagsstyrelser genomför lokala ledar-

Mål för verksamhetsområdet

Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor.

Måloppfyllelse för året

Årsmålen för en av två av kommunfullmäktiges indikatorer uppnås helt och en uppnås delvis. Nämnder och bolagsstyrelser har i huvudsak genomfört de aktiviteter de föresatt sig i sina verksamhetsplaner. Med anledning av ovanstående bedöms verksamhetsområdesmålet uppfyllas helt under 2018.

program och utbildningsinsatser inom bland annat arbetsmiljö och kompetensbaserad rekrytering.

Stadsgemensamma insatser är bland annat utvecklingsgrupper för chefer, ledare och medarbetare. Introduktionsprogrammet Chef i staden har genomförts med omkring 60 deltagare under året. Som en del av stadens handlingsplan för att förbättra arbetssituationen för socialsekreterare och biståndshandläggare har nu sammanlagt tolv ledarutvecklingsprogram genomförts sedan 2016, där totalt 170 chefer på olika nivåer inom socialtjänst och beställare inom äldreomsorgen har deltagit. Under året har stadens traineeprogram för akademiker startat för femte gången.

Långt och hållbart arbetsliv

Ett jämställt och hållbart arbetsliv ger medarbetarna goda förutsättningar att bidra till hög kvalitet i arbetet. Samtliga nämnder och bolagsstyrelser arbetar för att säkerställa att alla medarbetare har kännedom om aktuella

rutiner för kränkande särbehandling, trakasserier, sexuella trakasserier, diskriminering eller repressalier. Det är viktigt för staden att vara en bra arbetsgivare där medarbetare upplever att de har ett meningsfullt arbete och kan utvecklas. Resultaten från medarbetarenkäten är överlag goda.

Stadens totala sjukfrånvaro har minskat. Stadens bolag har en lägre sjukfrånvaro än stadens nämnder. Då bolagen räknas in är den totala sjukfrånvaron 6,1 procent vilket är en minskning jämfört med 2017 då den sammanlagda sjukfrånvaron var 6,3 procent. I början av året var sjukfrånvaron i nämnderna 6,4 procent och vid årets slut var den 6,2 procent. Det är främst den långa sjukfrånvaron som minskat. Kvinnors sjukfrånvaro har minskat mer än mäns. Sjukfrånvaron i åldersgruppen upp till 29 år har ökat markant medan sjukfrånvaron i åldersgrupperna 30–49 år och 50 år och äldre, sjunker.

Nämnderna har under året arbetat strukturerat och framåtsyftande med omställning

samt aktivt med rehabilitering och anpassning av arbetsuppgifter.

Genom ett starkt fokus på utveckling och kvalitet i verksamheten säkerställs en god service. Kontinuitet är en viktig faktor för god kvalitet och nämnderna arbetar fortlöpande med att införa heltid som norm. Målet är att alla nyanställningar ska vara på heltid och att alla deltidsanställda ska erbjudas heltidsarbete.

Andelen heltidsanställda har fortsatt att öka under 2018 och uppgår nu totalt till 89,1 procent. För kvinnor är andelen 89 procent och för män 89,7 procent. Även andelen tillsvidareanställda ökar och uppgår nu till 89,2 procent. För kvinnor är andelen 90 procent och för män 86,4 procent.

I december var totalt 44 892 personer anställda i Stockholms stad. Av dessa var 41 936 anställda i stadens nämnder och 2 956 var anställda i stadens bolag.

Indikator	Årsmål	Utfall föregående år			Utfall T2			Utfall VB			Måluppfyllelse	Kommentar
		Totalt	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män		
Aktivt medskapandeindex	81	80	81	79	80	81	79	80	81	79	Delvis	Högt stabilt värde över tid
Index Bra Arbetsgivare	84	83			84			84			Helt	

En stad som lever upp till mänskliga rättigheter och är fritt från diskriminering

Stockholm ska i den egna verksamheten säkerställa respekt för mänskliga rättigheter och ta ansvar för de internationella överenskommelser som Sverige har förbundit sig till. Arbetet mot diskriminering ska vara systematiskt och utmärkas av lärande.

Stärkt rättighetsarbete

Staden har under året fortsatt utveckla arbetssätt som bidrar till att leva upp till de mänskliga rättigheterna och därigenom tillgodose stockholmarnas rättigheter. Brukar- och medborgarundersökningar tjänar som underlag för ett systematiskt arbete med att förebygga och motverka diskriminering. Samma syfte tjänar det stadsövergripande programmet om hbtq-personers rättigheter och diplomutbildningen för ett hbtq-kompetent bemötande. Staden har dessutom genomfört dialoger med grupper som kan vara särskilt utsatta för diskriminering för att öka kunskaperna om var det kan finnas risk för förekomst av diskriminering och annan kränkande behandling. Andra kompetenshöjande insatser om antirasism, genus och utsatta gruppers levnadsvillkor har genomförts med syftet att höja kvaliteten i stadens verksamheter och öka stockholmarnas tillgång till likvärdig service.

Ungas egenmakt och inflytande

Stadens arbete med ungas organisering präglas av att i dialog med unga utforma relevanta aktiviteter som stärker ungas egenmakt och inflytande. Under året har flera mötesplatser utvecklats utifrån flickors

och hbtq-personers behov. Insatser har också genomförts för att identifiera flickors upplevelser av otrygghet och vidta relevanta åtgärder för att öka flickors trygghet i det offentliga rummet.

Nationella minoriteters rättigheter

Stadens samråd med nationella minoriteter bidrar till att minoriteterna har inflytande över hur verksamheterna utvecklar arbetet med att tillgodose nationella minoriteters rättigheter. Arbetet med att bygga upp det finska förvaltningsområdet utmärks av kulturfrämjande insatser för barn och äldre. Utbildningsnämnden har fortsatt arbetet med att utveckla konceptet med att utbilda ambassadörer för mänskliga rättigheter i ett 20-tal grundskolor tillsammans med Södertörns högskola och Skolverket. En del av utbildningen handlar om nationella minoriteters rättigheter, med särskilt fokus på romers rättigheter. Stadens arbete med nationella minoriteters rättigheter har under året fått en tydligare inriktning och prioritering genom de av kommunfullmäktige beslutade styrdokumenterna *Riktlinjer för stadens arbete med nationella minoriteters rättigheter* och *Stockholms stads strategi för romsk inkludering 2018–2022*.

Mål för verksamhetsområdet

Stockholm är en stad som lever upp till mänskliga rättigheter och är fritt från diskriminering.

Måluppfyllelse för året

Årsmålen för samtliga av kommunfullmäktiges fyra indikatorer uppnås helt. Nämnderna har i huvudsak genomfört de aktiviteter de föresatt sig i sina verksamhetsplaner. Med anledning av ovanstående bedöms verksamhetsområdesmålet uppfyllas helt under 2018.

Indikator	Årsmål	Totalt	Utfall Kvinnor	Män	Måluppfyllelse	Kommentar
Andel brukare i dagverksamhet för äldre som inte upplever diskriminering	Öka	96%	91%	92%	Helt	
Andel brukare inom omsorgen för personer med funktionsnedsättning som inte upplever diskriminering	Öka	91%	91%	93%	Helt	
Andel brukare inom socialpsykiatri som inte upplever diskriminering	Öka	91%	90%	92%	Helt	
Andel brukare som inte upplever diskriminering inom förskola och familjedaghem	Öka	98%	99%	99%	Helt	

Stockholm är en stad som respekterar och lever upp till barnets rättigheter i enlighet med FN:s barnkonvention

Barns rättigheter ska vara centrala för alla politikområden och genomsyra stadens verksamheter. För att ytterligare garantera barnrättsperspektivet ska stadens barnombudsman vara verksamheterna behjälpliga och ge förslag till förbättringar. Med ökade resurser och ambitioner inom skola och välfärd förstärks förutsättningar att se varje barns behov.

Barnrättsperspektivet implementeras i verksamheten

Implementeringen av *Program för barnets rättigheter och inflytande i Stockholms stad 2018–2022* har påbörjats. Stadsdelsnämnderna har erbjudits stöd i implementeringsarbetet och socialnämnden tagit fram stödmaterial för barnrättsperspektiv inom socialtjänsten. Barnombudsmannen har tagit fram en broschyr för hur staden ska arbeta utifrån ett barnrättsperspektiv och har startat ett barnrättsnätverk för stadens nämnder. Stadsdelsnämnderna har utsett lokala barnrättssamordnare som samordnar arbetet utifrån ett barnperspektiv inom den egna förvaltningen.

Resultat i stadens brukarundersökning

Stadens skolor har stärkt arbetet för att motverka kränkande behandling och öka tryggheten i skolan, bland annat genom ett förstärkt systemet för anmälan och uppföljning av kränkande behandling. Resultaten gällande elevernas upplevelse av att ha blivit utsatta för kränkande behandling eller trakasserier i skolan har trots det försämrats i alla årskurser. Resultaten har endast förbättrats bland pojkar i gymnasiet. I alla andra årskurser har resultaten försämrats för såväl flickor som pojkar. I samtliga årskurser upplever sig pojkar kränkta eller trakasserade i mindre utsträckning än flickor. Störst är skillnaden i årskurs fem. Resultaten i stadens brukarundersökning i skolan 2018 var märkbart lägre i alla eller flera frågor och årskurser i jämförelse med 2017.

Mål för verksamhetsområdet

Stockholm är en stad som respekterar och lever upp till barnets rättigheter i enlighet med FN:s barnkonvention.

Måloppfyllelse för året

Årsmålen för samtliga av kommunfullmäktiges tre indikatorer uppnås delvis. Nämnder och bolagsstyrelser har i huvudsak genomfört de aktiviteter de föresatt sig i sina verksamhetsplaner. Stadsledningskontorets bedömning om måloppfyllelse grundar sig främst på nämndernas bedömning av målet då indikatorerna är begränsade i förhållande till målet och endast avser utbildningsnämndens verksamhet. Med anledning av ovanstående bedöms verksamhetsområdesmålet uppfyllas helt under 2018.

83%

av eleverna i årskurs 5 känner till sina rättigheter enligt FN:s barnkonvention.

FOTO GETTY

Ett demokratiskt hållbart Stockholm

Indikator	Årsmål	Totalt	Utfall Kvinnor	Män	Måluppfyllelse	Kommentar
Andel elever i årskurs 5, som inte har utsatts för kränkande behandling eller trakasserier	75%	64%	59%	69%	Delvis	Det totala utfallet och utfallet för flickor respektive pojkar försämrats i jämförelse med föregående år. Diversifierade insatser pågår för att minska upplevelsen av kränkande behandling eller trakasserier.
Andel elever i årskurs 8, som inte har utsatts för kränkande behandling eller trakasserier	80%	71%	68%	75%	Delvis	Det totala utfallet och utfallet för flickor respektive pojkar försämrats i jämförelse med föregående år. Diversifierade insatser pågår för att minska upplevelsen av kränkande behandling eller trakasserier.
Andel elever i årskurs 2 på gymnasiet, som inte har utsatts för kränkande behandling eller trakasserier	88%	84%	82%	87%	Delvis	Det totala utfallet och för flickor försämrats i jämförelse med föregående år. Utfallet för pojkar förbättras något. Diversifierade insatser pågår för att minska upplevelsen av kränkande behandling eller trakasserier.

Stockholm är en stad där ingen behöver vara rädd för våld

Staden ska stärka insatserna mot våld i nära relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck. Medarbetare i staden ska ha kunskaper i våldsförebyggande arbete. Staden ansvarar för att inom framförallt socialtjänsten, skolan och förskolan arbeta förebyggande, och för socialtjänstens del också uppsökande och att ge stöd och skydd till brottsoffer.

Fortsatt arbete med Programmet mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck

Stadens arbete med att implementera *Programmet mot våld i nära relationer* och hedersrelaterat våld och förtryck har under året fortsatt enligt plan och stadens nämnder har genomfört aktiviteter i enlighet med delmålen för programperioden. Det kommer däremot att ta tid innan åtgärderna får full effekt och arbetet mot ett Stockholm där ingen behöver vara rädd för våld ska betraktas som ett långsiktigt arbete. Socialnämnden har fortsatt sitt uppdrag att utbilda och informera om programmet och som en del av det har en utbildning för medarbetare och chefer från olika verksamheter i staden genomförts i regi av Karolinska Institutet. Utöver det har även en rad olika konferenser, föreläsningar, kampanjer i lokalpress och i sociala medier med mera genomförts.

Förebyggande arbete och tidiga insatser

Stadens våldspreventiva arbete och insatser har fortsatt att utvecklas med allt från tidiga universella insatser riktade till alla barn, unga och vuxna innan våldet har skett, till insatser riktade mot våldsutövare. Det brottsförebyggande- och trygghetsskapande arbetet är starkt sammankopplat med socialt förebyggande arbete. Föräldrastödsprogram, utbildningar, fältassistenternas uppsökande arbete och sociala insatsgrupper har fortsatt att utgöra viktiga delar i det förebyggande arbetet.

Fokus på barn och unga som upplever våld i hemmet

Staden har, inom ramen för Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm, tagit fram en delrapport om barn och unga som upplever våld i hemmet, inom familjen eller av annan närstående. I rapporten föreslås tre övergripande rekommendationer och tolv åtgärder som tar sikte på att förebygga våld samt ge skydd och stöd när våldet har skett. Under året

har stadens socialtjänst även arbetat vidare med att stärka barnperspektivet i alla ärenden som rör våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck genom utbildningar och samverkan. Samverkan mellan verksamhetsområden samt mellan skolan och socialtjänsten har varit i fokus. Barn i skolåldern som bor på skyddat boende har erbjudits anpassade lösningar för skolundervisning.

Nya relationsvårdscentrum

Relationsvårdscentrum erbjuder stöd och behandling till personer som utövar eller har varit utsatt för våld i nära relation samt hedersrelaterat våld och förtryck. Under året har staden inrättat tre nya relationsvårdscentrum. Relationsvårdscentrum Innerstaden påbörjade sin verksamhet i juni, Relationsvårdscentrum Väst i slutet av augusti samt Relationsvårdscentrum Sydvest i början av september. Relationsvårdscentrum Sydost är etablerat sedan flera år och totalt finns det nu alltså fyra stycken i staden.

Resurscentrum Origo utgör ett viktigt stöd i stadens arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck och under året har samarbetet med stadsdelsnämnderna stärkts.

Stärkt samarbete mot hedersrelaterat våld och förtryck

Resurscentrum Origo utgör ett viktigt stöd i stadens arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck och under året har samarbetet med stadsdelsnämnderna stärkts. Det uppsökande och förebyggande arbetet bedrivs genom bland annat föreläsningar, informationsspridning och genom råd och stöd. Under året har 187 nya ungdomar, varav 24 pojkar, sökt stöd från Origo i frågor om hedersrelaterat våld eller förtryck.

Mål för verksamhetsområdet

Stockholm är en stad där ingen behöver vara rädd för våld.

Måluppfyllelse för året

Staden ska stärka insatserna mot våld i nära relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck. Medarbetare i staden ska ha kunskaper i våldsförebyggande arbete. Staden ansvarar för att inom framförallt socialtjänsten, skolan och förskolan arbeta förebyggande, och för socialtjänstens del också uppsökande och att ge stöd och skydd till brottsoffer. Nämnderna har genomfört de aktiviteter de föresatt sig i sina verksamhetsplaner. Med anledning av ovanstående bedöms verksamhetsområdesmålet uppfyllas helt under 2018.

Unga som har kontaktat verksamheten anonymt genom funktionen "Fråga Origo" har ökat under 2018. Yrkesverksamma har erbjudits konsultation och vägledning i 436 nya ärenden, varav 17 procent om pojkar och unga män. Det är främst yrkesverksamma från socialtjänsten som har varit i kontakt med Origo kring enskilda ärenden. Drygt 3 500 personer har deltagit i verksamhetens utbildningar och föreläsningar under året.

Stockholm är en tillgänglig stad för alla

Stockholm ska vara en tillgänglig stad för alla invånare. Alla oavsett funktionsförmåga ska tillförsäkras integritet, självbestämmande och möjlighet att kunna delta på lika villkor i samhällets gemenskap. Funktionshinder är inte en egenskap hos individen utan orsakas av hur samhället ser ut, och därför ska det som motverkar delaktighet i samhället identifieras och systematiskt avlägsnas.

Interaktiva brukarundersökningar

Under året har arbetet med att utveckla stadens brukarundersökningar för personer i behov av stöd och service fortsatt. Enkäten till brukare med insats grupp- och serviceboende inom stöd och service för funktionsnedsatta har under året gjorts mer tillgänglig för brukarna och därmed ökat möjligheten till delaktighet och inflytande. Staden deltog i Sveriges Kommuner och Landstings nationella brukarundersökning inom funktionshinderområdet som genomfördes under hösten för bland annat brukare i grupp- och servicebostad enligt Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Undersökningen genomfördes i Pict-o-stat vilket är ett enkätverktyg som använder sig av pictogramsymboler, fotografier och inspelat tal för att presentera och förtydliga frågeställningar och svarsalternativ för personer med olika former av kognitiv funktionsnedsättning. Svarsfrekvensen ökade något men framför allt innebar genomförandet att fler brukare svarade på enkäten helt självständigt. Av de cirka 750 personer som svarade på enkäten i år svarade alla utan stöd av någon annan person eller lät någon anhörig svara åt dem, vilket är betydligt fler än tidigare år. Tidigare år har endast en tredjedel uppgivit att de kunnat svara på enkäten själva, vilket innebär att cirka 500 fler personer har givits möjlighet att självständigt svara på enkäten i år.

Staden har under året arrangerat informationsmöten om brukarundersökningen för kontaktpersonerna på stadsdelarna samt anordnat en utbildning för frågeassistenter kring hur genomförandet går till. Brukarundersökningen genomfördes under september och oktober och resultatet presenterades vid dialogforumet för utförare inom bostad med särskild service som ägde rum i början av december.

Nytt program för tillgänglighet och delaktighet

Staden har strävat efter att öka kunskapen om FN-konventionen gällande rättigheter för personer med funktionsnedsättning

samt att stödja medarbetarna i att inta ett funktionshinderperspektiv i arbetet. Under året antog kommunfullmäktige *Program för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning* vilket bidrar till en fortsatt förstärkning och systematisering av stadens arbete inom området. Det reviderade programmet präglas av ett tydligt rättighetsperspektiv och pekar ut åtta fokusområden som berör stadens alla verksamheter. Det

Mål för verksamhetsområdet

Stockholm är en tillgänglig stad för alla.

Måluppfyllelse för året

Årsmålen för fem av sex av kommunfullmäktiges indikatorer uppnås helt, för en indikator har ingen mätning gjorts. Nämnderna och bolagsstyrelserna har i huvudsak genomfört de aktiviteter de föresatt sig i sina verksamhetsplaner. Med anledning av ovanstående bedöms verksamhetsområdesmålet uppfyllas helt under 2018.

har använts för att identifiera, förebygga och undanröja de hinder för delaktighet i omgivningen som bristande tillgänglighet och ojämlika levnadsvillkor medför för personer med funktionsnedsättning. Som en del i genomförandet arrangerades en konferens om hur programmet bidrar till stadens kvalitetsutvecklingsarbete.

Ökad samverkan kring hälsofrämjande insatser

Staden har under året arbetat med att utveckla hälsofrämjande insatser för personer med funktionsnedsättning. Genom nätverket *Fritid för alla* har staden fortsatt att samordna och utveckla riktat fritidsutbud för barn och ungdomar med funktionsnedsättning. Goda exempel på samverkan kring aktiviteter är bland annat då barn och unga och deras familjer bjöds in till *Strandhäng* på Stora Sköndals

handikappbad i augusti, och när en musikfestival arrangerades av och för ungdomar med och utan funktionsnedsättning i juni. Vidare har representanter deltagit vid tillämpningsnätverk för stadens handläggare där information om vilka aktiviteter staden har att erbjuda målgruppen har spridits. Kontakter har förmedlats mellan stadens barnhandläggarnätverk inom funktionsnedsättning och samordnare av aktiviteter.

Under året har staden arbetat med att ta fram en digital lösning för tillgängliganpassad information om kultur- och fritidsutbud som ser till behoven hos vuxna personer med intellektuell funktionsnedsättning. Staden medverkade på höstens dialogforum för utförare inom daglig verksamhet samt bostad med särskild service för vuxna där information om verktyget, som har fått namnet *kul-i-stan*, spreds.

8 fokusområden

pekas ut i stadens **Program för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning**. Programmet ska öka kunskapen om FN-konventionen gällande rättigheter för personer med funktionsnedsättning samt stödja medarbetarna i att inta ett funktionshinderperspektiv i arbetet.

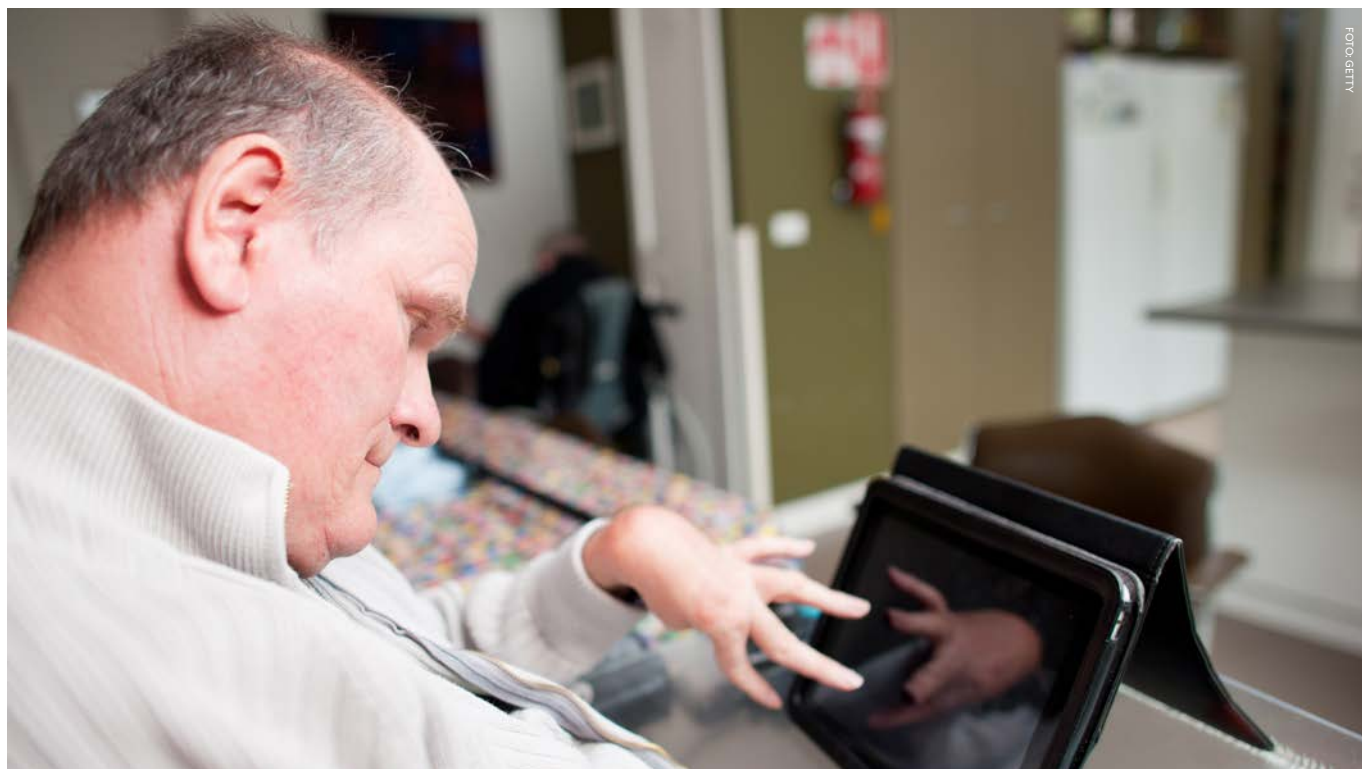

FOTO: GETTY

Indikator	Årsmål	Totalt	Utfall Kvinnor	Män	Måluppfyllelse	Kommentar
Andel nöjda brukare – daglig verksamhet	88 %	92 %	90 %	93 %	Helt	
Andel nöjda brukare – LSS-boende, vuxna och barn	88 %	-	-	-	-	Ingen mätning
Andel nöjda brukare – korttidsboende	90 %	90 %	87 %	91 %	Helt	
Brukarens upplevelse av trygghet – LSS-boende, vuxna och barn	91 %	91 %	91 %	92 %	Helt	
Andel personer med funktionsnedsättning som upplever att de kan påverka insatsens utformning	77 %	79 %	79 %	80 %	Helt	
Andel personer med funktionsnedsättning som upplever att de blir väl bemötta av stadens personal	89 %	93 %	92 %	94 %	Helt	

Stockholm är en demokratisk stad där invånare har inflytande

Stockholmarna ska känna att de har möjlighet att påverka Stockholms utveckling och den framtid som vi lämnar efter oss till kommande generationer. Ett viktigt arbete under mandatperioden är att stärka den representativa demokratin. Staden måste ta ansvar för att öka valdeltagandet i de delar av staden där det är lågt. Alla ska vara väl informerade om hur de kan delta i och påverka samhället.

Delaktighet och inflytande

Visionen om ett demokratiskt hållbart Stockholm har präglat stadens arbete under året. Stadens uppdrag att stärka den representativa demokratin har bidragit till ökat inflytande. Valdeltagandet i valet till kommunfullmäktige 2018 ökade i jämförelse med valet 2014. I demokratiundersökningen 2018 har andelen invånare som uppger att de har förtroendet för förvaltningens verksamheter ökat från föregående år. Det gäller också invånare som anser att de kan påverka sin närmiljö. Ökningen är störst bland kvinnor.

Staden har bedrivit ett aktivt arbete med att nå de vars röster normalt sett inte hörs och för att stärka invånares möjligheter att utöva sina demokratiska rättigheter. Flera nämnder har arbetat med att uppmuntra förstagångsväljare att rösta. Riktade informationssatsningar för ökat valdeltagande har genomförts av medborgarvårdar, valambassadörer och demokratisamordnare i prioriterade områden. Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsnämnds satsningar har exempelvis resulterat i att valdeltagandet i Rågsved har ökat med 2,8 procentenheter jämfört med valet 2014.

Stadens nämnder och bolagsstyrelser arbetar kontinuerligt med att främja ökat inflytande genom olika typer av dialoger och riktade kommunikationsinsatser såsom medborgardialoger, medborgarbudget, medborgarförslag, trygghetsvandringar, evenemang på torg, rådgivande organ för nämndernas arbete, sam-

verkan med civilsamhället och andra berörda aktörer som fastighetsägare och näringslivet. Staden har använt sociala medier för att nå ut till fler invånare. Möjligheter till dialog och inflytande har också givits genom webbplatsen och podden Stockholm växer samt Stockholmsrummet som lockar alltfler besökare. Stadens arbete med att nå ut till invånare har genomförts i samverkan mellan nämnder och bolagsstyrelser.

7 Ett av stadens verktyg för att ta emot synpunkter är Tyck till-appen.

Ett av stadens verktyg för att ta emot synpunkter är Tyck till-appen. Den har vidareutvecklats och marknadsförts under året vilket resulterat i att andelen inkomna synpunkter har ökat. Det ger ett värdefullt kunskapsunderlag i planeringen av stadens offentliga rum. Information om appen har särskilt riktats till ytterstaden med fokus på trygghet.

I staden finns ett rikt föreningsliv med vilket långvarig samverkan sker. För att understödja föreningslivet har staden under året tillgängliggjort skollokaler utanför skoltid till föreningslivet. De första skollokalerna blev bokningsbara i bokningssystemet hösten 2018 och en inventering har genomförts för att möjliggöra fler bokningsbara skollokaler. Utöver nämnder har de kommunala bostadsbolagen aktivt arbetat med områdesutveck-

Mål för verksamhetsområdet

Stockholm är en demokratisk stad där invånarna har inflytande.

Måluppfyllelse för året

Årsmålen för en av tre av kommunfullmäktiges indikatorer uppnås helt och två uppnås delvis. Samtliga aktiviteter som beslutats av kommunfullmäktiges har genomförts. Nämnderna har genomfört de aktiviteter de föresatt sig i sina verksamhetsplaner. Med anledning av ovanstående bedöms verksamhetsområdesmålet uppfyllas helt under 2018. Stadsledningskontorets bedömning om måluppfyllelse grundar sig på ovanstående samt att 27 av 30 nämnder anger hel måluppfyllelse för verksamhetsområdet, resterande 3 nämnder anger delvis måluppfyllelse.

ling, deltagande och inflytande samt sett över möjligheterna att tillgängliggöra lokaler för föreningslivet. Arbetet har ofta skett i samverkan med berörd stadsdelsnämnd.

Lokala utvecklingsprogram

Stadens lokala utvecklingsarbete har vidareutvecklats och arbetet inom ramen för stadsdelsnämndens lokala utvecklingsprogram har fortsatt under året. Det är flera åtgärder som genomförts för att skapa ett mer jämlikt Stockholm. Flera nämnder vill särskilt lyfta fram de positiva aspekterna som arbetet med de lokala utvecklingsprogrammen medfört för samverkan mellan stadens nämnder och bolagsstyrelser samt andra aktörer som civilsamhälle, fastighetsägare och näringsliv.

Indikator	Årsmål	Totalt	Utfall Kvinnor	Män	Måluppfyllelse	Kommentar
Andel stockholmare som har förtroende för stadsdelsförvaltningen i det område där de bor	42 %	43 %	43 %	42 %	Helt	
Andel stockholmare som vet hur de kan påverka beslut som rör deras närmiljö	25 %	24 %	24 %	24 %	Delvis	Målet nås inte helt men är en förbättring från föregående år.
Antal bokade timmar i skollokaler utanför skoltid	10 000	9 966			Delvis	Målet nås inte helt. Bokningssystem är nytt för 2018 och möjligheter för att boka fler skollokaler kommer att utvecklas.

Offentlig upphandling

Stockholm ska använda offentlig upphandling som ett styrmedel för att driva utvecklingen i socialt, ekologiskt och ekonomiskt hållbar riktning. Välfärdsverksamheten ska kännetecknas av hög kvalitet, öppenhet och goda arbetsvillkor. Sociala hänsyn ska användas vid upphandling för att exempelvis motverka oseriösa leverantörer och bidra till att långtidsarbetslösa kommer i arbete.

Hållbar upphandling i miljöfrågor

Miljö- och hälsoskyddsnämnden ger råd och stöd till andra verksamheter i staden för att skapa hållbarhet i upphandlingar. Det gäller bland annat kravställningar vid upphandlingar av plastprodukter, krav kring fordon och transporter.

Stadens kategoriteam för fordon arbetar strategiskt och bidrar med sin specialistkompetens kring upphandling och uppföljning av tjänster där transporter ingår.

Genom Kemikaliecentrum har staden medverkat i framtagandet och utvärdering av kemikaliekrav inom flera avtalsområden exempelvis kontorsmaterial, städtjänster, sjukvårdsmaterial och inkontinensartiklar.

Kvalitet i välfärden

Inom hemtjänstområdet har staden arbetat med att informera potentiella privata anbudsgivare kring förutsättningarna att bedriva hemtjänstuppdraget. Under året har endast sex ansökningar kunnat beviljas. I syfte att

Mål för verksamhetsområdet

Offentlig upphandling utvecklar staden i hållbar riktning.

Måluppfyllelse för året

Årsmålet för kommunfullmäktiges indikator uppnås helt. Orsakerna till att nämnderna inte når upp till sina uppsatta mål är i huvudsak att informations- och utbildningsinsatser inte fått tillräcklig genomslagskraft. Nämnderna har i huvudsak genomfört de aktiviteter de föresatt sig i sina verksamhetsplaner. Med anledning av ovanstående bedöms verksamhetsområdesmålet uppfyllas helt under 2018.

upprätthålla god kvalitet inom hemtjänsten sker uppföljningar av befintliga hemtjänstutförare vilket lett till att avtal med nio utförare har avslutats. För hemtjänstutförare i egen regi har en uppdragsbeskrivning tagits fram som motsvarar relevanta delar i förfrågningsunderlag/kontrakt för privata hemtjänstutförare.

Inspektionen för vård och omsorgs (IVO:s) beslut påverkar stadens brukare. Under 2018 har IVO utfärdat ett 15-tal tillstånd för entreprenad driven verksamhet inom stadens äldreomsorg men tillstånd saknas fortfarande för fem entreprenader.

Sysselsättningskrav bidrar till jobb och praktikplatser

Arbetsmarknadsnämnden leder det stödjande arbetet med att använda sysselsättningsfrämjande krav i nämndernas och bolagens upphandlingar. Genom att skapa en inkluderande arbetsmarknad ges flera personer ges möjlighet till sysselsättning i form av anställningar eller praktikplatser. Under året har 23 män/pojkar och 27 kvinnor/flickor fått anställning hos en leverantör där sysselsättningsfrämjande åtgärder har använts i samband med upphandlingen. Därutöver har arbetet lett till praktikplatser för 23 män/pojkar och 34 kvinnor/flickor.

Effektivisering av upphandling och uppföljning

Inom stadens pedagogiska verksamhet har upphandlingen för lokalvård indelats i tre geografiska områden, med syftet att öka intresset bland små och medelstora företag att delta i upphandling. De lokala ramavtal som upphandlas innebär att skolor inte behöver genomföra egna upphandlingar vilket medför effektiviseringar gällande kostnad för upphandling samt avtalsuppföljning. Fokus har även lagts på ökad avtalsuppföljning exempelvis inom områdena bemanningstjänster samt lokalvård. Prioriteringen av uppföljning av avtalsområden har skett utifrån en framtiden risk- och väsentlighetsanalys.

Utveckling av stadens inköps- och upphandlingsverksamhet

Inom stadens inköps- och upphandlingsområde har ett inköpsråd inrättats. Inköpsrådet spelar en central roll för att möjliggöra en kommunkoncernövergripande inköpsstrategisk samordning och uppföljning för upphandlings- och inköpsfrågor i organisationen. Inköpsrådet hanterar bland annat

435

upphandlingar genomfördes under 2018

frågor om prioritering och etablering av inköpskategorier. Till den tidigare etablerade fordonskategorin har under året etableringen påbörjats för kategorierna måltider och livsmedel samt vitvaror.

Upphandlingen av ett koncerngemensamt systemstöd för elektronisk upphandling och avtalshantering har försenats till följd av en överprövningsprocess. Upphandlingen annonseras på nytt i början av 2019. Syftet med systemstödet är att tillsammans med befintligt inköpssystem skapa ett digitalt stöd, från upphandling till beställning och betalning. Under året har koncerngemensam

informationsplattform tagits fram kring ensade arbetssätt och stöddokument i organisationen. Verktyg för spendanalys har utarbetats och analyser har gjorts för de påbörjade inköpskategorierna. Behov finns av att stärka kompetensen inom upphandlings- och inköpsområdet, vilket delvis sker i samband med införandet av nya system och arbetssätt. Brist på kompetent personal vid nyrekryteringar är dock fortsatt en utmaning för staden.

Under året genomfördes genomfördes 435 upphandlingar.

Indikator	Årsmål	Utfall totalt	Måluppfyllelse	Kommentar
Andel upphandlade avtal där en plan för systematisk uppföljning har tagits fram	85%	87%	Helt	Avser både nämnder och bolagsstyrelser

Ekonomisk och finansiell analys

Årsredovisningen omfattar kommunkoncernen Stockholms stad. I kommunkoncernen ingår staden och de kommunala bolagen. Med de kommunala bolagen menas stadens majoritetsägda bolag som finns samlade i koncernen Stockholms Stadshus AB. Stockholms Stadshus AB ägs av Stockholms stad och fungerar som en sammanhållande funktion för huvuddelen av stadens aktiebolag.

För en mer utförlig beskrivning av aktiebolagen hänvisas till årsredovisningen för Stockholms Stadshus AB som kan beställas via stadshusab.se.

Om kommunkoncernen

Årets resultat

I kommunkoncernens resultat ingår resultatet för staden, resultatet för koncernen Stockholms Stadshus AB, resultatet för stadens övriga bolag som inte ingår i koncernen Stockholms Stadshus AB samt kommunalförbund. Efter att koncerninterna mellanhavanden, inklusive utdelning, har eliminerats uppgår resultatet efter skatter och finansiellt resultat för kommunkoncernen till 3 132 mnkr (3 446 mnkr).

Resultat för kommunkoncernen, mnkr

2018	2017	2016	2015	2014
3 132	3 446	5 407	2 606	4 087

Koncernen Stockholms Stadshus AB:s samlade resultat efter finansiellt resultat uppgår till 1 897 mnkr (2 331 mnkr). Koncernen Stockholms Stadshus AB:s dispositioner och skatt uppgår till 301 mnkr (418 mnkr) och årets resultat efter skatt uppgår till 1 598 mnkr (1 913 mnkr).

Avskrivningar

De planliga avskrivningarna på anläggningstillgångar ökade med 392 mnkr under 2018 och uppgår till 5 219 mnkr (4 827 mnkr). Ökningen av avskrivningarna beror på att investeringsvolymerna i framförallt bostäder har legat på en hög nivå under de senare åren. Att avskrivningarna inte ökar mer trots de höga investeringsvolymerna beror främst på att investeringarna sker i pågående nyanläggningar som inte börjar skrivas av förrän de är helt färdigställda.

Finansiella intäkter och kostnader

Det finansiella resultatet för kommunkoncernen är negativt och uppgår till -462 mnkr (-559 mnkr). Det finansiella resultatet har påverkats positivt av den låga räntenivån.

Kassaflödesanalys

I stort sett har hela kommunkoncernen gemensam hantering av finansiella flöden som administreras av staden. De kommunägda bolagen har antingen en fordran på eller en skuld till staden. Enligt finanspolicy för kommunkoncernen Stockholms stad ska kommunkoncernens kassaflöden kvittas mot varandra och all extern lånefinansiering och placering ska ske centralt.

Balansräkning

Soliditet

Soliditeten visar det egna kapitalet i för-

hållande till balansomslutningen. Det egna kapitalet för kommunkoncernen har ökat med 3 124 mnkr och uppgår till 123 882 mnkr (120 698 mnkr). Förändringen av det egna kapitalet är huvudsakligen hänförlig till årsresultatet på 3 132 mnkr. Balansomslutningen uppgår till 211 816 mnkr (198 397 mnkr). Detta medför en ökning av balansomslutningen på 13 419 mnkr.

Kommunkoncernens soliditet uppgår till 51 procent inklusive pensionsåtaganden (52 procent). En långsiktigt stabil soliditet är bra för att ge kommunkoncernen en god betalningsförmåga på lång sikt och därmed en god finansiell handlingsberedskap för framtiden. Nedanstående tabell visar soliditeten under perioden 2014–2018.

Soliditet för kommunkoncernen (inklusive pensionsåtaganden), procent

2018	2017	2016	2015	2014
50,6	52,3	53,3	53,3	55,2

Investeringar

Kommunkoncernens bruttoinvesteringar ligger på en fortsatt hög nivå och uppgår 2018 till 19 171 mnkr (15 912 mnkr). Bruttoinvesteringarna för koncernen Stockholms Stadshus AB ligger också på en fortsatt hög nivå och uppgår 2018 till 12 582 mnkr (10 874 mnkr). Investeringsvolymen har ökat under senare år och antalet stora projekt över 300 mnkr var vid årsskiftet närmare 60 stycken.

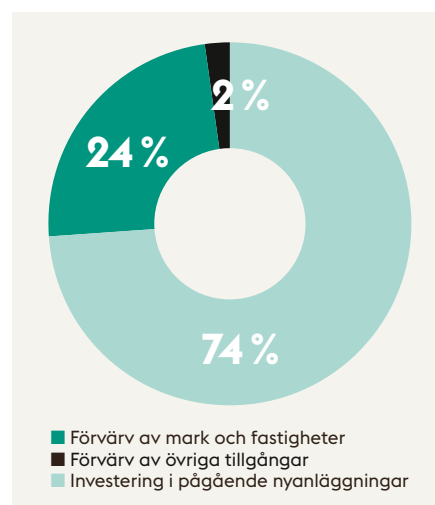
Bostadsbolagen svarar för nyproduktion av bostäder och genomför upprustningsinsatser i befintliga fastigheter. Bostadsbolagens investeringar i nyproduktion och upprustningsprojekt uppgår till sammanlagt drygt 6 mdkr, vilket motsvarar nästan hälften av bolagskoncernens sammanlagda investeringsvolym under året. Under året har bostadsbolagen påbörjat byggande av cirka 1 400 nya bostäder.

SISAB:s investeringar uppgår till drygt 2,4 mdkr. Investeringarna avser framför allt uppförande av Bobergsskolan i Norra Djurgårdsstaden, ombyggnad av Hökarängsskolan samt om- och tillbyggnad av Kämpetorpsskolan.

Stockholm Vatten och Avfall AB:s investeringar uppgår till över 2,1 mdkr. Investeringarna är hänförliga till åtgärder i såväl befintligt

nät som i exploateringsområden, samt projektet Stockholms framtida avloppsrening (SFA).

Diagrammet nedan ger en översikt över hur bruttoinvesteringarna för kommunkoncernen har fördelats under 2018. Investeringarna består främst av nyproduktion av bostäder samt förvärv av mark och fastigheter. Med pågående nyanläggningar menas investeringar i anläggningstillgångar av väsentligt värde som är under uppförande, men ännu inte färdigställda.

Finansiell verksamhet

Kommunkoncernens lånebehov hanteras centralt av Stockholms stads internbank. Internbanken har till uppgift att stödja kärnverksamheten och tillvarata skalfördelarna i den finansiella hanteringen. Detta uppnås bland annat genom ett gemensamt koncernkontosystem, som möjliggör att alla flöden nettas internt innan Stockholms stad finansierar återstoden externt via kapitalmarknaden. På så sätt underlättas administrationen av de interna flödena samtidigt som det ger lägre totala finansieringskostnader.

Kommunkoncernen har en mycket hög kreditvärdighet, så kallad rating. Ratingen ska återspegla kommunkoncernens förmåga att infria sina betalningsåtaganden och finansiella skyldigheter på kort respektive lång sikt. Kreditbedömningen utförs av kreditvärderingsinstitutet Standard & Poor's som ger kommunkoncernen Stockholms stad högsta möjliga betyg för både den korta och långa upplåningen, A-1+ respektive AAA. Ratingen uppdateras halvårsvis och bekräftades den 16 november 2018. För

investerare innebär denna rating att det är förknippat med mycket låg risk att låna ut kapital till Stockholms stad. Detta möjliggör att kommunkoncernen erhåller fortsatt förmånliga lånevillkor.

Kommunkoncernens upplåning

Kommunkoncernen Stockholms stad hade den 31 december 2018 en extern skuldportfölj om 48 105,7 mnkr (38 619,2). Den externa skuldportföljen har under året ökat med 9 486,5 mnkr. Ökningen i skuldportföljen beror på en fortsatt hög investeringsnivå i kommunkoncernen. Investeringarna består i likhet med föregående år främst av byggnation av bostäder, skolor samt infrastrukturprojekt.

Kommunkoncernen hanterar skuldförvaltningen effektivt inom de ramar som finns i enlighet med fastställd finanspolicy. För att bland annat uppnå detta lånar Stockholms stad med både fast och rörlig ränta på inhemsk och internationell lånemarknad. Stockholms stad arbetar även aktivt med att hantera förfallostrukturen och samarbetar med många olika motparter, vilket medför minskad refinansieringsrisk.

Enligt finanspolicyn får derivat ingås för att hantera uppkommen ränte- och valutarisk. Valuta- och räntederivat uppgår per den 31 december till ett sammanlagt nominellt belopp brutto om 13 703,0 mnkr efter säkrad kurs. Samtliga derivatinstrument utestående på balansdagen är säkringsinstrument med syfte att hantera ränte- och valutarisk i kommunkoncernens skuldportfölj. Den del av extern skuldportfölj som är i utländsk valuta, 20,0 procent, är genom derivat omvandlad till SEK, således finns ingen valutarisk i skuldportföljen. I analys av upplåningen används, om inte annat anges, belopp inklusive säkring med derivat i linje

med säkringsredovisning. Utestående derivat omfattar swappar och terminer.

Den genomsnittliga räntan för kommunkoncernens externa skuldportfölj uppgår för 2018 till 0,8 procent och årets räntekostnad för den externa skuldportföljen är 395,9 mnkr. Den genomsnittliga räntebindningstiden för den externa skuldportföljen per den 31 december är 1,9 år (2,0).

Grunden för en effektiv finansiering är bra prognoser över koncernens kassaflöden. Bolagen och de största investerande nämnderna i kommunkoncernen upprättar både kortsiktiga och mer långsiktiga prognoser över sina kassaflöden. Dessa prognoser är en förutsättning för att internbankens ska kunna förse kommunkoncernen med en kostnadseffektiv finansiering.

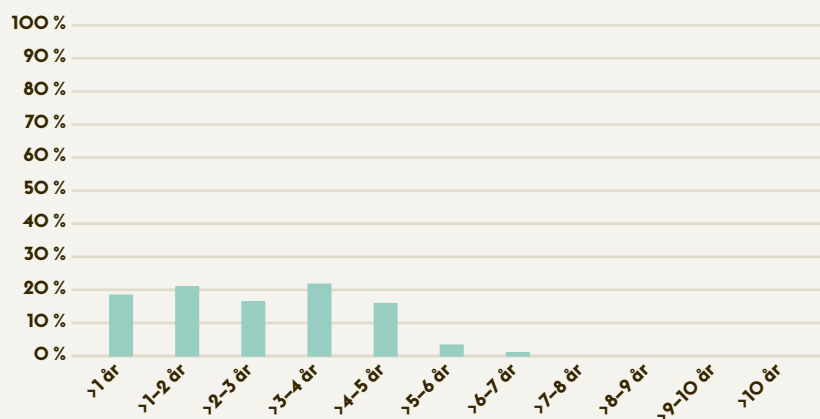
Kommunkoncernen lånar i huvudsak genom olika marknadsprogram direkt på den finansiella marknaden. Det sker genom att Stockholms stad ger ut certifikat (korta lån) och obligationer (långa lån). Utöver finansiering via marknadsprogrammen sker upplåning hos Europeiska Investeringsbanken (EIB) och Nordiska Investeringsbanken (NIB). Utnyttjade nominella belopp per den 31 december anges i nedan tabell.

Kommunkoncernen har extra betalningsberedskap i form av en checkräkningskredit om 4 000 mnkr samt ett kreditlöfte i form av ett syndikerat låneavtal om 5 000 mnkr. Ett ytterligare kreditlöfte om 1 500 mnkr i form av ett bilateralt låneavtal blir tillgängligt i februari 2019.

Finanspolicyn sätter ramarna

Finanspolicyn anger mål och riktlinjer för finansverksamheten inom kommunkoncernen samt identifierar de finansiella risker

Andel låneförfall per 31 december 2018

Marknadsprogram	Rambelopp, lokal valuta	Utnyttjat, lokal valuta	Utnyttjat SEK miljoner
Kommuncertifikat (KC), SEK	12 000	700	700
Euro commercial paper (ECP), USD	1 500	40	361
Medium term note (MTN), SEK	10 000	0	0
Euro medium term note (EMTN), EUR	8 000	3 497	33 345
Övriga låneprogram			
Europeiska investeringsbanken (EIB), SEK	7 700	7 700	7 700
Nordiska investeringsbanken (NIB), SEK	5 000	5 000	5 000

som kommunkoncernen är exponerad för och hur de ska hanteras.

Risker förenade med stadens finansiella verksamhet hänför sig huvudsakligen till kredit- och marknadsrisk. Det finns även andra risker såsom likviditetsrisk, finansieringsrisk och operativa risker. Kreditrisk är risken för att en motpart inte kan uppfylla sina betalningsförpliktelser gentemot kommunkoncernen. Kreditrisken mäts som kreditvärde per motpart eller instrument. Marknadsrisk definieras som risken för att förändringar av räntor, växelkurser och priser leder till en ofördelaktig förändring av värdet av tillgångar och skulder. Ränterisk uttrycks som genomsnittlig räntebindnings-tid (duration) för den externa skuldportföljen samt en definierad räntefallostruktur. Durationen ska varken vara kortare än 1,5 år eller längre än 4,5 år. Finansieringsrisken är risken att vid kapitalförfall inte kunna återfi-

nansiera förfallet eller endast lyckas låna till kraftigt ökade kostnader. Finansieringsrisken hanteras genom att kapitalförfallen, i möjligaste mån utifrån marknadsförutsättningar, sprids över tid. För att minimera risken för oförutsett högre räntekostnader, orsakade av ränte- och valutaförändringar under löptiden för ingående lån i skuldportföljen, får Stockholms stad använda derivat.

Stockholms stad har valt att ha en sammanhållen central finansfunktion, internbanken, som hanterar de aggregerade riskerna, säkerställande av finansiering, likviditetshantering, bankrelationer etcetera. En central hantering innebär även en minskad finansiell risk och möjliggör för en bättre intern kontroll.

Riskerna följs upp löpande av en riskkontrollfunktion och rapporteras till kommunstyrelsen.

Om staden

Årets resultat

Årets resultat för staden uppgår till 3 176 mnkr (2 361 mnkr). Realisationsvinster och försäljning av exploateringsfastigheter utgör den största delen av resultatet, 2 552 mnkr. Stora försäljningar av mark har skett främst i Hagastaden, men även i Hjorthagen och Liljeholmen. Den sista etappen av försäljningar i Botkyrka gjordes 2018.

Skatter och generella statsbidrag har påverkat resultatet positivt med 259 mnkr. Skatteunderlagsutvecklingen har både år 2017 och 2018 varit sämre än förväntat vilket påverkat resultatet negativt, medan kompensation för bland annat skatt till pensionärerna och bidrag för att stimulera byggverksamheten ökat resultatet.

Stadens verksamheter lämnar ett överskott med 375 mnkr, varav 53 mnkr avser stadsdelsnämnderna. Nettokostnaderna exklusive jämförelsestörande poster har under året ökat med 4,4 procent (2,6) medan skatteintäkter och generella statsbidrag ökat med 2,9 procent (3,7). Utvecklingen innebär att stadens kostnader växer snabbare än intäkterna och en sådan utveckling är inte hållbar i längden.

Resultatet justerat enligt kommunallagens krav på en ekonomi i balans, visar att staden uppfyller kravet då resultatet är positivt, och uppgår till 2 613 mnkr (828 mnkr). Enligt stadens investeringsstrategi ska vinster vid försäljning av exploateringsområden finansiera exploateringsverksamheten, till

Resultat per den 31 december, mnkr	2018	2017	2016	2015	2014
Resultat förändring eget kapital	3 176	2 361	4 643	1 924	3 450
Varav reavinster	2 552	4 163	4 426	1 426	1 912

exempel i form av gator och parker. Resultatet, när även dessa vinster avräknats är fortfarande positivt och uppgår till 624 mnkr. I resultatet ingår en utdelning från Stockholm Stadshus AB på 1 700 mnkr.

Verksamhetens intäkter

Verksamhetens intäkter uppgår till 12 298 mnkr (12 103 mnkr), vilket är en ökning med 195 mnkr eller 2 procent jämfört med föregående år. Det är främst parkerings- och felparkeringsintäkterna som ökar. Taxan för felparkering höjdes vid halvårsskiftet förra året. Införande av plan för parkering har inneburit att områden i ytterstaden har belagts med parkeringsavgifter och avgifterna i innerstaden höjts.

Statsbidragen har sammantaget minskat med 8 procent. Bidrag till flyktmottagande från Migrationsverket har minskat med över 600 mnkr till följd av minskat flyktmottagande och ändrat ersättningssystem. Statsbidragen till utbildningsverksamheten har däremot ökat till följd av olika specialriktade statsbidrag för att stärka utbildningssektorn, till exempel lärarlönelyftet, bidrag för en likvärdig skola, lågstadiesatsning och satsning för ökad jämlikhet. Även statsbidrag till förstärkt bemanning inom äldreomsorgen har ökat.

Verksamhetens kostnader

Verksamhetens kostnader, exklusive avskrivningar, uppgår till 54 877 mnkr (52 947 mnkr), vilket är en ökning med 1 930 mnkr eller 3,6 procent (2,0 procent). Befolkningsökningen har avtagit men är fortsatt hög, 12 493 personer det senaste året. Inflationen har ökat till 2,0 procent jämfört med december 2017. Nedan beskrivs några större kostnadsposter.

Bidrag och transfereringar

Kostnaden för bidrag och transfereringar uppgår till 2 314 mnkr (2 278 mnkr), en ökning på 1,6 procent jämfört med föregående år. Ekonomiskt bistånd har ökat något och uppgår till 947 mnkr (931 mnkr) beroende på en höjd riksnorm 2018. Antal biståndshushåll har i ett tolv månadersperspektiv minskat med 2,8 procent. Av de vuxna biståndstagarna i december var 42 procent arbetslösa (44 procent). Ersättningen till försäkringskassan för personlig assistans har minskat medan bidrag till föreningar ökar.

Externa utförare

Kostnaderna för externa utförare uppgår till

19 136 mnkr (18 899 mnkr) en kostnadsökning med 1,3 procent (0,9 procent), det vill säga en lägre ökning än inflationen. För verksamhetsområdet övrig utbildning utförs över 70 procent av verksamheten av externa entreprenörer och för verksamhetsområdena äldreomsorg, omsorg om funktionshindrade, utbildning gymnasieskolan och infrastruktur är hälften eller mer än hälften av verksamheten utlagd på entreprenad. I förhållande till föregående år har andelen verksamhet utförd av extern utförare minskat främst vad gäller individ och familjeomsorg beroende på minskat flyktmottagande. Avseende övriga verksamheter har delen upphandlad verksamhet endast förändrats marginellt. Över en tredjedel av stadens totala kostnader utgörs av entreprenadkostnader.

Konsultkostnader

Kostnaderna för konsulter uppgår till 1 178 mnkr (999 mnkr) en ökning med 179 mnkr eller 17,9 procent (-9,9 procent). Ökningen beror på att kostnaderna för it-konsulter har ökat. Genomförandet av ny gemensam it-service har kommit igång. Även införandet av Skolplattformen och eDok, systemet för ärendehantering, har inneburit användning av it-konsulter.

Personalkostnader

Personalkostnaderna har 2018 ökat med 5,8 procent (5,6 procent). Antalet helårsarbetare har under året ökat med 1 415 stycken (1092) eller 3,3 procent. Ökningen är betydligt större än 2017. Ökningen av helårsarbetare är hänförlig till återtagen verksamhet från externa utförare samt ökad verksamhet till följd av en växande stad. Den genomsnittliga löneökningen under året uppgår till 2,8 procent. Premien för avtalsgruppsjukförsäkringen, som ingår i personalkostnaderna, har utgått 2018 liksom 2017 på grund av positiv avkastning på förvaltad kapital.

Utbildningsverksamheten är den verksamhet, som i absoluta tal ökar mest. Äldreomsorg och omsorg om funktionshindrade liksom gemensam administration ökar relativt sett mycket. Inom äldreomsorgen har ett projekt för stärkt bemanning pågått. Gemensam administration har delvis ökat beroende på genomförande av valet 2018. Inhyrd personal har minskat.

Sjuklönekostnaden har under året ökat med 7,5 procent (7,5 procent). Ökningen var störst

första kvartalet 2018 och har sedan avtagit. Det är främst kostnaderna för långtidssjukskrivningar som ökat.

Jämförelsestörande poster

De jämförelsestörande intäkterna uppgår till 3 042 mnkr (4 414 mnkr) och de jämförelsestörande kostnaderna till 1 601 mnkr (3 477 mnkr). Intäkterna avser försäljningar varav exploateringsintäkterna uppgår till 2 490 mnkr och reavinster till 552 mnkr. Försäljningar har gjorts främst av mark i Botkyrka. Exploateringsområden har sålts i bland annat Hagastaden, Hjorthagen och Liljeholmen.

Jämförelsestörande kostnader består bland annat av kompletterande avsättningar. Till exempel har avsättningen till bussterminal Slussen utökats. Som jämförelsestörande kostnad redovisas även försälda exploateringsfastigheters bokförda värde 501 mnkr (251 mnkr). Förbrukning av in-teckning av eget kapital gjord i bokslut 2017, redovisas som jämförelsestörande och uppgår sammanlagt till 661 mnkr (207 mnkr). Medlen har använts till it-kostnader bland annat till implementering av ny upphandling avseende gemensam it-plattform, utveckling av Skolplattformen, ärendehanteringssystemet eDok, modernisering av sociala system samt till sociala investeringar och kompetensutvecklingssatsningen. Resultatet från begravningsverksamheten på 36 mnkr har avsatts.

Avskrivningar

Årets avskrivningar inklusive utrangeringar uppgår till 1 454 mnkr (1 322 mnkr), en ökning med 132 mnkr. De planliga avskrivningarna har ökat med 11 procent beroende på en ökad investeringsvolym de senare åren. Genomförande av komponentavskrivningar från och med 2015 har inneburit att planerat underhåll flyttats från resultaträkningen till investeringsverksamheten. Detta ger över tid en ökning av avskrivningarna, medan underhållskostnaderna minskat i resultaträkningen.

Skatter, statsbidrag och utjämning

Årets skatteintäkter uppgår till 47 714 mnkr (46 252 mnkr) vilket är en ökning med 3 procent. Slutavräkningen för 2017 blev negativ på grund av lägre skatteunderlagstillväxt än beräknat. Även prognosen för 2018 är negativ och den sammanlagda påverkan på utfallet är -195 mnkr.

Nettot för generella statsbidrag och utjämning uppgår till -3 745 mnkr (-3 535 mnkr) en kostnadsökning med 210 mnkr. Från och med 2016 har utjämningsgraden avseende inkomstutjämnningen höjts från 60 till

85 procent av den länsvisa skattesatsen i intervallet mellan 115 och 125 procent av medelskattkraften, vilket kraftigt ökat Stockholms avgift. Stockholms skatteunderlag växer snabbare än länet i övrigt vilket ger större skatteintäkter men även högre inkomstutjämningsavgift. Skatteintäkter och generella statsbidrag har sammanlagt ökat med 2,9 procent i jämförelse med samma period föregående år. Stockholm har erhållit statlig byggbonus med 117 mnkr (188 mnkr).

Finansiella intäkter och kostnader

Det finansiella resultatet inkluderar räntenettet för staden samt övriga finansiella intäkter och kostnader. Stadens finansiella resultat uppgår till 1 856 mnkr exklusive jämförelsestörande post (969 mnkr), varav aktieutdelning från Stockholms Stadshus AB utgör 1700 mnkr (800 mnkr).

Räntenettet för staden är positivt och uppgår till 335 mnkr (334 mnkr). Staden hanterar bolagskoncernens upplåning mot ränta inklusive omkostnadsersättning. Stadens låneskuld har under året ökat med 9,5 mdkr, den högsta ökningen under den gångna femårsperioden. Ränteläget är fortsatt lågt och håller tillbaka räntekostnaderna trots en ökad låneskuld. Eftersom bolagens ränteersättning till staden följer nivån på räntekostnaderna blir räntenettet endast marginellt förändrat. Under posten finansiella intäkter och kostnader redovisas även kostnad för värdesäkring av pensionsskulden som uppgår till 147 mnkr (140 mnkr).

Stadens innehav i Stockholm Terminal AB har sålts under året med en reavinst på 11 mnkr.

Som jämförelsestörande finansiell kostnad redovisas indexuppräknings avseende prisförändringen för främst Sverigeförhandlingen, 67 mnkr (97 mnkr).

Balansräkning

Stadens balansomslutning har ökat med 11 787 mnkr till 159 061 mnkr (147 274 mnkr). Staden administrerar upplåning för stadens bolag. Nettofordran på bolagen har ökat med 8,4 mdkr vilket påverkat balansomslutningen. Stadens investeringsverksamhet, materiella anläggningstillgångar och exploateringsfastigheter bidrar till ökningen av balansomslutningen med 5,0 mdkr. Den externa låneskulden har ökat med 9,5 mdkr beroende på ökad utlåning till bolagen och att stadens investeringsverksamhet inte kunnat täckas av resultat och avskrivningar under året. År 2018 hade staden vid bokslutstillfället likvida tillgångar på 50 mnkr medan stadens checkräkningskredit utnyttjades 2017 med 476 mnkr.

Stadens soliditet
uppgick till

35%

Kommunkoncernens soliditet
uppgick till

51%

Tillgångar

Anläggningstillgångarna har ökat med 5,1 mdkr och uppgår till 81 960 mnkr (76 833 mnkr). Det är främst materiella anläggningstillgångar, som har ökat, men köp av bostadsrätter på 0,2 mdkr ökar även de finansiella anläggningstillgångarna. Investeringsvolymen har ökat med 3 mdkr eller 70 procent den senaste femårsperioden. Dominerande investeringsprojekt under 2018 har varit Slussen. Inom bostadsbyggande drar Hagastaden och Norra Djurgårdsstaden mest resurser.

En omklassificering har under perioden gjorts från anläggningstillgångar till exploateringsfastigheter med 170 mnkr på grund av förändrad bedömning av vad som kommer att säljas. Investeringsinkomster i form av avgifter och bidrag bruttoredo visas vid aktiveringen, så att inkomsterna skuldförs och intäktsredo visas i takt med en anläggningsförbrukning. Dessa investeringsinkomster uppgår till 210 mnkr (45 mnkr).

Omsättningstillgångar

Omsättningstillgångarna har ökat med 6 660 mnkr och uppgår till 77 101 mnkr (70 441 mnkr). Stadens fordran på bolagskoncernen har ökat med 7 099 mnkr. Staden försöker minimera de likvida tillgångarna på grund av aktuellt ränteläge. Fordringar på staten, bland annat statsbidragsfordringar har minskat med 0,1 mdkr. Det är främst fordran på Migrationsverket som minskat.

Eget kapital och skulder

Det egna kapitalet har ökat med 3 176 mnkr till 72 937 mnkr (69 760 mnkr). I bokslut 2017 intecknades eget kapital för kommande satsningar under 2018–2020. Av intecknade medel, 1 830 mnkr, har 573 mnkr förbrukats under året. Medlen har dels använts till it-satsningar varav den beloppsmässigt största är implementering av gjord upphandling för drift av den gemensamma it-plattformen. Under året har även satsningar på sociala investeringar med 42 mnkr och kompetensutveckling med 46 mnkr genomförts.

Långfristiga skulder har ökat med 7 980 mnkr till 41 093 mnkr (33 111 mnkr). Bolagens ökade lånebehov har mötts genom att ta upp obligationslån, men även reverslån. Stadens stora investeringsvolym har medfört att staden behövt utnyttja del av tillgångarna och därmed har extra lån behövts tas upp för att vidarefördela till Stockholm Stads-hus AB-koncernen. Lån som förfaller till betalning inom ett år klassificeras som kort-

fristiga lån. (Se avsnittet om finanspolicy för en närmare analys.)

Kortfristiga skulder har ökat marginellt med 10 mnkr till 26 767 mnkr (26 757 mnkr). De kortfristiga lånen har ökat med 1 780 mnkr. Det är en ny deposit och certifikatlån, som orsakar ökningen, medan checkräkningskrediterna inte utnyttjades vid bokslutstillfället. År 2017 uppgick krediten till 0,5 mdkr. Stadens koncernbolag har checkräkningskrediter gentemot staden. Då dessa har ett positivt saldo uppstår en kortfristig skuld för staden. Denna skuld har under året minskat med 1 259 mnkr.

Tabellen visar kvarstående intecknade medel

IT-satsning	mnkr
Gemensam IT-plattform (GSIT 2.0)	397
Skolplattform	31
Stockholms Informations och Kommunikations Teknik (SIKT)	25
Uppgradering e-tjänstplattform	0
Dokumenthanteringssystem E-dok	42
Publikt Wifi-nätverk	6
GDPR - dataskyddsförordningen	6
Stockholm.se – modernisering av stadens hemsida	6
Smart stad	159
Modernisera sociala system	523
Beslutsstöd	13
Versionsbyte ekonomisystemet Agresso	30
Digital förnyelse	19
Summa	1 257
Medel för kompetensutveckling	138
Sociala investeringar	248

Soliditet

Soliditeten visar det egna kapitalet i förhållande till balansomslutningen. Måttet redovisas inklusive stadens ansvarsförbindelse för pensionsåtaganden. Soliditeten uppgår till 35 procent (36 procent). Förändringen påverkas av en höjd balansomslutning.

Pensioner

Skulden för förmånsbestämd ålderspension inklusive särskild löneskatt på pensionskostnader redovisas i balansräkningen med totalt 6 621 mnkr. Pensionsavsättningarna har under perioden ökat med 555 mnkr. Beräkningen bygger på Sveriges Kommuner och Landstings riktlinjer, RIPS17. Grunden för beräkningarna är pensionsavtalet KAP-KL. För anställda födda 1986 och senare gäller avtalet AKAP-KL, som är helt avgiftsbestämt.

Pensionsskulden intjänad till och med 1997

utgör en ansvarsförbindelse och uppgår till 16 736 mnkr inklusive särskild löneskatt (16 905 mnkr). Redovisningen, av denna del av pensionsskulden som ansvarsförbindelse, sker enligt den så kallade blandmodellen. Balansräkningen visar därmed en mer positiv bild av den ekonomiska ställningen. Vid beräkning av soliditeten ingår dock denna del av skulden. Årets minskning av ansvarsförbindelsen är mindre än beräknad, men en fortsatt minskning av ansvarsförbindelsen enligt tidigare trend är dock att vänta.

Den upplupna kostnaden för avgiftsbestämd ålderspension och särskild löneskatt på pensionskostnader redovisas som kortfristig skuld och uppgår sammanlagt till 901 mnkr (909 mnkr). Från och med 2018 betalas del av pensionsavgifterna innevarande år.

Medfinansiering

För att kunna genomföra angelägna satsningar är staden medfinansierare i ett antal stora statliga och regionala infrastrukturprojekt. Staden direktfinansierar dessa åtaganden vid avtalstecknandet och bokför åtagandet som en avsättning från vilken utbetalning sker. Staden har under året betalat ut 364 mnkr i

medfinansiering till Citybanan, bussterminalen vid Slussen, utbyggnad av tunnelbanan i enlighet med Stockholmsöverenskommelsen samt 23 mnkr till förstärkning och förnyelse av elnätet i Stockholmsregionen. Drygt hälften av utbetalningarna avser utbyggnad av tunnelbanan.

Citybanan har slutförts 2018. Härutöver finns avsättningar till medfinansiering där inga utbetalningar skett under året. Medfinansiering av byggandet av Norra länken är i det närmaste slutförd. Åtgärder i Nationalstadsparken pågår. Den beloppsmässigt största avsättningen är en följd av Sverigeförhandlingen där Stockholm åtagit sig att medfinansiera tunnelbana mellan Fridhemsplan och Älvsjö, en förlängning av Roslagsbanan till city samt Spårväg Syd men byggandet har inte kommit igång ännu. Tvärbana Norr, Kis-tagrenen, som staden medfinansierar enligt Stockholmsförhandlingen, där utbetalningarna beräknas ske vid framtida idrifttagande.

Leasingavtal

Värdet för stadens framtida åtagande för operationell leasing har ökat med drygt 2 mdkr och uppgår i bokslut 2018 till 11,3

mdkr, varav 84 procent, 9,5 mdkr, avser avtal med stadens bolag. En bidragande orsak till ökningen är den nya gymnasieskolan Anna Whitlock som öppnade i augusti 2018 samt volymökningar. I stort sett alla leasingavtal avser hyresavtal för lokaler. Avtalen med externa hyresvärdar är spridda över ett stort antal hyresvärdar, varför risken bedöms som låg. Endast ej uppsägningsbara leasingavtal med en avtalstid som överstiger tre år redovisas. Leasingavtalen för stadens it-leverantör ingår inte, då de inte uppfyller villkoren, men utgör en stor kostnad för staden.

Försäljningar

Stadens försäljningsinkomster under året uppgår till 3 221 mnkr vilket innebär en vinst netto för staden på 2 552 mnkr. Försäljningarna är till stor del kopplade till exploatering, 2,5 mdkr. De största objekten är belägna i Hagastaden, Hjorthagen och Liljeholmen. Försäljning av fastigheter i Botkyrka kommun har slutförts under året.

Lag om allmännyttiga kommunala bostadsaktiebolag

Lagen om allmännyttiga kommunala bostadsaktiebolag innehåller en möjlighet

för staden att via en särskild efterutdelning finansiera projekt inom ramen för stadens bostadsförsörjningsansvar, inom vilka åtgärder som främjar integration och social sammanhållning genomförs. Staden har under åren 2012–2014 erhållit efterutdelning om sammanlagt 3 020 mnkr för ändamålet. Utdelningen har öronmärkts för projekt i prioriterade områden i ytterstaden. Under året har 139,5 mnkr förbrukats. Utdelningen har finansierat projekt för bostäder i bland annat Rinkeby, Bromsten och Skärholmen, och idrottsinvesteringarna Solberga bollplan och Gubbängens sportfält. Totalt har 47 procent av öronmärkta medel förbrukats.

Ansvars och borgensförbindelser

Stadens åtagande avseende borgen och ansvarsförbindelser uppgår till 412 mnkr, vilket innebär en marginell förändring mot 2017. Borgensåtagandet avser dels ideella föreningar dels stiftelser eller bolag. Staden har även gått i borgen för en liten del pensionsutfästelser för stadens majoritetsägda bolag samt till vissa stiftelser. Större delen av dessa pensionsutfästelser har bortförsäkrats till S:t Erik Livförsäkring AB. Den samlade risken för stadens borgensåtagande bedöms som låg.

FOTO: LENNART JOHANSSON

Kassaflödesanalys

Summan av kassaflödet är positivt och uppgår till 520 mnkr. Stadens likvida tillgångar är positiva på balansdagen. Staden försöker minimera de likvida tillgångarna på grund av aktuellt ränteläge. Kassaflödet varierar efter bedömt behov av likvida tillgångar. Vid balansdagstillfället hade staden likvida tillgångar på 50 mnkr. Vid motsvarande tillfälle föregående år hade checkräkningskrediten utnyttjats med 476 mnkr.

Kassaflödet från verksamheten består av periodens resultat exklusive realisationsvinster/förluster och återläggning av ej likvidpåverkande poster i form av avskrivningar, avsättningar med mera. Från verksamheten uppgår kassaflödet till 3 054 mnkr (3 050 mnkr).

Kassaflödet från förändringen av kortfristiga fordringar/skulder samt lager beror främst på förändringar i fordringar/skulder gentemot stadens bolag. Den totala förändringen är negativ, -6 030 mnkr varav en högre nettofordran på bolagen utgör -8 358 mnkr. Bolagen har 2018 haft en markant högre investeringsvolym än tidigare, vilket ökat behovet av upplåning. Ökning av kortfristiga lån och kortfristiga skulder motverkar förändringen.

Kassaflödet från stadens investeringsverksamhet är negativt, -4 118 mnkr, beroende på en ökad investeringsvolym på 7,3 mdkr. Försäljningar har hållit nere det negativa kassaflödet, men mindre än föregående år. Utbetalning av bidrag till statlig infrastruktur påverkar flödet med -364 mnkr.

Staden har ökat sina långfristiga skulder för att täcka lånebehovet för bolagen, netto 7 979 mnkr. Stadens räntebärande tillgångar har minskat med 1,1 mdkr beroende på stadens

ökade investeringsvolym, som inte täckts av resultat och avskrivningar under året.

Investeringar i staden

Stadens investeringsutgifter 2018 uppgår till 7 349 mnkr (5 908 mnkr), vilket är en ökning med 24 procent i jämförelse med föregående år. Investeringsinkomsterna för året uppgår till 210 mnkr (45 mnkr). Netto uppgår investeringsutgifterna till 7 139 mnkr (5 863 mnkr), vilket är cirka en miljard lägre än budgeterat. Jämfört med föregående år har dock genomförandegraden för stadens nettoinvesteringar ökat från 78 procent till 87 procent.

Ombyggnaden av Slussen har varit stadens största investeringsprojekt under 2018. Stora pågående stadsutvecklingsprojekt är Hagastaden, Norra Djurgårdsstaden, Årstafältet och Årstastråket. Upprustning och utveckling av Östermalmshallen, Medborgarhuset och Liljevalchs konsthall pågår. Staden har också genomfört investeringar i klimatåtgärder, pendelstråk för cyklist, idrottsplatser och idrottsplatser.

Av årets investeringar utgör 4,3 mdkr, strategiska investeringar medan 2,8 mdkr utgörs av ersättningsinvesteringar, planerat underhåll och mindre investeringar. Maskiner och inventarier uppgår till 0,2 mdkr. En förskjutning mot en större del ersättningsinvesteringar har skett under året främst beroende på ombyggnaden av Slussen. Slussen påverkar även vilken kategori investeringar som det satsas mest på. År 2018 har störst satsning gjorts inom infrastruktur och därefter bostäder.

I följande tabell redovisas ett antal större projekt med genomförandebeslut som pågått under året (nettoutgifter, mnkr).

Staden har under 2018 genomfört investeringar i klimatåtgärder, pendelstråk för cyklist, idrottsplatser och idrottsplatser.

Investeringsutgifternas avvikelse jämfört med budget beror i många fall på tidsförskjutning av investeringsprojekten, vars genomförandetid sträcker sig över flera kalenderår. Projektens utfall kommer att kunna mätas först i samband med avslut och slutredovisning. Vid en prognostiserad avvikelse på mer än 15 procent krävs reviderat beslut i enlighet med investeringsstrategin.

Transparensdirektivet

Lagen om insyn i vissa finansiella förbindelser med mera ställer vissa krav på redovisning i offentliga företag, genom krav på öppen och separat redovisning. Syftet med lagen är att implementera EU-kommissionens direktiv 08/723/EEG i svensk lag (transparensdirektivet) för att motverka otillbörlig konkurrens.

Lagen omfattar offentliga företag där staten, kommuner eller landsting har ett direkt eller indirekt dominerande inflytande genom ägande, finansiell medverkan eller genom de regler som gäller för företaget. Även ekonomisk eller kommersiell verksamhet som drivs i förvaltningsform kan omfattas av begreppet.

Projektnamn	Avser	Total budget	Total projektprognos VB 2018	Utfall tom 2017	Budget 2018	Utfall 2018	Avvikelse 2018
Hagastaden	Bostäder	10 400	9 613,0	4 670,2	607,5	486,0	+121,6
Gasverket	Bostäder	961,1	870,8	351,8	91,1	102,3	-11,2
Årstastråket etapp 1	Bostäder	170,0	187,8	134,9	26,1	8,8	+17,3
Slussen	Infrastruktur	9 900	10 045,8	3 387,1	1 251,9	1 426,9	-175,0
Gubbängens IP	Idrott	195,3	200,9	29,4	73,0	38,4	+34,6
Järvafältet utomhusbad	Idrott	310,0	331,3	21,3	60,0	60,4	-0,4
Hjorthagen 1.13	Idrott	115,0	115,4	44,1	54,0	59,4	-5,4
Cykelplan, utbyggnad av pendelstråk	Infrastruktur	298,0	278,9	103,7	139,0	112,5	+26,5
Sergels torg, Tåtskikt inkl. Spårväg City	Infrastruktur	1 488,0	1 111,5	960,8	473,0	135,7	+337,3
Kulturhuset	Kultur	992,0	989,3	32,7	158,0	59,6	+98,4
Medborgarhuset	Kultur	1 000,0	1 000,1	150,6	271,0	288,2	-17,2
Östermalmshallen	Kommersiella lokaler	980,0	1 200,7	519,7	232,0	299,9	-67,9

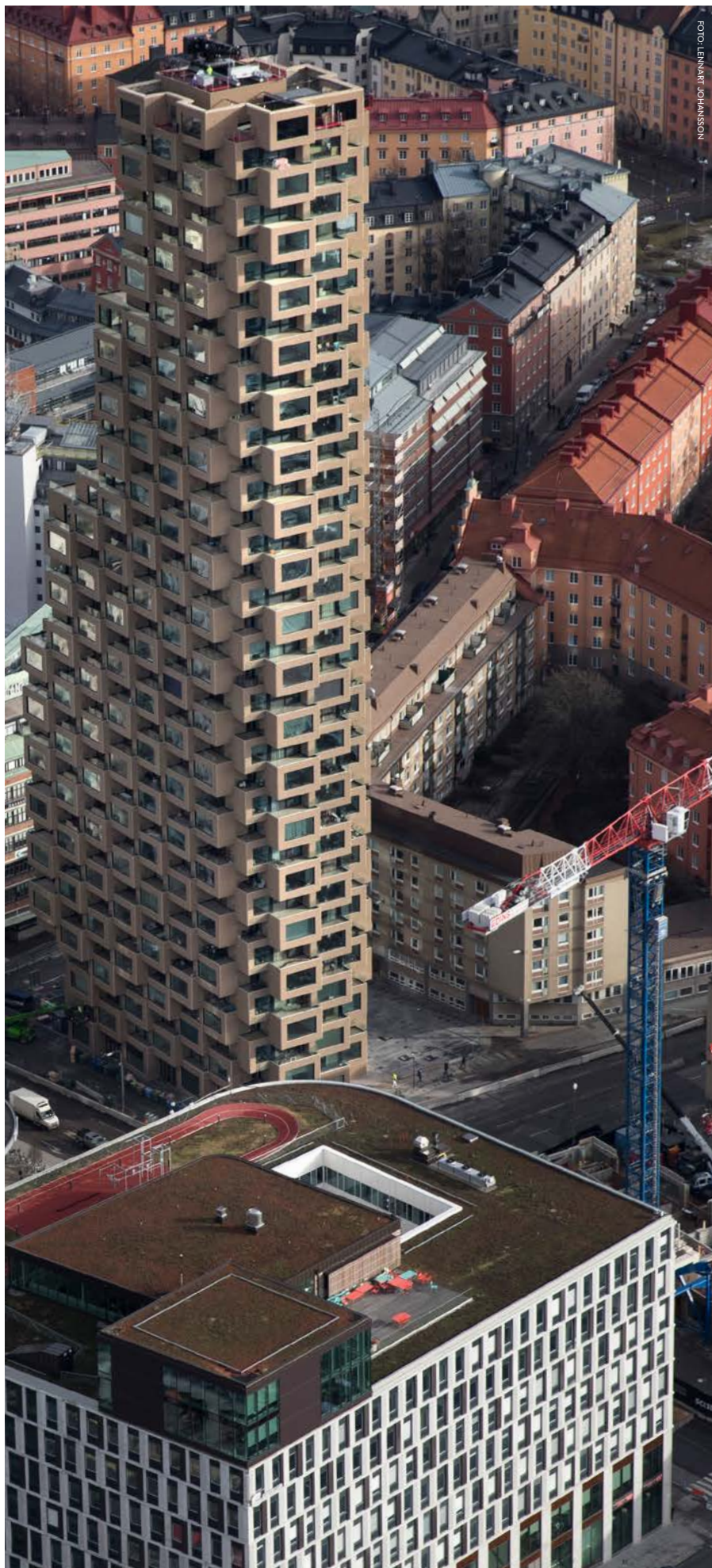
Enligt lagen ska offentliga företag som har en årlig nettoomsättning överstigande 40 miljoner euro under vart och ett av de två senaste räkenskapsåren tillämpa bestämmelserna om öppen redovisning.

De bolag som omfattas av direktivet och uppgiftsskyldigheten är Stockholms Hamn AB, AB STOKAB och Stockholms Stads Partering AB. Staden hanterar upplåning åt stadens bolag. Samtliga bolag erbjuder upplåning och placering med villkor motsvarande kommunkoncernens externa finansieringskostnad med utrymme för eventuell omkostnadsersättning. Inga kapitaltillskott, amorteringsfria lån eller förlustbidrag lämnas.

Begränsningar avdrag för koncerninterna räntor

Riksdagen beslutade i slutet av år 2012 om ytterligare begränsningar för avdrag för koncerninterna räntor i huvudsyfte att förhindra kapitalflykt till utlandet med skatteplanering. Skatteverket har tillämpat det nya regelverket från och med år 2014 och för inkomståren 2014–2015 fattat ett slutligt omprövningsbeslut som innebär att en begränsad del av räntekostnaderna anses vara avdragsgilla. Stockholms stad och koncernen Stockholms Stadshus AB har sedan beslutet sökt besked hur stadens bolag ska förhålla sig till Skatteverkets tolkningar. Stockholms stad och koncernen Stockholms Stadshus AB anser att räntekostnaderna ska bedömas som fullt avdragsgilla för berörda bolag inom koncernen. Berörda bolag har även yrkat att räntekostnaderna är avdragsgilla i de inkomstdeklarationer som avser inkomståren 2014–2017. Stockholms stad och koncernen Stockholms stadshus AB har sedan tidigare reserverat kostnader för 2014–2017 för utökade skattekostnader till följd av Skatteverkets beslut. Även för bokslutet 2018 har kostnader reserverats genom en bedömning av hur den princip som Skatteverket använt påverkar inkomståret 2018.

Vad avser Skatteverkets omprövningsbeslut för inkomståren 2014–2015 vill Stockholms stad och koncernen Stockholms Stadshus AB få en rättslig prövning av dessa och besluten har därför överklagats. Då förvaltningsrättens dom under sommaren 2018 var i linje med Skatteverkets beslut har bolaget överklagat besluten och förvaltningsrättens dom till Kammarrätten.

Årsboks slut

Resultaträkning		Staden			Kommunkoncernen	
mnkr	Not	2018-12-31	2017-12-31	2018 Budget	2018-12-31	2017-12-31
Verksamhetens intäkter	1	12 297,6	12 103,4	8 159,3	24 203,0	23 565,6
Jämförelsestörande intäkter	2	3 041,6	4 414,5	0,0	3 126,9	4 991,1
Verksamhetens kostnader	3	-54 877,3	-52 947,0	-52 329,5	-61 101,6	-58 977,5
Jämförelsestörande kostnader	4	-1 600,7	-3 477,3	0,0	-1 623,8	-3 613,5
Avskrivningar	5	-1 453,7	-1 322,3	-1 291,5	-5 222,4	-4 839,8
Verksamhetens nettokostnader		-42 592,5	-41 228,8	-45 461,7	-40 617,9	-38 874,1
Skatteintäkter	6	47 714,0	46 252,1	47 882,3	47 714,0	46 252,1
Generella statsbidrag och utjämning	7	-3 745,3	-3 534,5	-4 172,1	-3 745,3	-3 534,5
Resultat från andelar i intresseföretag	8	-	-	-	555,9	580,5
Finansiella intäkter	9	2 450,5	1 598,0	2 501,6	136,8	94,5
Finansiella kostnader	10	-650,2	-725,7	-750,0	-607,3	-653,5
Resultat efter skatteintäkter och finansiellt resultat		3 176,4	2 361,1	0,1	3 436,2	3 864,9
Skatt	11	-	-	-	-303,7	-419,0
Årets resultat (ÅR)		3 176,4	2 361,1	0,1	3 132,5	3 445,9
Avgår jämförelsestörande intäkt	12	-563,1	-1 533,0	0,0	-	-
Årets resultat efter balanskravsjusteringar		2 613,3	828,1	0,1	-	-
Årets balanskravsresultat		2 613,3	828,1	0,1	-	-
Hänförligt till majoritetens ägare			-		3 127,2	3 427,4
Hänförligt till minoritetens ägare			-		5,3	18,5

Balansräkning		Staden		Kommunkoncernen	
mnkr	Not	2018-12-31	2017-12-31	2018-12-31	2017-12-31
Tillgångar					
Immateriella anläggningstillgångar		-	-	70,3	86,3
Immateriella anläggningstillgångar	13	-	-	70,3	86,3
Summa immateriella anläggningstillgångar		-	-	70,3	86,3
Materiella anläggningstillgångar					
Mark, byggnader och tekniska anläggningar	14	55 061,5	52 010,6	143 057,4	137 330,4
Maskiner och inventarier	15	829,2	718,1	9 543,7	8 513,1
Pågående ny-, till- och ombyggnader	16	21 787,2	20 055,6	43 315,0	36 416,8
Summa materiella anläggningstillgångar		77 677,8	72 784,4	195 916,0	182 260,3
Finansiella anläggningstillgångar					
Aktier och andelar	17	4 265,6	4 031,4	3 057,4	2 822,3
Kapitalandel intresseföretag	18	-	-	6 095,7	5 939,9
Långfristiga fordringar	19	16,9	17,6	80,0	58,6
Summa finansiella anläggningstillgångar		4 282,5	4 049,0	9 233,1	8 820,8
Summa anläggningstillgångar		81 960,3	76 833,4	205 219,3	191 167,5
Omsättningstillgångar					
Exploateringsfastigheter	20	1 727,8	1 629,0	1 727,8	1 629,0
Varulager och pågående arbete	21	4,8	4,1	42,3	43,8
Kortfristiga fordringar	22	75 303,3	68 783,8	4 571,0	5 276,6
Kortfristiga placeringar	23	14,8	18,3	197,0	141,9
Kassa och bank	24	50,0	5,8	59,1	137,9
Summa omsättningstillgångar		77 100,7	70 441,0	6 597,1	7 229,1
Summa tillgångar		159 061,0	147 274,4	211 816,4	198 396,6
Eget kapital och skulder					
Eget kapital	25, 26				
Årets resultat enl resultaträkning		3 176,4	2 361,1	3 132,5	3 445,9
Resultatutjämningsreserv		0,0	0,0	0,0	0,0
Övrigt eget kapital		69 760,2	67 399,0	120 689,7	117 251,6
Summa eget kapital		72 936,6	69 760,2	123 822,2	120 697,6
Avsättningar					
Pensioner och liknande förpliktelser	27	6 620,6	6 066,3	8 740,7	8 114,5
Uppskjuten skatteskuld				1 488,3	1 537,0
Övriga avsättningar	28	11 643,8	11 579,8	11 841,3	11 821,2
Summa avsättningar		18 264,5	17 646,1	22 070,3	21 472,7
Minoritetsintresse i eget kapital				70,5	65,2
Långfristiga skulder					
Obligationslån	29	27 830,5	24 400,3	27 830,5	24 400,3
Reverslån	30	12 700,0	8 349,0	12 700,0	8 349,0
Övriga långfristiga skulder	31	562,1	362,0	953,1	788,6
Summa långfristiga skulder		41 092,6	33 111,3	41 483,6	33 537,9
Kortfristiga skulder					
Kortfristiga skulder	32	19 081,2	20 850,8	16 669,1	16 703,8
Kortfristiga lån	33	7 686,3	5 906,0	7 700,7	5 919,4
Summa kortfristiga skulder		26 767,4	26 756,8	24 369,8	22 623,2
Summa eget kapital och skulder		159 061,0	147 274,4	211 816,4	198 396,6
Ställda panter		-	-	-	-
Ansvars- och borgensförbindelser	34	411,9	418,7	498,8	498,8
Pensionsskuld ansvarsförb inkl löneskatt	35	16 735,8	16 904,7	16 735,8	16 904,7
Derivatinstrument; marknadsvärde	36	-291,9	-387,7	-291,9	-387,7
Leasingavtal operationell leasing erlaggs	37	11 329,6	9 136,3	4 207,5	4 465,1
Leasingavtal operationell leasing erhålls	37	-	-	23 439,1	18 059,3
Efterutdelning 2012 §5:1 allbolagsl kvarstår	38	103,2	149,4		
Efterutdelning 2013 §5:1 allbolagsl kvarstår	38	1 234,2	1 327,4		
Efterutdelning 2014 §5:1 allbolagsl kvarstår	38	265,7	265,8		

Kassaflödesanalys		Staden		Kommunkoncernen	
mnkr	Not	2018-12-31	2017-12-31	2018-12-31	2017-12-31
Den löpande verksamheten					
Årets resultat		3 176,4	2 361,1	3 132,5	3 445,9
Återläggning reavinster/reaförluster	39	-2 552,1	-4 163,4	-2 617,0	-4 603,9
Justering för ej likviditetspåverkande poster	40	2 507,1	4 856,1	5 713,1	7 671,5
Minskning av avsättningar p g a utbetalningar	41	-77,7	-3,4	-77,7	-3,4
Medel från verksamheten före förändring av rörelsekapital		3 053,7	3 050,5	6 150,8	6 510,2
Ökning/minskning kortfristiga fordringar	42	-6 516,0	-4 740,5	650,9	219,6
Ökning/minskning förråd och varulager		-0,7	5,4	1,6	-1,6
Ökning/minskning kortfristiga skulder	43	486,6	2 069,8	3 139,1	2 734,9
Kassaflöde från den löpande verksamheten		-2 976,4	385,1	9 942,4	9 463,0
Utbetalning av bidrag till statlig infrastruktur*					
Utbetalning av bidrag till statlig infrastruktur		-364,2	-155,8	-364,2	-155,8
Investeringsverksamheten					
Investering i immateriella anläggningstillgångar	44	0,0	0,0	-6,7	-23,8
Försäljning av immateriella anläggningstillgångar		-	-	0,0	0,0
Investering i materiella anläggningstillgångar	45	-7 098,1	-5 855,7	-19 607,8	-16 079,7
Försäljning av materiella anläggningstillgångar	46	3 207,5	4 944,4	3 275,0	5 731,9
Investering i finansiella anläggningstillgångar	47	-240,7	-41,9	-240,7	-88,0
Försäljning av finansiella anläggningstillgångar	48	13,5	0,0	6,4	4,7
Övrig förändring anläggningstillgångar		-	-	-	-
Kassaflöde från investeringsverksamheten		-4 117,8	-953,3	-16 573,8	-10 454,9
Finansieringsverksamheten					
Nyupptagna lån		13 439,4	6 485,3	13 439,4	6 485,3
Amortering av långfristiga skulder		-5 430,0	-3 082,7	-5 430,0	-3 082,7
Ökning/minskning av långfristiga skulder	49	-31,4	-2 315,6	-560,9	-1 883,9
Ökning/minskning av långfristiga fordringar		0,8	0,8	0,8	0,8
Kassaflöde från finansieringsverksamheten		7 978,7	1 087,8	7 449,3	1 519,5
Årets kassaflöde		520,2	363,9	453,7	371,8
Likvida medel vid årets början		-470,2	-834,1	-394,6	-766,4
Likvida medel vid periodens slut	50	50,0	-470,2	59,1	-394,6
Räntebärande nettotillgång/skuld		14 878,2	15 940,9	-38 426,2	-30 715,6
Räntebärande nettotillgång/skuld vid årets början		15 940,9	12 814,9	-30 715,6	-29 324,8
Räntebärande nettotillgång/skuld vid periodens slut		14 878,2	15 940,9	-38 426,2	-30 715,6

* Se not 41, bidrag till statlig infrastruktur bryts ut från minskning av avsättning och redovisas separat.

Redovisningsprinciper

Kommunal redovisningslag

Bokslutet har upprättats i enlighet med den kommunala redovisningslagen (SFS 1997:614) och Rådet för kommunal redovisnings rekommendationer.

Avskrivningar

Staden använder linjär avskrivning – ett lika stort belopp skrivs av varje månad under nyttjandeperioden. Från och med 2018 används linjär avskrivning även vid tilläggsinvesteringar. Till och med 2017 tillämpades saldojusterad avskrivning – tilläggsinvesteringen slutavskrivs vid samma tillfälle, som den ursprungliga investeringen. Effekten av förändringen kostnadsmässigt beräknas vara marginell varför ingen justering gjorts av jämförelseperioden. Omkostnadsförd anläggning – ingen avskrivning görs – används till exempel för mark och konst. Komponentavskrivning tillämpas från och med år 2015. Komponentindelning görs vid kalkylering och aktivering. Inget krav på komponentindelning finns under byggnadstiden. Komponentindelning görs utifrån naturliga komponenter där utbytestid och underhållstid är avgörande för vad som ska räknas som naturligt. Vid utbyte av komponenter förutsätts i normalfallet den tidigare komponenten vara slutavskriven och ingen utrangering görs. Uppenbara undantag från regeln är till exempel utbyte av hiss. Görs utbytet av komponenten efter ett tidsintervall, som väsentligt avviker från nyttjandetiden, ska utrangering göras. En gång per år utrangeras nollställda, ersatta komponenter. Som utgångspunkt för bedömning av nyttjandetider har staden hämtat vägledning från Rådet för kommunal redovisnings (RKR) idéskrift Avskrivningar.

Värderingsprinciper

Anläggningstillgångar har redovisats till anskaffningsvärdet. I anskaffningsvärdet inräknas utgifter för nedmontering och bortforsling av tidigare tillgång och återställande av plats om detta är en förutsättning för den nya tillgången. Som anläggningstillgång räknas tillgångar, som har en livslängd på minst tre år och uppgår till minst ett basbelopp. För investeringar i annans fastighet gäller, om fastigheten tillhör de kommunala bolagen Skolfastigheter i Stockholm AB och Micasa Fastigheter i Stockholm AB, att investeringsutgiften ska uppgå till minst 0,5 mnkr för att räknas som investering. Beslut om detta undantag är fattat i kommunfullmäktige den 3 november 2008 och ska omfatta mindre projekt och byggåtgärder. Undantaget bedöms beloppsmässigt vara försumbart och därmed inte påverka räkenskaperna i någon väsentlig omfattning.

Aktiveringstidpunkt för anläggning

En anläggning aktiveras i normalfallet och börjar skrivas av när den tas i bruk. Om inte samtliga utgifter flutit in eller kunnat uppskattas med rimlig säkerhet får aktiverings-tidpunkten skjutas upp högst sex månader.

Omsättningstillgångar har redovisats till det lägsta av anskaffningsvärdet och verkligt värde på balansdagen.

Immateriella tillgångar: Stockholms stad redovisar i dag inga immateriella tillgångar. Enligt stadens redovisningsregler för investeringar ska restriktivitet iaktas när en tillgång klassificeras som immateriell för att undvika en övervärdering av tillgångssidan. Till och med bokslut 2018 bedöms inga tillgångar uppfylla kraven på en immateriell tillgång.

Nedskrivning av tillgångar

Nedskrivning av tillgångar görs i enlighet med RKR 19. Staden tillämpar gränsen att en anläggnings värde ska uppgå till minst 1 mnkr för att en prövning av nedskrivningsbehov ska göras. Nedskrivning görs när bokfört värde överstiger återvinningsvärdet med minst 0,5 mnkr och förändringen bedöms som varaktig, där varaktig definieras som minst fem år.

Leasing

I enlighet med Rådet för kommunal redovisnings rekommendation nr 13.2, 2013 ”Redovisning av hyres-/leasingavtal” redovisar staden kommande kostnader för leasingavtal. Finansiell leasing redovisas i balansräkningen. En väsentlighetsbedömning har gjorts och avtal har endast tagits med där den totala utgiften överstiger 0,5 mnkr eller den årliga kostnaden överstiger 0,2 mnkr. Operationell leasing redovisas inom linjen med samma beloppsgränser, som för finansiell leasing. Enligt rekommendationen ska redovisning ske om leasingtiden överstiger tre år. Stadens avtal om it-tjänster nämns i not om operationell leasing, trots att tidsvillkoret inte är uppfyllt på grund av att detta ekonomiska åtagande är omfattande.

Försäljning och inköp av anläggningstillgångar

Vid försäljning och köp av anläggningstillgångar gäller, som huvudregel, att transaktionen bokförs vid dagen för tillträde.

Lånekostnader

Lånekostnaderna belastar den period de hänförs till och inräknas inte i tillgångars anskaffningsvärden.

Klassificering

Kortfristiga fordringar och skulder förfaller

till betalning inom tolv månader från balansdagen. *Långfristiga fordringar och skulder* förfaller till betalning efter mer än tolv månader efter balansdagen. Undantag är investeringsinkomster som i sin helhet redovisas som långfristiga skulder då investeringsinkomster inte är likvidpåverkande.

Exploateringsfastigheter, som avses avyttras, redovisas som omsättningstillgångar. Semesterlöneskuld, okompenserad övertid är skuldförda enligt ställning den 31 december 2018.

Finansverksamhet

Finansverksamheten inom kommunkoncernen grundar sig på stadens finanspolicy, som fastställs årligen av kommunfullmäktige. Utländska lån värderas enligt principer för säkringsredovisning. Staden utnyttjar valuta-terminer och/eller ränte- och valutaswappar i syfte att säkra positioner avseende kurs- och ränteförändringar. Köp eller försäljning av finansiella tillgångar eller skulder redovisas per likviddagen. Finansiella omsättningstillgångar och kortfristiga skulder värderas till anskaffningsvärdet. Eventuella emissionsutgifter och liknande transaktionsutgifter periodiseras enligt linjär metod. Avseende över- och underkurser på obligationer periodiseras även belopp under en miljon kronor.

Jämförelsestörande poster

Som jämförelsestörande poster redovisas vinster och förluster samt poster av engångskaraktär, som inte tillhör den normala verksamheten. Hit räknas exploateringsinkomster och utgifter som bruttoredovisas enligt gällande regelverk, bokfört värde som kostnad och försäljningsinkomsten som intäkt. Enligt beslut i kommunfullmäktige 2017 har en inteckning gjorts av eget kapital till olika åtgärder. Staden har valt att redovisa ovanstående poster som jämförelsestörande om de uppgår till minst 0,1 mnkr.

Avsättningar

Staden gör, utöver avsättning för pensions-skulden, avsättningar för effekter av stora omorganisationer, när detta är aktuellt, åtaganden inom det infrastrukturella området med mera. Vid avsättningar tillämpas direkt resultatföring. Posterna redovisas som jämförelsestörande.

Pensionsåtaganden

Stadens pensionsskuld redovisas dels som en avsättning i balansräkningen, dels som en ansvarsförbindelse. Pensioner intjänade till och med 1997 redovisas som en ansvarsförbindelse. Stadens personals individuellt intjänade pensionsrättigheter under året redovisas i balansräkningen som en upplupen kostnad.

Pensionsskulden är korrigerad med bortförsäkrade åtaganden, vilka har liten omfattning. Åtaganden avseende latent efterlevandepension ingår i skuld och ansvarsförbindelse.

Beräkningen av pensionsskulden är gjord enligt Riktlinjer för beräkning av pensions-skuld (RIPS 17). Grunden för beräkningarna är pensionsavtalet KAP-KL. Avtalet AKAP-KL är helt avgiftsbaserat och påverkar inte pensionsskulden.

Fordringar/skulder mot koncernbolagen

Staden handhar upplåning respektive utlåning åt de kommunala bolagen. Bolagen har konto i stadens koncernstruktur med några få undantag. Beroende på saldo redovisas fordran eller skuld gentemot respektive bolag. Två bolag har sin skuld mot Stockholms Stadshus AB i stället för direkt mot staden.

Sammanställd redovisning

Allmänt. Enligt Lagen om kommunal redovisning ska Stockholms stads års- och delårsbokslut även omfatta sådan verksamhet som bedrivs av andra juridiska personer inom kommunkoncernen och en sammanställd redovisning ska upprättas. Syftet med den sammanställda redovisningen, som är den kommunala motsvarigheten till koncernredovisning, är att ge en samlad bild av stadens nämnder, aktiebolag och kommunalförbunds

verksamhet och ekonomiska ställning.

Den sammanställda redovisningen har upprättats enligt RKR 8.2 Sammanställd redovisning. Stadens nämnder har proportionellt konsoliderats med stadens direkt och indirekt hel- och samägda företag där staden minst har ett betydande inflytande.

Skillnad i redovisningsprinciper mellan bolagen och staden kan förekomma på grund av att olika lagstiftning och rekommendationer tillämpas för staden respektive bolagen. I den sammanställda redovisningen har effekter av väsentlig betydelse beroende på skillnader mellan redovisningsprinciper för bolag och staden justerats utifrån kommunala redovisningsprinciper.

En sammanställd redovisning görs i samband med tertialrapport 2 samt årsbokslut.

Sammanställd redovisning konsolideringsprinciper

Huvuddelen av stadens bolag finns samlade i koncernen Stockholms Stadshus AB som är helägd av staden. Bokslutet för koncernen Stockholms Stadshus AB används som underlag för konsolidering av den sammanställda redovisningen. Alla interna mellanhavanden samt interna vinster och förluster av väsentlig betydelse elimineras.

Det i koncernen Stockholms Stadshus AB ingående dotterbolaget S:t Erik Livförsäkring AB redovisar finansiella instrument till verkligt värde. Ingen justering av detta sker i den sammanställda redovisningen eftersom värdena inte är av väsentlig betydelse.

Den sammanställda redovisningen har i huvudsak upprättats enligt förvärvsmetoden, vilket innebär att endast ägda andelar av företagens räkenskapsposter konsolideras samt att de bokförda värdena av andelar i koncernföretagen elimineras mot förvärvat andel av dotterbolagens egna kapital. Därmed ingår i den sammanställda redovisningen enbart den del av dotterbolagens egna kapital som tillkommit efter förvärvet. Det samägda företaget AB Stockholm Exergi konsolideras dock med kapitalandelsmetoden. Avsteget mot att använda proportionell konsolideringsmetod gällande AB Stockholm Exergi görs då det bedöms ge en mer rättvisande bild av innehavet eftersom staden inte har det bestämmande inflytandet och verksamheten i det samägda företaget är av kommersiell karaktär.

Samma metod har till och med 2016 använts även för Mässfastigheter i Stockholm AB, Nynäshamns mark AB och SYVAB – Sydvästra Stockholmsregionens VA-verksamhet AB. Från och med 2017 konsolideras dessa bolag proportionellt.

Tillämpning av vissa redovisningsprinciper i Stockholms stad

Exploateringsfastigheter

Exploateringsfastigheter, som avses avyttras, redovisas som omsättningstillgångar vid samtliga bokslutstillfällen. Aktiverade tillgångar avses endast att avyttras i undantagsfall. Berört är pågående ny- till- och ombyggnader, som inte är aktiverade. Den del av dessa upparbetade anläggningar, som avses säljas, bokförs som omsättningstillgång vid bokslutstillfället. Vid försäljningar brutto-redovisas bokfört värde som kostnad och försäljningsköpeskillingen som intäkt.

Investeringsinkomster

Rådet för kommunal redovisnings rekommendation 18, Intäkter från avgifter, bidrag och försäljningar har tillämpats sedan 2010.

Båtagare debiteras årligen en avgift för underhåll av båtplatser. I och med att underhåll, sedan införandet av komponentavskrivningar, bokförs som en investering redovisas inbetalda avgifter för att täcka underhållet, som en investeringsinkomst.

Definitioner till årsbokslut

- **Anläggningstillgångar** är tillgångar som är avsedda för stadigvarande bruk i verksamheten. Kan vara immateriella (till exempel goodwill), materiella (till exempel byggnader) eller finansiella (till exempel aktier).
- **Avskrivning enligt plan** är den fördelade totalutgiften för en anläggningstillgångs delar. Kostnaden fördelas över de antal år som tillgången används i verksamheten. På tillgångar som mark och konst görs ingen avskrivning.
- **Avsättningar** är legala förpliktelser som är hänförliga till räkenskapsåret eller tidigare räkenskapsår och som på balansdagen är säkra eller sannolika till sin förekomst men ovissa till belopp eller till den tidpunkt då de ska infrias.
- **Balanskravet** är kopplat till resultaträkningen. Enligt kommunallagen ska budgeten upprättas så att intäkterna överstiger kostnaderna (KL 8 kap. 4 §). Om det redovisade resultatet blir negativt, det vill säga om kostnaderna för ett visst räkenskapsår överstiger intäkterna, ska det negativa resultatet regleras senast under det tredje året efter det att det negativa resultatet redovisades. Huvudprincipen är att realisationsvinster inte ska inräknas i intäkterna då avstämning med balanskravet görs. Undantag kan dock göras om det står i överenskommelse med god ekonomisk hushållning, till exempel om försäljningen är ett led i en omstrukturering.
- **Balansräkningen (BR)** är en sammanställning av tillgångar, eget kapital, avsättningar och skulder på balansdagen, det vill säga redovisningsperiodens sista dag.
- **Certifikat** kan emitteras av till exempel kommuner eller företag. Lån kan upptas genom utgivande, emission, av löpande skuldebrev med löptider upp till ett år.
- **Eget kapital** utgör skillnaden mellan tillgångar och skulder. Visar hur stor del av tillgångarna som inte finansierats med lån.
- **Eliminering** innebär att interna poster tas bort, så att uppgifter om intäkter, kostnader, fordringar och skulder endast innehåller för staden externa poster.
- **Euro Commercial Paper (ECP)** är certifikat med löptider på upp till ett år och som kan emitteras i flera olika valutor.
- **Euro Medium Term Note (EMTN)** är skuldebrev i form av obligationer, med löptid över ett år. Dessa obligationer kan emitteras i flera olika valutor.
- **Förpliktelse** – ett åtagande som härrör från kontrakt, lagstiftning eller annan laglig grund.
- **Kassaflödesanalysen** visar in- och utbetalningar för stadens olika verksamheter. Summan av in- och utbetalningar utgör årets totala kassaflöde.
- **Finansnetto** är skillnaden mellan posterna finansiella intäkter och finansiella kostnader i resultaträkningen.
- **Medium Term Note (MTN)** är lån som upptas genom utgivande, emission, av löpande skuldebrev i form av obligationer med löptider om lägst ett år.
- **Omsättningstillgångar** är tillgångar som inte innehas för stadigvarande bruk, utan förbrukas i samband med framställning av produkter eller tjänster eller på annat sätt används i rörelsen.
- **Resultaträkningen (RR)** är en sammanställning av intäkter och kostnader som utmynnar i ett resultat för en viss period.

Noter till resultaträkningen

INTERNA POSTER ÄR ELIMINERADE

NOT 1 Verksamhetens intäkter		Staden		Kommunkoncernen	
mnkr		2018-12-31	2017-12-31	2018-12-31	2017-12-31
Taxor, avgifter m m		5 040,3	4 674,3	9 556,4	9 079,4
Hyror, tomträttsavgälder		4 165,6	4 099,2	11 339,3	11 102,2
Statsbidrag		3 039,5	3 292,1	3 255,1	3 346,3
EU-bidrag		52,2	37,8	52,2	37,8
Summa verksamhetens intäkter		12 297,6	12 103,4	24 203,0	23 565,6

NOT 2 Jämförelsestörande intäkter		Staden		Kommunkoncernen	
mnkr		2018-12-31	2017-12-31	2018-12-31	2017-12-31
Realisationsvinster vid försäljningar		551,9	1 533,0	637,2	2 109,7
Försäljning av exploateringsfastigheter*		2 489,7	2 881,4	2 489,7	2 881,4
Summa jämförelsestörande intäkter		3 041,6	4 414,5	3 126,9	4 991,1

* Försäljning av exploateringsfastigheter bruttoredovisas.

NOT 3 Verksamhetens kostnader		Staden		Kommunkoncernen	
mnkr		2018-12-31	2017-12-31	2018-12-31	2017-12-31
Material och köpta tjänster m m		-9 071,3	-8 872,7	-12 491,2	-12 682,7
Bostadstillägg, sociala bidrag och andra understöd		-2 314,3	-2 277,6	-2 314,3	-2 277,6
varav försörjningsstöd/socialbidrag		-947,3	-930,7	-947,3	-930,7
Entreprenader och köp av verksamhet		-19 135,6	-18 899,1	-19 386,4	-18 758,9
Löner*		-16 536,3	-15 616,7	-18 206,8	-17 084,9
Arbetsgivaravgifter och avtalsförsäkringar		-5 137,5	-4 858,3	-5 678,6	-5 329,0
Pensionskostnader**		-2 576,7	-2 304,4	-2 853,0	-2 480,9
varav utbetalning av pensioner		-933,8	-895,5	-933,8	-895,5
varav pensionsavgifter		-806,6	-739,1	-806,6	-739,1
varav tjänstepensionsförsäkringsavgifter		-0,1	-0,2	-0,1	-0,2
varav särskild löneskatt		-428,3	-386,1	-481,2	-386,1
varav förändring av pensionsskuld inkl. löneskatt		-407,5	-283,5	-407,5	-283,5
Övriga personalkostnader***		-105,8	-118,1	-171,3	-363,5
Summa verksamhetens kostnader		-54 877,3	-52 947,0	-61 101,6	-58 977,5

* Timlöner, ersättning obehövlig arbetstid, övertid inklusive arbetsgivaravg är periodiserade.

** Ränte- och basbeloppsuppräknings av pensionsskulden inklusive löneskatt redovisas under finansiella kostnader.

*** Varav +305 mnkr 2018, +283 mnkr 2017 aktiverat eget arbete.

NOT 4 Jämförelsestörande kostnader

mnkr	Staden		Kommunkoncernen	
	2018-12-31	2017-12-31	2018-12-31	2017-12-31
Bokfört värde försäljning exploateringstillgångar*	-500,5	-251,0	-500,7	-251,0
Realisationsförluster vid försäljningar	-0,2	0,0	-23,1	-136,2
Gjord avsättning till infrastruktur o begravningsverks m m**	-439,3	-3 019,5	-439,3	-3 019,5
lanspråktagande av notningar enligt 2017 års bokslut				
IT-kostnader***	-572,8	-182,8	-572,8	-182,8
varav skolplattform	-219,3	-22,0	-219,3	-22,0
varav upphandling nytt ekonomisystem	0,0	-12,2		-12,2
varav digital förnyelse och e-tjänster	-30,8	-59,8	-30,8	-59,8
varav projekt eDok	-68,4	-50,7	-68,4	-50,7
varav GS-IT	-163,2	-38,2	-163,2	-38,2
varav modernisering sociala system	-46,4	0,0	-46,4	0,0
varav smart Stad	-30,9	0,0	-30,9	0,0
varav övriga IT-satsningar	-13,9	0,0	-13,9	0,0
Sociala investeringar	-41,6	-10,6	-41,6	-10,6
Kompetensutvecklingssatsningen	-46,3	-13,4	-46,3	-13,4
Summa jämförelsestörande kostnader	-1 600,7	-3 477,3	-1 623,8	-3 613,5

* Försäljning av exploateringstillgångar bruttoredo visas.

** Begravningsverksamh 36,0 mnkr; Slussen bussterminal 198,3; Tvärbana Norr 40,0 mnkr; Övrigt 165,0 mnkr.
KPI-uppräknings, 66,7 mnkr; redovisas som finansiell jämförelsestörande kostnad.

*** I bokslut 2017 beslöts att notningar avseende IT-satsningar skulle uppgå till 1 830 mnkr avseende perioden 2018–2020.

NOT 5 Avskrivningar*

mnkr	Staden		Kommunkoncernen	
	2018-12-31	2017-12-31	2018-12-31	2017-12-31
Avskrivning hyresrätter immateriella tillgångar (Procent 20–33)	0,0	0,0	-26,2	-22,4
Avskrivning byggnader tekniska anläggningar (Procent 1,4–33,3)	-1 228,9	-1 103,1	-4 447,7	-4 135,0
Avskrivningar maskiner inventarier (Procent 2–33)	-219,6	-201,3	-745,3	-669,6
Summa planenliga avskrivningar	-1 448,5	-1 304,4	-5 219,1	-4 827,0
Nedskrivningar	0,0	-0,1	0,0	-1,8
Reservering för kommande nedskrivningsbehov	0,0	0,0	0,0	0,0
Återföring nedskrivningar	0,0	0,0	5,0	8,8
Utrangeringar	-5,2	-17,9	-8,3	-19,8
Summa avskrivningar	-1 453,7	-1 322,3	-5 222,4	-4 839,8

* Komponentavskrivningar är genomfört avseende samtliga anläggningar.

NOT 6 Skatteintäkter

mnkr	Staden		Kommunkoncernen	
	2018-12-31	2017-12-31	2018-12-31	2017-12-31
Årets preliminära skatteintäkter	47 705,0	46 190,5	47 705,0	46 190,5
Korrigerad prognostiserad slutavräkning 2016/2015	2,4	4,9	2,4	4,9
Korrigerad prognostiserad slutavräkning 2017/2016	-137,4	48,9	-137,4	48,9
Prognostiserad slutavräkning 2018/2017	-57,9	-190,6	-57,9	-190,6
Begravningsavgifter	201,9	198,3	201,9	198,3
Summa skatteintäkter	47 714,0	46 252,1	47 714,0	46 252,1

NOT 7 Generella statsbidrag och utjämning		Staden		Kommunkoncernen	
mnkr		2018-12-31	2017-12-31	2018-12-31	2017-12-31
Införandebidrag		0,0	76,6	0,0	76,6
Regleringsbidrag		149,3	0,0	149,3	0,0
Generella statsbidrag		425,5	442,7	425,5	442,7
varav byggbonus		117,3	187,9	117,3	187,9
Kommunal fastighetsavgift		1 176,9	1 157,5	1 176,9	1 157,5
Summa generella statsbidrag och utjämning		1 751,7	1 676,9	1 751,7	1 676,9
Avgifter i utjämningssystemet					
Inkomstutjämningsavgift		-3 767,2	-3 606,1	-3 767,2	-3 606,1
Regleringsavgift		0,0	-9,1	0,0	-9,1
Kostnadsutjämningsavgift		-461,3	-389,7	-461,3	-389,7
Avgift till LSS-utjämning		-1 268,5	-1 206,4	-1 268,5	-1 206,4
Summa avgifter i utjämningssystem		-5 497,0	-5 211,3	-5 497,0	-5 211,3
Summa generella statsbidrag och utjämning		-3 745,3	-3 534,5	-3 745,3	-3 534,5

NOT 8 Resultat från andelar i intresseföretag		Kommunkoncernen	
mnkr		2018-12-31	2017-12-31
I kommunkoncernen ingår resultat från andelar i intresseföretaget enligt nedan:			
Stockholm Exergi Holding AB		555,9	580,5
Summa resultat från andelar i intresseföretag		555,9	580,5
Då Stockholm Exergi Holding AB representerar ett stort värde i kapitalandel presenteras bolagets resultaträkning i förkortad form nedan*			
Resultaträkning Stockholm Exergi Holding AB		2018-12-31	2017-12-31
Intäkter		7 119,3	6 749,1
Kostnader		-5 813,5	-5 106,2
Finansiella intäkter		1,0	0,8
Finansiella kostnader		-161,1	-152,4
Skatt		-33,7	-329,0
Minoritetsintresse i periodens resultat		-0,3	-1,2
Årets resultat		1 111,7	1 161,1

* Resultaträkningen ovan är upprättad enligt K3-regelverket medan den officiella rapport som bolaget presenterar upprättas enligt IFRS.

NOT 9 Finansiella intäkter		Staden		Kommunkoncernen	
mnkr		2018-12-31	2017-12-31	2018-12-31	2017-12-31
Räntor		731,6	792,5	103,3	88,8
Övriga finansiella intäkter*		7,7	5,5	30,9	5,7
Aktieutdelning		1 700,0	800,0	0,0	0,0
varav Stockholm Stadshus AB		1 700,0	800,0	-	-
Jämförelsestörande finansiell intäkt; Försälj Stockholm Terminal AB		11,2	0,0	2,7	0,0
Summa finansiella intäkter		2 450,5	1 598,0	136,8	94,5

* Under posten övriga finansiella intäkter redovisas bland annat borgensintäkter från de kommunala bostadsbolagen.

NOT 10 Finansiella kostnader

mnkr	Staden		Kommunkoncernen	
	2018-12-31	2017-12-31	2018-12-31	2017-12-31
Räntor likvida medel och placeringar*	-396,4	-458,3	-344,4	-388,3
Ränta del pensionsskuldsförändring	-146,8	-139,8	-146,8	-139,8
Övriga finansiella kostnader	-40,3	-30,6	-49,3	-28,4
Jämförelsestörande finansiell kostnad**	-66,7	-97,0	-66,7	-97,0
Summa finansiella kostnader	-650,2	-725,7	-607,3	-653,5
Genomsnittlig ränta*				
Genomsnittlig ränta extern skuldportfölj med derivat (%)	0,76	0,97	0,76	0,97
Genomsnittlig ränta extern skuldportfölj utan derivat (%)	0,72	0,80	0,72	0,80
Genomsnittlig räntebindningstid				
Genomsnittlig räntebindningstid extern skuldportfölj med derivat, år	1,9	2,0	1,9	2,0
Genomsnittlig räntebindningstid extern skuldportfölj utan derivat, år	1,5	1,6	1,5	1,6

* Räntekostnader redovisas inklusive nettot av ränte- och valutaswappar, i enlighet med RKR21. Se även not 36 Derivatinstrument.

Årets räntekostnad för den externa skuldportföljen är 395,9 mnkr inklusive derivat och 391,8 mnkr exklusive derivat.

** Indexreglering 2018 Sverigeförhandlingen 47,6 mnkr; bussterminal Slussen 19,1 mnkr.

NOT 11 Skatt

mnkr	Staden		Kommunkoncernen	
	-	-	2018-12-31	2017-12-31
Aktuell skatt	-	-	-271,3	-275,9
Uppskjuten skatt	-	-	29,2	-77,6
Skatt hänförlig till ränteavdragsbegränsning	-	-	-61,6	-65,5
Summa skatt	-	-	-303,7	-419,0

NOT 12 Jämförelsestörande intäkter, som avgår i balanskravsutredningen

mnkr	Staden	
	2018-12-31	2017-12-31
Realisationsvinster	-563,1	-1 533,0
Summa jämförelsestörande intäkter som avgår	-563,1	-1 533,0

Noter till balansräkningen

INTERNA POSTER ÄR ELIMINERADE

I stadens balansräkning bruttoredovisas fordringar och skulder gentemot stadens egna bolag.

NOT 13 Immaterialiella anläggningstillgångar		Staden		Kommunkoncernen	
mnkr		2018-12-31	2017-12-31	2018-12-31	2017-12-31
Ingående immaterialiella anläggningstillgångar 1/1	-	-	263,0	239,4	
Årets nyinvesteringar	-	-	8,5	14,9	
Försäljningar	-	-	0,0	0,0	
Omklassificering	-	-	2,5	8,9	
Utrangeringar	-	-	-41,6	-0,2	
Summa anskaffningsvärde immaterialiella anläggningstillg	-	-	232,4	263,0	
Ingående avskrivningar 1/1	-	-	-175,6	-153,4	
Årets avskrivningar	-	-	-26,2	-22,4	
Omklassificering	-	-	40,6	0,0	
Utrangeringar	-	-	0,0	0,2	
Summa avskrivningar immaterialiella anläggningstillg	-	-	-161,1	-175,6	
Ingående nedskrivningar 1/1	-	-	-1,1	-1,1	
Årets nedskrivningar	-	-	0,0	0,0	
Summa utgående nedskrivningar	-	-	-1,1	-1,1	
Summa immaterialiella anläggningstillgångar	-	-	70,3	86,3	
Avskrivningstider			3–10 år	3–10 år	

NOT 14 Mark, byggnader och tekniska anläggningar		Staden		Kommunkoncernen	
mnkr		2018-12-31	2017-12-31	2018-12-31	2017-12-31
Ingående anskaffningsvärde mark, byggnader och tekniska anläggningar 1/1	61 928,5	58 402,0	180 560,2	178 322,6	
Årets anskaffningar	4 514,1	4 167,6	4 516,9	3 795,5	
Årets försäljningar	-177,9	-583,7	-231,7	-1 068,7	
Årets utrangeringar anskaffningsvärde	-46,7	-45,9	-124,7	-250,3	
Omklassificering	3,2	-11,5	5 873,3	-286,1	
Årets återföring till omsättningstillgångar/omklassificering	-69,1	0,0	-69,1	0,0	
Årets kostnadsförda investeringar	0,0	0,0	0,0	0,0	
Korrigerig anskaffningsvärde hänförlig försäljn tidigare år	0,0	0,0	-57,7	47,2	
Summa utgående anskaffningsvärde	66 152,1	61 928,5	190 467,2	180 560,2	
Ingående avskrivningar	-9 917,9	-8 883,7	-43 208,9	-41 718,5	
Årets planenliga avskrivningar	-1 228,9	-1 103,1	-4 440,6	-4 122,5	
Årets anskaffade ackumulerade avskrivningar	0,0	0,0	0,0	0,0	
Årets avskrivningar försäljningar	12,2	54,2	91,4	244,6	
Årets avskrivningar utrangeringar	41,8	28,5	98,2	171,8	
Omklassificering	2,2	-13,8	72,2	2 215,6	
Summa utgående avskrivningar	-11 090,7	-9 917,9	-47 387,7	-43 208,9	
Ingående uppskrivningar	0,0	0,0	1 372,8	1 945,3	
Årets uppskrivningar	0,0	0,0	0,0	0,0	
Årets avskrivning uppskrivet belopp	0,0	0,0	-7,0	-7,0	
Omklassificering	0,0	0,0	0,0	-565,5	
Summa utgående uppskrivningar	0,0	0,0	1 365,8	1 372,8	
Ingående nedskrivningar	0,0	0,0	-1 393,7	-7 796,6	
Årets nedskrivningar	0,0	0,0	0,0	-0,5	
Årets försäljningar nedskrivningar	0,0	0,0	0,0	21,7	
Årets återförda nedskrivningar	0,0	0,0	5,0	8,8	
Omklassificering	0,0	0,0	0,9	6 372,9	
Summa utgående nedskrivningar	0,0	0,0	-1 387,8	-1 393,7	
Summa mark, byggnader och tekniska anläggningar	55 061,5	52 010,6	143 057,4	137 330,4	
Avskrivningstider	3–70 år	3–70 år	3–70 år	3–70 år	

Investering; Ett prisbasbelopp, nyttjandeperiod 3 år eller mer. RKR 19 avseende nedskrivningar tillämpas.
Komponentindelning och komponentavskrivningar tillämpas avseende stadens anläggningar.

NOT 15 Maskiner och inventarier		Staden		Kommunkoncernen	
mnkr		2018-12-31	2017-12-31	2018-12-31	2017-12-31
Ingående maskiner och inventarier 1/1*		1 765,4	1 670,0	16 247,1	14 723,7
Årets nyinvesteringar		324,2	238,5	403,8	318,9
Årets försäljningar anskaffningsvärde		-2,6	-6,2	-19,5	-21,3
Årets utrangeringar anskaffningsvärde		-61,7	-119,1	-168,2	-344,6
Årets omklassificering		9,2	-17,9	1 329,4	1 510,1
Aktiverade leasingavtal		0,0	0,0	46,4	60,4
Summa utgående anskaffningsvärde maskiner och inventarier		2 034,5	1 765,4	17 839,0	16 247,1
Ingående avskrivningar		-1 047,2	-984,0	-7 731,7	-6 617,1
Periodens planenliga avskrivningar		-219,6	-201,3	-745,3	-675,1
Avskrivningar periodens försäljningar		2,3	5,8	25,1	20,4
Avskrivningar periodens utrangeringar		61,4	118,6	156,7	316,1
Omklassificering		-2,2	13,8	2,1	-776,0
Summa utgående avskrivningar		-1 205,3	-1 047,2	-8 293,1	-7 731,7
Ingående uppskrivningar		-	-	0,0	0,0
Periodens uppskrivningar		-	-	0,1	0,0
Summa utgående uppskrivningar		-	-	0,1	0,0
Ingående nedskrivningar		0,0	0,0	-2,3	-85,6
Periodens nedskrivningar		0,0	-0,1	0,0	-1,3
Utrangeringar		0,0	0,0	0,0	0,0
Omklassificering		0,0	0,0	0,0	84,6
Återförda nedskrivningar		0,0	0,0	0,0	0,0
Summa utgående nedskrivningar		0,0	-0,1	-2,3	-2,3
Summa maskiner och inventarier*		829,2	718,1	9 543,7	8 513,1
Avskrivningstider (linjär avskrivning)		3–20 år	3–20 år	3–20 år	3–20 år

Investering; Ett prisbasbelopp, nyttjandeperiod 3 år eller mer.

* Finansiella leasingavtal ingår i summan för maskiner och inventarier, staden har inga finansiella leasingavtal för närvarande, se not 37 för specifikation.

NOT 16 Pågående ny-, till- och ombyggnader		Staden		Kommunkoncernen	
mnkr		2018-12-31	2017-12-31	2018-12-31	2017-12-31
Ingående pågående ny-, till- och ombyggnader 1/1		20 055,6	18 566,9	37 474,4	34 088,6
Årets nyinvesteringar		1 830,3	1 247,7	14 369,4	11 905,5
Försäljningar		0,0	0,0	0,0	0,0
Kostnadsförda investeringar		0,0	0,0	-165,8	-167,9
Omklassificering exploateringsfastigheter till försäljning		-98,8	241,0	-98,8	241,0
Omklassificering från/till mark- byggnader och tekniska anläggningar		0,0	0,0	-7 206,6	-8 592,8
Summa utgående anskaffn vid pågående ny-, till- och ombyggn		21 787,2	20 055,6	44 372,6	37 474,4
Ingående nedskrivningar 1/1		0,0	0,0	-1 057,6	-1 057,6
Årets nedskrivningar		0,0	0,0	0,0	0,0
Summa utgående nedskrivningar		0,0	0,0	-1 057,6	-1 057,6
Summa pågående ny-, till- och ombyggnader		21 787,2	20 055,6	43 315,0	36 416,8

Investering; Ett prisbasbelopp, nyttjandeperiod 3 år eller mer.

NOT 17 Aktier och andelar		Staden		Kommunkoncernen	
mnkr		2018-12-31	2017-12-31	2018-12-31	2017-12-31
Ingående aktier och andelar 1/1		4 031,4	3 989,5	2 822,3	2 734,3
Köp av bostadsrätter		240,7	41,9	240,7	41,9
Köp av aktier, andelar och värdepapper		0,0	0,0	0,0	46,5
Försäljning av bostadsrätter		0,0	0,0	0,0	-0,4
Omklassificering bostadsrätter		-4,2	0,0	-4,2	0,0
Försäljning av aktier, andelar och värdepapper*		-2,3	0,0	-1,4	0,0
Summa aktier och andelar		4 265,6	4 031,4	3 057,4	2 822,3

* Försäljning stadens aktieinnehav Stockholm Terminal AB.

Stadens aktier i kommunala bolag m m per 2018-12-31

Bolag	Aktiekapital (tkr)	Ägarandel (%)	Bokfört värde (tkr) 2018-12-31
Stockholms Stadshus AB	2 850 001,0	100,0	3 484 382,0
Kaplansbacken AB	500,0	100,0	514,0
Svenska Teknologföreningens Fastighets AB	562,0	100,0	562,0
Stockholms Terminal AB*	0,0	0,0	0,0
Summa aktier i dotterbolag/koncernföretag			3 485 458,0
Aktier i övriga företag			
SÖRAB	12 000,0	5,0	400,0
Inera AB			42,5
AB Servi-Data (depositionsbevis)			0,1
Summa aktier i övriga företag			442,6
Andelar kommunalförbund Storstockholms brandförsvär			27 831,4
Summa andelar kommunalförbund			27 831,4
Andelar bostadsrätter			751 916,3
Summa andelar bostadsrätter			751 916,3
Totalt summa aktier och andelar staden			4 265 648,3

* Aktieinnehavet i Stockholms Terminal AB har sålts under perioden.

NOT 18 Kapitalandel intresseföretag
Kommunkoncernen

mnkr		2018-12-31	2017-12-31
Ingående anskaffningsvärde		5 939,9	5 558,9
Årets resultatandel		555,9	580,5
Utdelning		-400,0	-200,0
Korrigerig hänförlig till tidigare år		0,0	0,0
Övrigt		-0,1	0,5
Utgående nettovärde		6 095,7	5 939,9

Intresseföretag	Org nummer	Säte	Kapitalandel
Sydvästra Stockholmsregionens VA-verks AB, SYVAB	556050-5728	Stockholm	33,0%
Nynäshamns Mark AB	556314-3113	Stockholm	50,0%
Mässfastigheter i Stockholm AB	556094-5627	Stockholm	50,4%
Stockholm Exergi Holding AB	556040-6034	Stockholm	50,0%
Då Stockholm Exergi Holding AB utgör en stor kapitalandel presenteras bolagets balansräkning i förkortad form nedan.*			

Balansräkning Stockholm Exergi Holding AB		2018-12-31	2017-12-31
Immateriella anläggningstillgångar		80,1	39,2
Materiella anläggningstillgångar		26 304,0	25 926,7
Finansiella anläggningstillgångar		6,2	8,8
Omsättningstillgångar		3 054,7	2 580,9
Summa tillgångar		29 445,0	28 555,6
Eget kapital inkl minoritetsintresse		12 652,6	12 340,6
Avsättningar		3 325,9	3 412,4
Långfristiga skulder		157,9	10 551,3
Kortfristiga skulder		13 308,6	2 251,3
Summa eget kapital, avsättningar och skulder		29 445,0	28 555,6

* Balansräkningen ovan är upprättad enligt K3-regelverket medan den officiella rapport, som bolaget presenterar, upprättas enligt IFRS:en.

NOT 19 Långfristiga fordringar*

mnkr	Staden		Kommunkoncernen	
	2018-12-31	2017-12-31	2018-12-31	2017-12-31
Ingående långfristiga fordringar 1/1	17,6	18,4	58,6	52,7
Amorteringar	-0,8	-0,8	-0,8	-0,8
Förändring övriga långfristiga fordringar	0,0	0,0	22,2	6,6
Summa långfristiga fordringar	16,9	17,6	80,0	58,6
Sammansättning långfristiga fordringar				
Läntagare, övriga	16,9	17,6	58,6	52,7
Övrigt	-	-	21,4	5,9
Summa långfristiga fordringar	16,9	17,6	80,0	58,6

* Fordringar som på balansdagen har en förfallodag som inträffar inom ett år har omförts till kortfristig utlåning.

NOT 20 Exploateringsfastigheter

mnkr	Staden		Kommunkoncernen	
	2018-12-31	2017-12-31	2018-12-31	2017-12-31
Ingående exploateringsfastigheter	1 629,0	1 878,5	1 629,0	1 878,5
Nyanskaffning	429,5	201,9	429,5	201,9
Försäljning exploateringsfastigheter	-500,6	-251,0	-500,6	-251,0
Omklassificering mark, byggnader och tekniska anläggningar	71,1	40,6	71,1	40,6
Omklassificering pågående arbeten	98,8	-241,0	98,8	-241,0
Summa exploateringsfastigheter	1 727,8	1 629,0	1 727,8	1 629,0

NOT 21 Varulager och pågående arbeten

mnkr	Staden		Kommunkoncernen	
	2018-12-31	2017-12-31	2018-12-31	2017-12-31
Varulager	4,5	3,7	37,4	39,7
Pågående arbeten	0,2	0,4	4,9	4,2
Summa varulager och pågående arbeten	4,8	4,1	42,3	43,8

Förråd värderas till det lägsta värdet av anskaffningsvärde och verkligt värde.

NOT 22 Kortfristiga fordringar – övriga

mnkr	Staden		Kommunkoncernen	
	2018-12-31	2017-12-31	2018-12-31	2017-12-31
Skattefordringar	0,0	0,0	0,6	0,2
Momsfordringar	812,5	662,6	984,4	796,6
Statsbidragsfordringar	386,0	534,2	386,0	534,2
Kortfristiga fordringar stadens koncernföretag*	71 317,0	64 218,1	-	-
Övriga kortfristiga fordringar	33,2	28,9	284,5	302,4
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	1 907,9	2 307,5	1 355,9	2 029,1
Kundfordringar	846,8	1 032,5	1 559,6	1 614,0
Summa kortfristiga fordringar – övriga	75 303,3	68 783,8	4 571,0	5 276,6

* Staden administrerar upplåning för stadens bolag. Bolagen lånar efter behov av staden.

NOT 23 Kortfristiga placeringar		Staden		Kommunkoncernen	
mnkr		2018-12-31	2017-12-31	2018-12-31	2017-12-31
Kompetenskonto		14,0	17,5	14,0	17,5
Kortfristig del av långfristig utlåning*		0,8	0,8	0,8	0,8
Övriga kortfristiga placeringar		0,0	0,0	182,2	123,6
Summa kortfristiga placeringar		14,8	18,3	197,0	141,9

* Långfristiga fordringar som på balansdagen har en förfallodag som inträffar inom ett år har omförd till kortfristig utlåning.

NOT 24 Likvida medel		Staden		Kommunkoncernen	
mnkr		2018-12-31	2017-12-31	2018-12-31	2017-12-31
Förskottskassor m m		6,9	5,8	6,9	5,8
Likvida medel (Bank m m)		43,2	0,0	52,2	132,1
Summa likvida medel		50,0	5,8	59,1	137,9

NOT 25 Eget kapital		Staden		Kommunkoncernen	
mnkr		2018-12-31	2017-12-31	2018-12-31	2017-12-31
Ingående eget kapital 1/1		69 760,2	67 399,0	120 697,6	117 270,1
varav disposition 2017 års förändring/Tidigare år*		-660,7	-206,8	-	-
Förändring av eget kapital enligt resultaträkningen		3 176,4	2 361,1	3 132,5	3 445,9
Förändring eget kapital som inte gått via RR		0,0	0,0	-7,9	-18,5
Summa eget kapital		72 936,6	69 760,2	123 822,2	120 697,6

* Se not 26, avgår 2018-12-31

NOT 26 Summa disposition eget kapital*		Staden			
mnkr		IB2018*	Avgår hittills	Avgår 2018-12-31	UB 2018-12-31
It-kostnader		1 830,0	0,0	-572,8	1 257,2
varav Skolplattformen				-219,3	
varav digital förnyelse inkl e-tjänster				-30,8	
varav GS-it				-163,2	
varav Projekt eDok				-68,4	
varav modernisering sociala system				-46,4	
varav Smart Stad				-30,9	
varav övriga it-satsningar				-13,9	
Sociala investeringar		(IB2014**) 300,0	-10,6	-41,6	247,8
Kompetensutvecklingssatsning		(IB2014**) 200,0	-13,4	-46,3	140,3
Avgår förbrukat anslagsfinansierat**			-2,7		-2,7
Kvarstår medel kompetensutveckling			-16,1	-46,3	137,6
Total kvarstående disposition***		2 330,0	-26,7	-660,7	1 642,7

* Enligt beslut i verksamhetsberättelse 2017 utökades kvarvarande notning 2017 på 457,2 mnkr avseende it-investeringar till 1 830,0 mnkr.

** Ursprungliga notningar avseende sociala investeringar och kompetensutvecklingssatsningar gjorda 2014.

*** IB tillsammans med kolumnen avgår hittills visar den sammanlagda ingående inteckningen i eget kapital 2018-01-01.

NOT 27 Pensioner och liknande förbindelser

mnkr	Staden		Kommunkoncernen	
	2018-12-31	2017-12-31	2018-12-31	2017-12-31
Ingående avsatta pensioner 1/1	6 066,3	5 643,0	8 114,5	7 694,7
Nyintjänande o skuldförändr arbetstagare	274,8	200,4	438,5	233,1
Nyintjänande o skuldförändr pensionär	282,6	243,0	282,6	243,0
Ränte- och basbeloppsuppräknig	118,1	104,5	118,1	158,6
Årets pensionsutbetalningar	-229,5	-207,2	-318,0	-194,8
Förändring av löneskatt	108,2	82,6	108,2	82,6
Garanti och avtalspensioner	-	-	-3,2	-102,7
<i>varav skuldförändring avgiftsbestämd chefs pension</i>	9,1	-17,9	9,1	-17,9
<i>varav pensionärer skuldförändring*</i>	0,0	0,0	0,0	0,0
<i>varav skuldförändring förtroendevalda visstids- och ålderspensioner, avgångsersättning</i>	-43,8	38,7	-43,8	38,7
<i>varav skuldförändring avseende Skafab</i>	-0,6	0,1	-0,6	0,1
Summa avsatt till pensioner	6 620,6	6 066,3	8 740,7	8 114,5
<i>därav avgiftsbestämd chefs pension</i>	106,0	154,3	107,7	154,5
<i>därav avsatt till pensioner särskilda beslut inkl särskild löneskatt</i>	288,4	222,8	-	
<i>därav pensionsersättningar förtroendevalda inkl löneskatt*</i>	248,1	302,6	248,1	302,6
Aktualiseringsgrad i procent	81,0%	81,4%	81,0%	81,4%
Antal visstidsförordnade tjänstemän; Stadens visstidsförordnade tjänstemän har samtliga en tillsvidaranställning i botten, varför stadens pensionsåtagande inte förändras på grund av visstidsförordnandet.	0,0	0,0	0,0	0,0
Skulden har minskats med bortförsäkrat via tjänstepensionsförsäkring omfattande förvaltningschefer m fl med särskilda avtal. (mnkr)	0,0	0,2	-	-

* Förtroendevalda ingår i skuld i balansräkningen.

** Skulden omfattar även åtaganden för latent efterlevandepension.

NOT 28 Övriga avsättningar		Staden		Kommunkoncernen	
mnkr		2018-12-31	2017-12-31	2018-12-31	2017-12-31
Begravningsavgifter*					
Ingående balans 1/1		147,4	96,6	147,4	96,6
Ianspråktaget		0,0	0,0	0,0	0,0
Årets avsättning		36,0	50,8	36,0	50,8
Utgående balans		183,4	147,4	183,4	147,4
Stockholms Ström m m**					
Ingående balans 1/1		1 339,6	1 256,2	1 339,6	1 256,2
Överfört från skulder		0,0	0,0	0,0	0,0
Ianspråktaget		-77,7	-3,4	-77,7	-3,4
Årets avsättning		165,0	86,8	165,0	86,8
Utgående balans		1 426,9	1 339,6	1 426,9	1 339,6
Infrastrukturella bidrag***					
Ingående balans 1/1		10 092,8	7 269,6	10 092,8	7 269,6
Ianspråktaget		-364,2	-155,8	-364,2	-155,8
Årets avsättning****		305,0	2 979,0	305,0	2 979,0
Utgående balans		10 033,6	10 092,8	10 033,6	10 092,8
Övriga avsättningar bolag					
Ingående balans 1/1		0,0	0,0	241,5	123,5
Ianspråktaget		0,0	0,0	-44,7	-3,3
Årets avsättning		0,0	0,0	0,7	121,2
Utgående balans		0,0	0,0	197,5	241,5
Summa ingående balans		11 579,8	8 622,4	11 821,2	8 745,9
Summa ianspråktaget		-442,0	-159,2	-486,7	-162,5
Summa årets avsättningar		506,1	3 116,5	506,8	3 237,8
Summa utgående balans		11 643,8	11 579,8	11 841,3	11 821,2

* Verksamhet som finansieras med begravningsavgifter kan det enskilda året ge ett över- eller underskott.

Detta regleras mot en avsättning, så att över tid används alltid avgifterna till avsett ändamål.

** Avsättningen avseende Stockholms Ström m m beräknas betalas 36,5 mnkr 2019, 328 mnkr 2023, 244 mnkr 2024 och övrigt 819 mnkr 2025 och framåt. Avsättningen är 2016 överförd från långfristiga skulder.

*** Avsättning bussterminal Slussen har utökats med 198,3 mnkr; Indexreglering Sverigeförhandlingen 47,6 mnkr och indexreglering Bussterminal Slussen 19,1 mnkr. Avsättning Tvärbanan Norr Kistagrenen har utökats med 40 mnkr. I övrigt avsättning till Sverigeförhandlingen, Norra länken, Citybanan, tvärbanor, tunnelbaneutbyggnad, övriga spårförbindelser; Slussen bussterminal och Nationalstadsparken m m. Osäkerhet om belopp föreligger. Staden tillämpar direkt resultatföring av beslut om bidrag till statlig infrastruktur. Beloppen är indexuppräknade. För infrastrukturella åtgärder utgår 367 mnkr 2019, 633 mnkr 2020, 1413 mnkr 2021 och 984 mnkr 2022, 773 mnkr 2023, 480 mnkr 2024 och 5,4 mdkr efter år 2024.

**** År 2018 avser indexreglering av gjorda avsättningar samt fördyrning av Bussterminal Slussen och Tvärbanan Norr. Tidpunkten för igångsättande av Sverigeförhandlingen och takten på övriga projekt är osäker, vilket även medför en osäkerhet om belopp. Eftersom det rör sig om stora infrastrukturella projekt finns svårighet att bedöma faktorer som kan tillstötta och därmed förändra utgiftsbilden, men med vid bokslutstillfället kända faktorer bedöms avsättningen täcka gjorda åtaganden.

NOT 29 Obligationslån

mnkr	Staden		Kommunkoncernen	
	2018-12-31	2017-12-31	2018-12-31	2017-12-31
Ingående obligationslåneskuld	24 400,3	24 965,5	24 400,3	24 965,5
Nyupplåning	9 088,4	3 985,3	9 088,4	3 985,3
Periodisering över- och underkurser	-31,6	-28,0	-31,6	-28,0
Återför av bokf över/underkurs	0,0	7,5	0,0	7,5
Återläggning av föregående års omklassificering	4 530,0	2 852,5	4 530,0	2 852,5
Amorteringar	-4 530,0	-2 852,5	-4 530,0	-2 852,5
Kortfristig del av långfristiga lån*	-5 626,6	-4 530,0	-5 626,6	-4 530,0
Summa obligationslån	27 830,5	24 400,3	27 830,5	24 400,3
Utländska obligationslån	27 830,5	24 400,3	27 830,5	24 400,3
Svenska obligationslån	0,0	0,0	0,0	0,0
Summa obligationslån	27 830,5	24 400,3	27 830,5	24 400,3

* Skulder som på balansdagen har en förfallodag som inträffar inom ett år. Dessa skulder har omförs till kortfristiga lån.

NOT 30 Reverslån

mnkr	Staden		Kommunkoncernen	
	2018-12-31	2017-12-31	2018-12-31	2017-12-31
Ingående reverslåneskuld	8 349,0	6 749,0	8 349,0	6 749,0
Nyupplåning	4 351,0	2 500,0	4 351,0	2 500,0
Återläggning av föregående års omklassificering	900,0	230,0	900,0	230,0
Amorteringar	-900,0	-230,0	-900,0	-230,0
Kortfristig del av långfristiga lån*	0,0	-900,0	0,0	-900,0
Summa reverslån	12 700,0	8 349,0	12 700,0	8 349,0
Utländska reverslån	12 700,0	8 349,0	12 700,0	8 349,0
Svenska reverslån	0,0	0,0	0,0	0,0
Upplåning från majoritetsägda bolag	0,0	0,0	0,0	0,0
Summa reverslån	12 700,0	8 349,0	12 700,0	8 349,0

* Skulder som på balansdagen har en förfallodag som inträffar inom ett år och ej med säkerhet bedöms omsättas till långfristig. Dessa skulder har omförs till kortfristiga lån.

NOT 31 Övriga långfristiga skulder

mnkr	Staden		Kommunkoncernen	
	2018-12-31	2017-12-31	2018-12-31	2017-12-31
Ingående låneskuld leasing	0,0	0,1	77,7	39,6
Ny låneskuld leasing	0,0	0,0	46,4	57,9
Återläggning	0,0	0,2	0,0	0,0
Amorteringar	0,0	-0,2	-32,6	-19,8
Omklassificering	0,0	-0,1	99,7	0,0
Summa långfristig skuld leasing	0,0	0,0	191,2	77,7
Investeringsinkomster pågående arbete	395,5	210,6	395,5	210,6
Aktiverade investeringsinkomster IB	128,9	108,2	128,9	108,2
Periodens anskaffning	14,3	32,0	14,3	32,0
Periodens omklassificering	10,3	-11,2	10,3	-11,2
Upplösta investeringsinkomster	-27,7	-20,8	-27,7	-20,8
Avskrivningstider (linjär avskrivning)	3–70 år	3–70 år	3–70 år	3–70 år
Summa periodiserade investeringsinkomster*	521,3	318,8	521,3	318,8
Förmedlade medel och skuldfonder	40,2	42,6	40,2	42,6
Övriga långfristiga skulder	0,6	0,6	200,4	349,6
Summa övriga långfristiga skulder	562,1	362,0	953,1	788,6

* Investeringsbidragen periodiseras som motsvarande tillgång. Ingen omläggning till kortfristiga skulder sker då upplösningen av investeringsinkomsterna inte är likvidpåverkande.

NOT 32 Kortfristiga skulder		Staden		Kommunkoncernen	
mnkr		2018-12-31	2017-12-31	2018-12-31	2017-12-31
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter		3 787,1	4 217,9	7 397,2	7 554,0
Skatteskulder		385,9	331,9	84,5	81,5
Moms		51,9	56,3	93,2	101,7
Leverantörsskulder		4 074,1	4 222,8	6 049,3	6 025,5
Förmedlade medel, deponerade medel, skuldfonder		19,8	17,6	19,8	17,6
Personalskatter		373,0	324,5	398,5	347,4
Semesterlöneskuld inklusive arbetsgivaravgifter		808,3	819,7	900,1	910,0
Okompenserad övertid inklusive arbetsgivaravgifter		60,4	59,2	60,4	59,2
Kortfristiga skulder till koncernföretag*		8 677,0	9 936,0	-	-
Övrigt		843,6	864,9	1 666,0	1 606,9
Summa kortfristiga skulder		19 081,2	20 850,8	16 669,1	16 703,8

* Staden administrerar upplåning för stadens bolag. Bolagen lånar efter behov av staden.
Två av stadens bolag lånar från Stockholms Stadshus AB i stället för att låna direkt från staden.

NOT 33 Kortfristiga lån		Staden		Kommunkoncernen	
mnkr		2018-12-31	2017-12-31	2018-12-31	2017-12-31
Utnyttjad checkräkningskredit*		0,0	476,0	0,0	489,1
Deposit mm		1 000,0	0,0	1 014,5	0,0
Svenska certifikatslån		700,6	0,0	700,6	0,0
Utländska certifikatslån		359,1	0,0	359,1	0,0
Kortfristig del av långfristiga lån**		5 626,6	5 430,0	5 626,6	5 430,3
Summa kortfristiga lån		7 686,3	5 906,0	7 700,7	5 919,4

* Staden hade på balansdagen 2017-12-31 en utnyttjad checkkredit. Motsvarande post 2018 återfinns på tillgångssidan.

** Långfristiga lån som på balansdagen har en förfallodag som inträffar inom ett år har omförd till kortfristiga lån.

NOT 34 Ansvars- och borgensförbindelser		Staden	
mnkr		2018-12-31	2017-12-31
Stadens majoritetsägda bolag pensionsutfästelse			
Stockholms Stadshus AB		0,0	0,7
Stockholms Parkering		4,0	4,0
Stockholms Hamnar		6,9	6,5
S:t Erik Markutveckling		2,3	2,1
Stockholm Business Region		2,7	5,5
Bostadsförmedlingen i Stockholm AV		3,2	3,0
AB Svenska Bostäder		2,6	2,4
Micasa Fastigheter i Stockholm AB		3,1	2,9
SISAB		3,3	3,0
Stockholm Vatten Holding AB		7,6	7,6
Stockholm Globe Arena Fastigheter		1,7	1,5
AB STOKAB		3,4	3,3
AB Familjebostäder		1,4	1,2
S:t Erik Livförsäkring AB		1,7	1,5
Summa ansvars- och borgensförbindelser för majoritetsägda bolag		43,8	45,1
Övriga juridiska-/privatpersoner			
Borgen för lån			
Stiftelsen Stockholms Studentbostäder		58,4	58,4
Stockholms Stadsmission		70,6	72,6
SYVAB		169,6	169,6
Övriga juridiska personer		14,4	15,8
Summa Borgen för lån		313,0	316,4
Pensionsutfästelser		55,0	57,0
Kommunalt förlustansvar för småhus		0,2	0,2
Summa Övriga juridiska personer		368,2	373,6
Totalt ansvars- och borgensförbindelser		411,9	418,7

NOT 35 Pensionsskuld ansvarsförbindelse**Staden**

mnkr	2018-12-31	2017-12-31
Ingående pensionsskuld 1/1	13 604,3	13 953,0
Nyintjänade och skuldförändring arbetstagare och pensionärer		
Ränte- och basbeloppsuppräknig	301,7	344,4
Årets pensionsutbetalningar	-684,9	-691,6
Övrig post	247,3	-1,5
Åtaganden för latent efterlevandepension tillagt i skulden	-	-
Summa pensionsskuld ansvarsförbindelse	13 468,4	13 604,3
Tillkommer löneskatt	3 267,4	3 300,4
Summa pensionsskuld ansvarsförbindelse inklusive löneskatt	16 735,8	16 904,7
Pensionsförpliktelse avseende visstidspension som ännu ej börjat betalats ut redovisas som ansvarsförbindelse enligt förändrad rekommendation 2015.		
Aktualiseringsgrad (%)	81,0	81,4

NOT 36 Derivatinstrument**Staden**

Typ av derivat, mnkr	Nominellt belopp	Säkradvolym	Marknadsvärde
2018-12-31			
Valuta-/valutaränte-swappar*	9 844,7	9 844,7	-225,6
Ränteswappar	3 500,0	3 500,0	-66,3
Summa	13 344,7	13 344,7	-291,9
2017-12-31			
Valuta-/valutaränte-swappar*	6 079,4	6 079,4	-244,8
Ränteswappar	6 480,0	6 480,0	-142,9
Summa	12 559,4	12 559,4	-387,7
	2018-12-31	2017-12-31	
Genomsnittlig ränta extern skuldportfölj inkl derivat (%)	0,76	0,97	
Genomsnittlig ränta extern skuldportfölj exklusive derivat (%)	0,72	0,80	
Genomsnittlig räntebindningstid (duration) extern skuldportfölj med derivat, år**	1,94	2,00	
Genomsnittlig räntebindningstid extern skuldportfölj exklusive derivat, år**	1,47	1,60	
Räntekostnad för den externa skuldportföljen inklusive derivat (mnkr)***	395,9	311,8	
Räntekostnad för den externa skuldportföljen exklusive derivat (mnkr)***	391,8	217,7	

* Valuta-/valutaränte-swappar har omräknats till valutakurs efter valutasäkring.

** Enligt finanspolicyn ska den genomsnittliga räntebindningstiden (durationen) ligga inom intervallet 1,5–4,5 år.

*** Räntekostnader redovisas inklusive nettot av ränte- och valutaswappar, i enlighet med RKR21.

NOT 37 Leasing		Staden		Kommunkoncernen	
mnkr		2018-12-31	2017-12-31	2018-12-31	2017-12-31
Finansiella leasingavtal*					
Maskiner och inventarier					
Redovisat värde		0,0	0,1	93,1	77,7
Nuvärdesberäknade minimileasavgifter		0,0	0,1	91,6	80,7
därav förfallodag inom 1år		0,0	0,1	33,4	26,7
därav förfallodag senare än 1 år men mindre än 5 år		0,0	0,0	58,2	54,0
därav förfallodag senare än 5 år		0,0	0,0	0,0	0,0
Operationella leasingavtal* , erlägges					
Minimileaseavgifter **		11 329,6	9 136,3	4 207,5	4 465,1
därav förfallodag inom 1år		1 273,0	1 155,2	792,3	827,9
därav förfallodag senare än 1 år men mindre än 5 år		4 007,2	3 519,4	1 889,2	1 932,4
därav förfallodag senare än 5 år		6 049,4	4 461,6	1 526,0	1 704,8
varav koncernintern leasing **		9 519,7	6 879,7		
med förfallodag inom 1år		839,1	639,5		
med förfallodag senare än 1 år men mindre än 5 år		2 984,8	2 250,6		
med förfallodag senare än 5 år		5 695,8	3 989,6		
Operationella leasingavtal, erhålles					
Minimileaseavgifter		0,0	0,0	23 439,1	18 059,3
därav förfallodag inom 1år		0,0	0,0	9 195,6	9 143,7
därav förfallodag senare än 1 år men mindre än 5 år		0,0	0,0	9 141,8	4 557,0
därav förfallodag senare än 5 år		0,0	0,0	5 101,6	4 358,6

* För stadens del är medtaget endast avtal som överstiger 3 år.

Hyresavtal som uppfyller villkoren för operationell leasing ingår. Leasingavtal med ett sammanlagt värde understigande 500 000 kronor eller en årlig kostnad motsvarande max 150 000 kronor är ej medtagna i redovisningen för staden. I bolagskoncernen tillämpas dock inte dessa gränslöpp. Det beräknas endast påverka marginellt varför ingen omräkning har gjorts. Finansiell leasing ingår i balansräkningen på tillgångssidan under "maskiner och inventarier" samt under kort- och långfristiga skulder. Inga avtal om finansiell leasing omfattar variabla avgifter.

** Urvalskriterierna för hyresavtalen har setts över under 2018 och med anledning av detta är 2017 års siffror ändrade. Tidigare valdes leverantörer Micasa (blockbostäder) och SISAB bort. Nu gäller samma villkor oavsett leverantör. Stadens it-verksamhet leasas av HCL Technologies. Avtalets längd överstiger inte 3 år och därmed ingår inte det ekonomiska åtagandet i redovisningen ovan. Kostnaden för 2018 uppgår till 651,8 mnkr (610,8 mnkr).

NOT 38 Efterutdelning enligt §5:1 allbolagen		Staden	
mnkr		2018-12-31	2017-12-31
Efterutdelning enligt §5:1 allbolagen 2012		670,0	670,0
Förbrukat		-566,8	-520,6
Summa återstår		103,2	149,4
Efterutdelning enligt §5:1 allbolagen 2013		1 900,0	1 900,0
Förbrukat		-665,8	-572,6
Summa återstår		1 234,2	1 327,4
Efterutdelning enligt §5:1 allbolagen 2014		450,0	450,0
Förbrukat		-184,3	-184,2
Summa återstår		265,7	265,8

Noter till kassaflödesanalys

INTERNA POSTER ÄR ELIMINERADE

NOT 39 Återläggning reavinster/realförluster		Staden		Kommunkoncernen	
mnkr		2018-12-31	2017-12-31	2018-12-31	2017-12-31
Återläggning reavinster/realförluster		-2 552,1	-4 163,4	-2 617,0	-4 603,9

En återläggning görs av reavinster/realförluster, så att faktiskt försäljningsvärde tas upp under investeringsverksamhet.

NOT 40 Ej likviditetspåverkande poster		Staden		Kommunkoncernen	
mnkr		2018-12-31	2017-12-31	2018-12-31	2017-12-31
Justering för av- och nedskrivningar		1 453,7	1 322,3	5 214,1	4 839,8
Justering för gjorda avsättningar		1 060,4	3 539,8	1 079,5	3 626,4
Justering för överförd avsättning från lån		0,0	0,0	0,0	0,0
Justering för återlagda inkomster		-7,0	-6,0	0,0	0,0
Justering för upplöst avsättning		0,0	0,0	0,0	0,0
Inkomstskatt		-	-	-25,2	-214,1
Ej kassaflödespåverkande del av förvärv av hyresfastigheter		-	-	0,0	0,0
Ej utdelade resultatandelar intresseföretag		-	-	0,0	-
Korrigerig reavinst avseende tidigare år		-	-	0,0	0,0
Resultatandelar i intresseföretag		-	-	-555,9	-580,5
Övrigt		-	-	0,5	-0,1
Summa ej likvidpåverkande poster		2 507,1	4 856,1	5 713,1	7 671,5

NOT 41 Minskning av avsättningar p g a utbetalningar		Staden		Kommunkoncernen	
mnkr		2018-12-31	2017-12-31	2018-12-31	2017-12-31
lanspråktagen avsättning		-442,0	-159,2	-442,0	-159,2
Infrastrukturella bidrag avgår, redovisas separat		364,2	155,8	364,2	155,8
Summa minskning av avsättningar p g a utbetalningar		-77,7	-3,4	-77,7	-3,4

NOT 42 Ökning/minskning kortfristiga fordringar		Staden		Kommunkoncernen	
mnkr		2018-12-31	2017-12-31	2018-12-31	2017-12-31
Kortfristiga fordringar		-6 519,5	-4 744,9	702,5	156,3
Kortfristiga placeringar		3,5	4,3	-51,5	63,3
Summa ökning /minskning kortfristiga fordringar		-6 516,0	-4 740,5	650,9	219,6

NOT 43 Ökning/minskning kortfristiga skulder m m		Staden		Kommunkoncernen	
mnkr		2018-12-31	2017-12-31	2018-12-31	2017-12-31
Förändring kortfristig skuld		-1 769,7	638,5	1 078,4	213,1
Förändring kortfristiga lån exkl förändring utnyttjad checkräkningskredit		2 256,3	1 431,3	2 060,8	2 521,8
Summa ökning/minskning kortfristiga skulder mm		486,6	2 069,8	3 139,1	2 734,9

NOT 44 Investering i immateriella anläggningstillgångar		Staden		Kommunkoncernen	
mnkr		2018-12-31	2017-12-31	2018-12-31	2017-12-31
Balanserade utvecklingskostnader		-	-	-6,7	-23,8
Summa investering immateriella tillgångar		-	-	-6,7	-23,8

NOT 45 Investering i materiella anläggningstillgångar		Staden		Kommunkoncernen	
mnkr		2018-12-31	2017-12-31	2018-12-31	2017-12-31
Varav byggnader och tekniska anläggningar		-4 943,5	-4 369,5	-4 939,0	-3 962,8
Varav maskiner och inventarier		-324,2	-238,5	-450,2	-379,3
Varav pågående ny-, till- och ombyggn		-1 830,3	-1 247,7	-14 218,6	-11 737,6
Summa investering i materiella anläggningstillgångar		-7 098,1	-5 855,7	-19 607,8	-16 079,7

NOT 46 Försäljning av materiella anläggningstillgångar		Staden		Kommunkoncernen	
mnkr		2018-12-31	2017-12-31	2018-12-31	2017-12-31
Bokfört värde mark, byggn o tekn anläggning inkl expl		666,3	780,5	652,1	1 098,5
Bokfört värde maskiner och inventarier		0,3	0,4	5,9	29,5
Bokfört värde pågående ny-, till- och ombyggn		0,0	0,0	0,0	0,0
Reavinst/förluster inkl expl		2 540,9	4 163,4	2 617,0	4 603,9
Summa försäljning av materiella anläggningstillgångar		3 207,5	4 944,4	3 275,0	5 731,9

NOT 47 Investering i finansiella anläggningstillgångar		Staden		Kommunkoncernen	
mnkr		2018-12-31	2017-12-31	2018-12-31	2017-12-31
Köp av aktier och andelar		0,0	0,0	0,0	-46,1
Köp av bostadsrätter		-240,7	-41,9	-240,7	-41,9
Summa investering i finansiella anläggningstillgångar		-240,7	-41,9	-240,7	-88,0

NOT 48 Försäljning finansiella anläggningstillgångar		Staden		Kommunkoncernen	
mnkr		2018-12-31	2017-12-31	2018-12-31	2017-12-31
Bokfört värde finansiella anläggningstillgångar		2,3	0,0	6,4	4,7
Reavinst/förluster		11,2	0,0	0,0	0,0
Summa försäljning finansiella anläggningstillgångar		13,5	0,0	6,4	4,7

NOT 49 Ökning/minskning långfristiga skulder		Staden		Kommunkoncernen	
mnkr		2018-12-31	2017-12-31	2018-12-31	2017-12-31
Omklassificering till kortfristig skuld		-5 626,6	-5 430,1	-5 626,6	-5 430,1
Återläggning av omklassificering av långfristig upplåning till kortfristig		5 430,0	3 082,7	5 430,0	3 082,7
Periodisering över- och underkurser		-31,6	-28,0	-31,6	-28,0
Nyupplåning amortering m m*		189,8	53,9	-339,6	485,5
Posten redovisas under ej likvidpåverkande poster		7,0	6,0	7,0	6,0
Summa ökning/minskning långfristiga skulder		-31,4	-2 315,6	-560,9	-1 883,9

* Här ingår nollställning omklassificering anläggningstillgångar 10,3 mnkr 2018 (11,2 mnkr 2017).

NOT 50 Likvida medel vid periodens slut		Staden		Kommunkoncernen	
mnkr		2018-12-31	2017-12-31	2018-12-31	2017-12-31
Förskottskassor m m		6,9	5,8	6,9	5,8
Likvida medel (bank m m)		43,2	0,0	52,2	75,6
Utnyttjad checkräkningskredit		0,0	-476,0	0,0	-476,0
Summa likvida medel vid periodens slut		50,0	-470,2	59,1	-394,6

Anmärkning: belopp i tabellen är avrundade och summerar därför inte exakt.

Stockholms stads årsredovisning 2018 **127**

Revisionsberättelse för kommunstyrelsen år 2018

Vi, av kommunfullmäktige utsedda revisorer, har granskat kommunstyrelsens verksamhet under år 2018. Granskningen av kommunstyrelsen omfattar också stadens årsredovisning och bokföring inklusive den sammanställda redovisningen för kommunkoncernen Stockholms stad.

Kommunstyrelsen ansvarar för att styra, leda och samordna stadens verksamheter och ha uppsikt över nämnder, bolag och kommunalförbund. Styrelsen ansvarar för att se till att verksamheterna bedrivs enligt kommunfullmäktiges mål, beslut och riktlinjer samt lagar och föreskrifter. Styrelsen ansvarar för att uppföljning och återrapportering sker till kommunfullmäktige. Kommunstyrelsen ansvarar också för att upprätta en årsredovisning som ger en rättvisande bild av stadens verksamheter, ekonomiska resultat och ställning.

Vårt ansvar är att granska verksamhet, intern kontroll och räkenskaper samt att pröva om verksamheten bedrivits enligt kommunfullmäktiges mål, beslut och riktlinjer samt de lagar och föreskrifter som gäller för verksam-

heten. Vi ska även bedöma om resultatet i stadens årsredovisning är förenligt med de finansiella mål och verksamhetsmål som kommunfullmäktige beslutat om.

Granskningen har utförts enligt kommunallagen, god revisionssed i kommunal verksamhet och stadens revisionsreglemente. Granskningen har genomförts med den inriktning och omfattning som behövs för att ge rimlig grund för bedömning och ansvarsprövning. Vi bifogar en sammanfattande årsredogörelse som översiktligt beskriver resultatet av vår granskning.

De utsedda lekmannarevisorerna i stadens bolag, Stockholms Stadshus AB inklusive dotterbolag, har granskat verksamheten i dessa bolag.

Vi bedömer att kommunstyrelsen delvis bedrivit verksamheten på ett ändamålsenligt sätt. Två av kommunfullmäktiges inriktningsmål (*Ett ekonomiskt hållbart Stockholm* och *Ett demokratiskt hållbart Stockholm*) bedöms uppfylla och två inriktningsmål

(*Ett klimatsmart Stockholm* och *Ett Stockholm som håller samman*) bedöms delvis uppfylla.

Vi bedömer att kommunstyrelsen från ekonomisk synpunkt har bedrivit verksamheten på ett ändamålsenligt och tillfredsställande sätt. Samtliga finansiella mål bedöms uppfylla. Räkenskaperna bedöms i allt väsentligt vara rättvisande.

Vi bedömer att kommunstyrelsens interna kontroll över stadens verksamheter i huvudsak varit tillräcklig.

Vi tillstyrker att stadens årsredovisning för år 2018 godkänns.

Vi tillstyrker att kommunfullmäktige beviljar ansvarsfrihet för kommunstyrelsen och dess enskilda ledamöter.

Till revisionsberättelsen hör en årsredogörelse som sammanfattar resultatet från granskningar av stadens nämnder och bolag samt revisionsrapporter och revisionsberättelser enligt bilagd förteckning.

Stockholm den 11 april 2019

Bosse Ringholm
Ulf Bourker Jacobsson
Håkan Apelkrona
Barbro Ernemo
Carolina Gomez Lagerlöf

Birgitta Guntch
Susann Jensen Engström
Fredrik Jöngren
Katarzyna Konkol
Bengt Lagerstedt

Sven Lindeberg
Ulla-Britt Ling-Vannerus
Eva Lundberg
Inge-Britt Lundin
Amanj Mala-Ali

Lars Riddervik
Gun Risberg
Michael Santesson
David Winks
Gunnar Ågren

Till revisionsberättelsen hör bilagorna nedan

- Revisorernas årsredogörelse 2018
- De sakkunnigas årsrapporter 2018 per nämnd (nr 1–32)
- De sakkunnigas gransknings-PM 2018 per bolag (nr 1–17)
- De sakkunnigas projektrapporter (nr 5–13, 2018 och nr 1 2019)
- Granskningsrapporter från lekmannarevisorerna samt revisionsberättelserna från de auktoriserade revisorerna i bolagen:
Stockholms Stadshus AB • AB Svenska Bostäder – AB Stadsholmen, IT-BO i Stockholm AB, Svenska bostäder L-Bolag 1 AB, Fastighets AB Centrumhuset i Vällingby • **AB Familjebostäder** – AB Familjebostäder Fastighetsnät, Hemmahamnen Kontor AB, Gyllene Ratten Ny AB • **AB Stockholmshem** – AB Stockholmshem Fastighetsnät, Bostads AB Hammarbygård, Västertorp Energi AB, Anser AB • **Skolfastigheter i Stockholm AB (SISAB) • Bostadsförmedlingen i Stockholm AB • Stockholm Vatten och Avfall AB** – Stockholm Avfall AB, Stockholm Vatten AB • **Stockholms Hamn AB** – Nynäshamns Hamn AB • **Stockholms Stads Parkerings AB • Stokab** – S:t Erik Kommunikation AB, S:t Erik Fiber AB • **Stockholms Stadsteater AB • Stockholm Globe Arena Fastigheter AB** – Stockholm Entertainment District AB, Södra Byggrätten Globen AB, Arena 9 Norra Fastigheten AB • **Stockholms Business Region AB** – Visit Stockholm AB, Invest Stockholm Business Region AB • **Micasa Fastigheter i Stockholm AB • S:t Erik Markutveckling AB** – Fastighets AB G-mästaren, Fastighets AB Runda Huset, Fastighets AB Charkuteristen, Fastighets AB Styckmästaren, Fastighets AB Tuben, Kylfacket förvaltning AB, Fastighets AB Kylrummet, Fastighets AB Palmfelt center, Norra Station AB, Fastighets AB Langobardia, Fastighets AB Gavia, Fastighets AB Godsfinkan, Fastighets AB Grosshandlarvägen • **S:t Erik Livförsäkring AB • S:t Erik Försäkrings AB**

Nämnder, bolag och stiftelser

Nämnder

mnkr	Antal anställda	Budget netto-kostnader	Nettoutfall exkl resultatfonder	Förändring resultatfond	Avvikelse utfall 2018	Utfall netto-investeringar
Kommunstyrelsen	439	-1 443	-1 364	-24	55	-1
Revisorskollegiet	18	-27	-25	0	3	0
Servicenämnden	378	-4	-3	0	1	-3
Valnämnden	6	-39	-32	0	7	0
Stadsdelsnämnderna	20 084	-21 211	-21 146	-11	53	-303
Arbetsmarknadsnämnden	938	-861	-847	0	15	-6
Exploateringsnämnden	255	1 175	1 220	0	46	-3 365
Fastighetsnämnden	181	258	258	2	1	-1 978
Idrottsnämnden	449	-699	-679	0	20	-59
Kulturnämnden: kulturförvaltningen	959	-936	-935	0	1	-23
Kulturnämnden: stadsarkivet	94	-63	-60	0	2	-45
Kyrkogårdsnämnden	114	-179	-166	0	13	-59
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	269	-116	-115	0	1	-1
Socialnämnden	972	-1 198	-1 165	1	34	-1
Stadsbyggnadsnämnden	383	-174	-168	0	6	0
Trafiknämnden	410	-567	-458	0	109	-1 154
Utbildningsnämnden	15 793	-18 510	-18 357	-151	2	-139
Äldrenämnden	138	-178	-173	0	5	-4
Överförmyndarnämnden	56	-71	-70	0	0	0
Summa nämnder	43 936	-44 844	-44 285	-183	375	-7 139

Antalet anställda avser samtliga månadsavlönade per 2018-12-31.

Budget och utfall är inklusive kapitalkostnader och mellan nämnderna interna mellanhavanden.

Ökning av resultatfond (-).

Avvikelse är efter resultatdispositioner.

Stadsdelsnämnder

mnkr	Antal anställda	Budget netto-kostnader	Nettoutfall exkl resultatfonder	Förändring resultatfond	Avvikelse utfall 2018	Utfall netto-investeringar
Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd	1 398	-1 592	-1 591	-1	0	-19
Spånga-Tensta stadsdelsnämnd	1 018	-1 151	-1 140	-11	1	-9
Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd	1 672	-1 928	-1 927	0	0	-24
Bromma stadsdelsnämnd	1 772	-1 564	-1 564	0	0	-26
Kungsholmen stadsdelsnämnd	1 153	-1 181	-1 180	-1	1	-21
Norrmalm stadsdelsnämnd	865	-1 123	-1 118	2	7	-23
Östermalm stadsdelsnämnd	1 210	-1 418	-1 389	1	30	-18
Södermalm stadsdelsnämnd	1 872	-2 308	-2 306	-2	0	-25
Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsnämnd	2 679	-2 347	-2 355	8	0	-48
Skarpnäck stadsdelsnämnd	893	-1 146	-1 147	2	1	-15
Farsta stadsdelsnämnd	1 443	-1 637	-1 627	-7	3	-12
Älvsjö stadsdelsnämnd	722	-655	-650	-4	2	-12
Hägersten-Liljeholmen stadsdelsnämnd	2 327	-1 943	-1 940	2	6	-37
Skärholmen stadsdelsnämnd	1 088	-1 217	-1 214	0	2	-13
Summa stadsdelsnämnder	20 112	-21 211	-21 146	-11	53	-303

Stadsdelsnämndernas verksamhetsområden

mnr	Budget nettokostnader	Nettoutfall exkl resultatfonder	Förändring resultatfond	Avvikelse utfall 2018
Nämnd- och förvaltningsadministration	-719	-672	0	47
Individ- och familjeomsorg	-2 200	-2 252	1	-51
varav socialpsykiatri	-478	-537	1	-59
Stadsmiljöverksamhet	-223	-249	0	-26
avskrivningar	-125	-115	0	10
internräntor	-9	-9	0	0
Förskoleverksamhet	-4 825	-4 774	-12	39
Äldreomsorg	-7 400	-7 354	4	50
Stöd och service till personer med funktionsnedsättning	-3 935	-4 004	-4	-73
Kultur- och föreningsverksamhet	-412	-375	0	36
Arbetsmarknadsåtgärder	-226	-214	0	11
Ekonomiskt bistånd	-1 113	-1 121	0	-8
varav handläggare	-290	-330	0	-39
Övrig verksamhet	-25	-7	0	17
Summa verksamheter	-21 211	-21 146	-11	53

Verksamhetens intäkter och kostnader är inklusive interna mellanhavanden.

Stiftelser och kommunalförbund

mnr	Medelantal anställda	RÖRELSENS INTÄKTER			Övriga intäkter/ kostnader netto inkl avskrivn	Årets resultat efter disp	Balans- omslutning
		Stadens bidrag	Övriga rörelse- intäkter	Rörelsens kostnader			
Stiftelsen Barnens Dag	75,9		61,5	-57,5	-2,4	1,6	61,5
Stiftelsen Hotellhem i Stockholm	199	39,9	351,6	-390,5	-1,6	-0,6	144,8
Stiftelsen Stockholm Water Foundation	0	0,0	-0,1	-8,8	4,3	-4,2	46,3
Stiftelsen Strindbergsmuseet	8	5,9	9,2	-9,1	-0,4	0,1	7,9
Summa stiftelser	282,9	45,8	422,2	-465,9	-0,1	-3,1	260,5
<i>Stiftelser där staden utser minst hälften av styrelseledamöterna.</i>							
Kommunalförbund							
Storstockholms brandförsvär	751	390,5	288,0	-630,9	-32,9	14,7	929,2

Aktiebolag

mnkr	Antal anställda	Omsättning	Resultat efter finansnetto	Balans-omslutning	Eget kapital ¹	Räntatotalt kapital ² , %	Soliditet ³ , %	Investering
Stockholms Stadshus AB (koncern)								
Stockholms Stadshus AB, moderbolag	10	39,0	475,0	25 885,0	25 373,0	2,5	98,0	0,0
AB Svenska Bostäder, koncern	345	2 875,0	211,0	27 401,0	13 181,2	1,3	48,1	2 560,0
AB Familjebostäder, koncern	332	1 938,0	309,0	16 330,0	9 590,8	2,3	58,7	1 515,0
AB Stockholmshem, koncern	376	2 509,0	361,0	23 564,0	9 707,8	2,1	41,2	2 195,0
Micasa Fastigheter i Stockholm AB	94	1 107,0	244,0	6 949,0	794,7	4,3	11,0	171,0
Bostadsförmedling i Stockholm AB	100	113,0	1,0	90,0	23,2	0,9	22,8	3,0
Skolfastigheter i Stockholm AB, SISAB	240	2 408,0	23,0	16 266,0	345,9	1,1	1,2	2 417,0
Stockholm Vatten och Avfall AB, koncern	582	2 369,0	152,0	14 673,0	818,0	1,8	5,6	2 111,0
Stockholms Hamn AB, koncern	184	866,0	93,0	5 718,0	926,7	2,5	16,2	1 141,0
AB Stokab	95	819,0	247,0	2 007,0	788,2	12,6	39,3	233,0
Stockholms stads Parkerings AB, koncern	74	607,0	164,0	1 228,0	114,1	14,6	8,7	130,0
Stockholms Stadsteater AB	446	164,0	-363,0	455,0	2,9	Neg	0,4	12,0
Stockholm Globe Arena Fastigheter AB, koncern	17	62,0	-101,0	3 638,0	497,9	Neg	13,7	33,0
S:t Erik Försäkrings AB	6	134,0	34,0	249,0	259,5	13,7	56,1	0,0
S:t Erik Livförsäkring AB	3	80,0	-72,0	2 447,0	642,9	Neg	22,2	0,0
Stockholm Business Region AB, koncern	59	149,0	-1,0	192,0	24,2	Neg	12,6	0,0
S:t Erik Markutveckling AB, koncern	4	301,0	82,0	3 079,0	28,1	3,6	0,9	111,0
Övriga bolag, Intressebolag SSAB				13,6	13,6			
Mässfästigheter i Stockholm AB, koncern	269	684,0	26,0	941,0	377,8	5,4	40,1	58,0
Stockholm Exergi AB	712	7 119,3	1 145,8	29 445,0	12 652,6	4,4	43,0	1 817,0
Summa aktiebolag*	3 948	24 343,3	3 030,8	180 570,6	76 163,1			14 507,0

* Intresseföretagens resultatandel ingår i koncernens rörelseresultat.

¹ Eget kapital uttrycks här som summan av bundet och fritt eget kapital enligt balansräkningen samt 78% av de obeskattade reserverna.

² Räntan på totalt kapital beräknas enligt följande: Resultat efter finansnetto plus finansiella kostnader delat med genomsnittlig balansomslutning.

³ Soliditetstalet beräknas enligt följande: Eget kapital samt 78% av de obeskattade reserverna delat med totala tillgångar.

Femårsöversikt

Femårsöversikt

Allmänt	2014	2015	2016	2017	2018
Folkmängd	911 989	923 516	935 619	949 761	962 154
riksandel, procent	9,4	9,4	9,4	9,4	9,4
Sysselsättningsfrekvens 15–74 år (AKU)					
procent av hela folkmängden	56,1	56,0	56,3	56,3	56,8
procent av folkmängden 15–74 år	73,6	73,4	73,9	74,00	74,7
Arbetslöshetstal, procent av arbetskraften 15–74 år	7,1	6,9	6,1	6,1	5,4
Beskattningsbar inkomst, mnkr*	210 351	220 055	233 635	245 950	254 667
per invånare, kr**	234 322	241 292	252 985	262 874	267 802
riksgenomsnittet för d:o kr	190 264	194 220	201 878	208 818	213 189
Total kommunal skattesats:					
Stockholm, kr	29,5	29,86	30,06	29,98	30
Varav staden:	17,33	17,68	17,90	17,90	17,90
församlingarna	-	-	-	-	-
landstinget	12,10	12,10	12,08	12,08	12,08
Begravningsavgift	0,065	0,075	0,075	0,075	0,075
Total kommunal medelskattesats, riket, kr	31,86	31,99	32,10	32,12	32,12
Konsumentprisindex, årsmedeltal för riket (1980=100)	313,42	313,35	316,43	322,11	328,40
Inflation (årsgenomsnitt), procent	-0,2	0,0	1,0	1,8	2,0
Stadens verksamhet	2014	2015	2016	2017	2018
Ärets förändring av eget kapital, mnkr	3 450	1 924	4 643	2 361	3 176
Ärets resultat enligt balanskravet, mnkr	2 729	1 560	4 225	828	2 613
Verksamhetens kostnader, mnkr	45 916	48 350	51 887	52 947	54 877
Verksamhetens intäkter inkl skatt och generella statsbidrag, mnkr	46 702	49 229	53 188	54 821	56 266
Tillgångar, mnkr	120 823	133 427	138 735	147 274	159 061
per invånare, kr	132 483	144 477	148 282	155 064	165 318
Skulder, mnkr	60 160	70 671	71 336	77 514	86 125
varav avsättningar	13 089	12 565	14 265	17 646	18 265
skulder per invånare, kr	65 966	76 524	76 245	81 614	89 512
Eget kapital, mnkr	60 663	62 756	67 399	69 760	72 937
per invånare, kr	66 517	67 953	72 037	73 450	75 806
Soliditet, %	36	34	36	36	35
Investeringar (brutto), mnkr	4 314	4 923	5 759	5 908	7 349
Antal anställda, ca	36 743	38 325	39 868	40 691	42 231
motsv. heltidsanställningar, ca	35 069	36 765	38 267	39 302	40 594
Löner och lönebikostnader, mnkr	16 809	17 864	19 501	20 593	21 780
Majoritetsägda aktiebolags verksamhet***	2014	2015	2016	2017	2018
Antal här inräknade bolag/koncerner	18	18	18	18	18
Balansomslutning, mnkr	123 542	122 325	137 934	143 424	151 125
Omsättning, mnkr	14 678	15 214	15 980	16 320	17 224
Resultat efter skatt, mnkr	733	1 086	1 347	1 913	1 598
Eget kapital, mnkr	59 814	60 704	57 974	63 681	63 510
Investeringar (brutto), mnkr	10 621	10 936	10 374	10 923	12 690
Antal anställda, omräknade till heltidsanställningar	2 741	2 817	2 895	3 103	3 236
Löner, mnkr	1 309	1 374	1 437	1 511	1 610

* Taxeringsår.

** Antal invånare taxeringsåret.

*** Summeringarna avser inte den sammanställda redovisningen (kommunkoncernen) utan endast summan av de ingående bolagen.

